

TEISINIO REGULIAVIMO TINKAMUMO PATIKROS GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO SRITYJE IR REGULIAVIMO NAŠTOS ŪKIO SUBJEKTAMS VERTINIMO ATASKAITA

Paslaugos teiktos įgyvendinant Teisinio reguliavimo tinkamumo patikros gamybinių projektų vystymo srityje atlikimo ir reguliavimo naštos ūkio subjektams vertinimo ir mažinimo paslaugų pirkimo 2018 m. kovo 1 d. sutartį Nr. 8-23, finansuojamą 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ Nr. 10.1.4-ESFA-V-921 priemonės „Geresnio reglamentavimo diegimas ir verslo priežiūros sistemos tobulinimas“ lėšomis.

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

2019 m. balandžio 2 d.
Vilnius

Ataskaitos rengėjai:

ADVOKATŲ PROFESINĖ BENDRIJA „RIDD VILNIUS“

ir

UAB „EKONOMINĖS KONSULTACIJOS IR TYRIMAI“

Projekto vadovas – Edmundas Piesarskas

Projekto ekspertai – ekonomikos srities ekspertas Darius Dulskis, teisės srities ekspertė Daiva Dumčiuvienė, aplinkos apsaugos srities ekspertė Lina Šleinotaitė-Budrienė, visuomenės sveikatos saugos srities ekspertė Lina Sakalauskaitė, architektūros srities ekspertas Tumas Mazūras, statybos inžinerijos srities ekspertas Erikas Lenkevičius.

Partneriai: Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos valdymo bendrovė, UAB, UAB „Statybos procesų valdymas“, UAB „Unitectus“ ir UAB „Ekokonsultacijos“

TURINYS

SUTRUMPINIMAI.....	7
SANTRAUKA	12
IVADAS.....	16
METODOLOGIJA.....	17
1. PATIKROS VYKDYMAS.....	17
1 žingsnis. Teisės aktų identifikavimas	17
2 žingsnis. Gamybinių projektų vystymo detalaus proceso parengimas	18
3 žingsnis. Pasirengimas patikrai	18
4 žingsnis. Patikros vykdymas	21
5 žingsnis. Rezultatų apibendrinimas ir atvaizdavimas.....	22
2. PASIŪLYMŲ RENGIMAS	22
I. LIETUVOS GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO SRITIES OBJEKTAS IR STRATEGINIAI DOKUMENTAI.....	24
II. NACIONALINĖ GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO SRITIES REGULIAVIMO SISTEMA ...	28
1. ŽEMĖS SKLYPO ĮSIGIJIMAS/PERTVARKYMAS.....	30
1.1. ŽEMĖS SKLYPO ĮSIGIJIMAS IR NUOMA.....	30
1.1.1. Teisinio reguliavimo apžvalga	30
1.1.2. Žemės įsigijimo ir nuomos procesai.....	31
1.1.3. Institucijų funkcijos.....	40
1.2. ŽEMĖS SKLYPO FORMAVIMAS IR PERTVARKYMAS	41
1.2.1. Teisinio reguliavimo apžvalga	42
1.2.2. Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo procesai.....	43
1.2.3. Institucijų funkcijos.....	47
1.3. Reguliavimo naštos vertinimas.....	50
1.4. Aktualios reformos ir pasiūlymai	53
2. TERITORIJŲ PLANAVIMAS.....	55
2.1. Teisinio reguliavimo apžvalga	55
2.2. Teritorijų planavimo procesai.....	59
2.3. Institucijų funkcijos.....	68
2.4. Reguliavimo naštos vertinimas.....	70
2.5. Aktualios reformos ir pasiūlymai	72
3. APLINKOS APSAUGOS REIKALAVIMŲ VYKDYMAS	75
3.1. PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMAS IR ATRANKA DĖL POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO	75
3.1.1. Teisinio reguliavimo apžvalga	75
3.1.2. Atrankos dėl PAV ir PAV procesai.....	76
3.1.3. Institucijų funkcijos.....	84
3.2. Aktualios reformos ir pasiūlymai	84
3.3. STRATEGINIS PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMAS.....	86
3.3.1. Teisinio reguliavimo apžvalga	86
3.3.2. SPAV procesai	86
3.3.3. Institucijų funkcijos.....	89
3.3.4. Aktualios reformos ir pasiūlymai	90
3.4. POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMAS.....	90
3.4.1. Teisinio reguliavimo apžvalga	90

3.4.2.	PVSV procesai	96
3.4.3.	Institucijų funkcijos	97
3.4.4.	Reguliavimo naštos vertinimas.....	98
3.4.5.	Aktualios reformos ir pasiūlymai	101
3.5.	SANITARINIŲ APSAUGOS ZONŲ ĮTEISINIMAS	102
3.5.1.	Teisinio reguliavimo apžvalga	102
3.5.2.	SAZ įteisinimo procesai	103
3.4.3.	Institucijų funkcijos	105
3.4.4.	Reguliavimo naštos vertinimas.....	105
3.4.5.	Aktualios reformos ir pasiūlymai	107
4.	STATYBOS PROCESŲ ORGANIZAVIMAS	109
4.1.	Teisinio reguliavimo apžvalga	109
4.2.	Statybos organizavimo procesas.....	113
4.2.1.	Institucijų funkcijos	130
4.2.2.	Reguliavimo naštos vertinimas.....	134
4.2.3.	Aktualios reformos ir pasiūlymai	137
5.	INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS ĮRENGIMAS	146
5.1.	Teisinio reguliavimo apžvalga	146
5.2.	Inžinerinės infrastruktūros įrengimo procesas.....	153
5.3.	Institucijų funkcijos	155
5.4.	Reguliavimo naštos vertinimas.....	155
5.5.	Aktualios reformos ir pasiūlymai	159
6.	TARŠOS INTEGRUOTOS PREVENCIJOS IR KONTROLĖS LEIDIMO (TIPK), TARŠOS LEIDIMO GAVIMAS	161
6.1.	Teisinio reguliavimo apžvalga	161
6.2.	TIPK ir taršos leidimo gavimo procesas.....	162
6.3.	Institucijų funkcijos	165
6.4.	Aktualios reformos ir pasiūlymai	166
7.	GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO SRITIES PROCESŲ APIBENDRINIMAS	169
7.1.	Gamybinių projektų vystymo srities proceso trukmė.....	169
7.2.	Bendros Gamybinių projektų vystymo srities reguliavimo naštos išlaidos.....	170
III.	GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO ATVEJŲ ANALIZĖ	176
	I atvejo aprašymas	176
	II atvejo aprašymas.....	181
IV.	GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO PROCESO TOBULINIMO KRYPTYS	184
8.	UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKOS APŽVALGA	184
8.1.	Nyderlandų praktika	184
8.2.	Jungtinės Karalystės praktika.....	186
8.3.	Danijos praktika	187
9.	„VIENO LANGELIO“ PRINCIPŲ DIEGIMO IR KITOS GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO PROCESO TOBULINIMO KRYPTYS	188
9.1.	„Vieno langelio“ principas	189
9.2.	Gamybinių projektų įgyvendinimo tobulinimo siekiai bei pagrindinės problemos.....	189
9.3.	Gamybinių projektų įgyvendinimo tobulinimo kryptys	190
V.	PRIEDAI	197
	Paveikslas 1. Projekto įgyvendinimo etapai.....	17
	Paveikslas 2. Gamybinių projektų vystymo srities dalys	24
	Paveikslas 3. Sklipo įsigijimas / nuoma aukciono būdu.....	32

Paveikslas 4. Sklypo įsigijimas ne aukciono būdu.....	35
Paveikslas 5. Sklypo nuoma ne aukciono būdu.....	38
Paveikslas 6. Žemėtvarkos planavimo dokumentų sistema.....	42
Paveikslas 7. Formavimo ir pertvarkymo projektai	43
Paveikslas 8. Žemės naudojimo valstybinė kontrolė.....	49
Paveikslas 9. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus įsigyjant ir pertvarkant žemės sklypą, Eur	52
Paveikslas 10. Teritorijų planavimo lygmenys	57
Paveikslas 11. Teritorijų planavimo dokumentų rūšys.....	57
Paveikslas 12. Savivaldybės bendrojo/dalies bendrojo plano koregavimas	60
Paveikslas 13. Detaliojo plano keitimas arba koregavimas.....	63
Paveikslas 14. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus, susijusius su teritorijų planavimu, Eur	71
Paveikslas 15. Atrankos dėl PAV procesas.....	77
Paveikslas 16. Poveikio aplinkai vertinimo procesas.....	78
Paveikslas 17. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procesas	87
Paveikslas 18. PVSV procesas	96
Paveikslas 19. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus poveikio visuomenės sveikatai vertinimo srityje, Eur	99
Paveikslas 20. Sanitarinių apsaugos zonų įteisinimo procesas.....	104
Paveikslas 21. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus SAZ srityje, Eur.....	106
Paveikslas 22. Statybos organizavimo procesas.....	114
Paveikslas 23. Statinio užbaigimo komisijos sudėtis	123
Paveikslas 24. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus statinio statybos srityje, Eur	135
Paveikslas 25. Siūlomas statybos organizavimo procesas (Modelis1).....	140
Paveikslas 26. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus inžinerinės infrastruktūros srityje, Eur	156
Paveikslas 27. TIPK leidimo gavimo ar pakeitimo procesas	163
Paveikslas 28. Taršos leidimo gavimo ar pakeitimo procesas.....	163
Paveikslas 29. Gamybinių projektų vystymo srities reglamentuojamas procesas.....	169
Paveikslas 30. Gamybinių projektų vystymo srities pilnas procesas	170
Paveikslas 31. Reguliavimo naštos išlaidos pagal gamybinio projekto vystymo procesus, Eur	171
Paveikslas 32. Vietos valdžia ir teritorijų planavimo sistema Nyderlanduose iki ir po 2008 m.	185

Lentelė 1. LR Vyriausybės planuojamos gamybinių projektų vystymo reguliavimo tobulinimo priemonės	25
Lentelė 2. 2017 m. valstybinės žemės kitos paskirties sklypų pirkimo aukcionų duomenys	32
Lentelė 3. Žemės sklypo įsigijimas aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos.....	33
Lentelė 4. Žemės sklypo nuoma aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos	34
Lentelė 5. Žemės įsigijimas ne aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos.....	36
Lentelė 6. Žemės sklypo nuoma ne aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos.....	39
Lentelė 7. Procese dalyvaujančių institucijų funkcijos valstybinių žemės sklypų įsigijimo ir nuomos atvejais	40
Lentelė 8. Žemės sklypų formavimas/pertvarkymas: procesai, trukmė ir problemos	45
Lentelė 9. Institucijų funkcijos.....	47
Lentelė 10. Sklypo įsigijimo ir pertvarkymo išlaidos pagal įpareigojimus visai tikslinei grupei, Eur.....	50
Lentelė 11. Sklypo pertvarkymo administracinės naštos, prisitaikymo išlaidos ir reguliavimo naštos išlaidos, Eur	52
Lentelė 12. Detaliojo plano keitimas: procesai, trukmė ir problemos	64
Lentelė 13. Detaliojo plano koregavimo procesas. Institucijų funkcijos.....	68
Lentelė 14. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus teritorinio planavimo srityje, Eur	70
Lentelė 15. Reguliavimo našta pagal teritorinio planavimo teisės aktus, Eur.....	72
Lentelė 16. Atranka dėl PAV: procesai, trukmė ir problemos	80

Lentelė 17. Poveikio aplinkai vertinimas: procesai, trukmė ir problemos	82
Lentelė 18. Atrankos dėl SPAV ir SPAV: procesai, trukmė ir problemos	87
Lentelė 19. PVSV procesas: procesai, trukmė ir problemos	96
Lentelė 20. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus poveikio aplinkai ir visuomenės sveikatai vertinimų srityse, Eur	98
Lentelė 21. Reguliavimo našta pagal poveikio visuomenės sveikatai vertinimo teisės aktus, Eur	101
Lentelė 22. Sanitarinės apsaugos zonos: procesai, trukmė ir problemos	104
Lentelė 23. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus SAZ srityje, Eur	105
Lentelė 24. Reguliavimo našta pagal SAZ nustatymo teisės aktus, Eur	106
Lentelė 25. Statybos organizavimas. Procesai, terminai ir problemos	126
Lentelė 26. Valstybės institucijų funkcijos statybos organizavimo procese	130
Lentelė 27. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus statinio statybos srityje, Eur	134
Lentelė 28. Reguliavimo našta pagal statinio statybos teisės aktus, Eur	136
Lentelė 29. Inžinerinės infrastruktūros įrengimo procesai statybos organizavimo procese	154
Lentelė 30. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus inžinerinės infrastruktūros srityje, Eur	156
Lentelė 31. Reguliavimo naštos išlaidos pagal inžinerinės infrastruktūros srities teisės aktus, Eur	157
Lentelė 32. TIPK ir Taršos leidimų išdavimo/pakeitimo terminai	164
Lentelė 33. Taršos leidimų išdavimo terminai	165
Lentelė 34. Administracinės naštos, prisitaikymo išlaidos ir reguliavimo naštos išlaidos pagal procesus, Eur	171
Lentelė 35. Santykinis įpareigojimo svoris pagal reguliavimo našta, vidutiniškai reguliavimo naštos, Eur/ įpareigojimui	172
Lentelė 36. Gamybinio projekto vystymą reglamentuojančių teisės aktų sukeliama reguliavimo našta, Eur..	172
Lentelė 38. Pagrindinės informacinės sistemos, naudojamos vystant gamybinius projektus	193
Lentelė 39. Tobulinimo kryptių palyginimas	195

SUTRUMPINIMAI

SUTRUMPINIMAI	PAAIŠKINIMAS
AAA	Aplinkos apsaugos agentūra prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos
AAD	Aplinkos apsaugos departamentas
AAĮ	Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas
Administracinė našta, AN	Administracinė našta ūkio subjektams – išlaidos, kurias patiria ar gali patirti ūkio subjektai, vykdydami teisės aktuose ar teisės aktų projektuose nustatytus informacinius įpareigojimus
Administracinės naštos metodika, AN metodika	Administracinės naštos ūkio subjektams nustatymo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 11 d. nutarimu Nr. 4
ANK	Administracinių nusižengimų kodeksas
AM	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
Ataskaita	Teisinio reguliavimo tinkamumo patikros gamybinių projektų vystymo srityje atlikimo ir reguliavimo naštos ūkio subjektams vertinimo ataskaita, parengta Sutarties pagrindu
Atranka dėl PAV	Planuojamos ūkinės veiklos atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo
BP	Bendrasis planas
CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas
DP	Detalusis planas
DSSIS	Darbo sąlygų darbo vietose nuolatinės stebėsenos informacinė sistema
Gamybinių projektų vystymo sritis	Gamybinių įmonių procesai, apimantys teisės aktuose nustatytus reikalavimus, susijusius su žemės sklypo įsigijimu/pertvarkymu, teritorijų planavimu, aplinkos apsaugos reikalavimų vykdymu, statybos procesų organizavimu, inžinerinės infrastruktūros įrengimu, taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK), taršos leidimo gavimu
Gamybos įmonė	Įmonė, vykdanči ekonominę veiklą pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.), patvirtintą Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2007 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. DĮ-226 „Dėl Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus patvirtinimo“, priskirtiną C sekcijai „Apdirbamoji gamyba”
GP	Gamybinis projektas
GPV	Gamybinių projektų vystymas
GVTNTĮ	Lietuvos Respublikos geriamojo vandens teikimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. <i>Organization for Economic Cooperation and Development, OECD</i>)
EK	Europos Komisija
EKT	UAB „EKONOMINĖS KONSULTACIJOS IR TYRIMAI“, juridinio asmens kodas 123398443, adresas J. Jasinskio g. 16 B, LT-03163 Vilnius
EPTP	Pažangių elektroninių paslaugų, susijusių su teritorijų planavimu, plėtra
ES	Europos Sąjunga
ES Geresnio reguliavimo gairės ir instrumentai	2015 m. gegužės 19 d. Europos Komisijos darbinis dokumentas SWD(2015) 111 galutinis: Geresnio reguliavimo gairės (angl. <i>Better Regulation Guidelines. Commission staff working document. COM(2015) 215 final/SWD(2015) 110 final</i>) ir Geresnio reguliavimo instrumentai (angl. <i>Better regulation “Toolbox”</i>) http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/toc_tool_en.htm
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
EVRK	Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius

SUTRUMPINIMAI	PAAIŠKINIMAS
IINF	Inžinerinė infrastruktūra
IS „Infostatyba“, „Infostatyba“	Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinė sistema Infostatyba, administruojama Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos
IL	VšĮ Investuok Lietuvoje
Įpareigojimai	Teisės aktuose numatyti įpareigojimai, sukeltys administracinę naštą ir prisitaikymo išlaidas
IŽT	Inžineriniai tinklai
JAR	Juridinių asmenų registras
KPD	Kultūros paveldo departamentas
KREPIS	Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinė sistema
KVAD	Kultūros vertybių apsaugos departamentas prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos
Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai	Teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatomas planuojamų teritorijų erdvinis vystymas ir svarbiausi naudojimo ir apsaugos reikalavimai arba reglamentas
LAR	Lietuvos architektų rūmai
LARIS	Lietuvos architektų rūmų informacinė sistema
LEZ	Laisvosios ekonominės zonos
LEZPI	Laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas
LGT	Lietuvos geologijos tarnyba
LPA	Lietuvos projektuotojų asociacija
LPK	Lietuvos pramoninkų konfederacija
LR	Lietuvos Respublika
Metodika	Prisitaikymo išlaidų ūkio subjektams vertinimo pinigine išraiška metodika
MVĮ	Vidutinės, mažos ir labai mažos įmonės, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo 3 str.
Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija	Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimas Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“
NVSC	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos
NTR	Nekilnojamojo turto registras
NŽT	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
PAGD	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM
Pasiūlymai	Techninės specifikacijos III dalyje apibrėžti Gamybinių projektų vystymo srities pasiūlymai dėl teisinio reglamentavimo (visų pirma, nacionalinės kilmės reguliavimo naštos mažinimo pasiūlymų), reikalingo reguliavimo naštai mažinti ar kitaip teisinio reglamentavimo kokybei ir efektyvumui didinti, tobulinimo
Paslaugos	Techninės specifikacijos 3 punkte įvardytos paslaugos
Patikra arba Vertinimas	Teisinio reguliavimo tinkamumo patikra Gamybinių projektų vystymo srityje
PAV	Poveikio aplinkai vertinimas

SUTRUMPINIMAI	PAAIŠKINIMAS
PAV direktyva	2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo
PAV įstatymas	Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas
Perkančioji organizacija	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų (juridinio asmens kodas 188621919)
Prisitaikymo išlaidos (PI)	Išlaidos, kurias tiesiogiai patiria ūkio subjektai privalomai įgyvendindami teisės aktų projektuose ar teisės aktuose nustatytus įpareigojimus ir kurių nepatirtų, jei nebūtų taikomas įpareigojimas
Projektiniai pasiūlymai (PP)	Pasiūlymai, kurių tikslas – išreikšti projektuojamo statinio architektūros ir kitų pagrindinių sprendinių idėją ir kurie pateikiami kaip informacija visuomenei apie numatomą statinių projektavimą bei gali būti naudojami rengiant specialiuosius architektūros reikalavimus, specialiuosius saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos reikalavimus, specialiuosius paveldosaugos reikalavimus
PPE etapas	Priešprojektinis etapas
PRS	Prisijungimo sąlygos
PŪV	Planuojama ūkinė veikla
PŪVPAVĮ	Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas
PVSV	Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas
Reglamentas (ES) Nr. 305/2011	Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 305/2011 2011 m. kovo 9 d., kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros sąlygos ir panaikinama Tarybos direktyva 89/106/EEB
Reguliavimo našta	Reguliavimo našta ūkio subjektams apima išlaidas, kurias patiria ar gali patirti ūkio subjektas, vykdydamas teisės aktuose ar teisės aktų projektuose nustatytus reikalavimus. Ši našta praktikoje apima Administracinę našta ir Prisitaikymo išlaidas (angl. <i>compliance costs</i>) ūkio subjektams.
RVIS	Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos rizikos valdymo informacinė sistema
SADM	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
SAM	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija
SAZ	Sanitarinės apsaugos zonos
SĮ	Lietuvos Respublikos statybos įstatymas
Skundų nagrinėjimo taisyklės	Asmenų prašymų, skundų, pranešimų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos taisyklės, patvirtintos Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininko 2014 m. sausio 8 d. Nr. 1V-5 įsakymu
SK	Susisiekimo komunikacijos
SLD	Statybą leidžiantys dokumentai
SOP	Statybos organizavimo procesas
SPAV	Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas
SPAV direktyva	2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo
SPR	Specialieji reikalavimai - neprivalomas statytojo (užsakovo) pageidavimu statiniui nustatytų specialiųjų architektūros, specialiųjų paveldosaugos reikalavimų, specialiųjų saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos reikalavimų rinkinys, kurį išduoda savivaldybės administracijos direktorius ar jo įgaliotas savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas.)

SUTRUMPINIMAI	PAAIŠKINIMAS
SPSC	Statybos produkcijos sertifikavimo centras
STD	Saugomos teritorijos direkcija
STR	Statybos techniniai reglamentai
STVPS	Statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovas
SUA	Statybos užbaigimo aktas
Sutartis	2018 m. kovo 1 d. Teisinio reguliavimo tinkamumo patikros Gamybinių projektų vystymo srityje atlikimo ir reguliavimo naštos ūkio subjektams vertinimo ir mažinimo paslaugų pirkimo sutartis Nr. 8-23
SŪSV veiklos patikrinimo aprašas	Statybos ir ūkio subjektų veiklos patikrinimo tvarkos aprašas, patvirtintas VTPSI viršininko 2012 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. IV-53
Specialiojo teritorijų planavimo dokumentai	Teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatomos tam tikroms veikloms planuojamų teritorijų naudojimo, tvarkymo ir (ar) apsaugos priemonės
Techninė specifikacija	2018 m. kovo 1 d. Teisinio reguliavimo tinkamumo patikros Gamybinių projektų vystymo srityje atlikimo ir reguliavimo naštos ūkio subjektams vertinimo ir mažinimo bei kitų susijusių paslaugų viešojo pirkimo sutartis Nr. 8-23 1 priede pateikta Teisinio reguliavimo tinkamumo patikros Gamybinių projektų vystymo srityje atlikimo ir reguliavimo naštos ūkio subjektams vertinimo ir mažinimo paslaugų pirkimo techninė specifikacija
Teisės aktų sąrašas	2018 m. gegužės 8 d. sudarytas teisės aktų sąrašas, suderintas su Lietuvos Respublikos ūkio ministerija
TIIS	Topografijos ir inžinerinės infrastruktūros informacinė sistema
TIITPS	Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybų vartai
Tiekėjas	Ūkio subjektų grupė, sudaryta iš Advokatų profesinės bendrijos „RIDD Vilnius“ (juridinio asmens kodas 304632872) ir UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ (juridinio asmens kodas 123398443)
TIPK/PIT direktyva	2010-11-24 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės)
TIPK	Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas
TL	Taršos leidimas
TPD	Teisės pripažinimo dokumentas
TPĮ	Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas
TPDR	Teritorijų planavimo departamento registras
TPSVPI	Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas
Teritorijų planavimo dokumentai	Kompleksinio (bendrieji ir detalieji planai) ir specialiojo teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose grafiškai ir raštu pateikiami teritorijų naudojimo, tvarkymo, apsaugos priemonių, teritorijų vystymo reikmių ir sąlygų sprendiniai
Teritorijų planavimo organizatoriai	Vyriausybės įgalioti viešojo administravimo subjektai, savivaldybių administracijų direktoriai, įstatymų nustatyti asmenys, organizuojantys teritorijų planavimo dokumentų rengimą, derinimą, tikrinimą, viešinimo procedūras ir teikimą tvirtinti
EIMIN	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (iki 2018 m. gruodžio 31 d. – Lietuvos Respublikos ūkio ministerija)
VMI	Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
Vyriausybės priemonių planas	Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167.

SUTRUMPINIMAI	PAAIŠKINIMAS
Vyriausybės programa	Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“
VRM	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
VSPĮ	Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas
VSTT	Valstybės saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos
VTPSI	Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos
ŽPDRIS	Žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimo informacinė sistema
ŽŪM	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija

SANTRAUKA

Gamybinių projektų vystymo srityje investuotojui tenka dalyvauti sudėtinguose viešojo administravimo procesuose: gamybos veiklai tinkamo žemės sklypo ir žemės teisių santykių įforminimo, kai kuriais atvejais žemės sklypo pertvarkymo ar teritorijų planavimo, atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo (PAV) ir poveikio visuomenės sveikatai (PVSV) atlikimo, sanitarinių apsaugos zonų (SAZ) įteisinimo, statybos leidimo gavimo, tinkamos statinių statybos, taršos ar TIPK leidimų gavimo. Lietuvoje gamybiniai projektai apie 20 proc. atvejų vystomi LEZ teritorijose, nes čia yra parengta inžinerinė infrastruktūra, galima greitai išnuomoti žemės sklypą ir pradėti statybos procesą. IS „Infostatyba“ duomenimis 2016 m. buvo pradėti statyti 60 gamybinės paskirties statinių, 2017 m. – 70, 2018 m. (iki lapkričio 7 d.) – 41. Visas gamybinių projektų vystymo procesas Vertinimo ekspertų skaičiavimu vidutiniškai trunka apie 685 d. d. (2 m.) ar ilgiau, jeigu objektas vystomas išimtiniais atvejais priskirtoje teritorijoje (Natūra 2000, gamtinis karkasas ir pan.). Jeigu teritorijoje nereikia atlikti detaliojo plano keitimo ir PVSV, gamybinių projektų vystymo procesas sutrumpėja apie 170 d. d. Statybų organizavimas nuo projektinių pasiūlymų užduoties parengimo iki užbaigimo akto registravimo vidutiniškai trunka apie 398 d. d. (1,6 m.). Minėti terminai apima ne tik teisės aktuose nustatytus terminus, bet ir visus procesų metu atliekamus veiksmus, siekiant galutinio rezultato – gamybinio objekto veiklos pradžios. Teisės aktai paprastai nustato viešojo administravimo veiksmų vykdymo ir informacijos pateikimo terminus. Tačiau teisės aktai taip pat numato proceso veiksmų atlikimo eigą, nustato įpareigojimus dokumentams, kuriuos turi įvykdyti statytojas (pvz., techninio projekto parengimas, ekspertizės atlikimas ir t.t.). Nors techninio projekto parengimo termino teisės aktai nenumato, tačiau supaprastinus reikalavimus techniniam projektui ar šį projektą pradėjus rengti visa apimtimi po statybos leidimo išdavimo, gamybinio projekto vystymo procesas gali reikšmingai sutrumpėti.

Gamybinio projekto vystymo reguliavimo naštos išlaidos sudaro 37,043,905.95 Eur. Visose reguliavimo naštos išlaidose didžiausią dalį sudaro prisitaikymo išlaidos (99,87 proc. visų reguliavimo išlaidų), o administracinės naštos išlaidos yra nežymios (0,13 proc. visų reguliavimo išlaidų): administracinės naštos išlaidos sudarė 47,584.00 Eur, o prisitaikymo išlaidos – 36,996,321.95 Eur.

Didžiausią reguliavimo našta sukelia įpareigojimai statinio statybos ir inžinerinės infrastruktūros dalyse – tai lemia didelės išlaidos išorės paslaugoms (projektuotojams, matininkams, teisininkams, kompensacijoms už naudojamąs servitutus, komunikacijomis, komunikacijų tiesimo darbams ir pan.).

Gamybinių projektų vystytojas daugiausiai laiko skiria tinkamo žemės sklypo paieškai. Tinkamas žemės sklypas investuotojų paprastai suprantamas, kaip turintis reikiamą inžinerinę infrastruktūrą ir esantis teritorijoje, kurioje galima vystyti suplanuotą gamybinį objektą. Informacijos apie galiojančius teisinius reikalavimus ir ribojimus žemės sklypui tenka ieškoti 16 skirtingų informacinių sistemų ir registrų, kuriuos tvarko 11 skirtingų institucijų. Šie duomenys paprastai nėra atviri. Juo labiau, Lietuvoje nėra vienos platformos ar „vieno langelio“, per kurį būtų galima gauti visų šių institucijų investuotojui reikšmingą standartinių duomenų paketą apie reikalavimus ir patvirtintus dokumentus, susijusius su teritorija, verslo subjekto veiklos reglamentavimu sklype ir aplinkos apsaugos reikalavimais.

Savivaldybių infrastruktūros plėtros srityje veikiančio statytojo, siekiančio gauti prisijungimo prie inžinerinių tinklų sąlygas, ir kitų šių teisių santykių dalyvių teisės ir pareigos Lietuvoje neregamentuojamos. Investuotojai kaip vieną iš didžiausių problemų įvardija esamą nepakankamą inžinerinę infrastruktūrą ir „pilkąsias zonas“ detaliuosiuose planuose. Verslas paprastai savo lėšomis ne tik įrengia viešąją inžinerinę infrastruktūrą, bet ir gauna kaimyninių žemės sklypų savininkų sutikimus, reikalingus šios infrastruktūros suprojektavimui ir įrengimui. Savo lėšomis sukūręs viešąją infrastruktūrą, investuotojas pagal sutartį su savivaldybės administracija perduoda ją valstybės ar savivaldybės nuosavybėn. Inžinerinės infrastruktūros ir

susiekimo komunikacijų planavimo, reguliavimo ir įrengimo spragos įvardijamos kaip didžiausios problemos gamybinio projekto vystymo srityje, sukeliančios didžiausius nepagrįstus investuotojų kaštus.

LEZ teritorijose ir pramonės parkuose paprastai yra išspręstas inžinerinės infrastruktūros klausimas ir žemės nuomos klausimas, todėl šios teritorijos yra patraukios investuotojams. Kitose Lietuvos teritorijose žemės sklypai dažnai yra netinkami dėl teritorijų planavimo trūkumų (nėra tinkamo susisiekimo, dideli transporto kamščiai, nėra viešojo transporto darbuotojams atvykti iki darbo vietos ir t.t.), kurie gali suponuoti reikalavimą keisti detalų planą. Valstybinių žemės sklypų nuoma ir pardavimas dėl nebaigtos žemės reformos Lietuvoje nėra aktyvus. 2017 m. duomenimis iš 5 didžiųjų Lietuvos miestų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo aukcionai vyko tik Klaipėdos mieste.

Gamybinio projekto vystymui reikšmingų teritorijų planavimo dokumentų rengimo, keitimo ir koregavimo kontekste pažymėtina, kad nuo 2014 m. sausio 1 d. iš esmės buvo pakeistas teritorijų planavimo procesas, mažinant administracinę našą. Dauguma respondentų vertina šį pokytį teigiamai, nes detaliųjų planų rengimo reikalavimai buvo reikšmingai supaprastinti. Tačiau investuotojai teritorijų planavimo srityje pasigenda realių strateginių pokyčių savivaldybėse planuojant teritorijas, tinkamas gamybinių projektų vystymui. Patikros metu asociacijos nurodė, kad po reformos atsirado daugiau nekokybiškų žemės valdos projektų (nes jie tapo ne teritorijų planavimo dokumentais), juose nėra užtikrinama darni plėtra, nesuprojektuojama reikiama inžinerinė infrastruktūra. Vertinimo metu nustatyta, kad Aplinkos ministerijos teritorijų planavimo srityje valdomi registrai ir informacinės sistemos nėra pakankamai integruotos su Žemės ūkio ministerijos informacinėmis sistemomis, todėl Teritorijų planavimo dokumentų registre nėra galimybes gauti žemės konsolidacijos projektų ir žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų. Ekspertai taip pat nurodė dažniausiai kylančią proceso problemą – nors procedūriniai terminai teritorijų planavimo teisės aktuose yra labai detalai sureglamentuoti, tačiau praktikoje jų nesilaikoma, galiojantys teisės aktai ir TPDRIS nepakankamai užtikrina nustatytų procedūrinių terminų laikymosi kontrolę.

Aplinkos apsaugos reikalavimų vykdymo srityje didžiausių pokyčių tikimasi poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ir sanitarinių apsaugos zonų (SAZ) įteisinimo srityje. Ekspertų nuomone, viena iš didžiausių problemų, jei toliau bus reguliuojamas SAZ, kurių ribos išeina už sklypo ribų – tai galimybių nebuvimas susiderinti su žemės savininkais dėl žemės naudojimo apribojimų. Aplinkos ministerijos nuomone, SAZ normatyvinių dydžių nustatymas yra abejotinas aplinkos taršos mažinimo tikslo požiūriu: tarša neturi išeiti už sklypo ribų. Tačiau Lietuvos teisės aktai per SAZ leidžia taršai teisėtai pasklisti aplinkinėse teritorijose. SAZ visiško panaikinimo argumentams šiuo metu nepritaria dauguma verslo asociacijų, kurios mano, kad SAZ leidžia „apsisaugoti“ nuo pagrįstų gyventojų skundų, žalos atlyginimo bei kito didesnės taršos verslo priartėjimo. Tačiau verslo asociacijos ir gamybinių projektų vystytojai abejoja esamų normatyvinių SAZ dydžių pagrįstumu, manoma, kad normatyvinės SAZ ribos yra pasenę ir nustatytos neįvertinus daugelio Lietuvos įmonių esamų veiklos technologijų. Dėl SAZ normatyvinių dydžių pagrįstumo abejonių išreiškė ir Nacionalinis visuomenės sveikatos centras. Todėl būtina atlikti naudojamų technologijų ir geriausiai prieinamų gamybos būdų analizę ir teisės aktuose nustatyti normatyvinius SAZ tik didelį neigiamą poveikį visuomenės sveikatai turinčioms ūkinėms veikloms (tik toms veikloms, kurioms šiandien atliekamas PAV). Tokiu būdu atskirai atliekamo PAV siekiant nustatyti SAZ atvejų žymiai sumažėtų, o vertinamos būtų tik rizikingiausios veiklos. Jeigu minėtos analizės metu būtų identifiukuota, kad SAZ turi būti nustatyta ir veikloms, kurioms taikoma Atrankos dėl PAV procedūra, tai šioms veikloms turėtų būti atliekamas PAV, kurį siūlytina integruoti į Atrankos dėl PAV procesą (atsižvelgiant į Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas). Vertinimo metu nustatyta, kad Atrankos dėl PAV informacija didele dalimi dubliuojama PAV ataskaitoje (naudojama daugiau nei 50 proc. Atrankoje dėl PAV pateiktos informacijos).

Statybos procese nustatyta, kad teisės aktuose nustatytų terminų optimizavimas šiuo metu netikslingas, nes procedūriniai terminai yra nustatyti pakankamai trumpi. Pagal paskelbtą Pasaulio banko tyrimą „Doing Business 2019“ ataskaitą, Lietuva tarp 190 pasaulio šalių užima 14 vietą¹(2017 m. buvo 21, 2018 m. pakilo į 16-ą vietą). Kaip teigiamas pokytis buvo nurodyta reforma statybų sektoriuje, t.y. nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai Statybos įstatymo redakcijai, sutrumpėjo statybos techninių sąlygų ir leidimų išdavimo trukmė 28 d. Tai lėmė, kad Lietuva pagal statybų leidimo gavimo rodiklį 2019 m. pakilo į 7 vietą (2017 m. buvo 16, o 2018 m. buvo 12 vietoje). Antras teigiamas pokytis – prisijungimo prie elektros tinklų terminai. Pagal šią poziciją Lietuva 2019 m. pakilo į 26 vietą (2017 m. buvo 55, o 2018 m. 33 vietoje).

Problemas statybos sektoriuje sukelia įvairūs nepagrįsti institucijų reikalavimai. Pagal respondentų pastebėjimus statybos leidimo išdavimo procesas paprastai užsitęsia savivaldybių administracijos tarnautojams ieškant variantų kaip „prasitęsti“ statytojo prašymo nagrinėjimo terminą ir skaičiuoti jį iš naujo. Nustatyta ir tai, kad kai kuriose savivaldybėse (pvz., Vilniaus miesto savivaldybėje) statytojo prašymas dėl statybos leidimo išdavimo nagrinėjamas iš esmės tik tada, kai statytojas sutinka „savanoriškai“ sudaryti su savivaldybės administracija infrastruktūros plėtros sutartį ir sumokėti apskaičiuotą infrastruktūros plėtros įmoką, nors tokios įmokos šiuo metu galiojantys įstatymai nenumato.

Šio Vertinimo metu nustatyta, kad statybos sektoriuje reguliavimo našta sukeliama ne dėl ilgų terminų priimant institucijų sprendimus, bet dėl to, kad atskiruose statybos proceso etapuose detalus reguliavimas sukuria nepagrįstus perteklinius įpareigojimus: projektiniai pasiūlymai statybų organizavimo procese šiuo metu panaudojami per siaurai, jie galėtų tapti pagrindiniu projektiniu dokumentu išduoti statybos leidimą; statybos leidimo išdavimo klausimui išspręsti reikalingos tik kai kurios techninio projekto dalys, todėl reikalavimai projektui iki statybos leidimo išdavimo galėtų būti supaprastinti; statybos užbaigimo procedūra, kurią vykdo statybos užbaigimo komisija, eliminuoja galimybę statybos darbų eigoje nustatyti galimas statomo statinio neatitiktis esminiams statinių reikalavimams. Statybos užbaigimas galėtų vykti kaip nuoseklių procesų seka, kurioje baigtų darbų atitiktį esminiams statinių reikalavimams tikrintų įstatymo nustatytų kvalifikacijų reikalavimus atitinkantys privatūs ekspertai, ir jų nustatyti trūkumai turėtų būti pašalinti statybos procese.

Didžiausią reguliavimo našta sukelia įpareigojimai statinio statybos ir inžinerinės infrastruktūros dalyse – tai lemia didelės išlaidos išorės paslaugoms (projektuotojams, matininkams, teisininkams, kompensacijoms už naudojimąsi servitutais, komunikacijomis, komunikacijų tiesimo darbams ir pan.). Statinio statybos reikalavimų įgyvendinimui patiriamos didžiausios reguliavimo naštos išlaidos, nes pagrindinės išlaidos tenka iš išorės įsigyjamos paslaugoms – teisininkams, projektuotojams, konsultantams ir ekspertizei. Inžinerinės infrastruktūros reguliavimą našta labiausiai apsprendžia aukšti tinklų įrengimo kaštai, ypač tiesiant kelius ir nuovažas. Ženklius kaštus taip pat sukelia kompensacijos už naudojimąsi gretimų sklypų servitutais.

Apibendrinant Ataskaitoje pateiktus pasiūlymus kiekvienam atskiram Gamybinių projektų vystymo etapui, siūlytinos šešios Gamybinių projektų vystymo srities tobulinimo kryptys:

1. Informacijos apie sklypus konsolidavimas ir valdymas (siekiama integruoti išplėstinę informaciją apie visus, ne tik valstybės nuosavybėje esamus gamybinės paskirties sklypus vienoje informacinėje sistemoje). Ši kryptis orientuota į ribotos gamybinės paskirties žemės sklypų bei sklypų aprašymo problemų sprendimą.

---

¹ http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

2. Vieno leidimo išdavimas ir atsakomybės paskirstymas (siekiama paskirti vieną instituciją, kuri išduotų vieną leidimą gamybinio projekto vystymui, apimančią visus su aplinkosauga susijusius šiuo metu atskirai išduodamus leidimus). Kryptis būtų orientuota į institucijų skaičiaus, vystytojo perspektyvos bei atsakomybės paskirstymo problemų sprendimą.
  3. Reglamentavimo taikymo stabilumo užtikrinimas (siekiama, kad taikomi reikalavimai ir techninės sąlygos nebūtų keičiamos proceso įgyvendinimo metu ir nebūtų keičiamos (nepriklausomai nuo kitų pasikeitimų) subjekto atžvilgiu tam tikrą laikotarpį). Kryptis orientuota į besikeičiančio reglamentavimo ir techninių sąlygų problemos sprendimą.
  4. Gamybinių projektų vystytojų konsultavimas ir koordinavimas per vieną instituciją (siekiama įgyvendinti tradicinį „vieno langelio“ principą, kai viena institucija yra pagrindinis kontaktas visiems su gamybinių projektų vystymu susijusiems klausimams). Kryptis orientuota į institucijų skaičiaus, vystytojo perspektyvos situacijų ir geresnio reglamentavimo problemų sprendimą.
  5. Vieninga proceso vykdymo informacinė sistema (EPTP projekto įgyvendinimas ir šio projekto tolesnė plėtra planuojant sąsajas/integraciją su kitais elektroninių paslaugų projektais iš esmės reikštų „vieno langelio“ principo kaip vieningos elektroninės paslaugos įgyvendinimą Gamybinių projektų vystymo srityje). Kryptis orientuota į institucijų skaičiaus, vystytojo perspektyvos situacijų ir geresnio reglamentavimo problemų sprendimą.
  6. Supaprastinto proceso diegimas (sukurtas teisinis reguliavimas, kurio pagrindu būtų galima vykdyti visas supaprastinto proceso formas. Tuo pačiu reikalinga stebėti, kokia dalis projektų būtų vystoma naudojant šį Supaprastintą procesą). Rekomenduojama, kad ši dalis neviršytų 10% visų projektų.
-

IVADAS

Patikra atlikta vykdant Sutartį, pasirašytą tarp EIMIN ir verslo subjektų grupės, sudarytos iš Advokatų profesinės bendrijos „RIDD Vilnius“ ir UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“. Paslaugos finansuojamos pagal 2016 m. lapkričio 2 d. pasirašytą iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų finansuojamo projekto Nr. 10.1.4-ESFA-V-921-01-0001 „Teisinio reguliavimo tinkamumo patikros“ sutartį.

Patikra Gamybinių projektų vystymo srityje yra vykdoma pirmą kartą Lietuvoje. Iki šiol Lietuvoje yra analizuotos atskiros Gamybinių projektų vystymo srities dalys (etapai), tačiau bendra visų procesų analizė neatlikta. Gamybinių projektų vystymo sritis šioje Ataskaitoje suprantama kaip gamybinių įmonių procesai, apimantys teisės aktuose nustatytus reikalavimus, susijusius su žemės sklypo įsigijimu/pertvarkymu, teritorijų planavimu, aplinkos apsaugos reikalavimų vykdymu, statybos procesų organizavimu, inžinerinės infrastruktūros įrengimu, taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK), taršos leidimo gavimu. Laikoma, kad „Gamybinės įmonės“ yra tik apdirbamosios gamybos veiklą (Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus sekcija C „Apdirbamoji gamyba“) vykdančios įmonės.

Ši Patikra apėmė 58 teisės aktus, kurie buvo įtraukti į Teisės aktų sąrašą. Patikros metu buvo vykdomos konsultacijos su valstybės institucijomis, kurios išsakė savo nuomonę dėl galiojančių teisės aktų tinkamumo, pagrindinėmis asociacijomis, veikiančiomis Gamybinių projektų vystymo srityje, projektus 2017–2018 m. vystančiomis įmonėmis. Iš 47 nagrinėjamų įpareigojimų verslo subjektams visi įpareigojimai yra nacionalinės kilmės. Pažymėtina, kad minėtose srityse galiojantys teisės aktai dažniausiai nesukuria tiesioginių įpareigojimų verslo subjektams, t.y. verslo subjektai prašo išduoti statybos leidimą, sudaro teritorijų planavimo proceso inicijavimo sutartį ir prisiima įsipareigojimus pagal ją, teisės aktai nustato reikalavimus statiniams, aplinkai ir kt. objektams, kurių turi laikytis verslo subjektai. Tačiau praktikoje gamybinių projektų užsakovai, jų pasitelkti projektuotai, rangovai, poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjai ir kiti subjektai susiduria su daugybe teisės aktų ir juose nustatytų reikalavimų. Projekto metu buvo paskaičiuota, kad vien statybos organizavimo srityje galioja virš 300 aktualių poįstatyminių teisės aktų (Vyriausybės nutarimų, ministrų įsakymų), iš jų 64 statybos reglamentai, apie 12 skirtingų higienos normų. Tokia reguliavimo gausa nėra priimtina ne tik verslui, net ir pačioms valstybės institucijoms, kurios interviu metu pripažino, kad vykdant teritorijų planavimo ir statybų priežiūrą sunku prisitaikyti prie gausybės teisės aktų ir jų pakeitimų, kai vieno teisės akto pakeitimai priimami kelis kartus per metus.

Ataskaitoje nagrinėjama gamybinės įmonės planuojamo vystyti projekto atvejo analizė, kurioje detalizuojami visi projekto įgyvendinimo etapai nuo žemės sklypo įsigijimo/nuomos bei gamyklos planavimo ir statybos iki veiklos vykdymo pradžios. Minėta atvejo analizė, verslo subjektų konsultacijos ir valstybės institucijų interviu duomenys yra panaudoti Ataskaitoje analizuojant Gamybinių projektų srities problemas, teikiant pasiūlymus ir priemones dėl galimų problemų sprendimo būdų. Ataskaitoje pateikiamas siūlymas Lietuvoje įdiegti „vieno langelio“ principą žemės pertvarkymo, teritorijų planavimo, statybos ir aplinkosaugos leidimų srityse, taip pat kitos galimos proceso tobulinimo kryptys, aktualios Gamybinėms įmonėms planuojant vystyti projektus Lietuvoje.

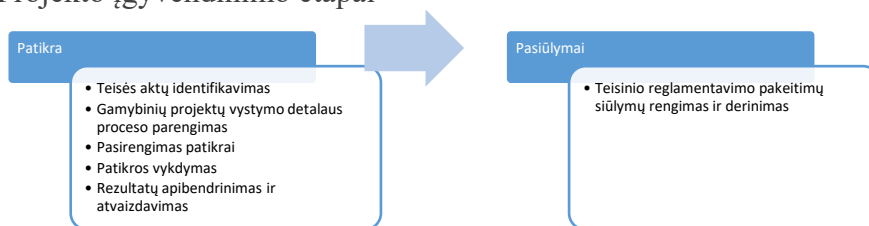
Ataskaitoje yra išanalizuoti užsienio valstybių (Nyderlandų, Jungtinės Karalystės ir Danijos) praktikos pavyzdžiai, kurių tinkamus sprendimus siūloma pritaikyti ir Lietuvoje.

METODOLOGIJA

Šis Vertinimas vykdomas dviem etapais, apimančiais Patikros vykdymą ir pasiūlymų dėl teisinio reguliavimo parengimą (Paveikslas 1).

Paveikslas 1. Projekto įgyvendinimo etapai

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

1. PATIKROS VYKDYMAS

Patikra apima tokius žingsnius:

1. Teisės aktų identifikavimas. Rezultatas: gamybinių projektų įgyvendinimui reikalavimus nustatančių teisės aktų ir įpareigojimų sąrašai.
2. Gamybinių projektų vystymo srities detalaus proceso parengimas:
  - Rezultatas 1: Gamybinių projektų vystymo srities procesų žemėlapis, kuriame apjungtos visų Gamybinių projektų vystymo srities laiko, teisės aktų, institucijų, veiksmų, kuriančių įgyvendinimo/neįgyvendinimo kaštus, dimensijos.
  - Rezultatas 2: Gamybinių projektų vystymo srities Teisės aktų sąrašė numatytų teisės aktų kiekvieno įpareigojimo vykdymo sukeltamų reguliavimo išlaidų įvertinimas pinigine išraiška.
3. Pasirengimas patikrai. Rezultatas: įpareigojimai ir procesai suskaidyti į veiksmus, parengtas reguliavimo išlaidų teorinis modelis, paremtas ekspertiniu vertinimu, ir pagal procesus parengti įgyvendinimo kaštų matavimo ir neįgyvendinimo kaštų matavimo modeliai.
4. Patikros vykdymas. Rezultatas: interviu su gamybinių projektų vystymo srities projektus įgyvendinusiomis įmonėmis, veikiančiomis ne LEZ teritorijose, siekiant validuoti reguliavimo išlaidas, įgyvendinimo ir neįgyvendinimo kaštus, nustatytus ekspertinio vertinimo metu.
5. Rezultatų apibendrinimas ir atvaizdavimas. Parengta ataskaita, kurioje pateiktas Gamybinių projektų vystymo srities procesų žemėlapis, pateiktas reguliavimo išlaidų įvertinimas ir įgyvendinimo/neįgyvendinimo kaštų įvertinimas.

1 žingsnis. Teisės aktų identifikavimas

Pagrindinis šio žingsnio tikslas – apibrėžti galutinę teisės aktų visumą, kurios pagrindu bus vykdomi kiti patikros etapai ir atitinkami žingsniai.

Teisės aktų analizėje papildomas dėmesys skiriamas keliems aspektams:

- **Analizuojamo reguliavimo apimtis.** Reikalinga tiksliai apibrėžti, koks yra reguliavimo naštos analizės objektas (pvz., ar kvalifikaciniai reikalavimai paslaugų teikėjams, tokiems kaip statybos priežiūrą atliekančio asmens atestavimas, kvalifikaciniai reikalavimai licencijos ir pan.) patenka į tyrimo apimtį). Atitinkamai, būtina apibrėžti analizuojamus teisės aktus ir sudaryti Teisės aktų sąrašą (šios Ataskaitos Priedas Nr. 1).
- **Analizuojamų teisės aktų galiojimas.** Teisės aktų kaita lemia būtinybę fiksuoti sutartam momentui galiojančius teisės aktus, kurie analizuojami šiame Vertinime. Teisės aktų sąrašo sudarymo data yra laikoma 2018 gegužės 8 d.

- skirtingos Patikros objekto pagal Techninės specifikacijos 5 p. (reguliavimo naštos) ir Ataskaitoje analizuojamo objekto (Gamybinių projektų srities) **apimtys**:
  - Reguliavimo našta skaičiuojama tik tiems teisės aktams, kurie yra įtraukti į Teisės aktų sąrašą ir tiems įpareigojimams, kurie yra įtraukti į Įpareigojimų sąrašą (šios Ataskaitos Priedas Nr. 4) bei kurie apima Gamybinių projektų vystymo sritį ir privalomai taikomi verslo subjektams;
  - Ataskaitos analizės objektas pagal Techninės specifikacijos 10.1 - 10.3 p. yra platesnis nei reguliavimo naštos vertinimo objektas, nes apima visus teisės aktus (taip pat ir neįtrauktus į Teisės aktų sąrašą), kurie yra susiję su Gamybinių projektų vystymo srities reguliavimo sistema, todėl Gamybinių projektų vystymo srities procesų identifikavimas ir analizė (apimanti reguliavimo naštos vertinimą bei įgyvendinimo ir neįgyvendinimo kaštų vertinimą) yra žymiai platesnės apimties, nei reguliavimo naštos vertinimo dalis.

2 žingsnis. Gamybinių projektų vystymo detalaus proceso parengimas

Analizuojamas procesas pagal Techninės specifikacijos 10.2 p. apibūdinamas naudojant tokius parametrus:

- Identifikuotos 6 Gamybinių projektų vystymo srities dalys (pvz., teritorijų planavimo, statybos procesų organizavimo ir kt.)
- Identifikuoti kiekvienos Gamybinių projektų vystymo srities dalių procesai (pvz., aplinkos apsaugos reikalavimų vykdymo dalyje nustatyti poveikio aplinkai vertinimo, Atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir kt. procesai);
- Identifikuoti kiekvieno proceso etapai (pasirengimo, rengimo, baigiamasis ir kt.);
- Identifikuoti kiekvieno proceso etapo veiksmai;
- Identifikuota kiekvieno proceso etapo:
  - veiksmą nustatanti teisės norma (nuorodos į teisės aktus);
  - veiksmo trukmė (teisės akte ir praktikoje);
  - veiksmo įgyvendinimo kaštai;
  - veiksmo įgyvendinimo pagrindinė problema.
- Nustatytos dalyvaujančios institucijos ir jų funkcijos procese;
- Nustatyti procesų tarpusavio ryšiai (kai nebaigus vienos proceso dalies negali būti pradėta kita);

Gamybinių projektų vystymo detalaus proceso parengimo svarba:

- Proceso schemas apibrėžia galutinę tyrimo apimtį;
- Proceso schemas bus naudojamos Ataskaitoje, siekiant vientisumo ir efektyvios vizualizacijos;
- Finansinė vertinimo išraiška (kaštai) bei galimos intervencijos gali būti atvaizduojamos ir vertinamos per proceso prizmę.

Proceso rengime dalyvauja visa patikros komanda, į kurią įeina procesui aktualių sričių ekspertai, pvz., projektavimo, statybos, (vystymo), aplinkosaugos ir visuomenės sveikatos ir t.t.

Suderinti procesai aprašai gali būti koreguojami ir tikslinami kitų vertinimo patikros etapų metu.

3 žingsnis. Pasirengimas patikrai

Šiame etape, remiantis ankstesnio žingsnio rezultatais, atliekamos visos patikros vykdymo parengiamosios veiklos:

1. Apimties nustatymas;
2. Įpareigojimų išlaidų detalizavimas;
3. Interviu klausimynų parengimas.

Svarbiausi aspektai, į kuriuos atsižvelgiama:

- **Apimties nustatymas.** Šio Vertinimo objektas yra Gamybinių projektų vystymo sritis, kuri pagal savo apimtį, kaip jau minėta, skiriasi reguliavimo naštos vertinime ir Ataskaitos objekto analizėje. Patys gamybiniai projektai taip pat yra labai skirtingi. Jie skiriasi savo apimtimi, kompleksiskumu, taikomų reikalavimų (įpareigojimų) apimtimi ir pan. Todėl šiame Vertinime apibrėžiamas vertinamas tipinis verslo subjektas – gamybinio projekto vystytojas (užsakovas), kuris:
  - a. stato objektą, kurio veikla pagal ERVK 2 red. klasifikuojama kaip veikla, patenkanti į sekciją C „Apdirbamoji gamyba“;
  - b. stato naują ypatingo ar neypatingo statinio kategorijos statinį 2017 m. (didesnis dėmesys skiriamas ypatingo statinio kategorijoms);
  - c. statinys ne mažiau kaip 10.000 kv. m ploto;
  - d. statinys pastatomas vidutiniškai per 8 mėn., neįskaitant teritorijų planavimo dokumentų rengimo terminų;
  - e. statinys statomas ne LEZ ar pramoninio parko teritorijoje.

Kadangi tikslinės grupės dydis svyruoja ir priklauso nuo investicijų konkrečiais metais, tai preliminariai laikoma, kad tikslinę grupę apibrėžia kalendoriniais metais galiojantys statybos leidimai, išduoti gamybos ir pramonės paskirties naujų statinių, patenkančių į ypatingų ir neypatingų statinių kategoriją, statybai. Pagal IS „Infostatyba“ duomenis 2017 m. tokių galiojančių leidimų buvo 30. Kitas tikslinę grupę apibrėžiantis rodiklis – gamybos ir pramonės paskirties nauji ypatingi ir neypatingi statiniai pagal išduotus ir galiojančius statybos leidimus (šie leidimai gali būti išduoti ir ankstesniais metais, todėl išduotų leidimų ir statinių pagal išduotus leidimus skaičiai nesutampa, nes pagal išduotus statybos leidimus statoma vėliau).

Kadangi tiriami teisės aktai taikomi ne visiems verslo subjektams, o tik gamybinių projektų vystytojams, kurių skaičius nepastovus, tai šiuo metu remtis kitais viešai prieinamais statistiniais duomenimis, pvz., Lietuvos statistikos departamento duomenimis, nėra galimybių.

Svarbi aplinkybė taip pat yra tai, kad 2017 m. iš visų galiojančių statybos leidimų gamybos ir pramonės paskirties naujiems paskirties ypatingos ir neypatingos statinių kategorijos statiniams statyti 36 proc. buvo skirti vystyti gamybiniams projektams Kauno LEZ, o 2018 m. nuo sausio 1 d. iki rugsėjo 19 d. tokių galiojančių leidimų dalis jau sudarė 42 proc. Vadinasi, daugiau nei 1/3 Gamybinių projektų vystymo srities projektų yra realizuojama vien Kauno LEZ, remiantis šiai teritorijai nustatytu išimtiniu reguliavimu, ir dėl kitų investuotojams patrauklių aplinkybių – kadangi tai santykinai nauja LEZ, tai yra didelė teritorijos (laisvų sklypų) pasiūla, artumas prie didmiesčio, kitų stambių komunikacijų (keliai, geležinkeliai, oro uostas), didelė kvalifikuotos ir mažiau kvalifikuotos darbo jėgos pasiūla Kauno mieste ir Kauno rajone bei 2017 m. Kauno LEZ viešinimo kampanija. Taip pat kasmet išduodami 2–3 statybos leidimai statyti Kėdainių LEZ ir po 1–2 – Klaipėdos LEZ, tačiau pastarojoje mažėja laisvų sklypų pasiūla, taip pat auga sklypų pasiūla naujoje Marijampolės LEZ, todėl 2018 m. išduoti 2 leidimai statyti pramonės objektus šioje LEZ.

„Infostatyba“² duomenimis pagal išduotus galiojančius SLD ypatingiesiems ir neypatingiesiems gamybos paskirties statiniams, pradėti statyti: 2016 m. – 60, iš jų 10 LEZ, 2017 m. – 70, iš jų 10 LEZ, o 2018 m. (iki lapkričio 7 d.) – 41, iš jų 12 LEZ. Todėl tikslinė grupė tiems procesams, kurie yra bendri gamybos įmonėms (SAZ, PAV, PVSU, SPAV, statinio statyba), esančioms LEZ ir ne LEZ, apibrėžiama kaip pastarųjų 3 metų statistinis vidurkis – 60 pradėtų statyti statinių. Kai procesai yra skirtingi gamybos įmonėms LEZ ir ne LEZ, tai tikslinė grupė laikytinos tik tos įmonės, kurios yra ne LEZ – 49 įmonės (taikomi visi procesai – teritorijų planavimas, sklypo pertvarkymas, inžinerinė infrastruktūra, SAZ, PAV, PVSU, SPAV, statinio statyba). Kai įpareigojimas taikomas tik LEZ esančioms įmonėms, tai tikslinė grupė yra 11 gamybos įmonių.

Šiame Vertinime pateikiami skaičiavimai yra atliekami vieno gamybinio projekto vystymo pagrindu. Tokiu būdu bendra gamybinių projektų visuma bus išskaidyta į smulkesnes dalis, kurios gali būti traktuojamos kaip vientisos rengiant klausimyną ir vykdant patikrą.

- **Įpareigojimų išlaidų detalizavimas.** Siekiant įvertinti gamybinių projektų įgyvendinimo reguliavimo našta finansine išraiška reikalinga įpareigojimuose nustatyti išlaidų kategorijas. Šiame etape labai svarbu galimai maksimaliai tiksliai įvertinti, kokie veiksmai ir kitokio pobūdžio kaštai atsiranda kiekvieno analizuojamo įpareigojimo vykdymo atžvilgiu. Taip pat svarbu įvertinti laiko dimensiją, kuri taip pat susijusi su tam tikrais kaštais (įgyvendinimo ir neįgyvendinimo kaštais) (alternatyvių kaštų, tokių kaip planuotos, bet negautos pajamos, vertinimas nėra numatomas šio projekto apimtyje).

Vadovaujantis Administracinės naštos ir Prisitaikymo išlaidų skaičiavimo metodikomis, vertinamos tik tiesioginės paties vystytojo dėl teisės akto reikalavimo įgyvendinimo patiriamos išlaidos, pvz., rangovo patiriamos išlaidos pagal kitus teisės aktų reikalavimus, tokius kaip atskirai tvarkyti ir laikinai saugoti statybvietyje statybos atliekas ir pan., patenka į rangovo suteikiamų paslaugų (darbų) išlaidas, kurias perka vystytojas ir apskaičiuojamos kaip iš išorės įsigyjamų paslaugų išlaidos.

Į reguliavimo išlaidų vertinimą neįtraukiami nesisteminiai atvejai (įpareigojimai), kuomet vystytojas tiesiogiai nepatiria išlaidų ir šios išlaidos tenka rangovui, projekto valdytojui ar projektuotojui, pvz., avarijos padarinių šalinimas, statybos leidimo sustabdymas radus archeologinių radinių ir pan. Kadangi tokiais atvejais atsakingi yra rangovai, projektuotojai ar projekto valdytojai, tai jie ir draudžiasi civilinės atsakomybės draudimu, o tokio draudimo išlaidos įtraukiamos į bendrą paslaugų kainą. Tokiu būdu pats vystytojas tiesiogiai jokių išlaidų nepatiria, skirtingai nuo, pvz., elektros ir elektronikos gamintojų ar importuotojų, kurie turi savo lėšomis surinkti ir pašalinti iš rinkos nekokybišką įrangą. Toks skaičiavimas atitinka abiejų minėtų metodikų reikalavimus – skaičiuojamos tik tiesioginės išlaidos, taikomas nedubliavimo principas (tos pačios išlaidos skaičiuojamos tik vieną kartą) bei neįtraukiami alternatyvūs kaštai (šiuo atveju dėl prarasto laiko negautos planuotos pajamos).

- **Interviu.** Esant didelei įpareigojimų apimčiai, tikslinės grupės apklausa, siekiant nustatyti Reguliavimo našta, negalėtų būti veiksminga, nes yra per daug sudėtinga visose šešiose Gamybinių projektų vystymo srities dalyse. Apklausa taip pat nėra tikslinga ir dėl to, kad tikslinė grupė yra tik 60 verslo subjektų. Apklausa nebuvo pasirinkta kaip tinkamas vertinimo metodas ir siekiant problemų identifikavimo. Pažymėtina, kad respondentai aktualią teisės aktų redakciją taikė dar rečiau nei 60 atvejų ir tik atskiruose procesuose: vieni subjektai darė detaliųjų planų keitimus, kiti atliko poveikio aplinkai vertinimą, treči poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, ketvirtieji statė statinius LEZ (čia tikslinė grupė tik

² <https://planuojstatyti.lt/eInfostatyba-external/accounting/accountingConstructions>

11 verslo subjektų), kiti statė statinius skirtingo dydžio Lietuvos savivaldybėse (dažniau mažesnio ploto). Todėl problemų identifikavimas buvo atliekamas tik pusiau struktūruoto interviu būdu, nesiekiant, kad identifiukuota problema būtų patvirtinta daugumos respondentų apklausoje. Interviu būdu identifiukuota problema buvo analizuojama Tiekėjo vidinių ekspertų ir pateikiama Ataskaitoje, jeigu ją patvirtinto bent du interviu respondentai (ne LEZ esančios įmonės) ir Tiekėjo ekspertai.

4 Žingsnis. Patikros vykdymas

Atsižvelgiant į Techninėje specifikacijoje formuluojamos užduoties specifiką bei patirtį, vykdamas tokio pobūdžio patikras (bei vertinant reguliavimo našta), patikra vykdoma dviem etapais.

4.1. Žingsnis. Remiantis Gamybinių projektų vystymo srities vykdytojų patirtimi bei turima medžiaga atliekamas pirminis klausimynų pildymas. Pirminį klausimynų pildymą atlieka konsorciumo partneriai. Gamybinių projektų vystymo projektų vadovai, remiantis patirtimi bei sukaupta dokumentuota medžiaga užpildys prieš tai buvusio etapo metu parengtus klausimynus. Tai leidžia turėti preliminarinius veiksmų ir susijusių išlaidų vertinimus prieš pradėdant tiesiogines apklausas.

Pasirengiama reguliavimo išlaidų skaičiavimams: įpareigojimai išskaidomi į veiksmus, kuriuos numatoma validuoti (patikrinti) su realiai veikiančiomis įmonėmis. Numatoma įvertinti, ar įpareigojimai tinkamai suskaidyti į veiksmus, kokių kategorijų išlaidas patiria verslo subjektai įgyvendindami konkretų įpareigojimą ir atitinkamai jo vykdymo veiksmus, kokios apimties išlaidas patiria verslo subjektai, vykdydami konkretaus įpareigojimo veiksmus. Reguliavimo išlaidų vertinimo metu gauti duomenys sutikrinami su oficialiose duomenų šaltiniuose esamais duomenimis, kur taikoma (pvz., valandinis darbo užmokesčio dydis, išduotų statybos leidimų skaičius gamybinių projektų vystymui ir pan.). Validuoti duomenys naudojami reguliavimo išlaidų verslo subjektams, vystantiems gamybinius projektus, skaičiavimuose.

Įgyvendinimo kaštai vertinami laiku (dienomis, kur taikoma nurodant, ar darbo dienomis, ar kalendorinėmis dienomis) ir pinigais pagal kiekvieną proceso žingsnį. Įgyvendinimo kaštai skaičiuojami pagal teisės aktuose nustatytus terminus ir pagal praktikoje esamus terminus.

Neįgyvendinimo kaštai suprantamai kaip „delsimo kaštai“:

- Laiku – skirtumas dienomis tarp teisės aktuose nustatytų terminų ir praktikoje taikomų terminų;
- pinigais – išlaidomis, kurias patiria vystytojas per delsimo laikotarpį, pvz., turi mokėti pasamdytiems paslaugų (darbų) teikėjams, patiria išlaidas savo darbuotojams, kurie priskirti dirbti gamybinio projekto vystymo komandoje.

4.2. Žingsnis. Interviu su įgyvendintų Gamybinių projektų vystymo srities tikslinės grupės respondentais pagal iš anksto sudarytus klausimynus. Klausimyno (ii) sudarymo veikoje parengti klausimynai jau bus užpildyti išankstiniu turiniu (4.1. Etapas). Šiame etape identifiukuoti įgyvendinti projektai, kurie atitinka Apimties nustatymo metu suformuotą klasifikaciją. Atlikti tiesioginiai interviu su dviem Gamybinių projektų vystymo srities atstovais (įmonėmis, 2017-2018 m. įgyvendinusiomis Techninėje specifikacijoje apibrėžta projekta). Jei interviu metu įmonė patvirtina, kad iš anksto pateikti vertinimai yra pakankamai tikslūs, tolesni interviu nėra atliekami. Jei identifiukuojama kad yra didelė išlaidų vertinimo variacija (tarp pirminio vertinimo ir įgyvendinusių įmonės vertinimo), numatoma atlikti papildomus pusiau struktūruotus interviu.

Po šio validavimo naudojant Administracinės naštos ūkio subjektams nustatymo metodiką ir (arba) Prisitaikymo išlaidų ūkio subjektams vertinimo pinigine išraiška metodiką toliau buvo

numatoma paskaičiuoti reguliavimo išlaidas verslo subjektams bei įpareigojimų įgyvendinimo ir neįgyvendinimo kaštus (laiku ir pinigais).

Siekiant nustatyti institucijų kompetencijas, jų taikymo praktikoje atvejus, bendradarbiavimo problemas bei kitas problemas Gamybinių projektų vystymo srityje, buvo atlikti interviu su šiomis valstybės institucijomis: Sveikatos apsaugos ministerija, Aplinkos ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentu prie VRM, VšĮ „Investuok Lietuvoje“, Valstybine teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Nacionaline žemės tarnyba ir Nacionaliniu visuomenės sveikatos centru. Konsultacijos buvo vykdomos su Gamybinių projektų vystymo srityje veikiančiomis asociacijomis: Lietuvos pramoninkų konfederacija, Lietuvos architektų rūmais, Lietuvos projektavimo įmonių asociacija.

5 žingsnis. Rezultatų apibendrinimas ir atvaizdavimas

Gauti rezultatai apibendrinami ir pateikiami Ataskaitoje. Pagal pastabas patikslinta Galutinė ataskaita pateikiama EIMIN.

Ataskaitoje pateikiami atsakymai į Techninės specifikacijos 10–12 ir 22–21 punktuose nustatytus vertinamus klausimus.

Kartu su Ataskaita pateikiami surinkti socialinių ir ekonominių partnerių, institucijų, verslo subjektų pateikti pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo, institucinės sistemos tobulinimo ar tinkamesnių įgyvendinimo būdų pasirinkimo. Ši informacija bus naudojama tolesniame etape rengiant pasiūlymus dėl teisinio reglamentavimo Gamybinių projektų vystymo srityje.

2. PASIŪLYMŲ RENGIMAS

Paskutiniame etape, remiantis atlikta Patikra bei duomenų analize, pagal pasiūlytą teisinio reglamentavimo siūlymų rengimo ir derinimo tvarką bus teikiami pasiūlymai, leidžiantys sumažinti Gamybinių projektų reguliavimo našą.

Pasiūlymų rengimo tvarka siekiama procesą organizuoti taip, kad pirminėje stadijoje būtų aiškiai identifiukuota problema, kurią sprendžia pasiūlymas. Įvardijus problemą, galima nustatyti jos sprendimo alternatyvas. Praktikoje dažnai kyla nesutarimai ne dėl to, kad nėra žinoma problema, bet dėl to, kad nėra sugalvojamos tinkamiausios alternatyvos konkrečiai problemai spręsti. Todėl tiekėjas skirs ypatingą dėmesį galimų alternatyvų analizei dar Ataskaitos rengimo stadijoje, be kita ko analizuojant ir trijų užsienio valstybių praktiką.

Pasiūlymų rengimas organizuotinas šiais žingsniais:

1. Preliminarus pasiūlymų sąrašo sudarymas;
2. Pasiūlymų derinimas su kompetentingomis institucijomis;
3. Pasiūlymų poveikio vertinimas;
4. Galutinių pasiūlymų derinimas su kompetentingomis institucijomis;
5. Galutinių pasiūlymų pateikimas Perkančiajai organizacijai, pristatymas ir derinimas.

2.1. Preliminarus pasiūlymų sąrašo sudarymas

Preliminarus pasiūlymų sąrašas sudaromas šia tvarka:

1. Tiekėjas parengia detalią pasiūlymo rengimo tvarką.
2. Tiekėjas sudaro preliminarų pasiūlymų sąrašą, atsižvelgiant į Ataskaitos išvadas. Sąraše kiekviename pasiūlyme pateikiama ši informacija:

- *Pasiūlymas*: problema, kurią sukelia esamas reguliavimas, keistini/naikintini teisės aktai, pasiūlymo aprašymas, pasiūlymo pagrindimas (interview respondentų nurodytos priežastys, ekspertų nuomonė, literatūros analizė);
  - *Alternatyvos*: siūlomi problemos sprendimo būdai – pasiūlymo aprašymas, nurodant jo tikslus; teisės normos supaprastinimo būdą; kiekvienos alternatyvos nacionalinės reguliavimo išlaidų sumažėjimas pinigine išraiška, jeigu ji būtų priimta. Reguliavimo išlaidų sumažėjimas pinigine išraiška pateikiamas tik tada, kai institucijos iš esmės pritaria teikiamam pasiūlymui (jo aprašymui ir pagrindimui).
3. Tiekėjas pristato pasiūlymų rengimo tvarką, pasiūlymų vertinimo metodologiją EIMIN surengto susitikimo metu (per 1 savaitę nuo Ataskaitos suderinimo).
  4. Tiekėjas įvertina EIMIN ir suinteresuotų institucijų gautas pastabas susitikimo metu ir patikslina pasiūlymų rengimo tvarką, pasiūlymų vertinimo metodologiją ir preliminarų pasiūlymų sąrašą.

2.2. Pasiūlymų derinimas su kompetentingomis institucijomis

Tiekėjas organizuos interview su kompetentingų institucijų atstovu/-ais dėl preliminariniame pasiūlymų sąrašė nurodytų pasiūlymų, susijusių su atitinkamos institucijos kompetencija. Atsižvelgiant į galimo pasiūlymo pobūdį, gali būti tikslinga organizuoti Focus grupę (grupės interview), kurioje būtų pakviesti dalyvauti suinteresuotų kompetentingų institucijų ir verslo asociacijų atstovai. Interview ar Focus grupės siektinas rezultatas – suformuoti naujus pasiūlymus ar esamų pasiūlymų alternatyvas. Po šio interview/Focus grupės pritarimo preliminariniams pasiūlymams, bus atliekamas pasiūlymų reguliavimo naštos vertinimas.

2.3. Pasiūlymų vertinimas

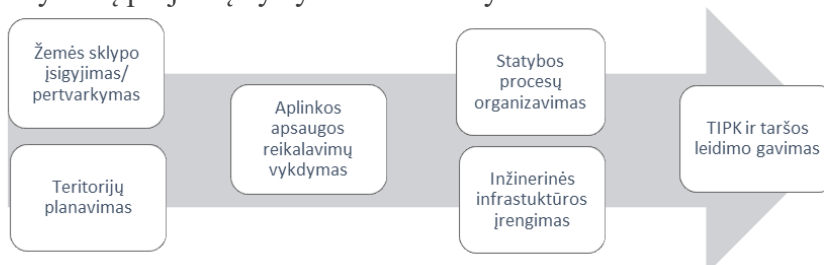
Atlikus kiekvieno pasiūlymo vertinimą pinigine išraiška, parengiami galutiniai pasiūlymai, kurie teikiami derinti raštu kompetentingoms institucijoms. Pagal suinteresuotų institucijų pastabas patikslinti galutiniai pasiūlymai, kuriems iš esmės pritarė suinteresuotos institucijos ir pasiūlymai, kuriems suinteresuotos institucijos nepritarė, bet Tiekėjo nuomone juos yra tikslingi teikti, pateikiami Perkančiajai organizacijai.

I. LIETUVOS GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO SRITIES OBJEKTAS IR STRATEGINIAI DOKUMENTAI

Gamybinių projektų vystymo sritį (Paveikslas 2) pagal Techninę specifikaciją sudaro 6 dalys, kurių kiekviena gali būti laikomas atskira politikos sritimi. Gamybos įmonėms vystant projektus, kai kurios iš šių dalių gali būti praleidžiamos (pvz., jeigu teritorijų planavimas nėra reikalingas) arba atliekami lygiagrečiai (pvz., statybos proceso organizavimas ir inžinerinės infrastruktūros įrengimas).

Paveikslas 2. Gamybinių projektų vystymo srities dalys

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Gamybinių projektų vystymo srities reguliavimo politiką Lietuvoje formuoja *Aplinkos, Žemės ūkio, Sveikatos apsaugos ir Ekonomikos ir inovacijų ministerijos*. *Aplinkos ministerija* formuoja valstybės politiką aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės ir taršos prevencijos, poveikio aplinkai vertinimo, strateginio pasekmių aplinkai vertinimo, teritorijų planavimo ir priežiūros, urbanistikos ir architektūros, statybos ir jos priežiūros, oro, vandens ir nuotekų naudojimo ir kontrolės (priežiūros) srityse. *Žemės ūkio ministerija* žemėtvarkos, geodezijos, kartografijos, Lietuvos erdvinės informacijos infrastruktūros plėtojimo, nekilnojamojo turto kadastro srityse koordinuoja ir kontroliuoja šios valstybės politikos įgyvendinimą. *Sveikatos apsaugos ministerija* formuoja valstybės politiką visuomenės sveikatos priežiūros srityje, triukšmo prevencijos ir kontrolės srityje. *Ekonomikos ir inovacijų ministerija* – siekiant palankios aplinkos verslui kūrimo, įskaitant laisvųjų ekonominių zonų ir pramonės parkų veiklos srityje.

Gamybinių projektų vystymo srities teisės normas įgyvendina apie keliasdešimt skirtingų valstybės institucijų ir savivaldybių institucijos, dalis jų atlieka ir kontrolės/priežiūros/stebėsenos funkcijas (toliau Ataskaitos II dalyje pateikiama detali institucijų funkcijų analizė kiekviename etape). Valstybės ir savivaldybių institucijų valdymo metodai dažnai yra žinybinio lygmens, institucijos nedalyvauja bendrame politikos cikle (suvokdamos bendrus politikos tikslus ir savo vaidmenis politikoje).

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ numato tris neatsiejamus kiekvienos iniciatyvos (pokyčio) kryptis: sumani visuomenė, sumani ekonomika, sumanus valdymas. Sumanios ekonomikos Lietuva be kita ko sieks atsisakydama perteklinio, sudėtingo ir neskaidraus reguliavimo verslumą ir verslo plėtrą labiausiai ribojančiose srityse. Teritorijų planavimas, poveikio aplinkai vertinimas ir statybos organizavimo sritys Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje yra įvardintos, kaip ribojančios verslumą ir reikalaujančios pokyčių. Minėtoje programoje nurodyta, kad tiesioginėmis tiek užsienio, tiek vidaus investicijomis Lietuva atsilieka nuo kaimyninių šalių. Atitinkamai, ši Vyriausybė suplanavo pasiekti lankstų reguliavimą gamyklos įrengimui ir greitam investuotojo atėjimui (Programos 196 p.):

- optimizuosime planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrų trukmę ir administracinę naštą 40 proc. dideliems investicijų projektams;
- supaprastinsime statybos leidimų išdavimo tvarką pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijose;

- supaprastinsime prisijungimo prie elektros, vandens, šilumos ir dujų tinklų procedūras pramonės vartotojams;
- sieksime įdiegti rizika grįstą statybos kontrolės modelį visais statybos ir infrastruktūros įrengimo proceso etapais;
- sumažinsime statybos techninių reglamentų skaičių ir juose esančio perteklinio reglamentavimo apimtį (vadovausimės Didžiosios Britanijos praktika);
- skaitmenizuosime visus statybos valdymo procesus vienoje bendroje informacinėje sistemoje (be kita ko, išplėsime Infostatybos funkcijas inžinerinių tinklų planavimui, žemėtvarkos projektų parengimui).
- tobulinsime teritorijų planavimo teisinį reglamentavimą, siekdami dviejų pagrindinių tikslų: maksimalaus skaidrumo ir nešališkumo bei aktyvaus visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus. Verslas bus skatinamas gerbti viešąjį interesą atitinkančius bendruomenių poreikius, o bendruomenės bus skatinamos gerbti investuotojų laiką ir pastangas kurti sėkmingus projektus. Teritorijų planavimas turėtų aiškiai sietis su savivaldybių strateginiais ir regionų plėtros planais, atsisakant perteklinių dokumentų (Programos 89.4 p.)

Igyvendinant minėtą Vyriausybės programą, planuojamos šios priemonės (Lentelė 1):

Lentelė 1. LR Vyriausybės planuojamos gamybinių projektų vystymo reguliavimo tobulinimo priemonės

Igyvendinimo priemonė	Igyvendinimo terminas
Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto priėmimas, siekiant sutrumpinti poveikio aplinkai vertinimo procedūras ir pagerinti poveikio aplinkai vertinimo dokumentų kokybę	2017 m. II ketv.
Palankių prisijungimo prie elektros tinklų sąlygų pramonės vartotojams sudarymas siekiant nustatyti, kad vartotojas moka 10 proc. prijungimo išlaidų dalį, jeigu jis išsipareigoja 10 metų nemažinti užsakytos elektros įrenginių leistosios naudoti galios	2017 m. IV ketv.
Žemėtvarkos procedūrų LEZ efektyvinimas siekiant sudaryti sąlygas LEZ operatoriams paprastai ir greitai įtraukti naujas teritorijas ir pašalinti nekonkurencingas teritorijas iš LEZ	2018 m. I ketv.
Sąlygų investuotojams išsipirkti žemę LEZ sudarymas	2018 m. I ketv.
Paramos priemonių LEZ ir pramonės parkų inžinerinei infrastruktūrai (keliams ir vandens, nuotekų bei kitiems inžineriniams tinklams) įrengti sukūrimas, konsoliduojant finansinius išteklius	2018 m. I ketv.
Teritorijų planavimo procedūrų LEZ teritorijose pagreitinimas	2018 m. I ketv.
Stambių didelės pridėtinės vertės gamybinių investicijų projektų pritraukimo specialaus reguliavimo numatymas siekiant mažinti jiems tenkančią administracinę naštą, būtinų procesų kiekį ir trukmę, sudaryti palankias sąlygas pradėti ir plėtoti veiklą	2018 m. I ketv.
Įstatymo dėl specialiųjų žemės naudojimo sąlygų projekto parengimas ir priėmimas, siekiant nustatyti ūkinės ir (ar) kitokios veiklos apribojimus vienu įstatymu, aiškiau reglamentuoti specialiųjų žemės naudojimo sąlygų turinį ir nuostatas, susijusias su šių sąlygų taikymu	2018 m. II ketv.
Verslo aptarnavimo sistemos modelio, kurį naudotų didžiosios savivaldybės ir valstybės bei savivaldybės valdomos infrastruktūros įmonės, aptarnaudamos verslo klientus gamybos investicijoms aktualiose procedūrose, sukūrimas	2018 m. II ketv.
Palankesnio reglamentavimo įmonėms LEZ teritorijose sukūrimas, nustatant sąlygas, kada tikslinga pratęsti LEZ veiklos laikotarpį; aiškesnis LEZ įmonės statuso įgijimo momento reglamentavimas	2018 m. II ketv.
Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo pakeitimas – Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos ikiteisminių ginčų nagrinėjimo komisijų įteisinimas	2018 m. IV ketv.
Savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo projekto parengimas ir priėmimas, siekiant pagerinti inžinerinės ir socialinės infrastruktūros plėtros sąlygas, tenkinančias visuomenės poreikius	2018 m. IV ketv.
Statybos įstatymo pakeitimo įstatymo projekto parengimas – ekonominių sankcijų, proporcingų statybos mastui ir pažeidimo dydžiui, nustatymas	2018 m. IV ketv.
Teisinio reguliavimo patikslinimas – sąlygų piliečiams ir nevyriausybiniams organizacijoms dalyvauti priimant sprendimus teritorijų planavimo ir statybos srityse pagerinimas	2018 m. IV ketv.
Urbanistinės chartijos, kurioje būtų įtvirtinti urbanistinės politikos principai, patvirtinimas	2018 m. IV ketv.
Teisinių, administracinių ir finansinių prielaidų apsaugos, sanitarinės apsaugos, aerodromo triukšmo zonų ir kitų teritorijų, kuriose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, bendram registravimui ir duomenų tvarkymui sudarymas	2019 m. II ketv.
Sanitarinių apsaugos zonų (SAZ) reglamentavimo atsakymas siekiant įstatymais nustatyti, kad ūkinės veiklos skleidžiama tarša už žemės sklypo, kuriame vykdoma ūkinė veikla, ribų neviršytų visuomenės sveikatos saugos, aplinkos apsaugos normatyvų ir standartų, šių nuostatų įgyvendinimo stebėsenos ir priežiūros mechanizmo įtvirtinimas	2020 m. II ketv.

Igyvendinimo priemonė	Igyvendinimo terminas
Sudarymas teisinių, administracinių ir finansinių prielaidų centralizuotai kurti, teikti, gauti ir tvarkyti erdvinis topografijos ir inžinerinės infrastruktūros duomenis; sudaryti statinio informacinio modeliavimo norminių dokumentų kompleksą ir nacionalinį statybos informacijos klasifikatorių	2020 m. III ketv.
Sudarymas teisinių, administracinių, finansinių prielaidų viešinti informacinėje sistemoje „Infostatyba“ atitinkamas statinio projekto dalis, su teritorijų planavimu ir statyba susijusių informacinių sistemų priemonėmis centralizuotai ir viešai stebėti teritorijų planavimą, vizualizuoti 3D formatu detaliųjų planų sprendinius, siekiant užtikrinti neteisėtų statybų prevenciją ir skaidrumą	2020 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonės yra nukreiptos į verslo aplinkos gerinimą, tačiau šios priemonės nebuvo vertinamos suderinamumo požiūriu, pvz., viena priemone siekiama sutvarkyti ir registruoti duomenis apie SAZ, o kita priemone nustatomas SAZ panaikinimas.

Atskirose Gamybinių projektų vystymo srityse (fragmentiškai) Lietuvoje galioja specialūs strateginiai dokumentai, kurie nėra atnaujinti, atsižvelgiant į naujausius valstybės prioritetus. Pavyzdžiui, žemės sklypų įsigijimo/pertvarkymo srityje atskiri strateginiai dokumentai nėra rengiami. Teritorijų planavimo srityje būtina paminėti Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją³, kurios sudėtine dalimi yra urbanistikos aplinkos kokybės užtikrinimas, siekiant tolygaus šalies teritorijų vystymo. Šioje strategijoje yra nurodytos problemos: (i) tik kelios savivaldybės taiko integruotus erdvinio planavimo metodus miesto aplinkai valdyti (parengia ir patvirtina ilgalaikius ir strateginius veiksmų planus, kuriuose išsamiai analizuojami ryšiai tarp įvairių politikos krypčių ir įsipareigojimų, įskaitant visus administracinius lygius); (ii) Lietuvoje nepakankamai rengiama ilgalaikių teritorijų planavimo dokumentų, kurie apimtų ir aplinkos apsaugos klausimus. Dalis savivaldybių neturi parengtų, atnaujintų savivaldybių centrų – miestų, miestelių ir kitų urbanistinių vienetų bendrųjų planų, nusakančių tolesnį teritorijos vystymą. Savivaldybės stokoja lėšų planams parengti, susisiekimo ir inžinerinei infrastruktūrai pagerinti, apleistoms urbanizuotoms teritorijoms, kurių naudojimo būdą reikėtų keisti, sutvarkyti; (iii) Reikiamų teritorijų planavimo dokumentų nebuvimas lemia padriką ūkio ir ekonominę plėtrą, apsunkina investavimą, taip didina netolygią regionų plėtrą ir aplinkos apsaugos problemas. Apibendrinant, strategija 2015 m. įvardijo iki šiol aktualias tris teritorijų planavimo problemas: integruoto erdvinio planavimo savivaldybėse stoka, ilgalaikių teritorijų planavimo dokumentų nepakankamumas ir veiksmingų sąlygų darniai plėtrai nebuvimas.

Sprendžiant nurodytas problemas Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje numatytos tolesnio vystymo kryptys (priemonės): atnaujinti parengtus savivaldybių teritorijų planavimo dokumentus; parengti urbanistinių centrų vystymosi planus (įskaitant ir savivaldybių šilumos ūkio plėtros planus), suplanuojant teritoriją, kurioje nesikauptų teršalai, žalingi žmonių sveikatai ir aplinkai; veiksmingam susisiekimo komunikacijų planavimui rengti ilgalaikes vizijas, siekiant planuoti savivaldybių finansinius infrastruktūros ir transporto priemonių klausimus.

Visuomenės sveikatos organizavimo savivaldybėse priemonės buvo analizuotos 2015 m. Valstybės kontrolės, kuri padarė išvadą, kad savivaldybėse sveikatos stiprinimo paslaugos planuojamos netinkamai ir šie trūkumai tiesiogiai įtakoja nesisteminę ir nesuderintą politikos įgyvendinimą taikant poveikio visuomenės sveikatai vertinimo reikalavimus ir nustatant sanitarines apsaugos zonas. Po minėtų valstybės kontrolės išvadų buvo patvirtinta Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija, kuri integravo visuomenės sveikatos strategijos tikslus. Tačiau šioje strategijoje nėra numatytos problemos ir/ar planuojami pokyčiai PVSV srityje, nei SAZ nustatymo srityje.

³ Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimas Nr. XII-1626

Išnagrinėjus strateginius dokumentus galima daryti išvadą, kad Lietuvoje nėra suderintų politikos kryptių siekiant gerinti verslo aplinką žemės sklypų pertvarkymo, teritorijų planavimo, poveikio aplinkai vertinimo, poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ir statybų srityse, tačiau minėtos pavienės priemonės yra numatytos ir įgyvendinamos. Nors politiniame lygmenyje aiškiai pripažįstamas siekis plėtoti darnų aplinkos apsaugos reikalavimus atitinkantį teritorijų planavimą ir statybų organizavimą, tačiau net strateginių dokumentų lygmenyje priemonės nėra pakankamai suderintos, o ankstesni strateginiai dokumentai – neatnaujinami.

Apibendrinimas

Instrumentas. Strateginiai dokumentai, priemonių planai.

Tikslas. Tinkamai planuoti ir įgyvendinti Gamybinių projektų vystymo srities politikos tikslus, uždavinius ir priemones, užtikrinti jų suderinamumą, įvertinti šių priemonių poveikį.

Išvada. Politiniame lygmenyje aiškiai pripažįstamas siekis plėtoti darnų aplinkos apsaugos reikalavimus atitinkantį teritorijų planavimą ir statybų organizavimą, tačiau strateginių dokumentų lygmenyje priemonės nėra pakankamai suderintos, o ankstesni strateginiai dokumentai – neatnaujinami.

Pasiūlymai. Peržiūrėti strateginius dokumentus ir priemonių planus Gamybinių projektų vystymo srityje siekiant didesnio tikslų ir priemonių suderinamumo.

II. NACIONALINĖ GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO SRITIS REGULIAVIMO SISTEMA

Šiame skyriuje kiekviena Gamybinių projektų vystymo sritis analizuojama šia tvarka: (i) teisinio reguliavimo apžvalga, (ii) esami procesai, (iii) institucijų funkcijos, (iv) reguliavimo naštos vertinimas ir (v) aktualios reformos ir pasiūlymai. Skyriaus pabaigoje pateikiamas visų procesų apibendrinimas ir galimas optimizavimas.

Gamybinių projektų vystymo srities teisės sistema pasižymi detaliu ir fragmentišku reguliavimu. Lietuvos statybų teisė šiuo metu vis dar formuojama, siekiant didesnio supaprastinimo ir suderinamumo su ES teise, įskaitant ir aplinkos apsaugos reikalavimus. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 305/2011 2011 m. kovo 9 d., kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros sąlygos ir panaikinama Tarybos direktyva 86/106/EEB, preambulėje numatyta, kad laikantis valstybių narių taisyklių statiniai turi būti projektuojami ir statomi taip, kad nekeltų pavojaus žmonių, naminių gyvūnų ar nuosavybės saugai ir nepakenktų aplinkai. Reglamentu siekiama panaikinti kliūtis laisvam statybos produktų judėjimui ES rinkoje. Lietuvos statybų organizavimo srityje teisės mokslininkai galiojančius teisės aktus labai kritikuoja ir vadina „socialistinės teisės tradicijai būdingu teisės paternalizmu“, o institucijų veikimą laiko „neproporcingu valstybės kišimusi į privačių asmenų santykius“⁴.

Aplinkos apsaugos reikalavimų (atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, poveikio aplinkai vertinimas, strateginių pasekmių aplinkai vertinimas, TIPK ir Taršos leidimai), kurie yra neatsiejamai susiję su teritorijų planavimo ir statybų teise bei poveikio visuomenės sveikatai vertinimu, formavimas Lietuvos teisėje yra tik iš dalies nacionalinio pobūdžio, nes daugelis reikalavimų šioje srityje yra numatyti ES teisėje. Sutikimas dėl valstybės ir privačių projektų planuojamos veiklos, galinčios turėti žymų poveikį aplinkai, turėtų būti duodamas tik atlikus tokių projektų galimo reikšmingo poveikio aplinkai vertinimą.⁵ PAV direktyva leidžia valstybėms narėms nustatyti projektų, kurie turėtų būti sistemingai vertinami, kriterijus, atsižvelgiant į tai, ar projektu bus daromas reikšmingas poveikis aplinkai, tačiau tuo pačiu direktyvos I priede nustato projektus, kurių poveikio aplinkai vertinimas (PAV) turi būti atliekamas (pvz., pramoniniams įrenginiams, kurie skirti gaminti medienos masei iš rąstų ar panašios plaušinės žaliavos). Minėtos direktyvos II priedas numato projektus, kuriems gali būti atliktas PAV. ES be kita ko yra priėmusi ir Strateginių pasekmių aplinkai vertinimo direktyvą⁶. SPAV direktyvą įgyvendina Teritorijų planavimo įstatymas ir kiti teisės aktai.

Vykdam aplinkos apsaugos reikalavimus, juridiniai ir fiziniai asmenys, prieš pradėdami eksploatuoti ūkinės veiklos objektus ir vykdydami ūkinę veiklą, privalo gauti taršos⁷ arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės⁸ (TIPK) leidimus. TIPK ir Taršos leidimai išduodami be kita ko remiantis 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės). Minėtos direktyvos 4

⁴Bakšienė, D. Socialistinės teisės tradicijos pavyzdžiai šiuolaikiniame statybos santykių teisiniame reguliavime. Vilnius: Jurisprudencija. 2016, p. 73-77. Teisės paternalizmas reiškia, kad per teisę valstybė nurodo savo piliečiams jų galimo ir/ar reikalaujamo elgesio variantus: „būtent socialistinis paternalizmas lemia tai, kad viena iš pagrindinių teisės funkcijų laikoma vadinamoji „auklėjamoji“ funkcija – mintis iš esmės svetima tiek anglosaksų, tiek romanų-germanų teisės tradicijoms“.

⁵Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, preambulė, 7 pastr.

⁶Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB 2001 m. birželio 27 d. dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo.

⁷**Taršos leidimas** – rašytinis dokumentas, kuriuo suteikiama teisė eksploatuoti visą įrenginį, atitinkantį aplinkos ministro patvirtintose Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse nustatytus kriterijus, arba aplinkos ministro nustatyta tvarka tokio įrenginio dalį ar kelis tokius įrenginius ar jų dalis, kuriems netaikomas reikalavimas turėti TIPK leidimą.

⁸**TIPK leidimas** – rašytinis dokumentas, kuriame, siekiant išvengti pramoninės veiklos sukeltos taršos, ją sumažinti ar pašalinti, nustatoma veiklos sąlygų sistema, apimanti poveikio aplinkos elementams kontrolę, ir kuriuo suteikiama teisė eksploatuoti visą įrenginį, kurą deginantį įrenginį, atliekų deginimo įrenginį, bendro atliekų deginimo įrenginį, atitinkantį aplinkos ministro patvirtintose Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse nustatytus kriterijus, arba aplinkos ministro nustatyta tvarka tokio įrenginio dalį ar kelis tokius įrenginius ar jų dalis.

str. 1 d. numato, kad valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad nė vienas įrenginys, kurą deginantis įrenginys, atliekų deginimo įrenginys arba bendro atliekų deginimo įrenginys nebūtų eksploatuojamas be leidimo. TIPK leidimų ir Taršos leidimų išdavimo ir keitimo procedūra Lietuvoje yra labai neaiški dėl dažno šių teisės aktų keitimo. Šiuo metu TIPK leidimai keičiami į Taršos leidimus, tačiau jų keitimo tvarka neužtikrina naujos redakcijos leidimo išdavimo su visomis galiojančiomis leidimo sąlygomis. Tokia situacija netenkina nei leidimų turėtojų, nei priežiūrą vykdančių institucijų.

Poveikio visuomenės sveikatai vertinimą (PVSV) pagal Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą tik iš dalies galima priskirti aplinkos apsaugos reikalavimų sričiai, nes PVSV gali būti atliekamas kaip atskiras vertinimas, nesusijęs su poveikio aplinkai vertinimu. PVSV, kuomet neatliekamas PAV, vykdomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. V-474 „Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo atvejų tvarkos aprašo“. PVSV atliekamas, kai Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytais atvejais yra planuojamos ūkinės veiklos rūšys, kurioms turi būti tikslinamos sanitarinės apsaugos zonų (SAZ) ribos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo būdu, tačiau joms tikslinti neatliekamas planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas. Lietuvoje šiuo metu galioja 2 teisės aktai, kuriuose reglamentuojami SAZ dydžiai: (i) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“; (ii) Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. V-586 „Dėl sanitarinių apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklių patvirtinimo“. Pagal galiojančią teisinį reguliavimą SAZ nėra teritorijų planavimo dokumentų dalis (kaip buvo anksčiau iki 2014 m. teritorijų planavimo sistemos reformos), tačiau yra specialioji žemės naudojimo sąlyga, kuri yra nurodoma žemės sklypo plane ir registruojama Nekilnojamojo turto kadastre. SAZ gali būti nustatoma neatliekant PVSV (žemės sklypo plane nurodant teisės aktuose numatytus dydžius) arba atliekant PVSV, kai SAZ norima sumažinti arba (dažniausiai) nustatyti ją sklypo ribose. Jeigu norima susimąžinti normatyvinį SAZ ir atlikti PVSV, tai šis vertinimas gali būti vykdomas Lietuvoje tik po Atrankos dėl PAV proceso pabaigos.

SPAV, PAV ir PVSV Lietuvoje turi būti atlikti iki statybos leidimo išdavimo. Dažniausiai konfliktai praktikoje kyla dėl to, kad apie šiuos vertinimo reikalavimus verslas sužino tik statybos leidimo išdavimo metu. Pažymėtina, kad problemų praktikoje sukelia ir tai, kad PAV ir PVSV vertinimai gali būti pradėti tik po to, kai vystytojui yra tinkamai suformuotas žemės sklypas ir patvirtintas žemės sklypo planas.

Teritorijų planavimo reguliavimas buvo iš esmės peržiūrėtas 2014 m., kai naujasis Teritorijų planavimo įstatymas žymiai supaprastinto detaliųjų planų rengimą, nustatė aiškią teritorijų planavimo dokumentų hierarchiją. Šie pokyčiai buvo remiami verslo, bet kritikuoti teisės mokslo atstovų. Teisės tyrėjai pateikė savo nuomonę, kad naujasis įstatymas neužtikrina interesų balanso, o tai yra esminis darnaus vystymosi požymis: „darnus vystymasis – tai nuolatinis, dinamiškas procesas, kuris remiasi žmonių tikėjimu ateitimi, vadinasi kažkuriuo lygmeniu gal ir verta nubrėžti ribą, iki kurios tam tikri interesai įgyvendinami privalomai ir gali būti ginami teisme, o visi kiti paliekami verslo socialinio atsakingumo ir savivaldos politinio apsisprendimo sričiai“⁹. Anot jų, galiojantis teritorijų planavimo reguliavimas stokoja valstybės ir savivaldybių interesų derinimo, vertinant parengtus teritorijų planavimo dokumentus, nereti tarpinstituciniai ginčai dėl esamo reguliavimo taikymo, kurie šiandien nėra sprendžiami konsensuso būdu ar daugumos principu ir tai sukuria kliūtis siekiant darnaus vystymosi. Šios teritorijų planavimo reformos metu žemės

⁹ Lastauskienė, G., Bakšienė D. Visuomenės interesų apsaugos problema planuojant teritorijas. Vilnius: Teisė. 2015, p. 58.

valdos projektai „prarado“ teritorijų planavimo dokumentų statusą ir tapo žemėtvarkos sistemos dalimi (žemės valdos projektų nėra Teritorijų planavimo dokumentų registre, jie saugomi atskiroje valstybės informacinėje sistemoje). Žemės valdos projektus Lietuvoje gali rengti asmenys, neturintys architekto kvalifikacijos, todėl šie projektai rengiami matininkų greičiau ir pigiau. Todėl sklypai dažnai suplanuojami be inžinerinės infrastruktūros ir netaikant detaliųjų planų rengimo reikalavimų. Vystytojas tokiu būdu greitai susitvarkęs sklypą susiduria su problemomis statybos leidimo išdavimo proceso metu. Vystytojas turi pats suprojektuoti ir įrengti išorinius inžinerinius tinklus, nutiesti kelius ir nuovažas, gauti sklypų savininkų sutikimus (ir atlyginti jiems už sutikimų davimą). Privačiomis investicijomis nutiesti keliai tampa privačia nuosavybe, jeigu su savivaldybės administracija sudaryta sutartis nenumato kitaip. Vadinasi, reikalavimų supaprastinimas vienoje srityje gali turėti poveikį kitose srityse.

Šioje Ataskaitoje yra pateikiami pasiūlymai dėl procesų optimizavimo siekiant sumažinti Reguliavimo našta verslui, tačiau pateiktų pasiūlymų poveikis (socialinis, ekonominis ir kitas) nėra vertinamas. Jeigu atsakingos institucijos pritartų Ataskaitoje siūlomiems sprendimams, siūlytina atlikti kiekvieno pasiūlymo *ex ante* poveikio vertinimą.

Toliau Ataskaitoje yra analizuojama kiekviena Gamybinių projektų vystymo srities dalis atskirai, ją reguliuojantys teisės aktai, konkrečios srities įgyvendinimo procesas, nustatoma reguliavimo našta verslui ir pateikiami proceso optimizavimo verslui pasiūlymai.

1. ŽEMĖS SKLYPO ĮSIGIJIMAS/PERTVARKYMAS

Gamybinių projektų vystytojai, sprenddami žemės sklypo klausimus, susiduria su teisiniu reguliavimu iš visiškai skirtingų sričių ir, atitinkamai, skirtingomis valstybės institucijų kompetencijomis. Sklypo tinkamumą gamybiniam objektui lemia įvairūs veiksniai, tačiau daugeliu atvejų reikšmingiausi yra šie: sklypo dydis, esama inžinerinė infrastruktūra, susiekimo viešuoju transportu galimybės. Atrinkus keletą galimų sklypų alternatyvų, vystytojai pradeda konsultacijas su teisės, teritorijų planavimo, aplinkos apsaugos ir statybų ekspertais dėl galimybių įgyvendinti verslo plėtros planą.

Šiame Ataskaitos skyriuje yra analizuojamas valstybinių žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn ir nuomos reguliavimas. Privačių žemės sklypų įsigijimo galimybės ir galimos problemos Ataskaitoje nėra nagrinėjamos.

1.1. ŽEMĖS SKLYPO ĮSIGIJIMAS IR NUOMA

1.1.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Laisvos valstybinės žemės fondą Žemės įstatymo nustatyta tvarka tvarko Nacionalinė žemės tarnyba (NŽT) ir kiti valstybinės žemės patikėtiniai, taip pat Valstybės žemės fondas. Laisvos valstybinės žemės fondo žemė perleidžiama nuosavybėn, perduodama naudotis ar išnuojama, atlikus būtinus teritorijų planavimo, žemės tvarkymo darbus, nustačius žemės sklypų pagrindinę naudojimo paskirtį, naudojimo būdą, specialiąsias žemės naudojimo sąlygas ir suformuotus žemės sklypus bei sutartis įregistravus Nekilnojamojo turto registre.

Valstybinių žemės sklypų nuomos ir pardavimo santykiuose dalyvauja ne viena institucija. Lietuvoje galioja dvi skirtingos sklypų nuomos ir įsigijimo tvarkos (sistemos): (i) naudojamiems valstybiniais žemės sklypams ir (ii) naujiems sklypams. Pagrindinis skirtumas tarp šių dviejų tvarkų yra tai, kad naudojami žemės sklypai išnuojami ne aukciono tvarka, o nauji – aukciono tvarka (išskyrus įstatyme nustatytus atvejus). Naudojami valstybinės žemės sklypai ne aukciono

tvarka išnuomojami ir parduodami pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimą Nr. 260 „Dėl naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“, o nauji – pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 2 d. nutarimą Nr. 692 „Dėl naujų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“. Minėti teisės aktai priimti vadovaujantis dviem pagrindiniais įstatymais – Žemės įstatymu ir Žemės reformos įstatymu, kurie be kita ko numato atvejus, kada valstybinis žemės sklypas gali būti išnuomojamas ar parduodamas ne aukciono tvarka.

Parduodami ar nuomojami žemės sklypai formuojami pagal Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta tvarka parengtus ir patvirtintus detaliuosius planus, Žemės įstatymo nustatyta tvarka parengtus ir patvirtintus žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus (žemės valdos projektus) arba Žemės reformos įstatymo nustatyta tvarka parengtus ir patvirtintus žemės reformos žemėtvarkos projektus.

Išnuomotuose valstybiniuose žemės sklypuose jų naudotojų lėšomis atliekami žemės sklypų formavimo, žemės tvarkymo darbai, būtini šių žemės sklypų naudojimui pagal teritorijų planavimo dokumentuose ar žemės valdos projektuose nustatytą pagrindinę žemės naudojimo paskirtį. Pažymėtina, kad tiek pardavimo, tiek ir nuomos santykiuose teisės aktai teikia ypatingą reikšmę žemės naudojimo paskirčiai ir naudojimui būdai. Išnuomotos valstybinės žemės naudojimas ne pagal paskirtį yra pagrindas nutraukti nuomos sutartį. Žemės sklypo pirkimo-pardavimo pavyzdinėje formoje taip pat numatytas pirkėjo išsipareigojimas naudoti įsigytą sklypą pagal naudojimo paskirtį ir naudojimo būdą.

Žemės naudojimo paskirtys Lietuvoje yra penkios: žemės ūkio paskirties, miškų ūkio paskirties, vandens ūkio paskirties, konservacinės paskirties ir kitos paskirties žemė (Žemės naudojimo būdų turinio aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. 3D-37/D1-40). Šiame Vertinime yra aktualus kitos paskirties žemės naudojimas. Kitos paskirties žemės naudojimo būdų Lietuvoje yra 14. Tarp jų, vystant gamybinius projektus yra reikšmingi du žemės naudojimo būdai – komercinės paskirties objektų teritorijos ir pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos.

Šioje dalyje nebuvo nustatyta perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai išsipareigojimai, įskaitant teisės aktų suteikiamą teisę užsieniečiams įsigyti kitos paskirties žemę. Vertinimo metu buvo nustatyta tik teisės aktų įgyvendinimo problema, kai užsieniečiai dėl informacinės sistemos trūkumų praktiškai Lietuvoje kol kas negali savarankiškai sudalyvauti aukcione ir taip įgyvendinti savo teisės įsigyti žemės sklypą.

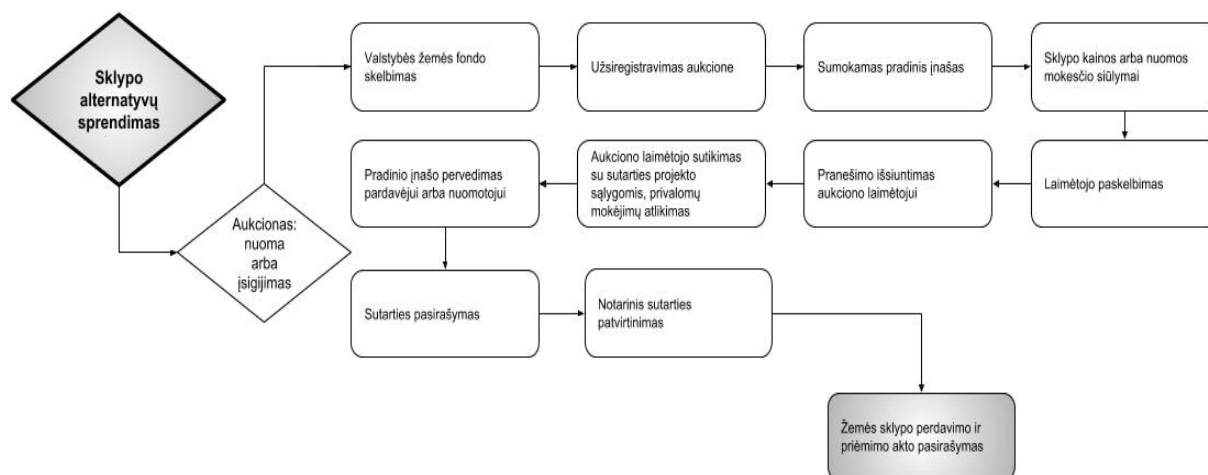
1.1.2. Žemės įsigijimo ir nuomos procesai

Valstybinės žemės įsigijimo ir nuomos etape yra galimi du pagrindiniai procesai: (i) naujų žemės sklypų pardavimas ar nuoma aukciono būdu ir (ii) naudojamų žemės sklypų pardavimas ir nuoma ne aukciono būdu.

(i) Naujų valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos aukcionai

Naujų valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos aukcionai vykdomi pagal žemiau pavaizduotą procesą (Paveikslas 3).

Paveikslas 3. Sklypo įsigijimas / nuoma aukciono būdu

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Naujų valstybinės žemės sklypų pardavimas vykdomas tik elektroniniuose aukcionuose (<http://aukcionai.vzf.lt/>). Ši informacinė sistema yra tvarkoma Valstybės įmonės Valstybės žemės fondo. Tačiau tais atvejais, kai parduodami valstybei priklausantys statiniai, kurių pardavimui reikalinga suformuoti valstybinius žemės sklypus, šis pardavimas aukcione yra vykdomas Valstybės įmonės Turto banko (e. varžytinių informacinėje sistemoje). Valstybinės žemės sklypai, išskyrus nustatytus atvejus, parduodami aukciono būdu asmeniui, kuris už parduodamą žemės sklypą pasiūlo didžiausią kainą.

Konsultacijų su tikslinėmis grupėmis metu buvo nurodyta, kad tik retais atvejais statinius kartu su valstybiniu žemės sklypu įsigyja užsienio juridinis ar fizinis asmuo. Pastarųjų dalyvavimui aukcionuose gali būti nustatyti ribojimai (lietuvių kalbos, e. bankininkystės turėjimo, asmens kodo ar juridinio asmens kodo specialūs reikalavimai ir kt.), kurie detalčiau šioje Ataskaitoje nebuvo vertinti.

Analizuojant istorinius 2017 m. kai kurių vietovių valstybinės žemės kitos paskirties sklypų pirkimo aukcionų duomenis¹⁰ buvo gauti tokie rezultatai (Lentelė 2).

Lentelė 2. 2017 m. valstybinės žemės kitos paskirties sklypų pirkimo aukcionų duomenys

Vietovė	Aukcionų skaičius
Vilniaus miestas	0
Kauno miestas	0
Klaipėdos miestas	14
Šiaulių miestas	0
Panevėžio miestas	0
Vilniaus rajonas	0
Kauno rajonas	0
Klaipėdos rajonas	0
Mažeikių rajonas	3
Marijampolės savivaldybė	38
Iš viso per metus visose šalies vietovėse	180

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

¹⁰ <https://aukcionai.vzf.lt/lt/paieska/isplesta-paieska/>

Kaip matyti iš atrankos būdu analizuotų ir lentelėje pateiktų duomenų, valstybinės žemės sklypų perleidimo aukcionai vykdomi retai, nes, NŽT atstovų nuomone, kol nebaigta žemės reforma, ypač prie didžiųjų miestų, beveik nėra laisvų žemės plotų, todėl aukcionai nėra galimi. Pažymėtina, kad iš sklypų, kurie buvo parduoti 2017 m. aukciono būdu už didesnę nei 100 000 eurų kainą, didžiausias iš jų buvo 1 ha ploto, o aukcionų skaičius šioje grupėje buvo vos 3. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 2 d. nutarimo Nr. 692 „Dėl naujų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“ 2.4 p. individualiai statybai gali būti parduodami ar išnuomojami aukcione tik tie žemės sklypai, kurie lieka laisvi po to, kai savivaldybės parengia individualiai statybai žemės sklypų, numatomų perduoti neatlygintinai nuosavybėn piliečiams pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą, detaliuosius planus ar žemės valdos projektus.

Savivaldybėms nuosavybės teise priklausantys žemės sklypai išnuomojami/perleidžiami savivaldybių tarybų sprendimu jų nustatyta tvarka, vadovaujantis Žemės įstatymo III skyriumi. Savivaldybei nuosavybės teise priklausančių žemės sklypų aukcionai paprastai neskelbiami nei nuomai, nei perleidimui.

Lentelė 3. Žemės sklypo įsigijimas aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje ¹¹ , d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Naujos valstybinės kitos paskirties žemės įsigijimas aukciono būdu				
Aukciono paskelbimas. Užsiregistravimas aukcione	5	1	-	-
Sumokamas pradinis įnašas	-	1	-	-
Dalyvavimas aukcione	-	1	-	-
Patvirtinamas aukciono laimėtojas	1	5	-	-
Sutarties projekto pateikimas aukciono laimėtojui	1	1	-	-
Aukciono laimėtojo sutikimas su sutarties projekto sąlygomis, sklypo kainos ir kitų privalomų mokėjimų atlikimas	5	5	-	-
Sutarties projekto pateikimas pardavėjui	2	5	-	1
Pranešimo išsiuntimas aukciono laimėtojui apie sutarties pasirašymo vietą, dieną ir tikslų laiką	-	5	Teisės aktuose nenustatytas proceso vykdymo terminas	1
Pirkimo-pardavimo sutarties pasirašymas ir notarinis tvirtinimas	-	30	Sutarties pasirašymas galėtų būti optimizuotas	5
Perdavimo-priėmimo akto pasirašymas	3	3	PP aktas gali būti sudarytas kartu su PP sutartimi	-
Daiktinių teisių registravimas NTR	10	10	Terminas neproporcingas atliekam veiksmui	5

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant duomenis (Lentelė 3), galima daryti išvadą, kad valstybinių žemės sklypų pardavimo aukcionai Lietuvoje organizuojami labai retai, sklypai didžiuosiuose miestuose aukcionuose apskirtai nėra parduodami. Valstybinio žemės sklypo įsigijimo aukciono būdu procese ilgiau nei numato teisės aktai praktikoje vykdomos šios procedūros: „patvirtinamas aukciono laimėtojas“ ir „sutarties projekto pateikimas pardavėjui“. Teisės aktuose nenustatytas proceso „Pranešimo išsiuntimas aukciono laimėtojui apie sutarties pasirašymo vietą, dieną ir tikslų laiką“ terminas.

Vertinant analizuojamo etapo neįgyvendinimo kaštus, kaip skirtumą tarp teisės aktuose numatyto termino ir praktikoje taikomo termino, išsiskiria dvi procedūros – „patvirtinamas aukciono

¹¹ Preliminarius terminus praktikoje nurodė Valstybės žemės fondas.

laimėtojas“ ir „sutarties projekto pateikimas pardavėjui“. Remiantis pateikiamais duomenimis (Lentelė 3), neįgyvendinimo kaštai, vertinant laiko kriterijumi, siekia iki 7 d. d.

Viso proceso trukmė detalai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5. Valstybinių žemės sklypų įsigijimo aukciono būdu procesas vidutiniškai trunka 64 d. d. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 26 d. d. Procesą siūlytina optimizuoti trumpinant sutarčių sudarymo, priėmimo – perdavimo akto sudarymo ir registravimo NTR procesą.

Lietuvoje žemės sklypų nuomos aukcionai yra dar retesni nei pardavimo aukcionai. VŽF duomenimis¹², 2017 m. buvo įvykdyti 23 valstybinių žemės sklypų nuomos aukcionai (Lentelė 4).

Lentelė 4. Žemės sklypo nuoma aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje ¹³ , d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Naujos valstybinės kitos paskirties žemės nuoma aukciono būdu				
Aukciono paskelbimas. Užsiregistravimas aukcione	5	1	-	-
Dalyvavimas aukcione	-	1	-	-
Patvirtinamas aukciono laimėtojas	1	5	-	-
Sutarties projekto pateikimas aukciono laimėtojui	1	1	-	-
Aukciono laimėtojo sutikimas su sutarties projekto sąlygomis	5	5	-	-
Sutarties projekto pateikimas nuomotojui	2	5	-	1
Pranešimo išsiuntimas aukciono laimėtojui apie sutarties pasirašymo vietą, dieną ir tikslų laiką	-	5	Procesas galėtų būti optimizuotas ir vykdomas kartu su Sutarties projekto pateikimu	-
Nuomos sutarties pasirašymas	-	30	Terminas neproporcingas atliekam veiksmui	5
Perdavimo-priėmimo akto pasirašymas	3	3	PP aktas gali būti sudarytas kartu su PP sutartimi	-
Daiktinių teisių registravimas NTR	10	10	Atsižvelgiant į tą aplinkybę, kad sandorio šalis yra valstybė, terminas yra neproporcingas atliekam veiksmui.	5

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant duomenis (Lentelė 4) galima daryti išvadą, kad naujų valstybinės kitos paskirties žemės sklypų nuoma aukciono būdu vidutiniškai trunka 63 d. d. Viso proceso trukmė detalai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5. Vien tik nuomos sutarties pasirašymas vykdomas vidutiniškai 30 d. d. Naujos valstybinės kitos paskirties žemės nuomos aukciono būdu procese ilgiau nei numato teisės aktai praktikoje vykdomos šios procedūros: „Patvirtinamas aukciono laimėtojas“ bei „Sutarties projekto pateikimas nuomotojui“. Dėl tos priežasties šiame etape susidaro iki 7 d. d., priskirtinos neįgyvendinimo kaštams.

Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 25 d. d. (Ataskaitos Priedas Nr. 5).

(ii) Naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimas ir nuoma ne aukciono būdu

Naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų nuomos ir pardavimo (ne aukciono būdu) Taisyklės, patvirtintos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260, numato kad asmenys pagal Taisyklės gali įsigyti nuosavybėn žemės sklypus, kurių reikia nuosavybės teise

¹² <https://aukcionai.vzf.lt/lt/paieska/isplesta-paieska/>

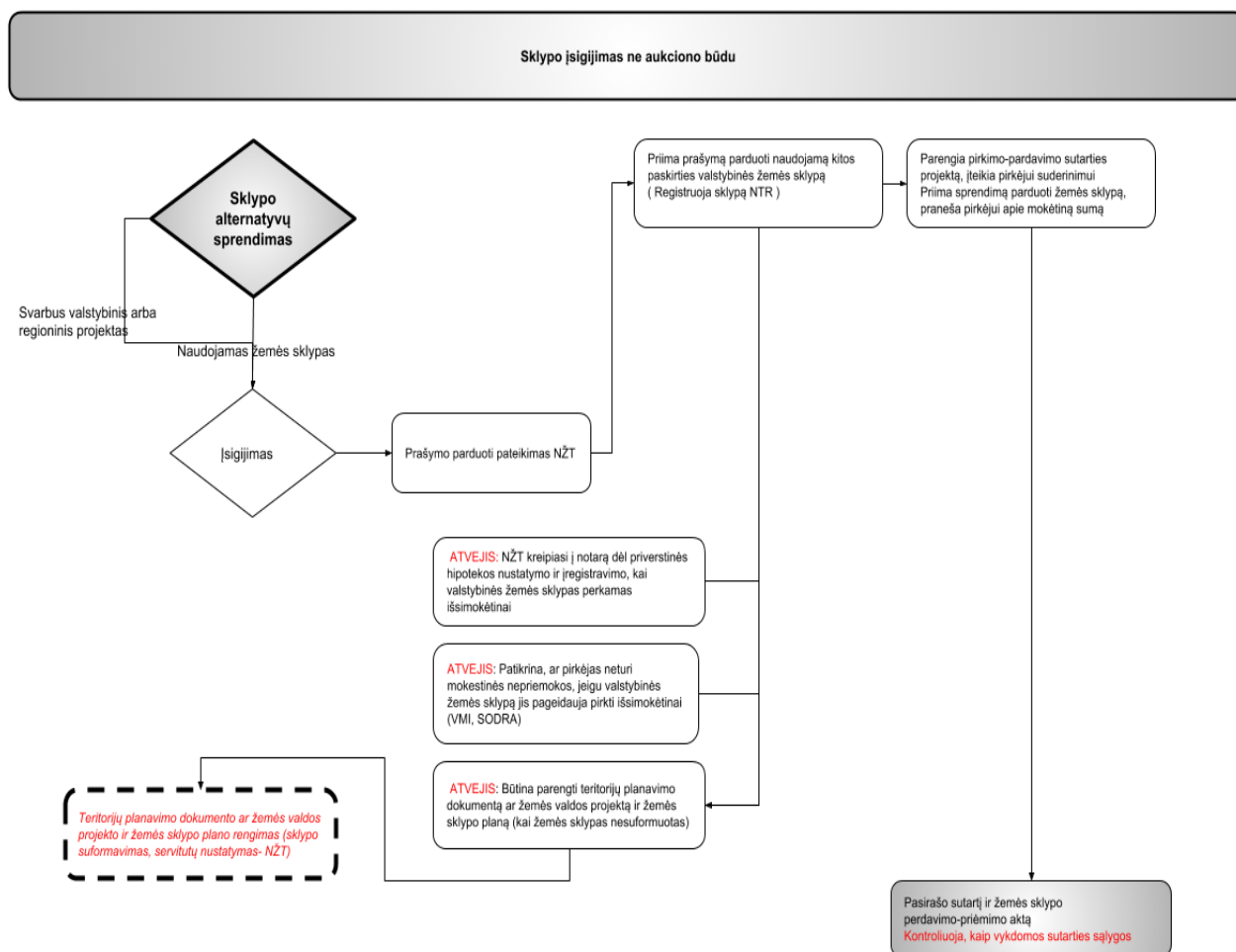
¹³ Preliminarius terminus praktikoje nurodė Valstybės žemės fondas.

priklausantiems statiniams ir įrenginiams eksploatuoti pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastrę įrašytą jų tiesioginę paskirtį (išskyrus žemės sklypus, kuriuose nutiesti tik inžineriniai tinklai ar (ir) pastatyti tik laikinieji statiniai arba neturintys aiškios funkcinės priklausomybės ar apibrėžto naudojimo arba ūkinės veiklos pobūdžio statiniai, kurie tarnauja pagrindiniam statiniui (jo priklausiniui) ar įrenginiui).

NTR 2017 m. buvo įregistruotos 160 valstybinių žemės sklypų pardavimo sutartys (pramonės ir sandėliavimo teritorijose). Valstybinės žemės kitos paskirties (neįskaitant namų valdos teritorijų) nuomos sutarčių 2017 m. NTR yra įregistruotos 298 sutartys.

Naudojamų kitos paskirties žemės sklypų įsigijimo procesas pavaizduotas žemiau (Paveikslas 4).

Paveikslas 4. Sklypo įsigijimas ne aukciono būdu

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Asmenys, turintys teisę pirkti minėtus naudojamus žemės sklypus, NŽT teritoriniam padaliniiui pateikia prašymą ir kitus reikalingus dokumentus. NŽT priima sprendimą suformuoti žemės sklypą (tačiau tik tiek, kiek būtina priklausantiems statiniame ir įrenginiams eksploatuoti), įregistruoja parduodamą valstybinės žemės sklypą NTR (jeigu parduodamas žemės sklypas šiame registre neįregistruotas) ir patikėjimo teisę į jį (šias išlaidas padengia asmuo, pateikęs prašymą parduoti žemės sklypą) bei parengia valstybinės žemės pirkimo – pardavimo sutarties projektą, atlieka kitus nustatytus veiksmus. NŽT vadovas priima sprendimą parduoti žemės sklypą ir pasirašo valstybinės žemės pirkimo – pardavimo sutartį, kurios sudėtine dalimi yra žemės sklypo planas. Žemės sklypo perdavimas ir priėmimas įforminami atitinkamai valstybinės žemės sklypo perdavimo ir priėmimo aktu.

Kaip jau minėta, NŽT gali formuoti žemės sklypą (nuomai ar pardavimui be aukciono) tik tiek, kiek reikalinga statinio ar įrenginio tiesioginiai paskirčiai. Jeigu reikalingas didesnis žemės sklypas nei būtina turimam statiniui ar įrenginiui eksploatuoti, t.y. prie nuosavybės teise priklausančių statinių ir įrenginių, žemės sklypai parduodami aukcione vadovaujantis Valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos aukcionų organizavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 19 d. nutarimu Nr. 261.

Statinių savininkai ne retai siekia įsigyti (išsinuomoti) ne aukciono būdu didesnę teritoriją aplink turimą statinį. Teritorijos trūkumas statiniui eksploatuoti (ypatingai tais atvejais, kai savininkai siekia keisti statinio paskirtį ir vystyti gamybos srities projektą) pagal teisės aktus gali būti išsprendžiamas tik aukciono būdu, nes turi būti formuojamas naujas valstybinis žemės sklypas. Tačiau naujų žemės sklypų aukcionai faktiškai Lietuvoje nėra vykdomi, nes naujų valstybinių žemės sklypų formavimas pardavimui ar nuomai galimas tik tose Lietuvos teritorijose, kur pasibaigusi žemės reforma (Žemės reformos įstatymo 10 str.). Kitaip tariant, turint statinį, įsigyti gretimą valstybinį žemės sklypą (net ir aukciono būdu rinkos kaina) daugumoje teritorijų Lietuvoje nėra galimybių, o esamas statinys gali būti eksploatuojamas tik pagal esamą paskirtį suformuojant eksploatavimui reikiamo dydžio sklypą. Užsitęsęs ginčams teismuose, tampa neįmanoma toliau efektyviai vystyti projektų. Teismui nustačius, jog fiziškai pastatai (statiniai), kuriems eksploatuoti formuojami žemės sklypai pardavimui, pažeisti, pripažįstama, kad tokie statiniai nebuvo ir negalėjo būti naudojami pagal paskirtį, todėl nėra ir teisinio pagrindo formuoti žemės sklypo statiniui eksploatuoti pagal jo paskirtį (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. sausio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-272-492/2016, 2017 m. vasario 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-133-261/2017, 2017 m. kovo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-317-492/2017).

Darytina išvada, jog besitęsiantis valstybės išsipareigojimas atkurti nuosavybės teises, t.y. žemės reforma, gali turėti tiesioginės neigiamos įtakos ne tik gamybinių projektų vystymo sričiai, bet valstybinės žemės disponavimui rinkos kaina. Atitinkamai, jeigu gamybinio projekto vystytojas siekia toliau plėtoti gamybinį projektą ne tam specialiai suformuotoje teritorijoje (LEZ ar pramonės parke), bet ir kituose valstybiniuose žemės sklypuose, kuriuose jis turi ar nuomoja statinius, vystytojas gali susidurti su minėtomis nebaigtos žemės reformos neigiamomis pasekmėmis ir teisinio reguliavimo spragomis.

Valstybinių žemės sklypų įsigijimas ne aukciono būdu vidutiniškai gali trukti 72 d. d., kai kurių teisės aktuose nustatytų terminų praktikoje nėra laikomasi (Lentelė 5).

Lentelė 5. Žemės įsigijimas ne aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje ¹⁴ , d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Naudojamos valstybinės kitos paskirties žemės įsigijimas ne aukciono būdu				
Pateikiamas prašymas parduoti naudojamą kitos paskirties valstybinės žemės sklypą ir papildomi dokumentai	-	1	-	-
Dokumentų patikrinimas, kitų privalomų veiksmų atlikimas	10	5	Teisės aktuose nustatyti per ilgi terminai	5
Valstybinės žemės sklypo pirkimo-pardavimo sutarties projekto parengimas, kitų teisės aktuose numatytų veiksmų atlikimas	22	10	Teisės aktuose nustatyti per ilgi terminai	10
Sprendimo parduoti valstybinės žemės sklypą priėmimas	10	5	Teisės aktuose nustatyti per ilgi terminai	3

¹⁴ Preliminarius terminus praktikoje nurodė NŽT.

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje ¹⁴ , d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Pirkėjo informavimas apie priimtą sprendimą	5	15	Nesilaikoma teisės akte nustatyto termino	1
Hipotekos įregistravimas	-	3	-	-
Pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas	-	3	-	-
Pirkimo-pardavimo akto sudarymas	3	1	-	-
Notarinis pirkimo-pardavimo sutarties patvirtinimas	-	5	-	-
Žemės sklypo registravimas NTR	10	10	Atsižvelgiant į tą aplinkybę, kad sandorio šalis yra valstybė, terminas yra neproporcingas atliekam veiksmui.	5

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant pateiktus duomenis (

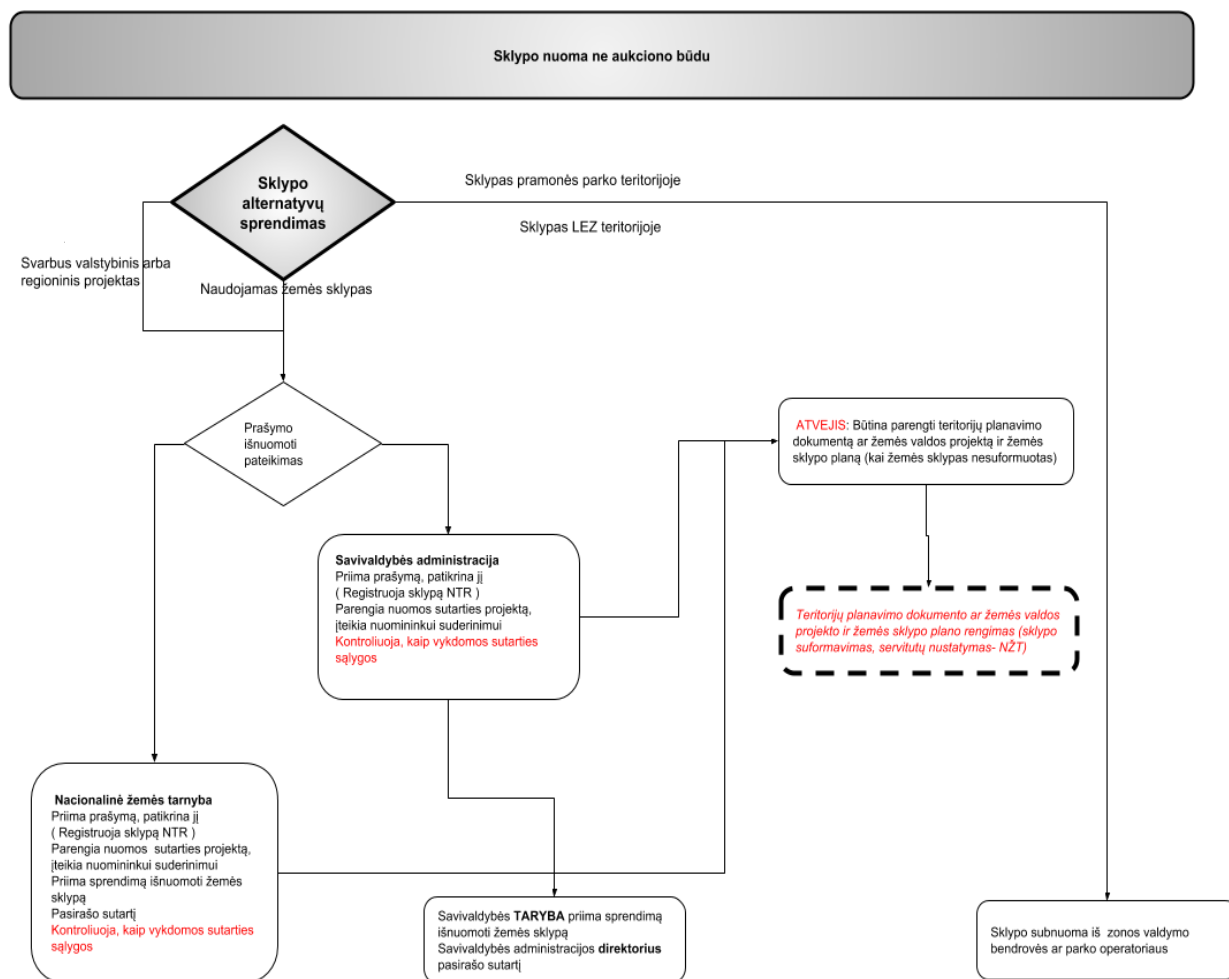
Lentelė 5) naudojamos valstybinės kitos paskirties žemės įsigijimas ne aukciono būdu procese ilgiau nei numato teisės aktai praktikoje vykdoma „Pirkėjo informavimas apie priimtą sprendimą“ procedūra. Atsižvelgiant į tai, kad visame procese skirtumas tarp teisės aktuose numatyto termino ir praktikoje yra neigiamas, tad šiame etape neįgyvendinimo kaštai nesusidaro.

Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje sprendimas parduoti valstybinės žemės sklypą trunka ne 10 d. d., bet 5 d. d., šis terminas teisės aktuose atitinkamai galėtų būti sutrumpintas. Registravimas NTR galėtų būti sutrumpintas iki 5 d. d. atsižvelgiant į tą aplinkybę, kad sandorio šalis yra valstybė. Sandorio registravimas turėtų būti greitesnis procesas už sprendimo parduoti žemės sklypą priėmimą. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 41 d. d. Viso proceso trukmė detalčiai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5.

Valstybinių žemės sklypų pardavimo ne aukciono būdu atvejai nėra vieši, todėl nėra žinoma, kiek per metus yra parduodama sklypų ne aukciono būdu ir už kokią kainą. Vertintojų duomenimis, vystytojai paprastai turi didesnę poreikį išsinuomoti valstybinį žemės sklypą, o ne jį įsigyti. Naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų nuomos taisyklės nustatytos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260. Vadovaujantis šiomis taisyklėmis ne aukciono būdu išnuomojami valstybiniai žemės sklypai, užstatyti asmenims nuosavybės teise priklausančiais arba jų nuomojamais statiniais ar įrenginiais, išskyrus žemės sklypus, kuriuose nutiesti tik inžineriniai tinklai ar (ir) pastatyti tik laikinieji statiniai arba neturintys aiškios funkcinės priklausomybės ar apibrėžto naudojimo arba ūkinės veiklos pobūdžio statiniai, kurie tarnauja pagrindiniam statiniui (jo priklausiniui) ar įrenginiui. Sprendimą išnuomoti valstybinės žemės sklypus priima savivaldybės taryba – valstybinės žemės sklypus, nustatytą tvarka perduotus savivaldybei valdyti patikėjimo teise arba NŽT vadovas (jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas). Valstybinės žemės nuomos terminas nustatomas atsižvelgiant į ekonomiškai pagrįstą statinio naudojimo trukmę, bet ne ilgiau kaip 99 m.; jeigu pagal teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus žemės sklypą numatyta naudoti visuomenės poreikiams, šis žemės sklypas išnuomojamas tik iki tol, kol bus pradėtas naudoti šioms tikslams.

Prašymų išsinuomoti žemės sklypus pateikimo tvarka yra analogiška žemės sklypų įsigijimui. Nuomos procedūrą vykdanči institucija per 10 d. d. nuo prašymo išnuomoti žemės sklypą ir kitų dokumentų gavimo patikrina, ar prašyme nurodyti visi reikiami duomenys ir pateikti visi reikalingi dokumentai, taip pat sutikrina asmens pateiktus duomenis, įregistruoja valstybinės žemės sklypą NTR (jeigu žemės sklypas šiame registre neįregistruotas) bei patikėjimo teisę į jį, parengia valstybinės žemės nuomos sutarties projektą, atlieka kitus numatytus veiksmus (Paveikslas 5).

Paveikslas 5. Sklypo nuoma ne aukciono būdu

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Tiek įsigijimo, tiek nuomos atveju yra numatyta veiksmų seka, kai prašomas parduoti ar išnuomoti žemės sklypas yra nesuformuotas ir nepateiktas žemės sklypo planas. Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 7 str. 2 d. 2 p. numato, kad žemės sklypai formuojami rengiant teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus, o 8 str. 3 d. 5 p., kad žemės sklypo planas parengiamas nekilnojamojo daikto kadastro duomenų nustatymo metu (nekilnojamojo daikto kadastro duomenų nustatymas – tai nekilnojamojo daikto kadastriniai matavimai (juos atlieka matininkai) ar kiti teisės aktų nustatyti veiksmai, dokumentų, kurių reikia naujo nekilnojamojo daikto kadastro duomenims įrašyti į nekilnojamojo turto kadastrą ar jau įrašytiems duomenims pakeisti, ir nekilnojamojo daikto kadastro duomenų bylos parengimas ar jau sudarytos bylos papildymas).

Atlikęs nustatytas procedūras, parengtą žemės sklypo planą ir kadastro duomenų bylą valstybinės žemės nuomos procedūrą vykdančiai institucijai pateikia šio žemės sklypo plano rengimo organizatorius. Sprendimą nustatyti valstybinės žemės sklypo kadastro duomenis (suformuoti žemės sklypą) pagal patvirtintą teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą priima NŽT vadovas arba jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas. Žemės servitutai formuojamam žemės sklypui nustatomi Žemės servitutų nustatymo administraciniu aktu taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2004 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1289, nustatyta tvarka. Sprendimas nustatyti žemės servitutą priimamas kartu su sprendimu suformuoti žemės sklypą.

Pažymėtina, kad naujai paaiškėjusi aplinkybė dėl nesuformuoto ar netinkamai suformuoto sklypo gali reikšmingai pakeisti gamybinių projektų vystytojų planus, nes į žemės sklypo nuomos ar įsigijimo procesą įsiterpia teritorijų planavimo dokumento arba žemės valdos projekto rengimas, kuris reikalauja papildomų laiko ir finansinių išteklių (žr. toliau: žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo projektai, teritorijų (detalusis) planavimas – procesų trukmės skaičiavimai).

Valstybinio žemės sklypo nuoma ne aukciono būdu Lietuvoje trunka 57 d. d. (Lentelė 6), o praktikoje pagal NŽT duomenis šis procesas tęsiasi 39 d. d.

Lentelė 6. Žemės sklypo nuoma ne aukciono būdu: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje ¹⁵ , d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Naudojamos valstybinės kitos paskirties žemės nuoma ne aukciono būdu				
Pateikiamas prašymas išnuomoti naudojamą kitos paskirties valstybinės žemės sklypą ir papildomi dokumentai	1	1	-	-
Dokumentų ir duomenų patikrinimas, kitų veiksmų atlikimas	10	5	Teisės aktuose nustatyti per ilgi terminai	5
Valstybinės žemės nuomos sutarties projekto parengimas, įteikimas nuomininkui	20	10	Teisės aktuose nustatyti per ilgi terminai	10
Sprendimo išnuomoti kitos paskirties žemės sklypą priėmimas	10	10	Teisės aktuose nustatyti per ilgi terminai	5
Nuomos sutarties sudarymas	6	3	Praktikoje nuomos sutartis sudaroma greičiau nei numato teisės aktas, todėl terminas teisės akte gali būti sutrumpintas	3
Žemės sklypo registravimas NTR	10	10	Atsižvelgiant į tą aplinkybę, kad sandorio šalis yra valstybė, terminas yra neproporcingas atliekam veiksmui.	5

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant, valstybinio žemės sklypo nuoma ne aukciono būdu procese pažymėtina, kad nepagrįstai ilgai po aukciono procedūrų užtrunka nuomos sutarties pasirašymo procedūra, kurią, kaip minėta anksčiau, galima būtų optimizuoti. Skirtumas tarp teisės aktuose numatyto termino ir praktikoje yra neigiamas, tad šiame etape neįgyvendinimo kaštai nesusidaro. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 29 d. d. Viso proceso trukmė detalčiai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5.

Pažymėtina, kad speciali valstybinės žemės nuomos/subnuomos tvarka (kurios procedūra ir jos terminai šioje Ataskaitoje nėra analizuojami) galioja laisvųjų ekonominių zonų įmonėms, pramonės parko įmonėms, valstybei svarbiems ekonominiams projektams ir regioninės svarbos projektams.

Laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymo 12 str. 1 d. 2 p. numato, kad zonos valdymo bendrovė turi teisę subnuomoti zonos valdymo bendrovei išnuomotą valstybinę žemę ir nekilnojamąjį turtą zonos įmonėms. Zonos įmonė – nustatyta tvarka įregistruotas juridinis asmuo (ūkio subjektas), kuriam zonos valdymo bendrovė išdavė leidimą vykdyti veiklą toje zonoje ir kuriam taikomos šiame įstatyme nustatytos veiklos sąlygos ir valstybės garantijos jo veiklai zonoje (7 str. 1 d.). Taip pat LR Investicijų įstatymas numato, kad pramonės parko įmonė (pramonės parke ūkinę komercinę veiklą vykdančią valstybėje narę įsteigtą juridinį asmuo, kita organizacija ar jų padalinys) gali su pramonės parko operatoriumi sudaryti žemės sklypų subnuomos sutartį. Žemės įstatymo 6 str. 3 d. taip pat numato, jog valstybinė žemė išnuomojama be aukciono, jeigu jos reikia įgyvendinti valstybei svarbiems ekonominiams projektams, kurių valstybinę svarbą savo

¹⁵ Preliminarūs terminus praktikoje nurodė NŽT.

sprendimu pripažįsta Seimas arba Vyriausybė, taip pat regiono ekonominės plėtros ir (arba) infrastruktūros projektams, kuriuos regiono plėtros taryba Vyriausybės nustatyta tvarka pripažįsta regioninės svarbos projektais.

LEZ įmonės valstybinių žemės sklypų subnuomos sutartis sudaro trumpesniais terminais, nei paminėtoje bendroje valstybinių žemės sklypų nuomos ne aukciono būdu procedūroje.

1.1.3. Institucijų funkcijos

Šioje srityje valstybės politiką formuoja Žemės ūkio ministerija (valstybinės žemės įsigijimas ir nuoma, žemės valdos projektų ir žemės sklypų projektų rengimas, kadastro duomenų nustatymas). Ekonomikos ir inovacijų ministerija šioje srityje dalyvauja kaip laisvųjų ekonominių zonų ir pramonės parkų politikos formuotoja.

1.1.4. Įgyvendinančiųjų institucijų funkcijos

Šiame Ataskaitos skyriuje pagal Techninės specifikacijos užduotį aprašomos institucijos ar įstaigos, kurios dalyvauja įgyvendinant Gamybinių projektų vystymo srities politiką. Žemės sklypo įsigijimo/nuomos etape dalyvaujančių institucijų kompetencijas reglamentuoja Žemės įstatymas, Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 260 „Dėl naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“, Vyriausybės 1999 m. birželio 2 d. nutarimas Nr. 692 „Dėl naujų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“, Vyriausybės 2014 m. kovo 19 d. Nr. 261 nutarimas „Dėl Valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos aukcionų organizavimo taisyklių patvirtinimo“. Pagrindinių procese dalyvaujančių institucijų veiksmi apibendrinti lentelėje (Lentelė 7).

Valstybinius žemės sklypus Lietuvoje nuomoja/perleidžia:

- Savivaldybės administracija – valstybinės žemės sklypus, perduotus patikėjimo teise savivaldybėms;
- NŽT – kitus naudojamus valstybinės žemės sklypus.

Interviu metu tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemų tarp NŽT, savivaldybės administracijos ir Valstybės žemės fondo nėra nustatyta.

Lentelė 7. Procese dalyvaujančių institucijų funkcijos valstybinių žemės sklypų įsigijimo ir nuomos atvejais

Naujų valstybinės kitos paskirties žemės sklypų įsigijimas ir nuoma aukciono būdu		
Funkcijos	NŽT arba savivaldybės administracija	Valstybės žemės fondas
Aukciono paskelbimas		Skelbia aukcioną
Aukciono laimėtojo tvirtinimas		Tvirtina laimėtoją
Sutarties projekto pateikimas aukciono laimėtojui		Parengia sutarties projektą
Pradinio įnašo pervedimas pardavėjui arba nuomotojui		Perveda pradinį įnašą pardavėjui arba nuomotojui
Sutarties projekto pateikimas pardavėjui ar nuomotojui		Sutarties projektą pateikia pardavėjui ar nuomotojui
Pranešimo išsiuntimas aukciono laimėtojui	Išsiunčia pranešimą aukciono laimėtojui apie mokėtiną sumą, sutarties pasirašymo vietą, dieną ir tikslų laiką	
Pirkimo-pardavimo sutarties pasirašymas	Pasirašo pirkimo-pardavimo sutartį	
Žemės sklypo perdavimo ir priėmimo akto pasirašymas	Pasirašo žemės sklypo perdavimo ir priėmimo aktą	

Naujų valstybinės kitos paskirties žemės sklypų įsigijimas ir nuoma aukciono būdu		
Funkcijos	NŽT arba savivaldybės administracija	Valstybės žemės fondas
Naudojamų valstybinės kitos paskirties žemės sklypų įsigijimas		
Funkcijos	NŽT	
Prašymo parduoti naudojamą kitos paskirties valstybinės žemės sklypą priėmimas	Priima prašymą ir lydinčius dokumentus	
Dokumentų ir duomenų patikrinimas	Patikrinimas, ar prašyme parduoti žemės sklypą (jo dalį) nurodyti visi reikiami duomenys	
Atvejis: Pranešimas prašymą pateikusiam asmeniui, kad būtina parengti teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą ir žemės sklypo planą (kai prašomas parduoti valstybinės žemės sklypas nesuformuotas, todėl nepateiktas sklypo planas)	Pranešimas prašymą pateikusiam asmeniui, kad būtina parengti teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą ir žemės sklypo planą	
Atvejis: Patikrinimas VMI, SODRA, ar pirkėjas neturi mokestinės nepriemokos, jeigu valstybinės žemės sklypą pageidaujama pirkti išsimokėtinai.	Pranešimas dėl išskolinimų padengimo	
Parduodamo sklypo įregistravimas NTR	Įregistruoja parduodamą valstybinės žemės sklypą NTR	
Pranešimas prašymą pateikusiam asmeniui apie mokėtiną sumą už įregistravimą NTR	Pranešimo dėl išlaidų padengimo išsiuntimas	
Valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutarties projekto parengimas, įteikimas pirkėjui suderinimui	Parengia valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutarties projektą ir įteikia arba išsiunčia registruotu laišku (iteikiant) pirkėjui.	
Sprendimo parduoti žemės sklypą priėmimas	Priima sprendimą parduoti valstybinės žemės sklypą	
Pirkėjo informavimas apie priimtą sprendimą	Įteikia pasirašytinai arba išsiunčia registruotu laišku (iteikiant) pirkėjui pranešimą, kuriame nurodo sumą, kurią jis turi sumokėti už parduodamą žemės sklypą	
Sutarties pasirašymas, notaro patvirtinimas	Valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartį pasirašo Nacionalinės žemės tarnybos vadovas ar jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas	
Žemės sklypo perdavimo ir priėmimo akto pasirašymas	Akto pasirašymas	
Naudojamų valstybinės kitos paskirties žemės sklypų nuoma		
Funkcijos	NŽT arba savivaldybės administracija	
Pateikiamas prašymas išnuomoti naudojamą kitos paskirties valstybinės žemės sklypą ir papildomi dokumentai	Priima prašymą	
Dokumentų ir duomenų patikrinimas	Patikrina, ar prašyme išnuomoti nurodyti visi reikiami duomenys ir pateikti visi reikalingi dokumentai	
Atvejis: nepateikiamas žemės sklypo planas, nes prašomas išnuomoti žemės sklypas nesuformuotas	Pranešimas prašymą pateikusiam asmeniui, kad būtina parengti teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą ir žemės sklypo planą	
Valstybinės žemės sklypo ir patikėjimo teisės įregistravimas NTR	Įregistruoja valstybinės žemės sklypą Nekilnojamojo turto registre (jeigu žemės sklypas šiame registre neįregistruotas) bei patikėjimo teisę į jį.	
Valstybinės žemės nuomos sutarties projekto parengimas	Parengia valstybinės žemės nuomos sutarties projektą	
Valstybinės žemės nuomos sutarties projekto įteikimas nuomininkui pasirašymui ir sutikimui su sutarties sąlygomis	Valstybinės žemės nuomos procedūrą vykdanči institucija parengtą valstybinės žemės nuomos sutarties projektą įteikia arba išsiunčia registruotu laišku (iteikiant) nuomininkui.	
Sprendimo išnuomoti kitos paskirties žemės sklypą priėmimas	Priima sprendimą išnuomoti valstybinės žemės sklypą (NŽT)	
Valstybinės žemės nuomos sutarties projekto įteikimas nuomininkui pasirašymui ir sutikimui su sutarties sąlygomis	Praneša nuomininkui, kur ir kada jis turi atvykti pasirašyti valstybinės žemės nuomos sutarties. Sudaro sutartį.	

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Be nurodytų institucijų valstybinius žemės sklypus parduoda arba nuomoja valstybės įmonė „Turto bankas“ – žemės sklypus, valdomus patikėjimo teise (tame tarpe atvejai, kai valstybinė žemė yra reikalinga įgyvendinti valstybei svarbiems ekonominiams projektams).

1.2. ŽEMĖS SKLYPO FORMAVIMAS IR PERTVARKYMAS

Šiame skyriuje analizuojamas žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo procesas, t.y. žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimas. Pagal iki 2014 m. sausio 1 d. galiojusį Žemės įstatymą visi žemėtvarkos planavimo dokumentai (žemėtvarkos schemas, kaimo plėtros žemėtvarkos projektai ir žemės valdos projektai) buvo specialiojo teritorijų planavimo dokumentai; teritorijų planavimo dokumentuose buvo nurodoma žemės sklype leidžiama vykdyti

konkreči veikla (pobūdis); nustatyta žemės sklypui pagrindinė žemės naudojimo paskirtis, kuri galėjo būti keičiama tik rengiant detaliuosius ar specialiuosius planus; žemės sklypui specialiosios žemės naudojimo sąlygos buvo nustatomos tik tvirtinant teritorijų planavimo dokumentus. Pagal galiojusią teritorijų planavimo dokumentų sistemą mažiausias teritorijų planavimo objektas buvo sklypas. Šis teritorijų planavimo ir žemėtvarkos planavimo dokumentų reguliavimas iš esmės pasikeitė nuo 2014 m. sausio 1 d., kai žemės valdos projektų (kuriems priskirtini ir pertvarkymo projektai) specialiojo teritorijų planavimo dokumentų statusas buvo panaikintas (su tam tikromis išimtimis), tačiau specialiaisiais teritorijų planavimo dokumentais išliko žemėtvarkos schemas ir kaimo plėtros žemėtvarkos projektai, kurie detaliau šioje Ataskaitoje nenagrinėjami. Todėl šiuo metu Teritorijų planavimo įstatymo nuostatos netaikomos (su tam tikromis išimtimis) žemės valdos projektams, pastarieji turi įgyvendinti teritorijų planavimo dokumentų sprendinius. Šiais pakeitimais buvo siekta sumažinti rengiamų detaliųjų planų skaičių. Žemės valdos projektų, įskaitant žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus, reguliavimas numatytas Žemės įstatyme ir jį įgyvendinančiuose poįstatyminiuose teisės aktuose.

1.2.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo procesą reglamentuoja Žemės įstatymo 40 str. ir Žemės ūkio ministro ir Aplinkos ministro 2004 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 3D-452/D1-513 „Dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Įsakymas). Sklypo pertvarkymas yra apibrėžtas Žemės įstatymo 2 str. 20 d. – tai visuma žemėtvarkos veiksmų, apimančių žemės sklypų projektavimą, šių sklypų ribų ženklinimą vietovėje, kadastro duomenų nustatymą ir jų įrašymą į Nekilnojamojo turto kadastrą. Žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo projektas yra dokumentas, priskiriamas **žemės valdos projektams**. Kaip jau minėta, žemės valdos projektai nėra teritorijų planavimo dokumentai. Žemėtvarkos planavimo dokumentų sistema detalizuojama žemiau (Paveikslas 6).

Paveikslas 6. Žemėtvarkos planavimo dokumentų sistema

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai rengiami šiais atvejais:

- kai žemės sklypai padalijami, atidalijami, sujungiami ar perdalijami;
- kai formuojami nauji valstybinės žemės sklypai (išskyrus kai jie formuojami pagal žemės reformos įstatymą);
- kai pagal detaliojo plano, kuriame numatomi tik žemės sklypų formavimo ir (ar) pertvarkymo principai, nustatytus teritorijos naudojimo reglamentus suformuojami nauji žemės

sklypai arba pertvarkomos esamų žemės sklypų ribos vadovaujantis detaliojame plane numatytais žemės sklypų formavimo ir (ar) pertvarkymo principais ir nustatoma ar keičiama pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir (ar) žemės sklypo naudojimo būdas (-ai);

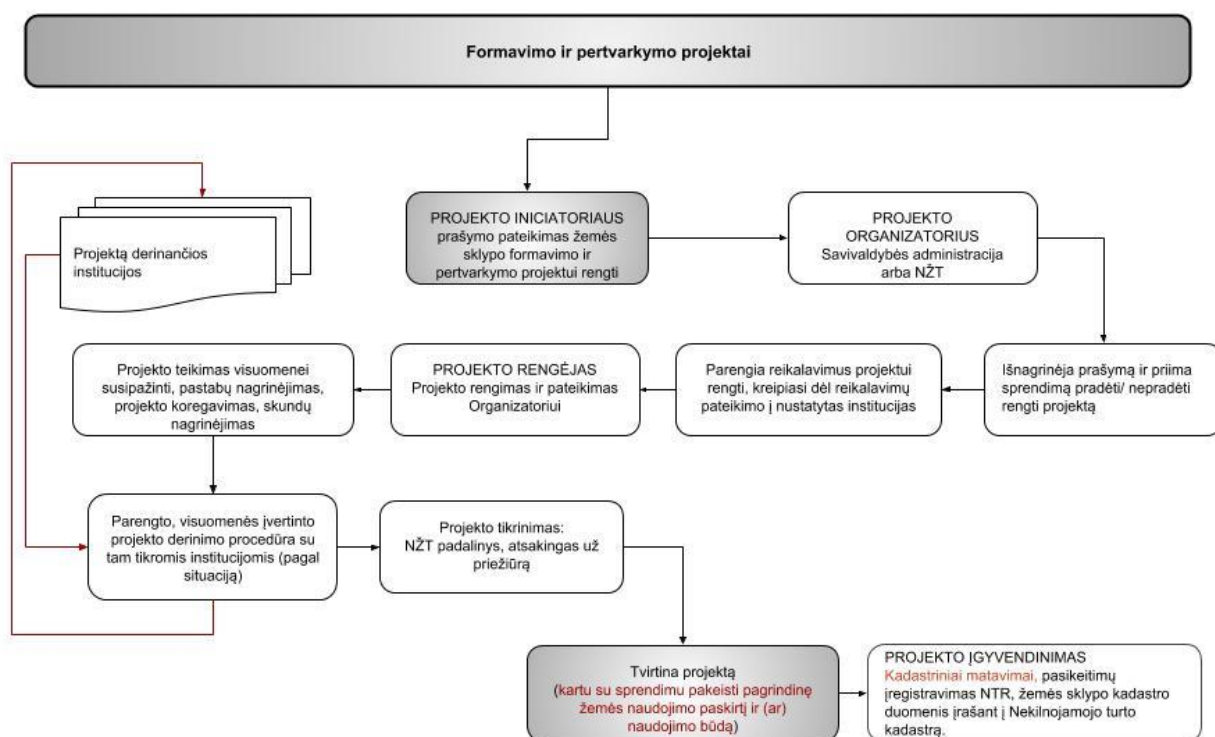
- kai formuojami žemės sklypai esamiems statiniams eksploatuoti pagal Nekilnojamojo turto kadastrę įrašytą jų tiesioginę paskirtį;
- kai keičiama pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir (ar) žemės sklypo naudojimo būdas (-ai), jeigu tai neprieštaruoja savivaldybės ar jos dalies bendrajam planui, išskyrus Žemės įstatymo 24 str. 1 d. nustatytus atvejus¹⁶.
- kitais teisės aktų nustatytais atvejais.

Pažymėtina, kad tam tikrais teisės aktų nustatytais atvejais, žemės valdos projektai gali būti prilyginami teritorijų planavimo dokumentams. Kai pertvarkomi žemės sklypai, kurie yra įtraukti į detaliuosius planus, patvirtintus pagal iki 2014 m. sausio 1 d. galiojusį teisinį reguliavimą, žemės valdos projektas laikytinas galiojančio detaliojo plano koregavimu (miestuose ir miesteliuose). Šis integravimas į detaliuosius planus yra labiau „teorinis“, nes skaitmeninis planų integravimas nėra užtikrinamas.

1.2.2. Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo procesai

Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo procesai pavaizduoti žemiau (Paveikslas 7).

Paveikslas 7. Formavimo ir pertvarkymo projektai

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

¹⁶ Pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir būdas (būdai) Vyriausybės nustatyta tvarka nustatomi formuojant naujus žemės sklypus. Šiems žemės sklypams nustatyta pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir (ar) būdas (būdai) keičiami žemės savininkų, valstybinės žemės patikėtinių ar įstatymų nustatytais atvejais kitų subjektų prašymu pagal detaliuosius planus, specialiojo teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus, o urbanizuotoje ir urbanizuojamoje teritorijoje, kuriai detalieji planai neparengti, – pagal savivaldybės lygmens bendrąjį planą ir (ar) vietovės lygmens bendrąjį planą, jei šis parengtas.

Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektas rengiamas, derinamas, viešinamas ir tvirtinamas vadovaujantis Žemės įstatymu ir minėtomis projektų rengimo taisyklėmis. Pagrindiniai projekto rengimo etapai yra šie:

1. Parengiamieji darbai;
2. Projekto rengimas;
3. Visuomenės informavimas;
4. Projekto derinimas;
5. Projekto tikrinimas ir tvirtinimas.

Pagal parengtą projektą atliekami suformuotų ar pertvarkytų žemės sklypų kadastriniai matavimai, nustatant žemės sklypų ribų posūkio taškus ir riboženklių koordinatas valstybinėje koordinacių sistemoje. Atlikus žemės sklypų kadastrinius matavimus, parengiamos jų kadastro duomenų bylos ir duomenys registruojami Nekilnojamojo turto kadastrė.

Kai visa projekto teritorija patenka į pramoninių parkų ar laisvųjų ekonominių zonų teritorijas, procesas jau šiandien yra labai supaprastintas, pvz. parengiamųjų darbų metu nėra kreipiamasi į suinteresuotas institucijas dėl reikalavimų projektui rengti pateikimo, visuomenės supažindinimas su projektu vykdomas ne 10 d. d., bet 5 d. d., projektas nėra derinamas su suinteresuotomis institucijomis, projekto tvirtinimo procedūra vykdoma ne 10 d. d., bet 5 d. d. Vertintojų duomenimis, LEZ ir pramonės parkuose šiuo metu vystoma dauguma gamybinių projektų. Kitose teritorijose gamybiniai projektai organizuojami tik tuo atveju, jeigu tokia veikla galima pagal bendruosius ir/ar detaliuosius planus. Todėl projektų vertinimo procedūra viešojo administravimo institucijose ir informuojant visuomenę turi būti užtikrinta įgyvendinant lygiateisiškumo principą, jeigu egzistuoja tos pačios objektyvios aplinkybės taikyti teisės akte nustatytą išimtį.

Informacija apie pradedamą rengti projektą yra skelbiama ŽDPRIS. Papildomai, organizatorius turi informuoti registruotais laiškais suinteresuotus asmenis (kitus žemės sklypų valdytojus ir naudotojus, besiribojančių sklypų valdytojus ir naudotojus). Projektus rengia (Projektų rengėjai) Žemės įstatymo 41 str. nurodyti asmenys, t. y. šie asmenys privalo turėti aukštąjį žemėtvarkos, kraštovarkos, geodezijos ar hidrotechnikos išsilavinimą, ne mažesnę kaip 3 metų darbo patirtį žemės valdos projektų rengimo srityje skaičiuojant nuo to laiko, kai asmenys pradėjo dirbti šios srities darbus, ir būti išlaikę profesinių žinių, susijusių su žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimu, patikrinimo testą. Lyginant su teritorijų planavimo dokumentų rengėjais, žemės valdos projektų rengėjams yra taikyti žemesni kvalifikaciniai reikalavimai. Teritorijų planavimo įstatymo 40 str. 1 d. yra numatyta, kad kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus gali rengti asmenys, įgijęs aukštąjį universitetinį meno studijų srities architektūros krypties arba jam lygiavertį išsilavinimą ir gavęs atestavimą atliekančios organizacijos kvalifikacijos atestatą.

Šis kvalifikacinių reikalavimų skirtumas atsirado dėl keleto priežasčių, visų pirma, dėl to, kad žemės valdos projektai buvo atskirti nuo teritorijų planavimo dokumentų sistemos, jų rengimo politikos formavimą organizuojant Žemės ūkio ministerijoje, o teritorijų planavimo – Aplinkos ministerijoje. Atitinkamai, žemės valdos projektus šiandien Lietuvoje gali rengti matininkai, kurių veiklą reguliuoja Kadastro įstatymas ir kurie nėra atestuojami, tačiau turi kvalifikacinius pažymėjimus. Matininko kvalifikacijos pažymėjimų išdavimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo panaikinimo taisyklės tvirtina Vyriausybė. Vadinasi, praktikoje susiformavo dvi žemės sklypų formavimo galimybės – per Žemės ūkio ministeriją (žemės valdos projektai) arba per Aplinkos ministeriją (teritorijų planavimo dokumentai). Žemės valdos projektai gali būti rengiami tik tada, kai jie neprieštaruja teritorijų planavimo dokumentams.

Teritorijų planavimo įstatymo 16 str. numatyta, kad savivaldybės bendrieji planai be kita ko gali būti įgyvendinami detaliuose planuose ar žemėtvarkos planavimo dokumentuose – žemės valdos

projektuose. Todėl Lietuvoje žemės valdos projektai gali būti rengiami esant patvirtintam detaliam planui arba jo nesant, t.y. leidžiant projekto rengimą bendrojo plano pagrindu. Pažymėtina, kad detalieji ir bendrieji planai šiuo metu gali būti įvairaus detalumo lygio, todėl praktikoje bendrieji planai gali būti labai detalūs, o detalieji planai pakankamai bendro lygmens (ypač, pavyzdžiui, kai sudaromi visai savivaldybės teritorijai). Atitinkamai, teisės aktai nenustato griežtų reikalavimų ir žemės valdos projektams, kurie Lietuvoje rengiami pagal Įsakymo 52 p., kuriame numatyta, kad projekto sprendinių brėžinyje sutartiniais ženklais pažymimi Žemėtvarkos planavimo dokumentų erdviųjų objektų specifikacijoje nurodyti sprendiniai bei šie esamos situacijos objektai: (i) esamų žemės sklypų ribos; (ii) valstybinės ir vietinės reikšmės keliai; (iii) hidrografiniai objektai; (iv) statiniai. Taigi, žemės valdos projektai yra skirti esamai teritorijos situacijai identifikuoti, tačiau nėra skirti teritorijos vystymui. Todėl servitutų klausimas tiesiant inžinerinius tinklus, viešoji infrastruktūra pertvarkymo projektuose lieka neišspręsti klausimai, kurie sprendžiami vėlesniuose etapuose (kadastro bylos formavimo, poveikio aplinkai vertinimo, statybos leidimo išdavimo). Todėl pasinaudojus greitesne procedūra rengiant žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo projektus, vystytojui tenka susidurti su šio proceso pasekmėmis, t.y. su kur kas ilgesnėmis procedūromis siekiant išspręsti papildomus klausimus, kurie turėjo būti išspręsti teritorijos projekto formavimo stadijoje.

Su žemės sklypo formavimu/pertvarkymu susiję pagrindiniai procesai, jų įgyvendinimo terminai ir galimi optimizavimo terminai pateikti lentelėje (Lentelė 8).

Lentelė 8. Žemės sklypų formavimas/pertvarkymas: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje ¹⁷ , d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Parengiamasis etapas				
Priimamas prašymas per ŽPDRIS žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektui rengti	-	1	-	-
Kai prašymas organizuoti Projekto rengimą ir jo priedai pateikiami ne per ŽPDRIS, organizatorius informuoja prašymą pateikusių iniciatorių, kad veiksmai bus atliekami automatizuotai per ŽPDRIS.	1-5	5	Ilgas teisės aktuose nustatytas terminas, gali būti optimizuotas iki 1 d. d..	1
Išnagrinėjamas prašymas organizuoti projektą ir priimamas sprendimas pradėti rengti Projektą.	10	20	Praktikoje nesilaikoma teisės aktų nustatyto termino, todėl būtina įdiegti reikiamas apribojimo priemones ŽPDRIS	-
Atvejis: Projektą pageidaujama rengti įsiterpusiame valstybinės žemės plote	45	-	-	-
Prašymą pateikusių iniciatorių informavimas dėl Projekto rengimo pradėjimo	5	5	Ilgas teisės aktuose nustatytas terminas	1
Projekto rengimo reikalavimų parengimas ir kreipimasis per ŽPDRIS į nustatytas institucijas pateikti reikalavimus projektui rengti	-	3	Teisės aktai nenumato termino	-
Reikalavimų išdavimas projektui rengti	5	10	Praktikoje nesilaikoma teisės aktų nustatyto termino, todėl būtina įdiegti reikiamas priemones ŽPDRIS. Reikalavimų išdavimo siūlytina atsisakyti pagal LEZ išimtį, nes reikalavimai atkartoja teisės aktų nuostatas, kurios turi būti žinomas projektui rengėjui	0
Rašytinės Projekto rengimo ir įgyvendinimo sutarties su Projektu rengėju pasirašymas	-	5	Siūloma patvirtinti pavyzdinę sutartį ir sutrumpinti pasirašymo terminą	3
Projekto rengimas				
Duomenų Projektui gavimas iš organizatoriaus arba iš šių duomenų rengėjų ar platintojų	-	5	-	-
Organizatoriaus pritarimas projekto sprendiniams arba grąžinimas rengėjui tikslinti	-	15	Teisės aktuose nėra nustatytas terminas	10

¹⁷ Preliminarinius terminus praktikoje nurodė Projekto ekspertai.

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje ¹⁷ , d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Visuomenės informavimas				
Parengtas projektas teikiamas visuomenei susipažinti	10	10	Terminas gali būti optimizuotas, nes projekto paskelbimas yra techninis veiksmas, kuris gali būti įvykdomas efektyviau (iki 5 d.d.)	5
Visuomenės susipažinimas su sprendiniais	10	10	Terminas gali būti optimizuotas atsižvelgiant į LEZ nustatytus terminus	5
Visuomenės pateiktų pastabų nagrinėjimas	5	5	-	-
Projekto derinimas				
Projekto teikimas (teikia Organizatorius) derinti suinteresuotoms institucijoms	-	5	Teisės aktai nenumato termino	0
Projekto suderinimas suinteresuotose institucijose arba atsisakymas derinti	5	10	Praktikoje nesilaikoma teisės aktų nustatyto termino. Siūlytina atsisakyti derinimo procedūros, nustatant analogišką terminą kaip LEZ	0
Projekto tikrinimas ir tvirtinimas				
Suderinto projekto pateikimas NŽT struktūriniam padaliniiui	-	5	Teisės aktuose nenustatytas terminas	-
Suderinto projekto tikrinimas ir NŽT išvada dėl tikslingumo tvirtinti/netvirtinti priėmimas	10	10	Šis terminas galėtų būti optimizuotas, nes NŽT gali vertinti projektą projekto derinimo metu.	-
NŽT Sprendimo dėl projekto tvirtinimo ar atsisakymo tvirtinti priėmimas	5	15	Praktikoje nesilaikoma teisės aktų nustatyto termino, todėl būtina įdiegti reikiamas priemones ŽDPRIS	-
Projekto įgyvendinimas				
Kadastriniai matavimai	-	10-40	-	-
Kadastrinių matavimų patikra NŽT	22-31	30	Per ilgi nagrinėjimo terminai NŽT	10
Pasikeitimų įregistravimas NTR, žemės sklypo kadastro duomenis įrašant į Nekilnojamojo turto kadastrą.	5	5	-	-

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Žemės sklypo formavimo/pertvarkymo procese ilgiau nei numato teisės aktai praktikoje vykdomos šios procedūros: „Išnagrinėjamas prašymas organizuoti projektą ir priimamas sprendimas pradėti rengti Projektą.“, „Reikalavimų išdavimas projektui rengti“, „Projekto suderinimas suinteresuotose institucijose arba atsisakymas derinti“ ir „NŽT Sprendimo dėl projekto tvirtinimo ar atsisakymo tvirtinti priėmimas“.

Teisės aktuose nenustatyti šie NŽT veiksmų vykdymo terminai: „Priimamas prašymas per ŽPDRIS žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektui rengti“, „Projekto rengimo reikalavimų parengimas ir kreipimasis per ŽPDRIS į nustatytas institucijas pateikti reikalavimus projektui rengti“, „Organizatoriaus pritarimas projekto sprendiniams arba gražinimas rengėjui tikslinti“, „Projekto teikimas (teikia Organizatorius) derinti suinteresuotoms institucijoms“.

Apibendrinant Lentelė 8 nurodytus terminus, galima padaryti išvadą, kad žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų procedūra (iki projekto įgyvendinimo) analizuojant proceso ekspertinė trukmė (iki projekto įgyvendinimo) yra 109 d. d. Ekspertinė projekto įgyvendinimo trukmė yra 45 d. d. Vertinimo metu nustatyta, kad projekto suderinimas institucijose dažnai ilgiau užtrunka tam tikrose savivaldybėse, kur nesilaikoma nustatytų procedūrinių terminų.

Paminėtina, kad LEZ ir pramonės parkuose ši procedūra yra trumpesnė 19 d. d. Vadinasi, tose Lietuvos teritorijose, kuriose žemės naudojimo būdas aiškiai orientuotas į gamybinės paskirties projektų vystymą, procedūra taip pat galėtų būti efektyvesnė teritorijų planavimo dokumentuose

esant numatytam žemės sklypų naudojimo būdai – pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos arba komercinės teritorijos.

Viso žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo proceso trukmė detaliai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5, kur nurodyta, kad visas nurodytas procesas trunka 186 d. d. Įgyvendinus šioje Ataskaitoje pateiktus pasiūlymus procesas galėtų būti optimizuotas ir truktų iki 118 d. d.

1.2.3. Institucijų funkcijos

Šiame Ataskaitos skyriuje pagal Techninės specifikacijos užduotį aprašomos institucijos ar įstaigos, kurios dalyvauja įgyvendinant Gamybinių projektų vystymo srities politiką. Žemės sklypų formavimo/pertvarkymo procese dalyvauja dvi pagrindinės institucijos – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (NŽT) ir savivaldybių administracijos (Lentelė 9).

Lentelė 9. Institucijų funkcijos

Funkcijos	NŽT arba savivaldybės administracija
Prašymo pateikimas	Pateikiamas nustatytos formos prašymas žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektui rengti (raštu arba per ŽPDRIS)
Prašymo organizuoti projektą nagrinėjimas	Organizatorius prašymą organizuoti Projekto rengimą išnagrinėja ne vėliau kaip per 10 darbo dienų (išskyrus Taisyklių 49 punkte nurodytą atvejį) nuo prašymo gavimo dienos ir priima sprendimą pradėti rengti Projektą arba motyvuotai atsisako organizuoti Projekto rengimą.
Prašymą pateikusio iniciatoriaus informavimas dėl projekto rengimo	ŽPDRIS priemonėmis informuoja prašymą pateikusį iniciatorių apie sprendimą (ne)organizuoti Projekto rengimą (ne vėliau kaip per 5 darbo dienas)
Prašymo pateikti reikalavimus žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektui rengti pateikimas	Organizatorius dėl reikalavimų pateikimo per ŽPDRIS kreipiasi į institucijas
Reikalavimų pateikimas projektui rengti	Organizatorius, atsižvelgdamas į Projekto tikslus, per ŽPDRIS parengia Projekto rengimo reikalavimus
Rengiamas projektas	Projekto rengėjas gauna duomenis iš organizatoriaus arba iš šių duomenų rengėjų ar platintojų
Parengtas projektas teikiamas visuomenei susipažinti	Parengtas Projektas teikiamas organizatoriui, kuris teikia jį visuomenei susipažinti.
Visuomenės pateiktų pastabų nagrinėjimas ir projekto koregavimas	Organizatorius susipažinimo su parengtu Projektu laikotarpiu gautus pasiūlymus išnagrinėja ir ŽPDRIS priemonėmis ar kitu pareiškėjo pasiūlyme nurodytu būdu atsako pasiūlymus pateikusiems asmenims
Skundų priėmimas	Asmenys gautą organizatoriaus atsisakymą priimti pasiūlymus per 10 d. d. nuo atsisakymo gavimo dienos gali skųsti Nacionalinės žemės tarnybos struktūriniam padaliniiui, atsakingam už priežiūrą.
Atsakymo į skundą pateikimas	NŽT struktūrinis padalinys, atsakingas už priežiūrą, per 20 d. d. nuo skundo gavimo dienos pateikia motyvuotą atsakymą, kuris Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.
Projekto suderinimas	Organizatorius Projektą per ŽPDRIS teikia derinti institucijoms
Suderinto projekto tikrinimas	Suderintą Projektą organizatorius teikia tikrinti NŽT struktūriniam padaliniiui, atsakingam už priežiūrą
Patvirtinamas suderintas ir patikrintas projektas	Sprendimą dėl Projekto tvirtinimo arba atsisakymo tvirtinti Projektą privaloma priimti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo išvados dėl Projekto tvirtinimo tikslingumo gavimo
Sprendimo pakeisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir (ar) žemės sklypo naudojimo būdą (-us) priėmimas	Sprendimas pakeisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir (ar) žemės sklypo naudojimo būdą (-us) priimamas kartu su sprendimu patvirtinti Projektą.
Atvejis: žemės sklypo vertės apskaičiavimas	Jeigu pagal teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus nustatomi, pakeičiami žemės sklypo kadastro duomenys ir kartu su žemės sklypo pagrindine žemės naudojimo paskirtimi ir (ar) būdu (būdais) pakeičiami (nustatomi) kiti kadastro duomenys, žemės sklypo vertę pagal Žemės įvertinimo metodiką apskaičiuoja Nacionalinės žemės tarnybos teritorinis padalinys pagal matininko pateiktą žemės sklypo kadastro duomenų bylą.

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant aukščiau pateiktus duomenis (Lentelė 9), savivaldybės administracija ir NŽT vykdo analogiškas procedūras per ŽPDRIS žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo, derinimo, tikrinimo ir tvirtinimo procedūrose. Projektui reikalavimus išduoda NŽT arba savivaldybės administracija, kurios be kita ko nurodo su kuriomis institucijomis projektas turi būti

suderintas. Pagal Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių 62 p. projektas turi būti derinamas su šiomis institucijomis:

1. Valstybinio parko, valstybinio rezervato ar biosferos rezervato direkcija, kai projektas rengiamas valstybiniame parke, valstybiniame rezervate, biosferos rezervate, rezervatinėje apyrbėje ar valstybiniame draustinyje, pagal Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos sprendimu atliktą šių saugomų teritorijų priskyrimą Direkcijoms.
2. Aplinkos ministerijos Aplinkos apsaugos departamentu, kai:
  - pagal projektą pertvarkoma ar formuojama teritorija arba jos dalis patenka į saugomą teritoriją, kuri neturi Direkcijos;
  - pertvarkomam ar formuojamam žemės sklypui nustatoma miškų ūkio paskirtis;
  - pertvarkomas ar formuojamas žemės sklypas, kuriame planuojama ūkinė veikla yra susijusi su žemės gelmių išteklių naudojimu arba, kai pagal projektą pertvarkoma (formuojama) teritorija ar jos dalis patenka į kietųjų naudingųjų iškasenų telkinių ir prognozinių plotų teritoriją, požeminio gėlo ir mineralinio vandens telkinių ar jų sanitarinės apsaugos zonų teritoriją;
  - pertvarkomam žemės sklypui numatoma keisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį;
  - planuojama miško žemę paversti kitomis naudmenomis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 str. 1 d. numatytais atvejais.
3. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kai planuojama teritorija ar jos dalis yra:
  - Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos, Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos pasienio ruožo 0,5 km pločio juostoje nuo valstybės sienos į Lietuvos Respublikos teritorijos gilumą, kai valstybės siena eina sausuma arba nuo vandens telkinio kranto, kai valstybės siena eina pasienio vandenimis;
  - Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos pasienio ruožo 0,3 km pločio juostoje (nuo valstybės sienos į Lietuvos Respublikos teritorijos gilumą, kai valstybės siena eina sausuma arba nuo vandens telkinio kranto, kai valstybės siena eina pasienio vandenimis);
  - Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos pasienio ruožo dalyje – nuo valstybės sienos iki pasienio rokadinio kelio.
4. Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos, kai suprojektuoti žemės sklypai (jų dalys) yra kultūros paveldo objektų ar vietovių, kurie nėra paskelbti saugomais savivaldybės, teritorijose ar jų apsaugos zonose.
5. Sodininkų bendrijos pirmininku, jeigu Projektas rengiamas mėgėjų sodo teritorijos valstybinėje žemėje arba sodininkų bendrijai nuosavybės teise priklausančioje žemėje.
6. Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos, jeigu projektas rengiamas žemės sklype, besiribojančiame su valstybinės reikšmės keliu.
7. NVSC, kai pagal projektą nustatomos sanitarinės apsaugos zonos.
8. Valstybės saugumo departamentu ar Vadovybės apsaugos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos, jei projektas rengiamas teritorijoje, priskiriamoje Valstybės saugumo departamento ar Vadovybės apsaugos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos saugomų objektų apsaugos zonai.
9. Kitomis institucijomis, jeigu tai nurodyta pateiktuose reikalavimuose.

Vadinasi, projektas gali būti derinamas su 8 skirtingomis institucijomis, taip pat ir kitomis institucijomis. Nors projektas pagal teisės aktus turi būti suderintas per 5 d. d. ir projektas laikomas suderintu, jeigu nebuvo gautas motyvuotas atsisakymas derinti projektą, tačiau praktikoje NŽT duomenimis projektas yra suderinamas vidutiniškai per 10 d. d. (Lentelė 8). Tokio ilgesnio derinimo priežastimi įvardijama savivaldybės atliekamų veiksmų ilgesnė trukmė. Projekto ekspertų duomenimis kai kurios Lietuvos savivaldybės visiškai nesilaiko nustatytų terminų ir nėra atliekama šių terminų laikymosi kontrolė.

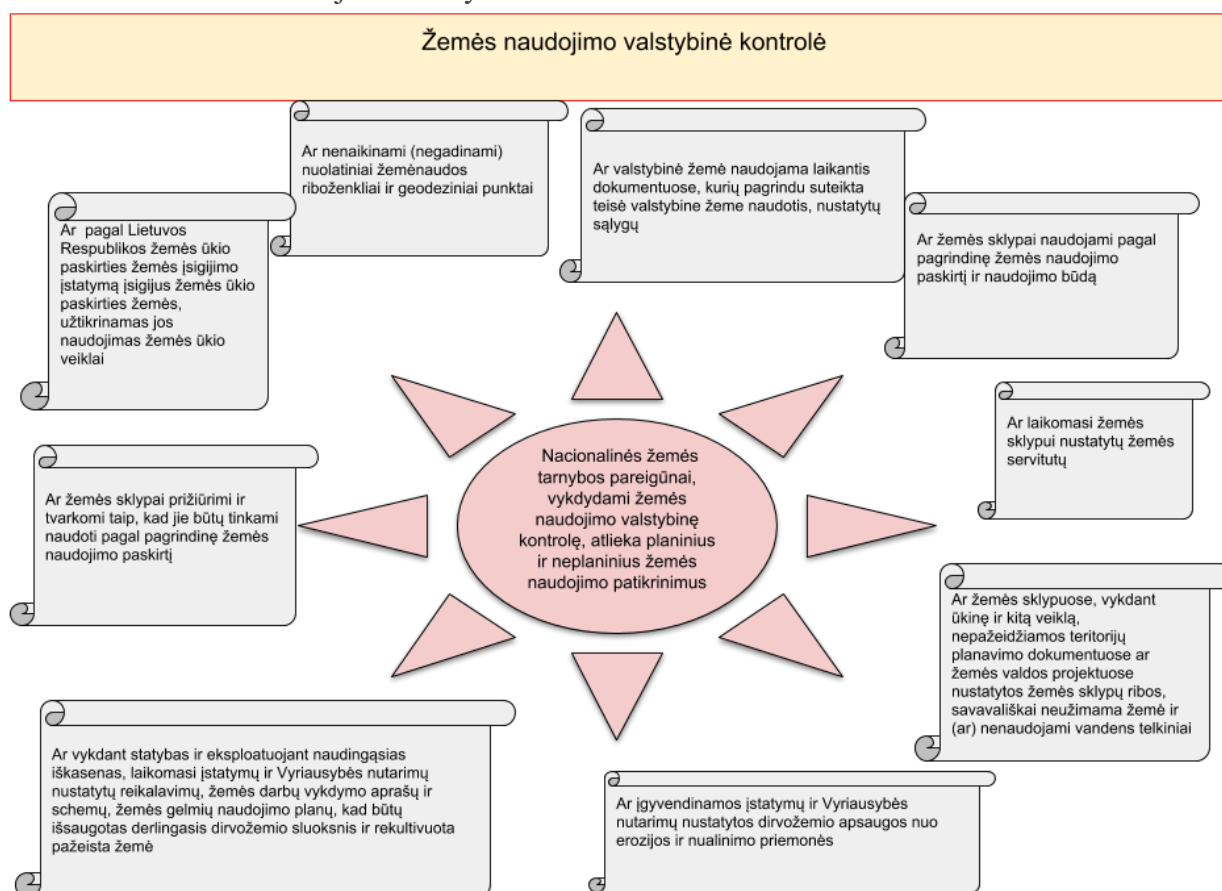
Priežiūros bei kontrolės funkcijų apžvalga

Teisės aktai numato, kad valstybinės žemės pardavėjai ir nuomotojai kontroliuoja, kaip valstybinės žemės sklypų pirkėjai ir nuomininkai vykdo sąlygas, numatytas valstybinės žemės pirkimo-pardavimo ir nuomos sutartyse, o nustatę pažeidimų – reikalauja juos pašalinti arba inicijuoja šių sutarčių nutraukimą ir įstatymų nustatyta tvarka kreipiasi, kad būtų atlyginti nuostoliai.

Savivaldybės tarybos kontroliuoja, kaip vykdoma valstybinės žemės nuomos sutarties, sudarytos kito valstybinės žemės nuomotojo, sąlyga dėl žemės nuomos mokesčio mokėjimo, o nustačiusi pažeidimų – reikalauja juos pašalinti arba kreipiasi į nuomotoją dėl sutarties nutraukimo inicijavimo ir įstatymų nustatyta tvarka kreipiasi, kad būtų atlyginti nuostoliai.

NŽT pavesta tikrinti, ar žemės savininkai ir kiti žemės naudotojai atlieka privalomas žemės naudojimo pareigas (Paveikslas 8) pagal Vyriausybės 1994 m. gruodžio 12 d. nutarimą Nr. 1244 „Dėl Žemės naudojimo valstybinės kontrolės nuostatų patvirtinimo“. Visas žemės naudojimo valstybinės kontrolės procesas atvaizduotas žemiau (Paveikslas 8).

Paveikslas 8. Žemės naudojimo valstybinė kontrolė

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

NŽT kasmet iki sausio 15 d. teikia Žemės ūkio ministerijai ataskaitą, kurioje privalo būti informacija apie žemės naudojimo valstybinės kontrolės metu atliktų žemės naudojimo patikrinimų skaičių, Žemės ūkio ministerijos pateiktų rekomendacijų vykdymą, žemės naudojimo valstybinės kontrolės metu nustatytus žemės naudojimo pažeidimus, nustatytų pažeidimų pašalinimo veiksmus (priemonės). Žemės ūkio ministerija analizuoja NŽT pateiktas žemės naudojimo valstybinės kontrolės metines ataskaitas, kasmet iki vasario 15 d. teikia NŽT rekomendacijas dėl žemės naudojimo valstybinės kontrolės vykdymo einamaisiais metais.

Ūkio subjektų veiklos priežiūra pagal Viešojo administravimo įstatymą turėtų būti atliekama vadovaujantis vienu iš svarbiausių principų: minimalios ir proporcingos priežiūros naštos. Šis principas reiškia, kad priežiūrą atliekančių subjektų priežiūros veiksmai privalo būti proporcingi ir tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti, proporcingi ūkio subjektų dydžiui ir administraciniams gebėjimams, atliekami siekiant kuo mažiau trikdyti ūkio subjektų veiklą. Viešojo administravimo įstatymas taip pat apibrėžia mažareikšmį teisės aktų reikalavimų pažeidimą – tai teisės aktų reikalavimų pažeidimas, kuriuo padaryta žala konkrečia teisės norma saugomoms vertybėms yra labai nedidelė. To paties įstatymo 36⁹ str. numato, kad nustačius teisės aktų reikalavimų nesilaikymo ar netinkamo vykdymo faktą, kuris vertintinas kaip mažareikšmis teisės aktų reikalavimų pažeidimas ir kurį galima ištaisyti nedelsiant priežiūrą atliekančio subjekto pareigūno, kito valstybės tarnautojo ar darbuotojo akivaizdoje, tokio pažeidimo tyrimas nutraukiamas, įstatyme numatyta poveikio priemonė neskiriama, o ūkio subjektui pareiškama žodinė pastaba.

Teisės aktų reikalavimų pažeidimai, kurie laikomi mažareikšmiais konkrečiose ūkio subjektų veiklos srityse, ar tokių pažeidimų kriterijai nurodomi priežiūrą atliekančio subjekto vadovo ar jo įgalioto asmens, kolegialios priežiūrą atliekančio subjekto institucijos arba aukštesniojo pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto priimamuose norminiuose teisės aktuose. Pažymėtina, kad žemės naudojimo valstybinę kontrolę reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nurodyti aiškūs mažareikšmio teisės aktų reikalavimų pažeidimo kriterijai, todėl išlieka rizika, jog ūkio subjektai gali patirti neproporcingą priežiūros našta, kai pasitaikantys pažeidimai objektyviai yra mažareikšmiai.

Analizuojant teismų praktiką, susijusią su žemės naudojimo valstybine kontrole, galima pastebėti, kad kontrolės procedūrų metu kyla patys įvairiausi ginčai: dėl žemės naudojimo pagal nustatytą pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, dėl servitutų, dėl NŽT neveikimo, dėl sutikimo atlikti statinių teisinę registraciją davimo, dėl valstybinės žemės užėmimo, dėl žemės naudojimo patikrinimo akto skundimo teismui galimybių ir kt. Galima daryti išvadą, kad NŽT pakankamai aktyviai vykdo jai suteiktus įgaliojimus žemės naudojimo valstybinės kontrolės srityje, tačiau praktikoje neatsižvelgia į mažareikšmiškumo kriterijus. Paminėtina byla, prasidėjusi 2013 m. ir 2017 m. pasiekusi Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, kuomet neištyrę visų reikšmingų aplinkybių, VTPSI ir NŽT aktyviai dalyvauja teismo procese dėl 15 kv. m. užimtos valstybinės žemės, nors vėliau paaiškėjo, kad ginčytinas plotas yra reikšmingai mažesnis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-14-701/2017).

1.3. Reguliavimo naštos vertinimas

Sklypo įsigijimo ir pertvarkymo reguliavimo naštos išlaidas sudaro 787.982,52 Eur, visos jos yra prisitaikymo išlaidos (Lentelė 10).

Lentelė 10. Sklypo įsigijimo ir pertvarkymo išlaidos pagal įpareigojimus visai tikslinei grupei, Eur

Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
1.	Įpareigojimas teisės aktų nustatyta tvarka teikti savivaldybės administracijos direktoriui ar NŽT pasiūlymus dėl žemės valdos	0	460,257.00	460,257.00

Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
	projekto (žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projekto pagal Žemės įstatymą) rengimo, kai suformuojami nauji žemės sklypai arba pertvarkomos esamų žemės sklypų ribos; sklypus siekiama padalinti, atidalinti, sujungti ar perdalinti, parengti žemės valdos projektą, jį viešinti ir suderinti su kompetentingomis institucijomis			
2.	Įpareigojimas projekto rengėjui parengti teisės aktuose nustatytos struktūros ir turinio žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo projektą, atsižvelgiant į projekto iniciatoriaus prašymą organizuoti projekto rengimą	0	46,851.84	46,851.84
3.	Įpareigojimas žemės savininkams ar valstybinės žemės patikėtiniais atlikti žemės sklypų kadastrinius matavimus, nustatyti žemės sklypo kadastro duomenis, parengti žemės sklypo planą po to, kai patvirtinamas žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektas arba žemės sklype buvo pastatyti pastatai, įrengti inžineriniai statiniai ir dėl to pasikeitė žemės sklypo užstatymo plotas ir(ar) statinių forma (konfigūracija); registruoti kadastro duomenis ir teises Nekilnojamojo turto kadastrė ir Nekilnojamojo turto registre	0	87,729.60	87,729.60
4.	Įpareigojimas nuosavybės teisę į žemės sklypą per 3 mėnesius nuo žemės sklypo perdavimo arba valstybinės žemės nuomos sutarties sudarymo savo lėšomis įregistruoti Nekilnojamojo turto registre.	0	20,952.00	20,952.00
5.	Įpareigojimas asmeniui, pageidaujančiam pirkti arba išsinuomoti valstybinės žemės sklypą, teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauti aukcione, kai valstybinė žemė nuomojama ar parduodama aukciono būdu.	0	8,235.00	8,235.00
6.	Įpareigojimas sudaryti valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartį ir įregistruoti nuosavybės teisę Nekilnojamojo turto registre.	0	117,282.48	117,282.48
7.	Įpareigojimas pasirašyti naujo arba naudojamo kitos paskirties valstybinės žemės sklypo perdavimo ir priėmimo aktą	0	1,446.48	1,446.48
8.	Įpareigojimas valstybinės žemės sklypų pirkėjams dalyvauti žemės pardavimo sutarčių sąlygų vykdymo kontrolės procedūrose	0	17,325	17,325
9.	Įpareigojimas sudaryti nuomos sutartį, kai siekiama išsinuomoti naudojamą valstybinės kitos paskirties žemės sklypą	0	10,578.12	10,578.12
10.	Įpareigojimas dalyvauti žemės nuomos sutarčių sąlygų vykdymo kontrolės procedūrose	0	17,325.00	17,325.00
	Iš viso:	0	787,982.52	787,982.52

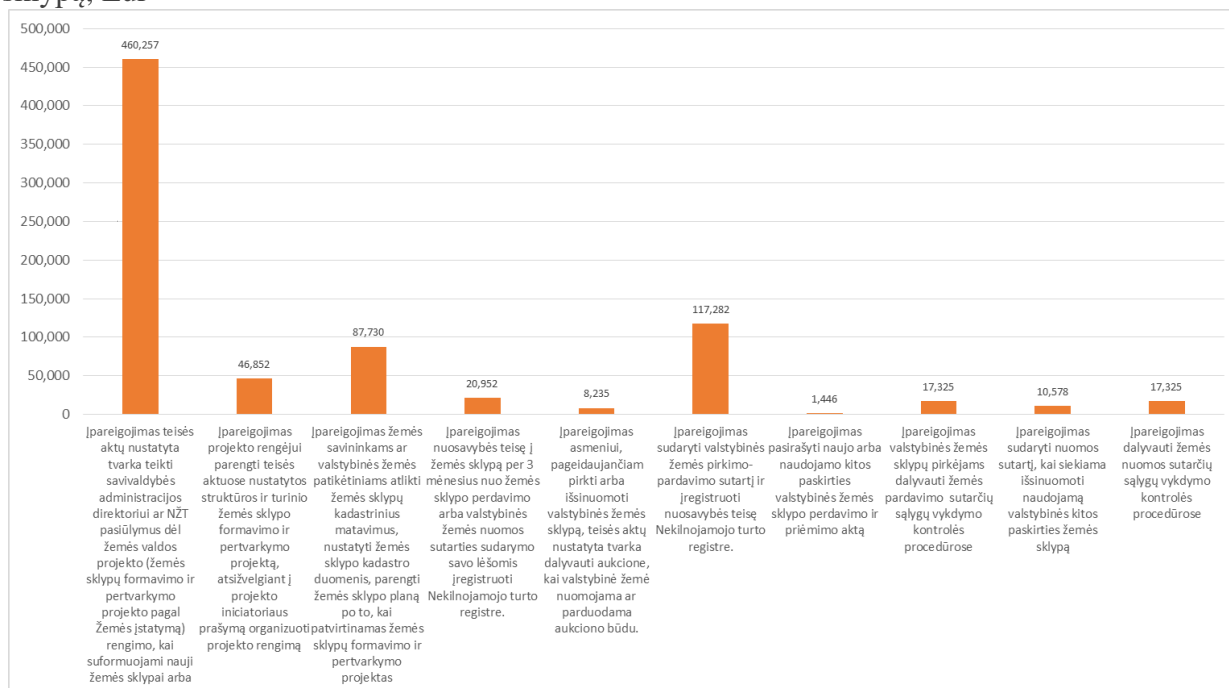
Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiąją dalį išlaidų pagal išlaidų kategorijas sudaro iš išorės perkamos paslaugos (darbai), kas rodo, kad įpareigojimų įgyvendinimas vystytojui yra per sunkus įgyvendinti savo jėgomis, reikalaujantis specialios kompetencijos, išsilavinimo į konkretų atvejį ir patirties, dirbant su atsakingomis institucijomis.

Šios srities daugumos įpareigojimų tikslinės grupės dydis yra 49 ūkio subjektai per metus – visi ūkio subjektai pagal galiojančius statybos leidimus pradėję statyti ypatingus ir neypatingus gamybos paskirties statinius ne LEZ teritorijose. 4-to, 5-to, 8-to ir 10-to įpareigojimų tikslinę grupę sudaro 15 ūkio subjektų, nes valstybinės žemės pirkimas arba nuoma sudaro tik apie 30 proc. nuo visos tikslinės grupės, veikiančios ne LEZ (49 ūkio subjektai).

Didžiausios reguliavimo naštos išlaidos patiriamos pertvarkant sklypą ir sudarant valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartį (1 ir 6 įpareigojimai) (Paveikslas 9).

Paveikslas 9. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus įsigyjant ir pertvarkant žemės sklypą, Eur

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Stebima koreliacija tarp didžiausių reguliavimo naštą sukeliančių įpareigojimų ir juos reguliuojančių teisės aktų. Didžiausių reguliavimo naštą pertvarkant sklypą ar įsigyjant/nuomojant valstybinę žemę sukelia nacionaliniai teisės aktai, susiję su žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimu, dėl valstybinės žemės pirkimo ar nuomos bei žemės įstatymas (Lentelė 11).

Lentelė 11. Sklypo pertvarkymo administracinės naštos, prisitaikymo išlaidos ir reguliavimo naštos išlaidos, Eur

Nr.	Teisės aktas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo naštos išlaidos, Eur (3+4)
1.	Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas	-	92,051.40	92,051.40
2.	Lietuvos Respublikos žemės įstatymas	-	184,102.80	184,102.80
3.	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 3D-452/D1-513 „Dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo“	-	230,954.64	230,954.64
4.	LRV 2002 m. balandžio 15 d. nutarimas Nr. 534 „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų patvirtinimo“	-	87,729.60	87,729.60
5.	2014 m. kovo 19 d. Nr. 261 nutarimas „Dėl Valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos aukcionų organizavimo taisyklių patvirtinimo“	-	8,813.59	8,813.59
6.	2014 m. balandžio 23 d. nutarimas Nr. 379 „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro nuostatų patvirtinimo“	-	18,856.80	18,856.80
7.	LRV 1999 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 260 „Dėl naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“	-	165,473.69	165,473.69

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Perteklinis valstybinės žemės pirkimo ar nuomos reglamentavimas, ilgos ir brangios procedūros, pertekliniai saugikliai, draudimai ar apribojimai atbaido daugelį potencialių investuotojų, nes netgi

esant patrauklių investicijoms sklypų trūkumui bei nenaudojamos, bet esančios tinkamose vietose, tinkamo dydžio ir paskirties valstybinės žemės pasiūlai valstybinę žemę įsigyti ar nuomotis ryžtasi tik apie 30 proc. investuotojų.

Didžiausią našą formuojant ar pertvarkant žemės sklypus sukuria su projektavimu, kadastriniais matavimais ir derinimo su institucijomis išlaidos. Riziką kelia skirtingas reikalavimų taikymas, vadovaujamosi skirtingais dokumentais, pvz., servitutai gali būti skirtingi skirtingo laikotarpio skirtingose institucijose saugomuose dokumentuose, kas sukelia ginčus, skirtingą traktavimą, daugkartinį pastabų teikimą ar sklypo projekto tikslinimus. Po skirtingų institucijų kiekvienos pastabos projektai tikslinami, kas didina vystytojo patiriamas išlaidas. Reikalavimai pagal sritis (miškai, žemės naudojimas, saugomų teritorijų, teritorinio planavimo ir pan.) yra nustatyti skirtinguose teisės aktuose pagal skirtingų institucijų atsakomybės sritis. Pagal Danijos patirtį kiekvienam sklypui interaktyviame žemėlapyje turėtų būti suvesti visi apribojimai, nurodyti servitutai, komunikacijos, kad investuotojas galėtų iš karto įvertinti sklypo pertvarkymo rizikas ir preliminarias sklypo pertvarkymo išlaidas konkretaus sklypo atveju. Tai leistų potencialiam investuotojui apsispręsti, kokį sklypą įsigyti, kokiais kaštais. Tai taip pat sumažintų potencialių ginčų riziką ir paspartintų gamybinių projektų vystymą Lietuvoje.

Detalesni skaičiavimai pateikiami šios Ataskaitos Priede Nr. 4 skaičiuoklės lape „Sklypo pertvarkymas“.

1.4. Aktualios reformos ir pasiūlymai

Valstybinių žemės sklypų pirkimo/pardavimo ar nuomos santykių srityje pastaruoju metu esminių pakeitimų nebuvo padaryta.

1 Apibendrinimas

Instrumentas. Naujų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų nuoma ir pardavimas aukciono būdu.

Tikslas. Sudaryti sąlygas skaidriai ir greitai teisės aktų nustatyta tvarka įsigyti ar išsinuomoti valstybinės žemės sklypą aukciono būdu.

Išvada. Naujų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų nuoma ar įsigijimas aukciono būdu praktikoje taikoma labai retai dėl nebaigtos žemės reformos ir trunka ilgai dėl pirkimo-pardavimo sutarties pasirašymo procedūros.

Pasiūlymai. Nustatyti galutinį žemės reformos užbaigimo terminą, siekiant nustatyti laisvos valstybinės žemės fondą, optimizuoti procesą trumpinant teisės aktuose nustatytus terminus.

2 Apibendrinimas

Instrumentas. Naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimas ne aukciono būdu.

Tikslas. Sudaryti sąlygas skaidriai teisės aktų nustatyta tvarka įsigyti faktiškai naudojamą valstybinės žemės sklypą be aukciono procedūrų.

Išvada. Jeigu disponuojamas statinys nėra tinkamas naudoti pagal jo paskirtį ir projektui vystyti būtinas didesnis valstybinis žemės sklypas, nėra galimybės suformuoti valstybinį žemės sklypą statiniui eksploatuoti ne aukciono tvarka (nes formuojant didesnius žemės sklypus būtų pažeistos kitų asmenų teisės įsigyti tuos sklypus rinkos kaina), taip pat dėl užsitęsios žemės reformos nėra galimybių įsigyti (išnuomoti) valstybinį žemės sklypą rinkos kaina (aukciono tvarka).

Pasiūlymai. Gamybinio projekto vystymui valstybinėje žemėje Lietuvoje tikslinga formuoti atskiras teritorijas sudarant jų detaliuosius planus. Kartu būtina apsvarstyti galimybę leisti įsigyti didesnius laisvus valstybinius žemės sklypus asmenims, kurie gretimose teritorijose vysto ir siekia plėtoti gamybinius projektus.

3 Apibendrinimas

Instrumentas. Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai.

Tikslas. Užtikrinti, kad žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai neprieštarautų ir būtų suderinti su galiojančiais teritorijų planavimo dokumentais.

Išvada. TPDR neintegruotas su ŽPDRIS, todėl nėra galimybės vienoje platformoje surasti visus sprendimus, susijusius su sklypu ar teritorija: žemės konsolidacijos projektai, žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai (kai jie nėra detaliųjų planų dalis) nėra gaunami per TPDR.

Pasiūlymai. TPDR integruoti su ŽPDRIS, kad vienoje platformoje būtų galima surasti visus sprendimus, susijusius su sklypu.

4 Apibendrinimas

Instrumentas. Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai.

Tikslas. Sudaryti sąlygas parengti žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo projektą, kuris neturi teritorijų planavimo dokumento statuso (supaprastinti procesą), kai žemės sklypai padalijami, atidalijami, sujungiami ar perdalijami ir kitais teisės aktuose numatytais atvejais.

Išvada. Daugėja žemės valdos projektų, kurie nėra formuoti taikant kraštovaizdžio vystymui būtinus esminius elementus. Todėl daugėja problemų žemės valdos projektų sklypuose, susijusių su infrastruktūros plėtra ir tolesniu planavimu.

Pasiūlymai. Nustatyti atvejus, kai žemės valdos projektus privalo rengti architekto kvalifikaciją turintis asmuo.

5 Apibendrinimas

Instrumentas. Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijose ir komercinėse teritorijose.

Tikslas. Sudaryti sąlygas parengti ir patvirtinti žemės formavimo ir pertvarkymo projektą, kuris atitinka teisės aktų reikalavimus per galimai trumpiausią terminą.

Išvada. LEZ ir pramonės parkuose galiojančiuose teisės aktuose yra numatyta galimybė atsisakyti tam tikrų procedūrų arba jas įvykdyti žymiai greičiau nei standartiniuose projektuose (pvz., trumpesnis viešinimo procesas).

Pasiūlymai. Nustatyti pramonės ir sandėliavimo bei komercinėse teritorijose vystomiems projektams sutrumpintus terminus, kaip šiuo metu galioja LEZ ir pramonės parkams.

6 Apibendrinimas

Instrumentas. Žemės naudojimo valstybinė kontrolė.

Tikslas. Įgyvendinti minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principą.

Išvada. Kontrolės veiksmai ir poveikio priemonės kai kuriais atvejais vykdomi nepaisant pažeidimo reikšmingumo ir prioritetų.

Pasiūlymai. Žemės naudojimo valstybinę kontrolę reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti mažareikšmio teisės aktų reikalavimų pažeidimo kriterijus.

2. TERITORIJŲ PLANAVIMAS

EBPO valstybių teritorijų erdvinio planavimo valdymo problemos buvo išnagrinėtos 2017 m. EBPO ataskaitoje „Žemės naudojimo valdymas EBPO valstybėse: politikos analizė ir rekomendacijos“¹⁸. EBPO pažymėjo, kad erdvinio planavimo tikslai, susiję su darnia plėtra ir aplinkos tvarumu gali būti pasiekti tik panaudojant kitus politinius sprendimus. Kartu skatinama užtikrinti, kad kiti politiniai sprendimai neprieštarautų erdvinės strategijos tikslams. Pavyzdžiui, mokesčių politika, didinant transporto mokesčių, padidina keliavimo kaštus ir skatina gyvenimą arčiau darbo vietos užtikrinant didesnę teritorijos panaudojimo intensyvumą greta viešojo transporto infrastruktūros.

EBPO siūlo užtikrinti lankstesnę požiūrį į planavimą. Tradicinių teisinių teritorijų planavimo instrumentų priėmimas gali užtrukti ilgą laiką ir dar ilgiau užtrunka, kol atsiranda instrumento poveikis. Kartais atsiradus specialioms sąlygoms (pvz., populiacijos išaugimas) būtina užtikrinti greitesnę teritorijų planavimo pokytį. Pavyzdžiui, Lenkijoje Specialios infrastruktūros aktai sustabdo bendrojo planavimo teisės galiojimą svarbių projektų atžvilgiu. Kita vertus, teritorijų planavimo lankstumas neturi vesti į bendrojo reguliavimo vengimą ar teisinius ginčus. Jeigu planavimo procesai neišsprendžia konkrečių vystymo problemų, siūlytina keisti bendrąjį planavimo procesą, o ne įgyvendinti išimtinės planavimo priemones¹⁹.

2.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

2014 m. Lietuvoje įsigaliojo nauja Teritorijų planavimo įstatymo (TPI) redakcija. Įstatymo 3 str. 2 d. nurodyta, kad nustatant konkrečios teritorijos planavimo tikslus, būtina atsižvelgti į visuomenės poreikius, planuojamos teritorijos kraštovaizdį ir biologinę įvairovę, geografinę padėtį, geologines sąlygas, esamas urbanistines, inžinerines, susisiekimo, agrarines sistemas, žemės ir kito nekilnojamojo turto valdytojų, naudotojų ir trečiųjų asmenų interesus ir teises, architektūros, aplinkosaugos, visuomenės sveikatos saugos, gamtos apsaugos, paveldosaugos reikalavimus, valstybės ir viešojo saugumo, gynybos ir kitus poreikius. Įstatyme išvardijant reguliavimo tikslus pirmą kartą buvo tiesiogiai įtvirtinta darnios plėtros sąvoka. Būtent ši sąvoka laikytina pamatine, principine, susiejiančia ir leidžiančia paaiškinti kitus įstatyme išvardintus tikslus ir nubrėžiančia teritorijų planavimo gaires, nes teritorijų planavimo procedūra iš esmės yra skirta darnai pasiekti – įvairiems, dažnai skirtingiems ar net konkuruojantiems visuomenės interesams suderinti²⁰.

TPI apibrėžia visuomenės (viešąjį) interesą planuojant teritorijas, tačiau tarp tikslų sunku aptikti dėmesį žmogaus nuosavybės teisių apsaugai. Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Papildomojo protokolo 1 str.). Nuosavybės teisių ribojimai turi būti pagrįsti įstatymu ir proporcingi. Europos žmogaus teisių teismas ne kartą nagrinėjo Lietuvos nacionalinius teisės aktus ir jų įgyvendinimą žemės reformos ir žemės įsigijimo klausimuose. Teismo praktikoje byloje prieš Lietuvą buvo pabrėžta gero administravimo principo svarba: „Nepaisant to, kad valstybės, sprendamos tokius klausimus, tikrai susiduria su sudėtingais teisiniais ir faktiniais aspektais, už kliudymą netrukdomai naudotis nuosavybe atsakinga tik valstybė atsakovė.“²¹ Europos Žmogaus

¹⁸ OECD (2017), The Governance of Land Use in OECD Countries: Policy Analysis and Recommendations, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264268609-en>

¹⁹ OECD (2017), The Governance of Land Use in OECD Countries: Policy Analysis and Recommendations, OECD Publishing, Paris. P. 17. <https://doi.org/10.1787/9789264268609-en>

²⁰ Dr. Giedrė Lastauskienė, Daiva Bakšienė. Visuomenės interesų apsaugos problema planuojant teritorijas. Vilniaus universiteto leidinys „TEISĖ“ (<http://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/8757/7643>, žiūrėta 2018-08-13).

²¹ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2016 m. vasario 23 d. sprendimas Grigaliūnienė prieš Lietuvą byloje, Nr. 42322/09.

Teisių Teismas nuolat primena gero administravimo principo svarbą: kai kyla su bendruoju interesu susijęs klausimas, ypač jeigu jis turi įtaką pagrindinėms teisėms, įskaitant nuosavybės teises, viešosios valdžios institucijos privalo veikti greitai, tinkamai ir nuosekliai.

Pažymėtina, kad teritorijų planavimas yra susijęs ne tik su viešojo intereso²² apsauga, bet su viena iš pagrindinių žmogaus teisių – nuosavybės teisės įgyvendinimu. Todėl teisės aktuose nustatant nuosavybės naudojimo ribojimus, kai teikiamas prioritetas viešajam interesui, būtina įvertinti, ar nauja teisės norma pagrįstai riboja žmogaus teisę naudotis savo nuosavybe. Viešųjų ir privačiųjų interesų balansas privalo būti vertinamas visais atvejais siekiant darnios teritorijų plėtros. Tačiau TPI rengimo technika pasižymi žinybiškumu, t.y. reguliuojamas administracinis procesas. Įstatyme smulkiai aprašytos visos viešojo administravimo procedūros (tikėtina, kad siekiama greito ir tinkamo viešojo administravimo subjektų sprendimų priėmimo). Įstatymo 25 str. 7 d. numatyta, kad kiekviena kompleksinio teritorijų planavimo proceso etapo stadija gali būti pradama tik užbaigus ankstesniąją. Vadinasi, siekiama klaidų ištaisymo kiekviename etape tam, kad nebūtų suteikta nekokybiškų paslaugų vėlesniuose etapuose. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra ne kartą pabrėžęs: „ypatingai valdžios institucijoms būtina užtikrinti vidaus procedūras, kurios sustiprintų jų veiksmų skaidrumą ir aiškumą, mažintų klaidų tikimybę. Be to, bet kokia valstybės institucijų klaidos rizika turi būti priimta pačios valstybės, o klaidos negali būti sprendžiamos susijusių individų sąskaita.“²³

Tačiau naujame teritorijų planavimo reguliavime nėra įvertinta tai, kad nustačius plano projekte klaidų ir jas patikslinus, planas derinamas tais pačiais terminais, kaip ir pirmą kartą pateiktas planas. Kitaip tariant, Lietuvoje nėra pakankamai užtikrintas greitesnis plano suderinimo procesas. Atitinkamai, interviu metu keli respondentai nurodė šį „teritorijų planavimo informacinės sistemos trūkumą“.

Įstatyme nustatyta teritorijų planavimo dokumentų hierarchija (Paveikslas 10), suteikiant vieniems dokumentams svarbesnę reikšmę, nei kitiems, ir tokiu būdu suformuluojant vienų interesų dominavimą kitų interesų atžvilgiu. Pažymėtina, kad šis požiūris yra kritikuojamas mokslininkų, nes teritorijų planavimo esmė yra interesų derinimas, atsižvelgiant į tai, kad ši sritis dar yra ir savarankiška savivaldybių funkcija (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 19 p.).

---

²² Viešojo intereso sąvoka Teritorijų planavimo įstatyme suprantama labai plačiai: visuomenės gyvenimo kokybė, pagrįsta objektyviais visuomenės poreikiais ir ištekliais, nuosavybės teisių apsaugos prioritetu, investicijų skatinimu, nustatyta teritorijų planavimo, želdynų normomis, visuomenės sveikatos saugos reglamentais, kitais teisės aktuose nustatytais reikalavimais; kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, žemės ūkio naudmenų su derlinguoju dirvožemiu, miškų, žemės gelmių išteklių, kitų gamtos išteklių apsauga ir racionalus naudojimas, darnus kultūrinio kraštovaizdžio formavimas; valstybės ir savivaldybių funkcijoms ar teritorijų funkcionavimui reikalinga socialinė ar inžinerinė infrastruktūra, šių teritorijų plėtojimas; valstybei svarbūs projektai; visuomenės informavimas ir jos dalyvavimas priimančiais sprendimais.

²³ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2014 m. spalio 21 d. sprendimas *Drigytė Klibaldičienė prieš Lietuvą* byloje, Nr. 34911/06.

Paveikslas 10. Teritorijų planavimo lygmenys

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Igyvendindamos savarankiškas funkcijas, savivaldybės turi Konstitucijos ir įstatymų nustatytą sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo ir įgyvendinimo laisvę ir yra atsakingos už savarankiškųjų funkcijų atlikimą. Savivaldybių veiklą saisto įstatymų nustatyti reikalavimai ir tvarka, kuri, kai tai numatyta įstatymuose, nustatoma ir poįstatyminiuose teisės aktuose. Teritorijų planavimo srityje savivaldybės paprastai nepriima atskirų procedūrinių vidinių teisės aktų. Tvirtinami tik savivaldybių bendrieji, detalieji planai ir specialieji planai. Savivaldybės bendrasis planas (galioja individualiais požymiais neapibūdintų subjektų grupei) yra norminis teisės aktas.²⁴ Detalusis planas nėra laikomas norminiu teisės aktu ir yra individualaus pobūdžio teisės aktas (galioja apibrėžtai subjektų grupei).²⁵

Lietuvoje pagal TPI galioja dvi teritorijų planavimo dokumentų rūšys (Paveikslas 11): (i) kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (bendrieji planai, detalieji planai); (ii) specialiojo teritorijų planavimo dokumentai.

Paveikslas 11. Teritorijų planavimo dokumentų rūšys

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

²⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. spalio 25 d. nutartis Nr. eAS-914-662/2017.

²⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis Nr. AS525-1000/2013.

Teritorijų planavimo dokumentų procesą detalizuoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. D1-8 „Dėl Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“. Teritorijų planavimas yra ilgas ir sudėtingas procesas, todėl toliau analizuojama atskirų dokumentų rengimo trukmė ir rizikos, su kuriomis susiduria gamybinių projektų vystytojai: savivaldybės detaliojo plano keitimo ir koregavimo atvejais. Pažymėtina, kad Lietuvos didžiosiose savivaldybėse (Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m.) yra patvirtinti detalieji planai. Mažesnėse savivaldybėse statybos projektai vystomi vadovaujantis savivaldybių bendraisiais planais. Nežiūrint to, kad pagal teisės aktus skiriasi reikalavimai bendrajam ir detaliam planui, praktikoje parengtas ir patvirtintas bendrasis planas gali atitikti reikalavimus detaliam planui. Jeigu savivaldybė yra didelė, tai bendrasis planas yra paprastai stambaus mastelio, toks bendrasis planas nustato teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis, bet ne detales teritorijos naudojimo duomenis. Tačiau mažose savivaldybėse bendrasis planas gali atitikti detaliojo plano reikalavimus ir tokiu atveju, detalusis planas nėra rengiamas (TPĮ 17 str.).

Analizuojant bendrųjų ir detaliųjų planų galimus pokyčius, respondentų nuomonės labai išsiskyrė. Atsižvelgiant į tai, kad bendrieji ir detalieji planai praktikoje pagal reikalavimus gali mažai skirtis, kyla poreikis svarstyti, ar detaliųjų planų procedūra apskirtai yra tikslinga. Tačiau projektuotojai ir interviu dalyvavę bendrovės bei asociacijos tokiam pasiūlymui nepritarė, nes mano, kad detalieji planai reikalavimus teritorijai gali padaryti skaidresnius. „Pilkosios zonos“ teritorijose šiandien sukelia daug rizikų verslui, todėl tai neatrodo patrauklu.

Bendrojo ir detaliojo planų keitimas ir koregavimas Lietuvoje yra skirtingos procedūros ir vykdomas skirtingais atvejais, kuriuos nustato TPĮ 28 str. 4 ir 5 d. Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai keičiami dviem atvejais: (i) kai institucijos nusprendžia iš esmės keisti sprendinius ar (ii) kai planuojami keisti sprendiniai susiję su visuomenės (viešuoju) interesu. Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai koreguojami, kai atliekami kompleksinio teritorijų planavimo dokumento sprendinių esmės nekeičiantys pakeitimai. Kitaip tariant, įstatymas suponuoja institucijai galimybę nuspręsti, kurie sprendinių pakeitimai yra esminiai, kurie neesminiai ir inicijuoti ilgesnę keitimo procedūrą ar paprastesnę koregavimo procedūrą.

TPĮ daug dėmesio skiria teritorijų planavimo viešinimui, kurį turi užtikrinti planavimo organizatoriai. Suinteresuotos visuomenės atstovai ir kiti fiziniai bei juridiniai asmenys gali aktyviai dalyvauti teritorijų planavimo viešinimo procedūrose. Šios Ataskaitos rengimo metu visi respondentai pabrėžia, kad teritorijų planavimo dokumentų viešinimo procedūra nepasiekia savo tikslų, nes skelbiama informacija sulaukia mažai visuomenės dėmesio. Todėl būtina reguliavimą ir praktiką tobulinti, siekiant tikslingesnio informacijos pateikimo suinteresuotiems asmenims, sudarant patogias technologines galimybes sužinoti informaciją ir pateikti savo nuomonę.

Teritorijų planavimo dokumentų viešinimo procedūrų bendroji ir supaprastinta tvarka, atsižvelgiant į teritorijų planavimo dokumentų rūšį ir lygmenį, nustatoma Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1079. Bendrųjų ir detaliųjų planų koregavimo atvejais taikoma supaprastinta viešinimo procedūra. Tai keliomis savaitėmis sutrumpina planavimo procesą, lyginant su bendrojo ar detaliojo plano keitimo procedūra. Todėl savivaldybėse pasitaiko atveju, kai koregavimo atvejais yra taikomi plačiau negu leidžiama pagal TPĮ. Planų keitimo procedūra pagal TPĮ yra tokia pati kaip planų rengimo procedūra (TPĮ 28 str. 1 d.).

Įstatymas numato teritorijų planavimo dokumentų registravimą Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registre (TPDR). Teisės aktas ir juo patvirtintas teritorijų planavimo dokumentas įsigalioja kitą dieną po jo įregistravimo ir paskelbimo Lietuvos Respublikos teritorijų

planavimo dokumentų registre, jeigu sprendime dėl kompleksinio teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo nenustatyta vėlesnė jo įsigaliojimo data (TPI 27 str. 6 d.). Oficialus informacinis pranešimas apie kompleksinio teritorijų planavimo dokumento patvirtinimą skelbiamas kompleksinio teritorijų planavimo dokumentą tvirtinančios institucijos svetainėje ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje. Planavimo organizatoriai duomenis apie patvirtintus teritorijų planavimo dokumentus ir teisės aktus, kuriais patvirtinti teritorijų planavimo dokumentai, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registro nuostatuose nustatyta tvarka privalomai pateikia registruoti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo dienos.

Teritorijų planavimo procesas yra vykdomas naudojant Teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinę sistemą (TPDRIS). Projekto ekspertai pažymėjo, kad ši sistema nėra pakankamai patogi vartotojui, nes joje vis dar stokojama senesnių skaitmeninių detaliųjų planų (kartais nurodomas tik detaliojo plano pavadinimas, bet pats detalusis planas neprikabinamas). Be to TPDRIS nėra integruota su ŽPDRIS, todėl nėra sudaryta galimybių vienoje platformoje surasti visus reikalavimus konkrečiam sklypui ar teritorijai.

Šio vertinimo metu teritorijų planavimo dalyje nebuvo nustatytų perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai įsipareigojimai.

2.2. Teritorijų planavimo procesai

Šiame skyriuje pateikiamas aprašymas ir schemas, vaizduojančios atskirus teritorijų planavimo atvejus, kuriuos inicijuoja ūkio subjektai: (i) Bendrojo plano rengimas, keitimas ar koregavimas, (ii) Detaliojo plano rengimas, keitimas ar koregavimas. Bendrojo plano rengimo, keitimo ar koregavimo atvejų tikslinės grupės apimtyje šio Vertinimo metu nebuvo nustatyta, todėl toliau pateikiamas tik teisės aktuose numatytas bendrojo plano rengimo, keitimo ir koregavimo proceso trumpas aprašymas, neanalizuojant praktinių terminų ir problemų.

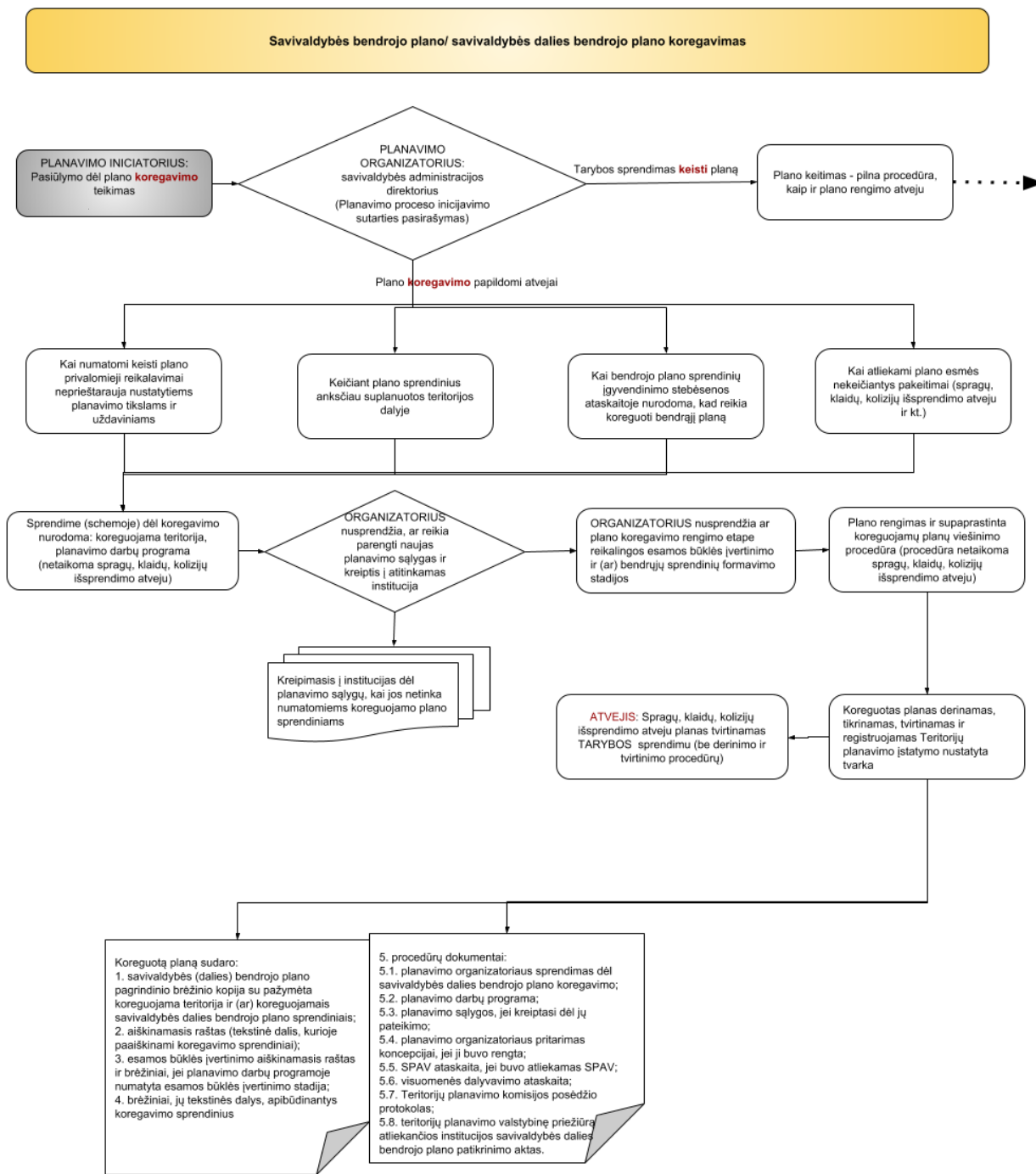
Specialusis teritorijų planavimas šioje Ataskaitoje nėra analizuojamas, nes verslo subjektai neinicijuoja specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo ar keitimo.

(i) Bendrojo plano rengimas, keitimas ar koregavimas

Savivaldybės bendrojo plano rengimas, keitimas ar koregavimas retai vykdomas ūkio subjektų iniciatyva, tačiau vien dėl to, kad tokia galimybė teisės aktuose yra numatyta, šioje Ataskaitoje yra pateikiama bendrojo plano koregavimo proceso schema (Paveikslas 12).

Paveikslas 12. Savivaldybės bendrojo/dalies bendrojo plano koregavimas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Savivaldybės lygmens bendrasis planas yra rengiamas savivaldybės iniciatyva, verslo subjektai šiame procese dalyvauja tik viešojo svarstymo metu teikdami pasiūlymus. Plano viešinimas yra vykdomas bendrojo plano rengimo ir keitimo metu. Bendrojo plano rengimas ar keitimas vykdomas pagal tą patį procesą ir terminus, kaip detaliojo plano rengimas ir keitimas, kuris detalizuojamas šio skyriaus (ii) punkte.

(ii) Detaliojo plano rengimas, keitimas ir koregavimas.

TPI nustato kompleksinio teritorijų planavimo proceso etapus: parengiamąjį, rengimo ir baigiamąjį (Įstatymo 25 str. 1 d.). Detaliojo plano rengimo ūkio subjektai paprastai neinicijuoja, tačiau verslo iniciatyvų yra siekiant detaliojo plano pakeitimų, pvz., pakeisti teritorijos leistiną užstatymo tankį ar pastatų aukštį. Pastarieji pakeitimai gali būti laikoma esminiu sprendinių

pakeitimu arba neesminiu. Jeigu institucija nusprendžia, kad tai yra esminis pakeitimas, reikalaujama pilnos detaliojo plano rengimo/keitimo procedūros.

Parengiamasis etapas

Teisės aktai nustato, kad parengiamajame etape planavimo sąlygas turi pateikti šios institucijos:

- Aplinkos apsaugos agentūra;
- Saugomos teritorijos direkcija;
- Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos teritorinis padalinys tam tikrais nustatytais atvejais;
- Nacionalinis visuomenės sveikatos centras;
- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos;
- savivaldybės teritorijoje ūkinę veiklą vykdančios šilumos, elektros, dujų įmonės ir kitos tiekimo organizacijos, kai numatoma prie jų valdomų tinklų prijungti naujus vartotojus arba planuojama teritorija ar jos dalis patenka į jų valdomų tinklų apsaugos zonas ar teisės aktais numatytas teritorijas, kuriose dėl minėtų tinklų ribojama ūkinė veikla;
- Inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų valdytojais, kai numatoma išplėsti esamus ar nutiesti naujus inžinerinius tinklus ar susisiekimo komunikacijas;
- Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tam tikrais nustatytais atvejais (Ataskaitoje nedetalizuojama, nes neaktuali išvadų formulavimui);
- Vadovybės apsaugos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos;
- Civilinės aviacijos administracija tam tikrais nustatytais atvejais;
- Lietuvos kariuomenės vadas tam tikrais nustatytais atvejais;
- Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, kai planuojamoje teritorijoje (ar jos dalyje) yra Nacionalinės žemės tarnybos patikėjimo teise valdoma valstybinė žemė.

Šios institucijos dalyvauja ir baigiamajame planavimo etape, derinant parengtą detalųjį planą.

Rengimo etapas

Esamos būklės įvertinimo stadijoje, atsižvelgiant į detaliojo plano tikslus ir planavimo darbų programą, atliekamas teritorijos užstatymo, inžinerinės infrastruktūros, želdinių, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, aplinkos apsaugos, oro, vandenių, dirvožemio, fizikinės taršos lygio vertinimas, visuomenės sveikatos saugos, viešo saugumo reikmių analizė, teritorijos vystymo tendencijų, probleminių situacijų nustatymas. Pateikiamos galimo teritorijos vystymo prognozės, atsižvelgiant į nustatytas teritorijos vystymo tendencijas.

Bendrujų sprendinių formavimo stadijoje, atsižvelgiant į planuojamą teritoriją ir jai taikomas regionų strateginio planavimo dokumentų nuostatas, nustatomos planuojamos teritorijos vystymo kryptys. Šioje stadijoje detaliojo plano rengėjas gali kreiptis į planavimo sąlygas išdavusias institucijas dėl planavimo sąlygų įvykdymo, o planavimo sąlygas išdavusios institucijos šiuo atveju privalo teikti konsultacijas.

Bendrujų sprendinių formavimo stadijoje parengiama detaliojo plano koncepcija, jei planavimo darbų programoje numatyta ją rengti. Vyriausybės nustatyta tvarka atliekamas SPAV, jei parengiamuoju etapu priimtas sprendimas šį vertinimą atlikti.

Sprendinių konkretizavimo stadijoje parengiami detaliojo plano konkretūs sprendiniai, kuriuose nustatomi teritorijos naudojimo reglamentai.

Baigiamasis etapas

Baigiamąjį etapą sudaro šios stadijos:

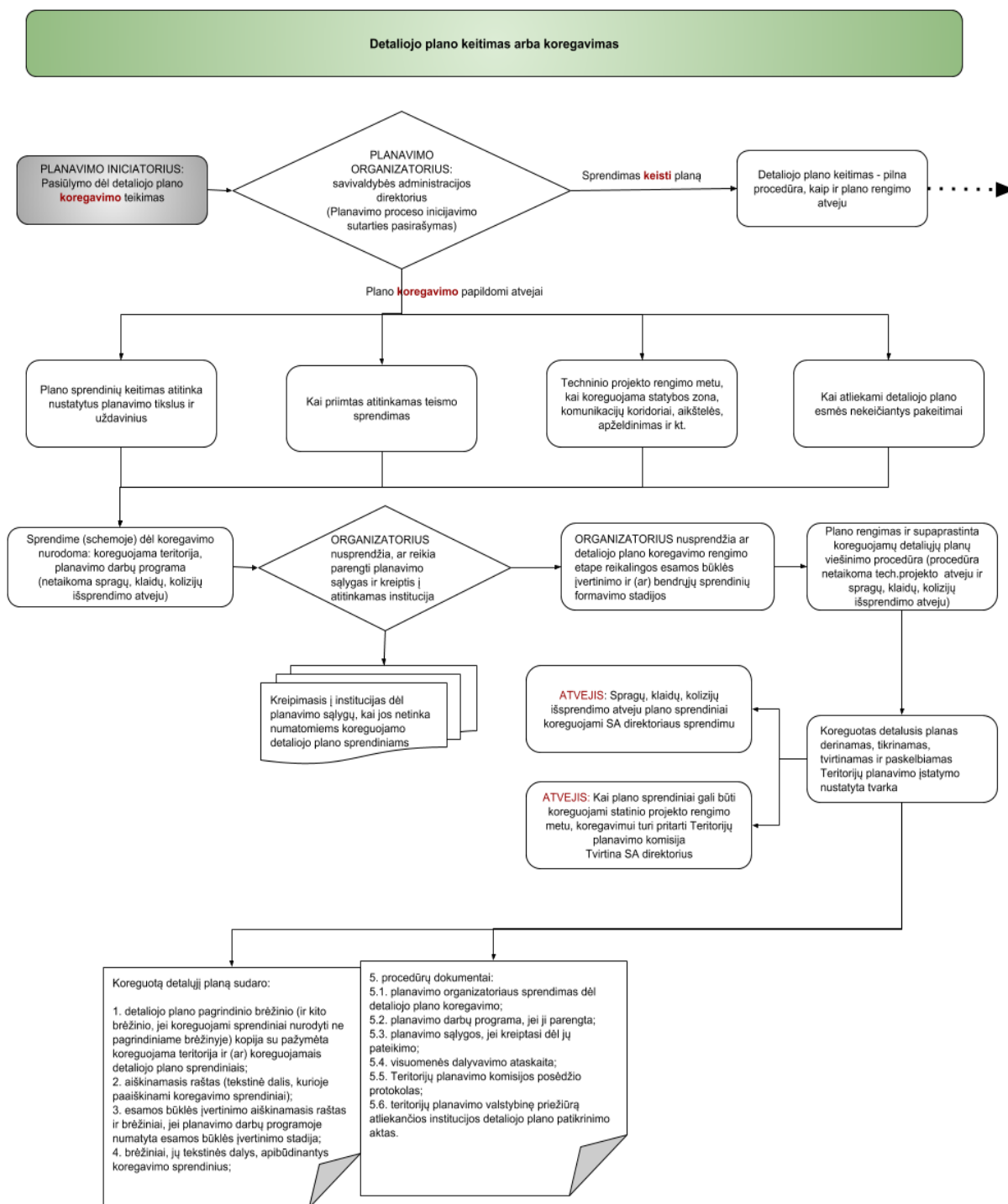
- detaliojo plano sprendinių viešinimas;
- detaliojo plano derinimas Teritorijų planavimo komisijoje;
- detaliojo plano tikrinimas teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioje institucijoje;
- detaliojo plano tvirtinimas ir registravimas Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registre.

Teritorijų planavimo viešinimą užtikrina planavimo organizatorius.

Detaliojo plano teikiamas derinti kartu su visuomenės dalyvavimo ataskaita. Detaliojo plano derinimą atlieka Teritorijų planavimo komisija, kurios sudėtis, įgaliojimai ir darbo tvarka nustatyti TPĮ 26 str. Suderintas DP su visuomenės dalyvavimo ataskaita ir Teritorijų planavimo komisijos posėdžio protokolu teikiamas tikrinti teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai (VTPSI). Detaliuosius planus tvirtina savivaldybės administracijos direktorius, gavęs VTPSI patikrinimo aktą. Vadovaujantis Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“, tvirtinant bendruosius, specialiuosius, detaliuosius planus, kartu turi būti nustatomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, kurių pagrindu taikomi ūkinės veiklos apribojimai.

Apibendrintas detaliojo plano keitimo/koregavimo procesas yra pavaizduotas žemiau (Paveikslas 13).

Paveikslas 13. Detaliojo plano keitimas arba koregavimas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Šio Vertinimo metu buvo identifikuoti detaliojo plano koregavimo ir keitimo skirtumai:

- atliekant koregavimą dažniausiai nereikia koncepcijos (jei reikia SPAV, jis gali būti rengiamas vėlesniuose procesuose, bet ne vėliau kaip iki sprendinių viešinimo);
- koregavimo atveju nėra viešojo svarstymo (susirinkimo), nors praktikoje susitaupo tik kelios dienos – viena diena susirinkimui ir kita diena protokolo surašymui;
- plano keitimo atveju parengimo sąnaudos išauga labai neženkliai lyginant su plano koregavimo atveju. Parengimo kaina labiau priklauso nuo to, kiek stadijų reikia rengti

(esamos būklės įvertinimą/bendrųjų sprendinių formavimą (konceptiją)/sprendinių konkretizavimą), o ne nuo to, ar reikia daryti viešą susirinkimą.

Detaliojo plano rengimo, keitimo ir koregavimo procedūrinius terminus nustato teisės aktai (Lentelė 12). Tam tikrais atvejais nustatytas terminas sukelia materialines pasekmes, pvz., visuomenė savo pasiūlymus gali pateikti per teisės aktuose nustatytus terminus. Dauguma verslo respondentų šios Ataskaitos rengimo metu pabrėžė, kad verslui labai svarbu kuo anksčiau sužinoti visuomenės keliamas problemas dėl projektų, todėl dalyvavimas viešajame svarstyme nėra laikomas netikslingu ir verslo subjektai nesiūlo šio proceso nei mažinti, nei paprastinti. Problema keliamą tik dėl to, kad viešuosiuose svarstymuose paprastai niekas nedalyvauja, todėl skelbimas nepasiekia tikslinės auditorijos. Vadinasi, nustatytas 10 d. d. terminas nepasiekia savo tikslo. Kita vertus, nežiūrint to, kad minėtas terminas turi aiškiai materialines pasekmes, TPI 31 str. 4 d. teisė teikti pasiūlymus formuluojama ne kaip socialinė teisė (ir/ar individuali teisė), kurios įgyvendinimą užtikrintų įstatymas, bet kaip viešojo administravimo procedūra: „sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento rengimo ir planavimo tikslų projektas likus ne mažiau kaip 10 darbo dienų iki jo priėmimo dienos turi būti paskelbiamas savivaldybės interneto svetainėje ir kitos sprendimą rengti atitinkamą teritorijų planavimo dokumentą ketinančios priimti valstybės institucijos interneto svetainėje bei seniūnijos, kuriai rengiamas teritorijų planavimo dokumentas, skelbimų lentoje, informuojant, iki kada ir koku adresu galima susipažinti su sprendimu ir planavimo dokumentais.“ Tokia teisės normos formuluotė suponuoja, kad normos tikslas yra ne gauti visuomenės pasiūlymus, bet tik paskelbti dokumentą. Todėl minėta viešinimo procedūra Lietuvoje yra vykdoma formaliai, o valstybės institucijos interviu metu pažymėjo, kad analizuojamuose procesuose informacija visuomenei teikiama iš esmės per vieną šaltinį – seniūnijos skelbimo lentą (nes kiti šaltiniai skiriasi atsižvelgiant į tai, kokia informacija yra skelbiama (teritorijų planavimo, statybos procesų, PAV ar PVSV)). Toks reguliavimas negali būti laikomas tinkamu ir atitinkančiu pagrindinius teritorijų planavimo tikslus, siekiant viešųjų ir privačiųjų interesų suderinamumo.

Šio vertinimo metu buvo renkami duomenys ne tik apie teisės aktuose nustatytus procedūrinius terminus, bet ir apie praktinius terminus (kurie aktualūs nustatant laukimo kaštus) bei kylančias problemas. Kaip nurodyta žemiau (Lentelė 12), tam tikruose veiksmuose praktiniai terminai akivaizdžiai skiriasi nuo teisės aktuose nustatytų terminų.

Lentelė 12. Detaliojo plano keitimas: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d. ²⁶	Identifikuota svarbiausia problema	Optimi zuota trukmė, d. d.
Paruošiamieji darbai				
Pasiūlymų detaliojo plano vizijai derinimas (kai kuriose savivaldybėse)	-	0,25 - 1 mėn. (terminas be PP ar kitos informacinės medžiagos rengimo; PP ir kitos info rengimui nuo 0,5 iki 1 mėn., priklauso nuo objekto sudėtingumo)	Tai yra „savanoriška“ veikla, kad specialistai, kurie turi pritarti DP keitimui būtų geriau supažindinti su situacija ir jiems nekiltų neaiškumo bei būtų sklandesnis procesas	-
Pasiūlymo koreguoti detalų planą ar konkrečius sprendinius pateikimas	-			
Parengiamasis etapas				
Planavimo organizatoriaus sprendimas dėl detaliojo plano keitimo	Savivaldybės administracijos direktorius ar kitų įstatymų nustatyti specialiojo teritorijų	1 – 2 mėn. (jei nusprendžiama leisti koreguoti ar keisti DP, kartu ruošiama programa)	Gali paprašyti pateikti papildomą informaciją ne vieną kartą. Pvz., Vilniaus miesto atvejų sklypų komisija.	-

²⁶ Preliminarinius terminus praktikoje nurodė Projekto ekspertai

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d. ²⁶	Identifikuota svarbiausia problema	Optimi zuota trukmė, d. d.
	planavimo organizatoriai per 10 d. d. privalo priimti sprendimą dėl pasiūlymo arba motyvuotai atmesti pasiūlymą.	Praktikoje dažniausiai nėra formuojamos kaip dvi atskiros procedūros.	Nėra užtikrinta nustatytų terminų laikymosi kontrolė	
Detaliojo plano keitimo planavimo darbų programos parengimas ir patvirtinimas	Sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento rengimo ir planavimo tikslų projekto, likus ne mažiau kaip 10 d. d. iki jo priėmimo paskelbimas. Sprendimo dėl teritorijų planavimo pradžios ir planavimo tikslų priėmimo paskelbimas ne vėliau kaip per 5 d. d. nuo sprendimo dėl teritorijų planavimo pradžios ir planavimo tikslų priėmimo.		Teisės aktuose procedūrinis terminas nėra aiškiai nustatytas	-
Inicijavimo sutarties pasirašymas	Planavimo organizatorius, priėmęs sprendimą dėl teritorijų planavimo dokumento rengimo, keitimo ar koregavimo ir (ar) finansavimo ir planavimo tikslų teritorijų planavimo proceso inicijavimo pagrindu, per 5 d. d. raštu apie tai praneša planavimo iniciatoriui, pateikdamas inicijavimo sutarties projektą ir nuroydamas šios sutarties pasirašymo vietą ir laiką. Terminas sutarčiai pasirašyti negali būti ilgesnis kaip 10 d. d. nuo tokio pranešimo pateikimo planavimo iniciatoriui.	1 – 2 mėn.	Dažniausiai inicijavimo sutartis „stringa“ pas savivaldybės teisininkus. Todėl siūlytina šabloninę sutartį patalpinti TPDRIS pasirašymui tam, kad teisininkams nereiktų iš naujo analizuoti sutarčių projektų atitiktis teisės aktams.	5
Pasirašytos sutarties ir kitų dokumentų sukėlimas į TPDRIS	-	1 d. – 10 d. d.	Priklauso nuo specialisto geranoriškumo. Terminas turi būti nustatytas teisės akte	1
Kreipimasis į suinteresuotas institucijas ir planavimo sąlygų išdavimas	Per 10 d. d. nuo prašymo gavimo dienos	1 mėn. – 1,5 mėn.	-	-
Rengimo etapas				
Detaliojo plano keitimo A. esamos būklės įvertinimas B. bendrųjų sprendinių formavimas (konceptija). Vyriausybės nustatyta tvarka atliekamas SPAV, jeigu parengiamuoju etapu priimamas sprendimas šį vertinimą atlikti. C. sprendinių konkretizavimas (kurios stadijos rengiamos nurodo planavimo organizatorius)	-	A – 0, 5 -1,5 mėn.; B – jei tik koncepcija – 0, 5 -1,5 mėn., jei prisideda SPAV, tuomet (nuo 1 mėn. iki 4 mėn., neskaičiuojant kad pakartoti kokią procedūrą reiktų); C – 0,5 -2 mėn.	Kiekviena DP rengimo stadija gali būti pradama, tik užbaigus ankstesniąją. Rengėjai taiko tokią praktiką: Pvz. pasirengia esamą būklę, pateikia organizatoriui suderinimui, pritarimui kad tinkamai atlikti (įtvirtinimui stadijos užbaigimo), o kol organizatorius	60

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d. ²⁶	Identifikuota svarbiausia problema	Optimi zuota trukmė, d. d.
		Laikas priklauso nuo darbo apimties	nagrinėjasi ir pritaria, per tą laiką rengėjas pasirengia kitą stadiją, o oficialiai tik gavęs pritarimą esamai būklei, sekančią dieną gali pateikti koncepciją. Grėsmė yra ta, kad organizatorius gali daug kartų prašyti patikslinti DP	
Baigiamasis etapas				
Visuomenės susipažinimas su detaliojo plano keičiamaisiais dokumentais	Apie parengto teritorijų planavimo dokumento viešinimą turi būti paskelbta visuomenės informavimo priemonėse ne vėliau kaip prieš 5 d. d. iki atitinkamos procedūros pradžios. Susipažinti su parengtu detaliojo planu skiriama ne mažiau kaip 10 d. d., iš jų ne mažiau kaip 5 darbo dienos – detaliojo plano sprendinių viešai ekspozicijai Pasibaigus laikui, skirtam susipažinti su sprendiniais, vykdomas viešas svarstymas (susirinkimas) 1 d. d. Viešo svarstymo protokolas surašomas ne vėliau kaip per 3 d. d. po svarstymo. Pasiūlymus teikusiems asmenims planavimo organizatorius ne vėliau kaip per 10 d. d. nuo pasiūlymo gavimo pateikia atsakymą.	1 mėn.	Dažnai būna, kad visuomenė pateikia pasiūlymą raštu ir per viešą susirinkimą, tačiau rengėjas visada būna suinteresuotas atsakyti greičiau ir pradėti derinti. Tik komplikuotais atvejais atsakymas visuomenei rengiamas ilgiau (10 d.d.).	-
Derinimas Teritorijų planavimo komisijoje (pirmasis ratas)	Dokumentų derinimo ar atsisakymo juos derinti išvada pateikta per 15 d. d. nuo planavimo organizatoriaus prašymo derinti kompleksinio teritorijų planavimo dokumentą pateikimo dienos. Savivaldybės lygmens ir vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumento derinimas atliekamas ne vėliau kaip per 10 d. d. nuo planavimo organizatoriaus prašymo derinti kompleksinio teritorijų planavimo dokumentą pateikimo dienos	15 d. d. - 1 mėn. jei susiderinama iš pirmo karto	-	-
Detaliojo plano tikslinimas pagal pastabas	-	10	-	-

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d. ²⁶	Identifikuota svarbiausia problema	Optimi zuota trukmė, d. d.
Derinimas teritorijų planavimo komisijoje (antrasis ratas)	10-15 d. d.	1 mėn.	Dėl smulkmenos vėl reikia laukti mažiausiai 15 d. d.	5
Detaliojo plano tikrinimas teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančioje institucijoje	Per 15 d. d. nuo planavimo organizatoriaus prašymo patikrinti kompleksinio teritorijų planavimo dokumentą.	15 d. d. Jei pakartotinai tikrinama – vėl 15 d. d.	Dažniausiai tikrinanti institucija nevēluoja, bet ir išlaiko visą terminą. Siūlytina trumpinti terminą „antrame rate“	5 (antrajame rate)
Prieš tvirtindami teritorijų planavimo dokumentą sudaro teritorijų planavimo dokumento sprendinių įgyvendinimo sutartį.	-	Labai individualu	Didelė grėsmė, kad gali nesusitarti ir DP netvirtinti.	-
Detaliojo plano tvirtinimas	Detalusis planas patvirtinamas ar atsisakoma jį tvirtinti per 5 d. d. nuo teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos kompleksinio teritorijų planavimo dokumento patikrinimo akto gavimo dienos.	Nuo 5 d. d. iki 1 mėn.	Šiuo metu termino nėra laikomasi. Skirtingos savivaldybės vēluoja skirtingai, priklausomai nuo vidinės organizacijos drausmės. Pvz., Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių miesto savivaldybėse sukuriama daug vidinių papildomų procedūrų. TPDRIS neturėtų leisti nesilaikyti šio procedūrinio termino.	-
Registravimas teritorijų planavimo dokumentų registre	Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registro nuostatuose nustatyta tvarka privalomai pateikia registruoti ne vėliau kaip per 5 d. d. nuo teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo dienos.	Dažniausiai laikomasi termino		-

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Kaip matyti iš pateiktos lentelės (Lentelė 12), proceso reali trukmė dažnai nepriklauso nuo teisės aktuose nustatytų terminų. Detaliojo plano keitimo laikas labai skiriasi pagal tai, kokioje savivaldybėje yra vykdomos procedūros. Respondentų nuomone, kai kurios savivaldybės visiškai nesilaiko teisės aktuose nustatytų procedūrinių terminų. Šio teiginio Vertintojai neturėjo galimybių patikrinti, nes Teritorijų planavimo dokumentų registre veiksmų atlikimo praktinių terminų duomenys viename projekte nėra renkami. Tiekėjo ekspertų teigimu Vilniaus m. savivaldybėje detaliojo plano koregavimo procesas vyksta 6 – 7 mėn. Pažymėtina, kad savivaldybių veiklos kontrolės institucijos taip pat nėra viešai paskelbę šių galimų pažeidimų tyrimo atvejų. Be to, kai kurios didžiosios savivaldybės taiko ir savo sugalvotas papildomas procedūras, pvz., pasiūlymų detaliojo plano vizijai derinimas.

Kaip matyti iš pateiktos schemos (Paveikslas 13) tiek plano organizatorius, tiek plano rengėjas planavimo eigoje kreipiasi į įvairias institucijas dėl informacijos, konsultacijų, dokumentų gavimo ir pan. Jeigu TPĮ arba su juo susiję poįstatyminiai teisės aktai nenustato specialaus termino, procedūrinius terminus (kurie nėra nurodyti Lentelė 12) nustato Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas bei detalizuoja Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklės,

patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875. Taisyklių 25 p. nustato, kad prašymai turi būti išnagrinėjami per 20 d. d. nuo prašymo gavimo institucijoje dienos.

Procedūrinių terminų nenumatytas specialiuose teisės aktuose sudaro teisinės galimybes: nagrinėti prašymą 20 d. d., po to pratęsti terminą dar 20 d. d., vėliau pranešti, kad nepakanka informacijos atsakymui parengti ir stabdyti prašymo nagrinėjimą. Vadinasi, detaliojo plano rengimo ir keitimo procesas, kuris ir taip yra sudėtingas bei imlus laikui, gali išsitęsti 9 mėnesius ir tai nėra pats ilgiausias galimas terminas. Konsultuojantis su respondentais buvo nurodytas atvejis, kai detaliojo plano keitimas užtruko beveik 2 metus. Verslo asociacijos, dalyvavusios interviu, procesu vilkinimą ir biurokratizmą teritorijų planavime nurodo kaip svarbiausius rizikos faktorius vystant gamybinius projektus. Atitinkamai, būtina realizuoti TPDRIS pakeitimus, siekiant sudaryti techninius ribojimus atlikti veiksmus, jeigu įgaliotas subjektas juos vėluoja atlikti.

Kita nemažiau aktuali problema, kuri kyla taikant teisės aktuose nustatytus procedūrinius terminus, yra ta, kad pataisytas planas teritorijų planavimo komisijoje ir VTPSI derinamas tą patį terminą, kaip ir pirmame rate. Respondentų nuomone, šis terminas galėtų būti trumpesnis, nes komisija (ar VTPSI) jau yra susipažinusi su dokumentu ir turi vertinti padarytus pakeitimus. Atitinkamai, pateikus patikslintą projektą komisijai derinimo terminas galėtų būti dvigubai trumpesnis (t. y. ne 10 d. d., bet 5 d. d.).

Šio etapo neįgyvendinimo kaštų vertinimas negali būti atliekamas pilna apimtimi, kadangi praktikoje sutinkami ir teisės aktuose numatyti terminai labai skiriasi priklausomai nuo savivaldybės bei konkretaus atvejo. Tad neįgyvendinimo kaštų laiko (ir pinigų) prasme apibendrinantis vertinimas būtų nepagrįstas.

Vertintojų nuomone, detaliojo plano keitimo procesas galėtų būti optimizuotas iki 167 d. d. vietoj dabar taikomų 271 d. d. Proceso supaprastinimo vaizdas pateikiamas šios Ataskaitos Priede Nr. 5.

2.3. Institucijų funkcijos

Šiame Ataskaitos skyriuje pagal Techninės specifikacijos užduotį aprašomos institucijos ar įstaigos, kurios dalyvauja įgyvendinant Gamybinių projektų vystymo srities politiką.

Lietuvoje, kaip ir kitose EBPO valstybėse, teritorijų planai yra valstybės, regioninio (Lietuvoje – savivaldybės) ir vietovės lygmens. Teritorijų planavimas visose EBPO valstybėse yra svarbiausia vietos valdžios kompetencija, nes jis paremtas konkrečiu teritorijos kontekstu. Vietos valdžia visose valstybėse priima detaliuosius planus, kurie nustato zonavimo taisykles ir reguliuoja žemės naudojimą²⁷.

Lietuvos institucijų funkcijos teritorijų planavime atvaizduotos lentelėje (Lentelė 13), kuri iliustruoja detaliojo plano (DP) koregavimo atvejį.

Lentelė 13. Detaliojo plano koregavimo procesas. Institucijų funkcijos

Funkcijos	Savivaldybės administracija	Sąlygas teikiančios ir planą derinančios institucijos
Savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimo dėl plano koregavimo priėmimas pagal pateiktą prašymą	Priima sprendimą	

²⁷ OECD (2017), The Governance of Land Use in OECD Countries: Policy Analysis and Recommendations, OECD Publishing, Paris. P. 16. <https://doi.org/10.1787/9789264268609-en>

Funkcijos	Savivaldybės administracija	Sąlygas teikiančios ir planą derinančios institucijos
Koreguojamos teritorijos nustatymas	Nustato koreguojamą teritoriją	
Koregavimo planavimo darbų programos parengimas ir patvirtinimas	Parengia ir patvirtina koregavimo darbų programą	
Plano rengėjo parinkimas	Parinka plano rengėją	
Įvertinimas, ar reikia parengti planavimo sąlygas	Įvertina, ar reikia parengti planavimo sąlygas	
Įvertinimas, ar kreiptis į nustatytas institucijas dėl planavimo sąlygų		Pateikia planavimo sąlygas
Įvertinimas, ar reikalingos esamos būklės įvertinimo ir (ar) bendrųjų sprendinių formavimo stadijos.	Įvertina, ar reikalingos esamos būklės įvertinimo ir (ar) bendrųjų sprendinių formavimo stadijos.	
Plano koregavimas		Teikia konsultacijas dėl planavimo sąlygų įvykdymo
Koreguoto DP derinamas Teritorijų planavimo komisijoje	Teikia derinimui	
Koreguoto DP tikrinamas VTPSI	Teikia tikrinimui	
Koreguoto DP tvirtinamas	Tvirtina	
Koreguoto DP paskelbiamas	Paskelbia	

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Teritorijų planavimo dokumentų priežiūra

Teritorijų planavimo dokumentų priežiūrą (kiekvieno parengto plano) šioje Ataskaitoje analizuojamoje srityje vykdo VTPSI pagal Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymą. Priežiūros funkcija vykdoma per TPDRIS (www.tpdris.lt). VTPSI, gavusi išviešintus ir su kompetentingomis institucijomis suderintus savivaldybės lygmens ir vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentus, turi pateikti planavimo organizatoriui išvadą per 15 d. d. Jeigu VTPSI nepateikia patikrinimo akto, informacinėje sistemoje sugeneruojamas automatinis pritarimas. 2017 m. VTPSI priėmė 4 patikrinimo aktus su neigiamu išvada. Atsižvelgiant į naują teritorijų planavimo reguliavimą, kai buvo sumažinta teritorijų planavimo dokumentų rengimo atvejų, VTPSI priežiūros atvejai taip pat žymiai sumažėjo (2015 m. buvo patikrinti 1853 teritorijų planavimo dokumentai, 2016 m. – 721, 2017 m. – 243²⁸). VTPSI nustatė dažniausius pažeidimus: (i) planavimo sąlygos išduodamos nesilaikant teisės aktuose nustatytų terminų ir tvarkos; (ii) prašymai dėl sąlygų pateikiami ne visiems teisės aktuose numatytiems subjektams²⁹. Atsižvelgiant į tai, kad VTPSI planavimo sąlygas daugumoje atvejų tikrina planavimo proceso pabaigoje, planavimo organizatorius, nustačius planavimo sąlygų neatitikimą, sugrąžinimas į pirminį parengiamąjį etapą. Tai gali sukelti ypatingai didelius laiko ir piniginių išteklių praradimus. VTPSI taip pat įgyvendina prevencinę teritorijų planavimo dokumentų priežiūrą – išduotų planavimo sąlygų patikrinimus parengiamajame etape. Atliekant šiuos patikrinimus, 2017 m. priimta 10 neigiamų išvadų³⁰.

Atsižvelgiant į nurodytus dažniausius teritorijų planavimo proceso pažeidimus, planavimo sąlygų išdavimo sistema (TPDRIS) turi būti toliau tobulinama, siekiant identifikuoti visas galimas institucijas ir jų kompetencijas išduodant sąlygas. Be to, atsižvelgiant į tai, kad VTPSI pagal teisės aktus surašo patikrinimo aktą kiekvienam teritorijų planavimo dokumentui, svarstyta, ar toks reguliavimas yra suderinamas su Administracinės naštos mažinimo įstatymo 4 str. 5 p., kuriame numatytas rizika pagrįstu požiūriu reguliavimo tikslingumas, o ne visų projektų patikra. Jeigu Lietuvoje tikrinant teritorijų planavimo dokumentus 2017 m. buvo priimtos 4 neigiamos išvados įvertinus 243 dokumentus, tai galima daryti išvadą, kad visų teritorijų planavimo dokumentų

²⁸ 2017 m. veiklos ataskaita, P. 31, http://vtpsi.lrv.lt/uploads/vtpsi/documents/files/SAS/2017m_%20veiklos%20ataskaita.pdf

²⁹ Ten pat, P. 32.

³⁰ Ten pat, P. 32.

patikrinimas nėra tikslingas. Įstatyme siūlytina numatyti rizikingiausių teritorijų planavimo dokumentų atvejus, kurie privalomai tikrintini VTPSI (pvz., kai nebuvo atsižvelgta į visuomenės pastabas, bendrųjų planų rengimas ir kt.), taip pat įdiegti atsikirtinę tikrintinų dokumentų atranką. Įdiegus pokyčius bendras teritorijų planavimo procesas galėtų sutrumpėti iki 15 darbo dienų.

2.4. Reguliavimo naštos vertinimas

Reguliavimo našta teritorijų planavimo srityje vystant gamybinį projektą sudaro 1.639.600,40 Eur, iš jų 20.647,00 Eur sudaro administracinės naštos išlaidos, 1.618.953,40 Eur sudaro prisitaikymo išlaidos.

Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus pateikiamos žemiau (Lentelė 14).

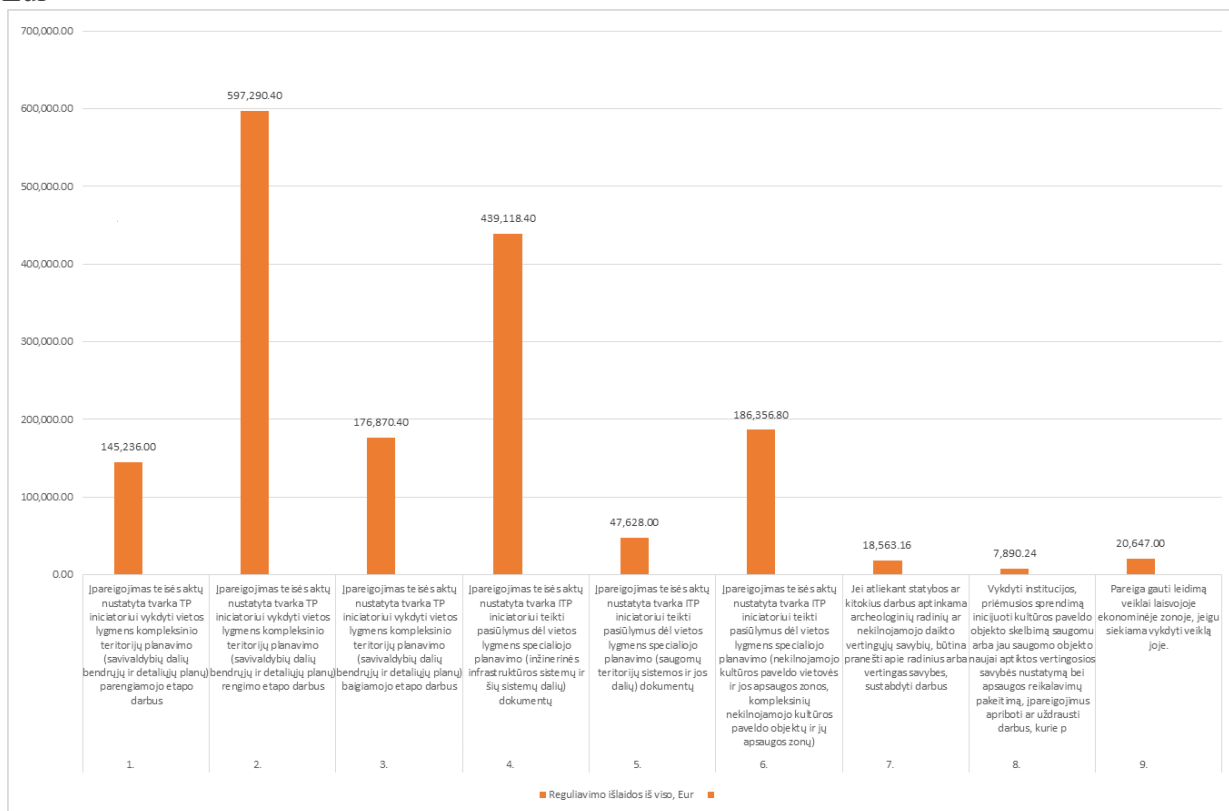
Lentelė 14. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus teritorinio planavimo srityje, Eur

Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
1.	Įpareigojimas teisės aktų nustatyta tvarka TP iniciatoriui vykdyti vietos lygmens kompleksinio teritorijų planavimo (savivaldybių dalių bendrųjų ir detaliųjų planų) parengiamojo etapo darbus	0	145,236.00	145,236.00
2.	Įpareigojimas teisės aktų nustatyta tvarka TP iniciatoriui vykdyti vietos lygmens kompleksinio teritorijų planavimo (savivaldybių dalių bendrųjų ir detaliųjų planų) rengimo etapo darbus	0	597,290.40	597,290.40
3.	Įpareigojimas teisės aktų nustatyta tvarka TP iniciatoriui vykdyti vietos lygmens kompleksinio teritorijų planavimo (savivaldybių dalių bendrųjų ir detaliųjų planų) baigiamojo etapo darbus	0	176,870.40	176,870.40
4.	Įpareigojimas teisės aktų nustatyta tvarka ITP iniciatoriui teikti pasiūlymus dėl vietos lygmens specialiojo planavimo (inžinerinės infrastruktūros sistemų ir šių sistemų dalių) dokumentų	0	439,118.40	439,118.40
5.	Įpareigojimas teisės aktų nustatyta tvarka ITP iniciatoriui teikti pasiūlymus dėl vietos lygmens specialiojo planavimo (saugomų teritorijų sistemos ir jos dalių) dokumentų	0	47,628.00	47,628.00
6.	Įpareigojimas teisės aktų nustatyta tvarka ITP iniciatoriui teikti pasiūlymus dėl vietos lygmens specialiojo planavimo (nekilnojamojo kultūros paveldo vietovės ir jos apsaugos zonos, kompleksinių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų ir jų apsaugos zonų) dokumentų, atlikti rengimo etapo darbus ir baigiamojo etapo darbus	0	186,356.80	186,356.80
7.	Jei atliekant statybos ar kitokius darbus aptinkama archeologinių radinių ar nekilnojamojo daikto vertingųjų savybių, būtina pranešti apie radinius arba vertingas savybes, sustabdyti darbus	0	18,563.16	18,563.16
8.	Vykdyti institucijos, priėmusios sprendimą inicijuoti kultūros paveldo objekto skelbimą saugomu arba jau saugomo objekto naujai aptiktos vertingosios savybės nustatymą bei apsaugos reikalavimų pakeitimą, įpareigojimus apriboti ar uždrausti darbus, kurie pačiame objekte, jo teritorijoje ar apsaugos zonoje galėtų pažeisti vertingąsias savybes.	0	7,890.24	7,890.24
9.	Pareiga gauti leidimą veiklai laisvojoje ekonominėje zonoje, jeigu siekiama vykdyti veiklą joje.	20,647.00	0	20,647.00
	Iš viso:	20,647.00	1,618,953.40	1,639,600.40

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta sukuria įpareigojimai, susiję su kompleksiniu teritorijų planavimu, pasiūlymų dėl vietos lygmens specialiojo planavimo dokumentų rengimo ir tokių dokumentų, susijusių su pasiūlymų dėl kultūros paveldo planavimo dokumentų rengimu (Paveikslas 14).

Paveikslas 14. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus, susijusius su teritorijų planavimu, Eur

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta teritorinio planavimo iniciatoriui vykdant vietos lygmens kompleksinio teritorijų planavimo (savivaldybių dalių bendrųjų ir detaliųjų planų) rengimo etapo darbus sukelia esamos būklės įvertinimas (3.984,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), įskaitant aplinkos apsaugos vertinimą, teritorijų vystymo galimų prognozių parengimas ir pateikimas, bendrųjų sprendinių formavimas, kadangi šioje vietoje egzistuoja viena didžiausių rizikų, kad kuris nors reglamentavimas gali būti pražiūrėtas, būtina atsižvelgti į kelių, tarpusavyje nesusijusių teisės aktų nuostatas, nustatyti jų galiojimą ir taikymą planavimo etape. Vykiant išduotas bendrųjų sprendinių sąlygas ir strateginio pasekmių aplinkai vertinimo, jei reikia, išlaidos taip pat yra reikšmingos (6.295,20 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui). Didžiausios išlaidos patiriamos išlaidų išorės paslaugoms (konsultantams, projektuotojams, ekspertizei) kategorijoje.

Rengiant pasiūlymus dėl vietos lygmens specialiojo planavimo (inžinerinės infrastruktūros sistemų ir šių sistemų dalių) dokumentų didžiausia reguliavimo našta patiriama rengiant pasiūlymus dėl inžinerinės infrastruktūros sistemos ar šių sistemų dalių (6.492,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), kadangi dažniausiai reikalinga ne vienos rūšies infrastruktūra, pvz., beveik visada – kelių, elektros, nuotekų, o dažnai – dujų, šilumos tiekimo, vandens infrastruktūra. Didžiausios išlaidos patiriamos išlaidų išorės paslaugoms kategorijoje, nes įsigyjamoms projektuotojų paslaugoms.

Didelės išlaidos patiriamos rengiant ir teikiant pasiūlymus dėl vietos lygmens specialiojo planavimo (nekilnojamojo kultūros paveldo vietovės ir jos apsaugos zonos, kompleksinių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų ir jų apsaugos zonų) dokumentų (2208,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui). Daugiausiai išlaidų tenka išlaidų darbuotojams kategorijai (mažiausiai 20 darbo dienų arba 1640,00 Eur tiesioginių išlaidų darbuotojams). Nors gamybiniai objektai retai vystomi kultūros paveldo vietovėje, dažniau pasitaiko atveju, kai objektas patenka į nekilnojamojo

kultūros paveldo vietovės ar kompleksinių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugos zonas. Skaičiuojant atsižvelgta, kad ir tokių atvejų pasitaiko ne daugiau kaip 20 proc. visos tikslinės grupės (49 ūkio subjektai) atvejų.

Lygiai taip pat atliekant reguliavimo naštos vertinimą pinigine išraiška buvo atsižvelgta, kaip dažnai ar kokia apimti taikomas konkretus įpareigojimas, pvz. 5–8 įpareigojimai taikomi maždaug tik 20 proc. atvejų, todėl skaičiuojant atitinkamai buvo pakoreguotas konkrečių išlaidų dydis pagal taikymo dažnį. Be to, tais atvejais, kai įpareigojimas yra nesisteminio pobūdžio (itin retai pasitaikantis arba našta tenka ne vystytojui, o statybos vykdytojui ir jos įskaičiuojamos į statybos darbų kainą, kas nėra reguliavimo išlaidos), tai tokio įpareigojimo reguliavimo našta yra lygi nuliui.

Tikslinės grupės dydžiai skiriasi pagal įpareigojimus:

- 1) 1–8 įpareigojimų tikslines grupes sudaro tie ūkio subjektai, kurie yra pradėję statyti ypatingus ir neypatingus gamybos paskirties statinius pagal galiojančius statybos leidimus ir vystantys gamybinius projektus ne LEZ teritorijose. Tokių ūkio subjektų yra 49 per metus.
- 2) 9 įpareigojimo tikslinę grupę sudaro 11 ūkio subjektų, veikiantys LEZ teritorijose, nes šis įpareigojimas taikomas tik LEZ veikiantiems ūkio subjektams.

Nustatyta koreliacija tarp didžiausias reguliavimo naštos išlaidas sukeliančių įpareigojimų ir tarp juos nustatančių teisės aktų (Lentelė 15).

Lentelė 15. Reguliavimo našta pagal teritorinio planavimo teisės aktus, Eur

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo našta, Eur
1.	Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas	23,814.00
2.	Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas	1,512,778.96
3.	Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas	82,360.44
4.	Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas	20,647.00

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta sukelia LR Teritorijų planavimo įstatymo įpareigojimai, nustatantys detalius reikalavimus teritorinio planavimo dokumentų struktūrą, turinį, rengimo ir derinimo tvarką, atvejus, kada šie dokumentai rengiami ir t.t. Todėl didžiausios išlaidos patiriamos išorės paslaugoms – projektuotojams, konsultantams, teisininkams ir ekspertizei.

Detalesni skaičiavimai pateikiami šios Ataskaitos Priede Nr. 4 skaičiuoklės lape „Teritorijų planavimas“.

2.5. Aktualios reformos ir pasiūlymai

Aplinkos ministerija šiuo metu įgyvendina projektą „Pažangių elektroninių paslaugų, susijusių su teritorijų planavimu, plėtra (EPTP)“ (toliau – EPTP projektas), finansuojamą iš 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 2 prioriteto „Informacinės visuomenės skatinimas“ 02.3.1-CPVA-V-529 priemonės „Pažangių elektroninių paslaugų kūrimas“ lėšų. EPTP projekto tikslas – sudaryti prielaidas kokybiškam teritorijų planavimo procesui ir jo stebėsenai, užtikrinti sklandų ir patogų el. paslaugų teikimą. EPTP projekto metu numatoma sukurti centralizuotus prieigos Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir

statybos elektroninius vartus (toliau – elektroniniai vartai), t. y. sukurti teritorijų planavimo proceso ir jo stebėsenos interneto portalą, suteikiantį Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinės sistemos (toliau – TPDRIS), Teritorijų planavimo dokumentų registro (toliau – TPDR), Teritorijų planavimo stebėsenos informacinės sistemos (toliau – TPSIS), Topografijos ir inžinerinės infrastruktūros informacinės sistemos (toliau – TIIS) ir Infostatybos paslaugų gavėjams vieningą prieigą prie visų su teritorijų planavimu ir jo stebėjimu susijusių elektroninių paslaugų. EPTP projektu taip pat numatoma sukurti per elektroninius vartus teikiamų el. paslaugų „Planuoju teritoriją“ ir „Stebiu teritorijos planavimą“ grupes, kompleksiskai pertvarkant TPDR ir TPDRIS el. paslaugas ir sukuriant 11 naujų naudotojams pritaikytų el. paslaugų, modernizuoti TPDRIS, TPSIS bei modifikuoti TPDR funkcionalumus³¹.

Aplinkos ministerija taip pat parengė atitinkamus poįstatyminių teisės aktų pakeitimų projektus, kuriais siūloma modernizuoti TPDRIS ir TPSIS atnaujinant jų organizacinę, informacinę struktūras ir duomenų teikėjų sąrašus. Juose numatyta, kad TPDRIS ir TPSIS nuostatai, kurie dėstomi nauja redakcija, įsigalios įgyvendinus EPTP projektą, t. y. nuo 2020 m. lapkričio 1 d.

Taip pat buvo parengtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 721 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registro nuostatų ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo duomenų banko nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo" projektas (registruotas 2017-08-04). Derinant šį projektą, buvo pastebėta, jog pagal galiojantį teisinį reguliavimą žemės konsolidacijos projektai, žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai (kurie nelaikytini galiojančio detaliojo plano koregavimu) TPDR neregistruojami. Pažymėtina, kad derinant projektą institucijose buvo pastebėta, jog šiuo metu nėra teisinio pagrindo teikti duomenis į TPDR apie kitus rengiamus ar patvirtintus žemės valdos projektus.

Vadinasi, pakeitus TPDR nuostatus ir Aplinkos ministerijai įvykdžius projektą, kurio tikslas sukurti vieningą prieigą prie visų su teritorijų planavimu ir jo stebėjimu susijusių elektroninių paslaugų (projekto išlaidų suma beveik 2,4 mln. eurų) išlieka problema, kad informacija apie žemės valdos projektus nebus integruota su teritorijų planavimo informacija ir viena prieiga prie informacijos apie sklypą ar teritoriją, reikalingas gamybinių projektų vystytojams, nebus įgyvendintas pilna apimtimi.

Apibendrinimas

Instrumentas: teritorijų planavimo dokumentų rengimas, keitimas, koregavimas.

Tikslas: užtikrinti darnią teritorijų plėtrą ir racionalią urbanizaciją, viešųjų ir privačiųjų interesų suderinimą teritorijų planavimo procese.

Išvados:

1. Nors procedūriniai terminai teisės aktuose yra nustatyti, tačiau praktikoje jų nesilaikoma. Galiojantys teisės aktai ir TPDRIS nepakankamai užtikrina nustatytų procedūrinių terminų laikymosi kontrolę.
2. TPDR neintegruotas su ŽPDRIS, todėl nėra galimybės vienoje platformoje surasti visus sprendimus, susijusius su sklypu ar teritorija: žemės konsolidacijos projektai, žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai (kai jie nėra detaliųjų planų dalis) nėra gaunami per TPDR.
3. TPDR integruoti su ŽPDRIS, kad vienoje platformoje būtų galima surasti visus sprendimus, susijusius su sklypu.

³¹ http://www.esinvesticijos.lt/lt/paraiskos_ir_projektai/pazangiu-elektroniniu-paslaugu-susijusiu-su-teritoriju-planavimu-pletra-eptp

4. Teisės aktai atskirais atvejais nenustato procedūrinių terminų, atliekant teritorijų planavimo dokumentų rengimo veiksmus, todėl teritorijų planavimo dokumentų rengimo ar keitimo procesas gali tęstis iki 2 metų. Analizuojant terminus taip pat nustatyta, kad patikslinus detaliojo plano projektą po institucijų pastabų, derinimo procedūra gali prasidėti iš naujo ir galioja pradiniai derinimo terminai.
5. Teritorijų planavimo procese nėra užtikrinamas tinkamas sprendimų viešinimas, suinteresuotos visuomenės gali nepasiekti rengiami teritorijų planavimo dokumentai.
6. Visų teritorijų planavimo dokumentų patikrinimas VTPSI nėra tikslingas, nes toks reguliavimas neatitinka rizika pagrįsto požiūrio.

Pasiūlymai:

1. Teritorijų planavimo įstatyme siūlytina nustatyti aiškius procesų terminus, kurie neleistų institucijoms vilkinti veiksmų, ir TPDRIS įdiegti šių terminų vykdymo kontrolės priemones (pvz., iniciavimo sutarties ir kitų dokumentų sukėlimas į TPDRIS pasirašymui).
2. Įpareigoti iki konkrečios datos visus teritorijų planavimo organizatorius įregistruoti TPDR galiojančius teritorijų planavimo dokumentus. Nustatyti, kad registre neįregistruotas teritorijų planavimo dokumentas netenka galios.
3. Atsižvelgiant į VTPSI nurodytus dažniausius teritorijų planavimo proceso pažeidimus, planavimo sąlygų išdavimo sistema turi būti toliau tobulinama, siekiant identifikuoti visas galimas institucijas ir jų kompetencijas išduodant sąlygas. Nežiūrint to, kad teisės aktuose yra nurodytos sąlygas išduodančios institucijos, tačiau praktikoje nėra aiškūs šie sąlygas išduodantys subjektai: (i) savivaldybės teritorijoje ūkinę veiklą vykdančios šilumos, elektros, dujų įmonės ir kitos tiekimo organizacijos, kai numatoma prie jų valdomų tinklų prijungti naujus vartotojus arba planuojama teritorija ar jos dalis patenka į jų valdomų tinklų apsaugos zonas ar teisės aktais numatytas teritorijas, kuriose dėl minėtų tinklų ribojama ūkinė veikla; (ii) inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų valdytojai, kai numatoma išplėsti esamus ar nutiesti naujus inžinerinius tinklus ar susisiekimo komunikacijas. Esant šiam neaiškumui sąlygų prašytojas turi susirinkti pats iš įvairių informacijos šaltinių, kas planuojamoje teritorijoje turi ar planuoja inžinerinius tinklus, nes nėra vieningos sistemos, kurioje būtų numatyti teritorijoje planuojami/esami inžineriniai tinklai.
4. Atsisakyti teritorijų planavimo dokumentų visuotinio patikrinimo VTPSI. Įstatyme nustatyti rizikingiausių teritorijų planavimo dokumentų atvejus, kurie tikrintini VTPSI (pvz., kai nebuvo atsižvelgta į visuomenės pastabas, bendrųjų planų rengimas), taip pat įdiegti atsitiktinę tikrintinų dokumentų atranką. Tokiu būdu teritorijų planavimo procesas galėtų sutrumpėti iki 15 d. d.
5. Siūlytina optimizuoti šioje Ataskaitoje nurodytus procedūrinius terminus: DP derinimas komisijoje antrą kartą turi būti trumpesnis nei 15 d. d., o tikrinimas VTPSI galėtų būti vykdomas trumpiau nei 15 d. d. (ypač po DP patikslinimo).
6. Šiuo metu kiekviena DP stadija turi būti pradedama tik užbaigus ankstesniąją, tačiau praktika rodo, kad DP rengimo etape esamos būklės įvertinimas ir bendrųjų sprendinių formavimas gali būti vykdomas vienu metu. Todėl siūlytina šiuos procesus leisti įgyvendinti lygiagrečiai, o ne vieną po kito.
7. Planavimo organizatoriaus sprendimas dėl detaliojo plano keitimo turi būti apjungtas su detaliojo plano keitimo planavimo darbų programos parengimu ir patvirtinimu, kad neliktų teisinės galimybės šiuos procesus vykdyti atskirai. Šiuo metu pagal TPĮ pirmiausia organizatorius priima sprendimą rengti/keisti/koreguoti DP, o po to gali prasidėti parengiamasis etapas, kurio metu fiksuojama planuojama teritorija, planavimo programa. Teisiškai organizatorius neįpareigotas tuo metu, kai nusprendžia rengti/keisti/koreguoti DP pateikti planavimo programą.

3. APLINKOS APSAUGOS REIKALAVIMŲ VYKDYMAS

Šio etapo metu gamybinių projektų planavimo organizatoriai dalyvauja keliuose procesuose: (i) planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ir atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo; (ii) strateginio pasekmių aplinkai vertinimo; (iii) poveikio visuomenės sveikatai vertinimo, (iii) sanitarinių apsaugos zonų nustatymo.

3.1. PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMAS IR ATRANKA DĖL POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO

3.1.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Projektų poveikio aplinkai vertinimas (PAV) yra pagrindinė ES aplinkosaugos politikos priemonė³². PAV reglamentuojančios direktyvos (2011 m. gruodžio 13 d. Europos parlamento ir tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeista Direktyvos 2014/52/ES (toliau – PAV direktyva), nuostatas Lietuva perkėlė į nacionalinę teisę. Direktyvos preambulės 3 d. valstybėms narėms suteikė teisę priimti griežtesnes aplinkos apsaugos normas, Lietuva iš dalies šia teise pasinaudojo, tačiau tose PŪV, kurios susijusios su apdirbamosios gamybos veikla, sugriežtinimų nenumatyta.

Pagal PAV direktyvos preambulės 10 d. valstybės narės gali nustatyti ribas ir kriterijus pagal kuriuos, projektai, kurie ne visais atvejais gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, turėtų būti vertinami dėl poveikio aplinkai. Direktyvos I priede yra įrašytos veiklos rūšys, kurioms turi būti taikoma PAV procedūra, II priede įrašytos veiklos rūšys, kurioms turi būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, tačiau valstybės narės šioms veiklos rūšims gali nustatyti ribas ir kriterijus, kada Atrankos dėl PAV procedūra yra privaloma (Direktyvos 4 str. 2 d. b)). Pavyzdžiui, PAV įstatymo II priedo 7.3 p. nurodyta, kad Atrankos dėl PAV procedūra turi būti taikoma pieno produktų gamyboje, kai gamybos pajėgumas – 50 ar daugiau tonų per parą. Panašūs ribiniai dydžiai yra nustatyti daugeliui pramonės rūšių. Šių kriterijų pagrįstumas respondentams kelia abejonių ir vertintojai nerado šių kriterijų mokslinio pagrindimo duomenų. Aplinkos ministerija šios Ataskaitos rengimo metu nurodė, kad minėti kriterijai parinkti atsižvelgiant į kitų šalių praktiką, apsvarsčius juos su kitomis institucijomis ir socialiniais partneriais, ir atsižvelgiant į Europos Komisijos išaiškinimus dėl veiklų intensyvumo. Tačiau tik Žemės ūkio ministerija PAV įstatymo projekto³³ rengimo metu teikė pastabas dėl kriterijų intensyvumo ir siūlė padidinti gyvūnų auginimo skaičių atskirose veiklose, kai būtų taikomas reikalavimas dėl atrankos. Aplinkos ministerija neatsižvelgė į šias pastabas argumentuodama tuo, kad toks skaičiaus padidinimas labai „priartėja“ prie reikalavimo atlikti PAV. Aplinkos ministerija nei PAV įstatymo projekto derinimo pažymyje³⁴, nei aiškinamajame rašte³⁵ nepateikė argumentų dėl veiklos rūšių intensyvumo pagrįstumo nustatant pareigą atlikti atranką dėl poveikio aplinkai vertinimo.

Direktyvoje visuomenės informavimui skiriama daug dėmesio. Direktyvos 6 str. 2 d. nurodoma, kad apie kiekvieną konkretų procedūros etapą (sprendimą) visuomenė turi būti tinkamai informuota, tačiau direktyva nenumato konkrečių terminų, per kuriuos visuomenė turėtų būti informuota, tai paliekama kiekvienos valstybės narės jurisdikcijai. PŪV poveikio aplinkai vertinimo tvarkos

³² Europos Komisija. Projektų poveikio aplinkai vertinimas. Atrankos gairės. P. 8
<http://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/PAV/PAV%20gaires%20atranka.pdf>.

³³ Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-1495 pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/f8c0c17094f11e68adcd1bb2f432d1?jfwid=-470li4b4>

³⁴ Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-1495 pakeitimo įstatymo projekto derinimo su suinteresuotomis institucijomis pažyma,
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/e5b41610ef6811e5bf4ee4a6d3cdb874?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=2be7ae08-ab03-4ddd-b05f-d017bb352f37>

³⁵ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/e800296094f211e68adcd1bb2f432d1?jfwid=-470li4b4>

aprašo 5 skyriuje yra numatyta kiekvieno proceso informavimo tvarka ir terminai. Pvz.: Aprašo 2 skirsnio 69 p. nurodyta kokia informacija turi būti pateikta pranešime visuomenei.

PAV reikalavimus nustato Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas (PAV įstatymas), Aplinkos apsaugos įstatymas, Aplinkos ministro 2017 m. spalio 16 d. įsakymas Nr. D1-845 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. D1-885 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, taip pat kiti teisės aktai, glaudžiai susiję su aplinkosauga.³⁶

Planuojamos ūkinės veiklos organizatorius (užsakovas), planuojantis vykdyti ūkinę veiklą, kuriai reikia atlikti PAV įstatyme numatytas procedūras, šias procedūras atlieka **iki** atitinkamo **leidimo** išdavimo. Įstatymuose įtvirtinti leidimai (statybą leidžiantis dokumentas, leidimas naudoti žemės gelmių išteklius arba ertmes, taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas, taršos leidimas ir kituose įstatymuose nurodyti leidimai), kuriuos išduodant nustatyta pareiga kartu su prašymu leidimus išduodančiai institucijai pateikti atsakingosios institucijos sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai, pagal kurį planuojama ūkinė veikla atitinka teisės aktų reikalavimus, ar atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo išvadą, kad poveikio aplinkai vertinimas neprivalomas, gali būti išduodami esant galiojančiam atsakingosios institucijos sprendimui ar atrankos išvadai.

Šioje dalyje nebuvo nustatyta perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai įsipareigojimai.

3.1.2. Atrankos dėl PAV ir PAV procesai

Vadovaujantis PAV įstatymu, Lietuvoje yra du planuojamos ūkinės veiklos vertinimo procesai: atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo (Atranka dėl PAV) ir poveikio aplinkai vertinimas (PAV). Atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo atlikimo tikslas – nustatyti, ar privaloma atlikti konkrečios planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą. Ji atliekama, planuojamai ūkinei veiklai, įrašytai į Planuojamos ūkinės veiklos, kuriai turi būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, rūšių sąrašą (PAV įstatymo 2 priedas).

Planuojamos ūkinės veiklos, kuri dėl savo pobūdžio, masto ar numatomos vietos ypatumų gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, PAV atliekamas, kai:

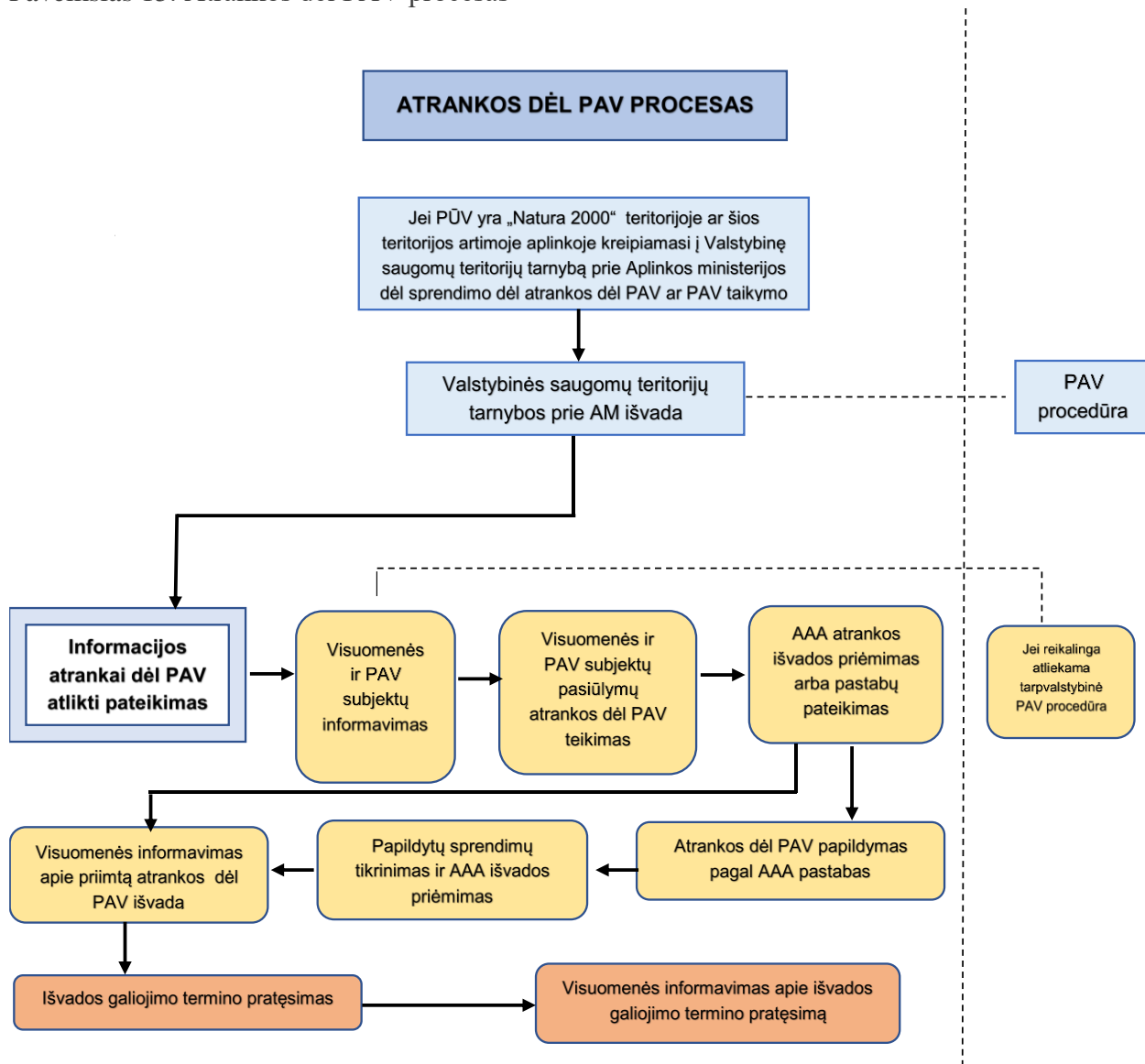
- planuojama ūkinė veikla įrašyta į Planuojamos ūkinės veiklos, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas, rūšių sąrašą (PAV įstatymo 1 priedas);
- planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl PAV metu nustatoma, kad planuojamai ūkinei veiklai privaloma atlikti PAV;
- planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms ir saugomų teritorijų institucija nustato, kad šis poveikis gali būti reikšmingas.

Atrankos dėl PAV procesas pateiktas schemoje žemiau (Paveikslas 15).

---

³⁶ Sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymas Nr. V-474 „Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo atvejų nustatymo ir tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo“, Sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. V-491 „Dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinių nurodymų patvirtinimo“.

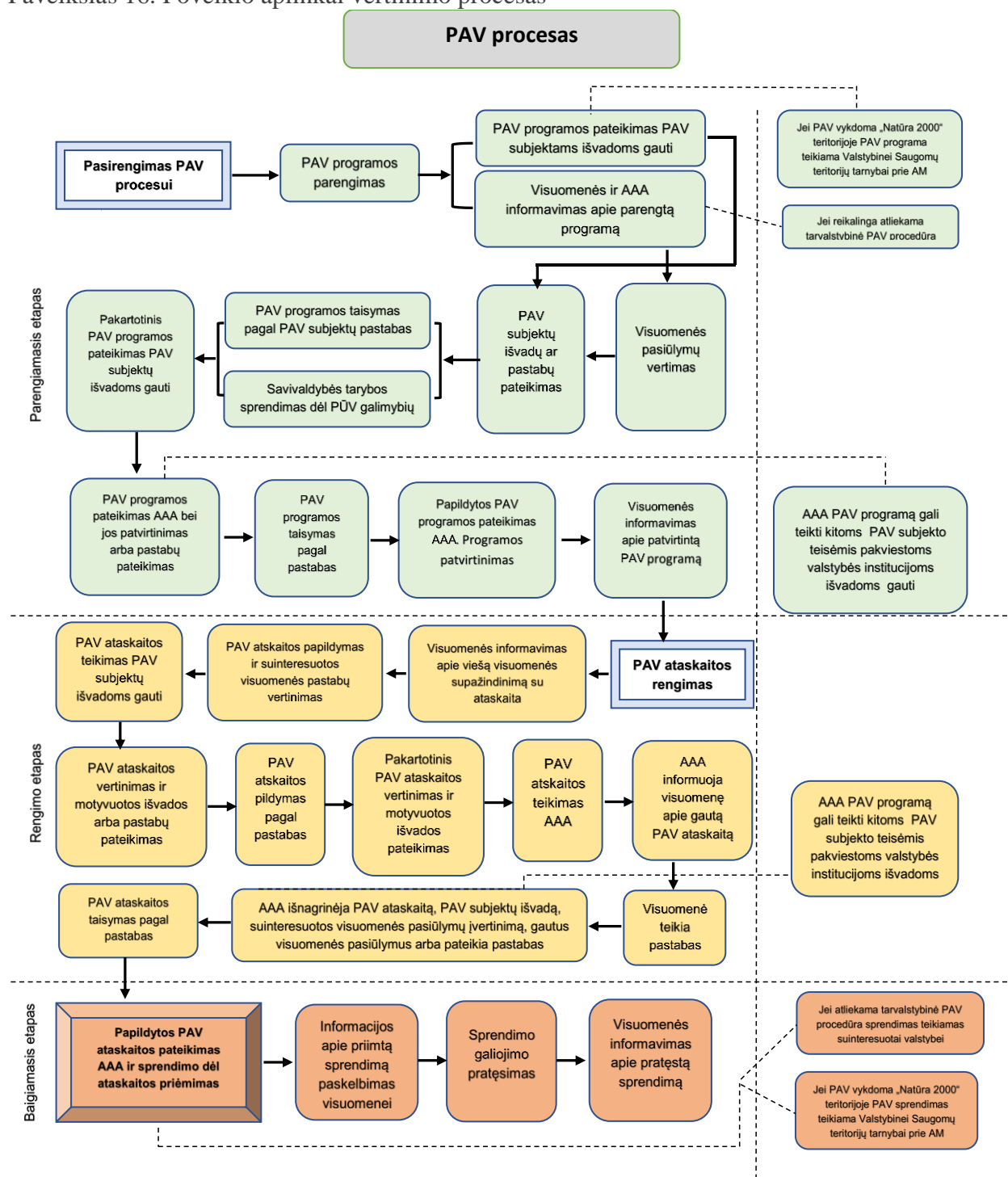
Paveikslas 15. Atrankos dėl PAV procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Poveikio aplinkai vertinimo procesas pateikiamas žemiau (Atrankos dėl SPAV ir SPAV: procesai, trukmė ir problemos) (Paveikslas 16).

Paveikslas 16. Poveikio aplinkai vertinimo procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Anksčiau PAV subjektai teikdavo pastabas/pasiūlymus ne visada pagal savo kompetenciją. Šiuo metu PAV įstatymo 6 str. 4 d. yra nurodyta, kad PAV subjektai pagal kompetenciją nagrinėja suinteresuotos visuomenės pasiūlymų įvertinimą, nagrinėja ir vertina poveikio aplinkai vertinimo dokumentus, teikia motyvuotas išvadas dėl poveikio aplinkai vertinimo dokumentų ir planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai. Taip pat PAV įstatyme nurodytos ir jų kompetencijos sritys.

Nuo 2017-11-01 PAV įstatyme numatyta, kad kai Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos pagal Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos

aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. D1-255 „Dėl Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, nuostatas yra nustačiusi, kad PŪV įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms ir šis poveikis gali būti reikšmingas, ji PAV procese dalyvauja kaip PAV subjektas (Paveikslas 16). Tačiau nėra tiksliai aišku, kada turi būti atliekamas PŪV poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymas. Nes tiek PAV įstatyme, tiek Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo 30 ir 31 p. nurodyta, kad šis vertinimas atliekamas, kai PŪV susijusi su įsteigtomis ar potencialiomis „Natura 2000“ teritorijomis ar artima joms aplinka. Teisės aktuose reikėtų tikslinti informaciją, nurodant kas yra artima joms aplinka. Jei „Natura 2000“ teritorija yra 5 km atstumu nuo PŪV vietos, ar tai artima aplinka ir jai jau reikia atlikti PŪV įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo? Pažymime, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ III sk. 6.4 p. nurodyta - „Natura 2000“ teritorijų artima aplinka – plano ar programos įgyvendinimo vietovė, tiesiogiai besiribojanti su „Natura 2000“ teritorija arba esanti netoli jos, jeigu dėl gamtinių ryšių tarp vietovių arba dėl ūkinės veiklos masto tikėtina, kad numatomas įgyvendinti planas ar programa gali neigiamai paveikti „Natura 2000“ teritorijos vientisumą ar joje saugomas natūralias buveines ar rūšis. Siūloma informaciją patikslinti ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakyme Nr. D1-255 „Dėl Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ bei PAV įstatyme.

Vadovaujantis Aplinkos ministro 2010 m. liepos 16 d. įsakymo Nr. D1-624 "Dėl Gamtinio karkaso nuostatų patvirtinimo" 14 p., gamtinio karkaso teritorijoje planuojant ūkinę veiklą, įrašytą į Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 1 ir 2 priedus, atliekamos atitinkamos poveikio gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei vertinimo procedūros, numatomos priemonės antropogeniniam poveikiui kompensuoti, gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei išsaugoti ar atkurti. Tačiau gamtinio karkaso teritorijos yra nurodytos tik savivaldybių teritorijos bendruosiuose planuose. Kadangi šie planai rengiami didelei teritorijai (savivaldybės mastu), tai pagal bendruosiuose planuose pateiktą informaciją kartais būna sudėtinga nustatyti tiksliai gamtinio karkaso ribas. Siūlome sukurti duomenų bazę (panašią į Saugomų teritorijų valstybės kadastrą), kurioje būtų sukaupta visa informacija apie Lietuvos teritorijoje įsteigtus gamtinius karkasus ir tiksliai jų ribas.

Įvertinus tai, kad PAV įstatymas buvo neseniai atnaujintas, pakoreguotos PAV dokumentų derinimo bei viešinimo procedūros ir pan., todėl peržiūrėjus aukščiau nurodytus teisės aktus bei pasikonsultavus su dokumentų rengėjais pastebima, kad daugiausiai pasiūlymų gauta dėl pačių dokumentų rengimo ir juose pateikiamos informacijos. Taip pat sulaukta pastebėjimų, kad Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo dokumentų vertinimo stadijoje teikia pasiūlymą, kad būtų atliekamas PAV. Šie NVSC pasiūlymai gaunami, kai PŪV yra reglamentuojama sanitarinė apsaugos zona. Todėl Atrankos išvadoje AAA nurodo atlikti PVSV. Šiuo metu Lietuvoje PVSV nėra integruotas į Atrankos dėl PAV procesą, nežiūrint to, kad atrankos informacijoje nurodomi ir ŽŪV poveikio visuomenės sveikatai rodikliai. Siekiant sumažinti SAZ, poveikio visuomenės sveikatai vertinimo procedūra pagal teisės aktus atliekama tik po atrankos procedūros (nors teisės aktai tiesiogiai tokio ribojimo nenumato, NVSC reikalauja PVSV proceso nepradėti, kol nesibaigė Atrankos dėl PAV procesas, nes Atrankos dėl PAV išvadoje gali būti numatyta atlikti PAV ir todėl PVSV bus

integruota į PAV). Atitinkamai, siūlytina apsvarstyti galimybės integruoti poveikio visuomenės sveikatai vertinimą į Atrankos dėl PAV procedūrą.

Po paskutinių PAV įstatymo pakeitimų Atrankos dėl PAV dokumentų rengimui keliami tokie pat griežti reikalavimai, kaip ir PAV procesui, t.y. tiek viename, tiek antrame procese atliekamas tokio pat lygio PŪV poveikio aplinkai vertinimas. Vertinant PŪV poveikį atskiriems aplinkos komponentams bei visuomenės sveikatai jau Atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo stadijoje atliekamas oro taršos, triukšmo bei kvapų sklaidos modeliavimas. Vien matematinių skaičiavimų pagal patvirtintas metodikas atrankos dėl PAV procese nebeužtenka. Pažymime, kad tai PŪV organizatoriui, kurio veikla gali sukelti nežymų poveikį aplinkai (pvz., kelių autotransporto priemonių atvažiavimas į teritoriją), ženkliai padidina dokumentų rengimo išlaidas bei jų rengimo trukmę, nes modeliuojant oro taršą reikia gauti iš AAA informaciją apie foninę taršą, modeliavimui yra būtimi 5 metų meteorologiniai duomenys. Šių meteorologinių duomenų įsigijimas kainuoja daugiau nei 1000 Eur. Nors teisės aktai reikalauja kuo išsamiau įvertinti PŪV keliamą poveikį aplinkai, bet dėl šių griežtesnių reikalavimų įmonėms neturėtų drastiškai didėti dokumentų rengimo kaštai, todėl siūlome viešai skelbti meteorologinius duomenis be jokio papildomo mokesčio taikymo už duomenų gavimą.

Atliekant PŪV poveikio aplinkos orui įvertinimą, būtina vertinti ir foninio aplinkos oro užterštumo duomenis. Šiuos duomenis suteikia AAA. Tačiau iš AAA dažniausiai duomenys gaunami pdf formate, t.y. informacija nuskanuota iš TIPK/Taršos leidimų, Aplinkos oro taršos šaltinių ir iš jų išmetamų teršalų inventorizacijos ataskaitų, PAV dokumentų. Šią informaciją PAV dokumentų rengėjai turi mechanškai suvesti į Excel programą. Tai užima nemažai laiko. Įvertinus tai, kad AAA visus dokumentus iš rengėjų gauna ir elektroninėje formoje, siūlome PAV dokumentų rengėjų prašomus foninio aplinkos oro užterštumo duomenis pateikti elektroninėje formoje (Word, Excel failuose).

Kadangi PŪV vertinimai atliekami dar veiklos planavimo stadijoje, tai dažnai PAV dokumentų rengėjai susiduria su problema dėl PŪV keliamo triukšmo bei kvapų vertinimo. Dokumentų derinimo metu iš NVSC gaunamos pastabos dėl tikslios informacijos apie iš taršos šaltinių išsiskiriančias kvapo koncentracijas ar įrenginių keliamą triukšmą pateikimo. Kadangi PAV ir PVSV dokumentai rengiami veiklos pirminėje planavimo stadijoje, kai veiklos organizatorius dar neturi tikslios informacijos apie planuojamos veiklos ir planuojamų naudoti įrenginių skleidžiamą kvapo koncentraciją ar keliamą triukšmo lygį ir jos negali išmatuoti. Tokiu atveju ieškoma įvairių mokslinių straipsnių ar analogiškų įrenginių tiekėjų informacijos apie jų keliamą taršą. Pasitaiko atvejų, kai surasta informacija viena kitai prieštarauja. Siekiant išvengti dviprasmiško vertinimo, siūloma PAV subjektų pagal savo kompetenciją ir sukauptą informaciją apie iš tam tikrų technologinių procesų galimus išsiskirti kvapus ar tam tikrų įrenginių keliamą triukšmo lygį, ją skelbti viešai, nes planavimo stadijoje nežinant tikslų įrenginių būtų paprasčiau įvertinti jų galimą sukelti taršą bei esant poreikiui, numatyti taršos mažinimo priemones.

Žemiau (Lentelė 16 ir Lentelė 17) pateikti atrankos dėl PAV ir PAV procesų detalūs terminai.

Lentelė 16. Atranka dėl PAV: procesai, trukmė ir problemos

Procesas, ryšys su ES teisės aktu	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Atranka dėl PAV:				
Foninių duomenų pateikimas rengėjui (vykdo AAA)	20	-	Siūloma trumpinti terminą iki 5 d.d. Šių duomenų pateikimui AAA turi surinkti informaciją iš savo duomenų bazių apie foninę taršą, t.y. mechaninis duomenų surinkimas. AAA rekomenduojama duomenis pateikti	5

Procesas, ryšys su ES teisės aktu	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
			elektroninėje formoje, kad šiuos duomenis būtų galima greičiau apdoroti	
5 metų meteorologinių duomenų suvestinės teršalų skaičiavimo modeliams pateikimas rengėjui (vykdo Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba)	14	-	Rekomenduojama Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos internetiniame puslapyje viešai skelbti meteorologinius duomenis be jokio papildomo mokesčio už duomenų gavimą. Dokumentų rengėjai duomenis pasiimtų iš duomenų bazės	0
Į aplinkos orą išsiskiriančios taršos modeliavimas, kvapų matavimai ir modeliavimas, triukšmo modeliavimas, poveikio vertinimas, sprendinių parengimas (vykdo rengėjas)	-	30	Trūksta duomenų bazių, kuriose būtų galima rasti informaciją apie analogiškų įrenginių keliamą taršą (kvapus, triukšmą, oro taršą), nes planavimo stadijoje nežinant tikslių įrenginių būtų paprasčiau įvertinti jų galimą sukelti taršą bei esant poreikiui, numatyti taršos mažinimo priemones	20
Reikšmingumo įvertinimas (Natura 2000 teritorija):				
PŪV įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo dokumento parengimas (vykdo rengėjas)	-	20	-	-
Sprendinių tikrinimas (VSTT) ir išvados priėmimas arba pastabų pateikimas	20	-	Teisės aktai numato per ilgą terminą VSTT išvados pateikimui (kiti PAV subjektai įpareigoti pateikti informaciją įvertinti per 10 d.d.)	10
Sprendinių tikslinimas pagal pastabas (vykdo rengėjas)	-	10	-	-
VSTT išvados pateikimas, jei PŪV yra „Natura 2000“ teritorijoje ar šios teritorijos artimoje aplinkoje (vykdo VSTT) PAV direktyvos 3 str. 1 d. b punktas	20	-	Teisės aktai numato patikslintų sprendinių vertinimui VSTT tą patį terminą, kaip pirminių sprendinių. Šis terminas galėtų būti optimizuotas.	5
Informacijos PAV atrankai atlikti pateikimas AAA (vykdo rengėjas) PAV direktyvos 4 str. 4 d.	-	1	Informacijos nėra galimybės teikti el. būdu	-
Visuomenės ir PAV subjektų informavimas (vykdo AAA) PAV direktyvos 6 str. 3 d. a punktas	3	3	-	-
Suinteresuotos visuomenės ir PAV subjektų pasiūlymų dėl PAV atrankos teikimas	10	10	-	-
AAA atrankos išvados priėmimas ar pastabų teikimas (vykdo AAA) PAV direktyvos 6 str. 4 d.	20	20	-	-
PAV atrankos papildymas pagal AAA pastabas (vykdo rengėjas)	-	10	-	-
Papildytų sprendimų tikrinimas ir AAA išvados priėmimas (vykdo AAA)	10	10	Papildytų sprendimų vertinimui AAA nustatytas per ilgas terminas, pakartotinis vertinimas galėtų būti greitesnis.	5
Informacijos pateikimas visuomenei apie priimtą atrankos išvadą (vykdo AAA) PAV direktyvos 6 str. 3 d. b punktas	3	3	-	-

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Atrankos dėl PAV bendra proceso trukmė negali būti nustatyta sudedant visų Lentelėje 16 nurodytų procesų trukmę, nes atskiri procesai praktikoje gali vykti ilgiau arba trumpiau nei numatyta lentelėje arba apskirtai gali būti nevykdomi. Pvz., ūkinės veiklos reikšmingumo įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms nustatymas gali būti vykdomas 70 d. d. (jeigu vyksta visas reikšmingumo vertinimas, kaip nurodyta lentelėje) arba 40 d. d. (jeigu nėra teikiamos VSTT pastabos) arba apskirtai gali būti nevykdomas, jeigu ūkinė veikla nėra reikšminga „Natura 2000“ teritorijoms. Taigi, Atrankos dėl PAV procesas nėra linijinis, todėl negalima suskaičiuoti tikslaus bendro proceso trukmės termino, tačiau skaičiuojant teorines (nustatytas teisės aktuose) ir praktines (ekspertines) trukmes, galima daryti išvadą, kad Atrankos dėl PAV procesas, jeigu ūkinė veikla nėra reikšminga „Natura 2000“ teritorijoms ir PAV atrankos

dokumentas suderinamas be pastabų, gali būti vykdomas iki 45 d. d. Atitinkamai, siūlytina optimizuoti šį procesą iki 44 d. d., o reikšmingumo „Natura 2000“ teritorijoms nustatymą – iki 45 d. d. Viso proceso trukmė detaliai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5.

Tuo pačiu pažymėtina, kad neįgyvendinimo kaštai, atsižvelgiant į proceso specifiką bei pateiktus vertinimus, vertintini kaip neaktualūs.

Žemiau (Lentelė 17) pateikiamas kur kas ilgesnis nei atrankos procesas – PAV procesas.

Lentelė 17. Poveikio aplinkai vertinimas: procesai, trukmė ir problemos

Procesas, ryšys su ES teisės aktu	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
PAV procesas:				
Foninių duomenų pateikimas rengėjui (vykdo AAA)	20	-	Siūloma trumpinti terminą iki 5 d.d. Šių duomenų pateikimui AAA turi surinkti informaciją iš savo duomenų bazių apie foninę taršą, t.y. mechaninis duomenų surinkimas. AAA rekomenduojama duomenis pateikti elektroninėje formoje, kad šiuos duomenis būtų galima greičiau apdoroti	5
5 metų meteorologinių duomenų suvestinės teršalų skaičiavimo modeliams pateikimas rengėjui (vykdo Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba)	14	-	Rekomenduojama Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos internetiniame puslapyje viešai skelbti meteorologinius duomenis be jokio papildomo mokesčio už duomenų gavimą. Dokumentų rengėjai duomenis pasiimtų iš duomenų bazės	0
PAV programos parengimas (vykdo rengėjas)	-	20	Kuo daugiau gaunama išsamios informacijos iš užsakovo, tuo mažiau reikia laiko dokumentų rengimui. Rengimo laikas gali sutrumpėti iki 15 d.d.	15
Visuomenės informavimas apie programos parengimą (vykdo rengėjas)	13 (per 3 d. d. paskelbiama internete ir 10 d. d. visuomenė teikia pasiūlymus)	13	-	-
Visuomenės pasiūlymų vertinimas (vykdo rengėjas)	5	-	-	-
PAV programos teikimas PAV subjektams (vykdo rengėjas)	-	1	-	-
PAV subjektų išvadų ar pastabų dėl PAV programos pateikimas	10	10	-	-
Savivaldybės tarybos sprendimas dėl PŪV (vykdo savivaldybė)	20	20	-	-
PAV programos taisymas pagal PAV subjektų pastabas (vykdo rengėjas)	-	6	-	-
Pakartotinis PAV programos teikimas PAV subjektams ir PAV subjektų išvadų gavimas (dokumentą vertina PAV subjektai)	5	5	-	-
PAV programos patvirtinimas AAA arba pastabų pateikimas (vykdo AAA)	10	10	-	-
AAA PAV programos teikimas PAV subjekto teisėmis pakviestomis kitomis valstybės institucijomis ir PAV subjektų išvadų gavimas (vykdo AAA)	10	10	-	-
PAV programos taisymas pagal pastabas (vykdo rengėjas)	-	6	-	-
Papildytos PAV programos patvirtinimas AAA (vykdo AAA)	5	5	-	-
Visuomenės informavimas apie patvirtintą programą (vykdo AAA)	3	3	-	-
PAV ataskaitos rengimas:				

Procesas, ryšys su ES teisės aktu	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
PAV ataskaitos rengimas (vykdo rengėjas) <i>PAV direktyvos 5 str. 1 d.</i>	-	35	PAV ataskaita gali būti pradėta rengti PAV programą suderinus su PAV subjektais, tačiau faktiškai ji galėtų būti pradėta rengti anksčiau	-
Visuomenės informavimas apie viešą visuomenės supažindinimą su PAV ataskaita (vykdo rengėjas) <i>PAV direktyvos 6 str. 2 d. b punktas, 6 str. 3 d. b punktas.</i>	26	31	Visuomenė PAV procese informuojama mažiausiai tris kartus (apie PAV programos parengimą, apie PAV ataskaitos parengimą ir apie AAA gautą PAV ataskaitą). Kiekvienas informavimas trunka ne mažiau 10 d.d., o apie PAV ataskaitos parengimą – 20 d.d. Toks reguliavimas galimai yra neproporcingas ir sukelia perteklinę administracinę naštą (Administracinės naštos mažinimo 4 str.). Siūloma sutrumpinti PAV ataskaitos viešinimo iki jos pristatymo visuomenei terminą iki 16 d.d. Termino nustatymas pagal PAV direktyvos 6 str. 6 d. yra valstybės narės kompetencija.	16
PAV ataskaitos papildymas ir suinteresuotos visuomenės pasiūlymų įvertinimas (vykdo rengėjas) <i>PAV direktyvos 5 str. 2 d.</i>	-	5	-	-
PAV ataskaitos pateikimas PAV subjektams (vykdo rengėjas)	-	2	-	-
PAV ataskaitos vertinimas ir motyvuotos išvados arba pastabų pateikimas (PAV subjektai) <i>PAV direktyvos 6 str. 1 d.</i>	20	20	-	-
PAV ataskaitos pildymas pagal pastabas (vykdo rengėjas)	-	10	-	-
Pakartotinis PAV ataskaitos vertinimas ir motyvuotos išvados pateikimas (PAV subjektai)	10	10	-	7
PAV ataskaitos teikimas AAA (vykdo rengėjas)	-	1	-	-
AAA informuoja visuomenę apie gautą PAV ataskaitą (vykdo AAA) <i>PAV direktyvos 6 str. 1 d.</i>	3	3	-	-
Visuomenė teikia pastabas (<i>PAV direktyvos 6 str. 3 d.</i>)	10	10	-	-
AAA išnagrinėja PAV ataskaitą, PAV subjektų išvadas, suinteresuotos visuomenės pasiūlymų įvertinimą, gautus suinteresuotos visuomenės pasiūlymus arba pateikia pastabas. (vykdo AAA)	25	25	Siūloma trumpinti terminą iki 20 d.d., nes PAV ataskaitai pagal savo kompetenciją PAV subjektai jau būna pateikę motyvuotas išvadas. Svarstyti galimybę praėjus 10 d.d. organizuoti susitikimą atsakingai institucijai su Ataskaitos rengėju klausimams/atsakymams aptarti. Reikia bendrų duomenų bazių, skaičiuoklių, kad būtų paprasčiau patikrinti skaičiavimus	20
PAV ataskaitos pildymas pagal pastabas ir spausdinimas (vykdo rengėjas)	-	10	Nėra techninių galimybių pateikti PAV ataskaitą el. būdu AAA	-
Papildytos PAV ataskaitos derinimas su AAA ir sprendimo priėmimas (vykdo AAA) <i>PAV direktyvos 8 a str.</i>	15	15	-	-
Informacijos apie priimtą sprendimą paskelbimas visuomenei (vykdo AAA) <i>PAV direktyvos 9 str. 1 d.</i>	3	3	-	-

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant matoma, kad PAV procese ilgiau nei numato teisės aktai praktikoje vykdoma „Visuomenės informavimas apie viešą visuomenės supažindinimą su PAV ataskaita“ procedūra.

PAV procese, kaip ir Atrankos dėl PAV procese, negalima suskaičiuoti tikslaus bendro proceso termino, tačiau skaičiuojant teorines (nustatytas teisės aktuose) ir praktines (ekspertines) trukmės, galima daryti išvadą, kad PAV procesas (jeigu teikiamos PAV subjektų pastabos, AAA pastabos ir visuomenės pastabos PAV dokumentams), gali trukti iki 212 d. d. Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje AAA ir PAV subjektai dažnai pateikia savo pastabas parengtiems dokumentams, nėra prielaidų nurodyti galimus trumpesnius šio proceso terminus. Mažinant verslo subjektų laukimo kaštus, siūlytina optimizuoti PAV procesą iki 182 d. d. Viso proceso trukmė detalai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5.

Tuo pačiu pažymėtina, kad neįgyvendinimo kaštai, atsižvelgiant į proceso specifiką bei pateiktus vertinimus, vertintini kaip neaktualūs.

3.1.3. Institucijų funkcijos

Visame PAV procese dalyvauja 6 valstybinės institucijos.

PAV subjekto teisėmis dalyvaujančios institucijos ir jų vykdomos funkcijos PAV procese:

- *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos* teikia išvadas dėl planuojamos ūkinės veiklos veiksmų, darančių įtaką visuomenės sveikatai, galimo poveikio visuomenės sveikatai;
- *Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos* teikia išvadas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje dėl galimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio nekilnojamajam kultūros paveldui;
- *Tam tikros apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba*, teikia išvadas dėl planuojamos ūkinės veiklos vykdymo metu galimų įvykių, ekstremaliųjų įvykių, ekstremaliųjų situacijų, numatomų priemonių joms išvengti ar sušvelninti ir padariniams likviduoti;
- *savivaldybės administracija* teikia išvadas dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ir šios veiklos galimo poveikio aplinkai, atsižvelgdama į patvirtintų ir galiojančių teritorijų planavimo dokumentų sprendinius bei galimybes pagal teisės aktų reikalavimus juos keisti ir į pagal įstatymus vykdomo savivaldybės aplinkos stebėsenos (monitoringo) duomenis;
- kai PŪV įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms subjekto teisėmis PAV procese dalyvauja *Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos*, kuri teikia išvadas dėl planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms.

Atsakingos institucijos (AAA) funkcijos PAV procese:

- koordinuoja atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesus;
- nagrinėja atrankos informaciją, poveikio aplinkai vertinimo subjektų, suinteresuotos visuomenės pasiūlymus dėl atrankos informacijos ir (ar) poveikio aplinkai vertinimo atlikimo ir priima atrankos išvadą dėl poveikio aplinkai vertinimo, nagrinėja, vertina ir tvirtina programas, nagrinėja ir vertina suinteresuotos visuomenės pasiūlymų įvertinimą, suinteresuotos visuomenės pasiūlymus, ataskaitas, priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai, informuoja visuomenę. Šiame punkte nurodytų dokumentų nagrinėjimo tvarką nustato aplinkos ministras;
- prireikus aplinkos ministro nustatyta tvarka pasitelkia konsultantus ataskaitai ir kartu su ja pateiktiems poveikio aplinkai vertinimo subjektų išvadoms, suinteresuotos visuomenės pasiūlymams ir jų įvertinimams vertinti ir išvadoms pateikti, kai šiems dokumentams nagrinėti ji neturi pakankamų ekspertinių žinių. Konsultantų dalyvavimą savo lėšomis organizuoja atsakingoji institucija.

3.2. Aktualios reformos ir pasiūlymai

Nuo 2017 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nauja redakcija. Taip pat parengtas naujas Planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašas bei Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašas. Šiais teisės aktais buvo nustatyti šie esminiai pokyčiai:

- Įstatymuose įtvirtinti leidimai (statybą leidžiantis dokumentas, leidimas naudoti žemės gelmių išteklius arba ertmes, TIPK leidimas, taršos leidimas ir kituose įstatymuose

nurodyti leidimai) gali būti išduodami esant galiojančiam atsakingos institucijos sprendimui ar atrankos išvadai.

- PAV ar atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo dokumentai rengiami tik toms planuojamoms ūkinėms veikloms, kurios nurodytos PAV įstatymo 1 ar 2 priede.
- Sumažintas veiklos rūšių, kurioms atliekama atranka dėl PAV, skaičius. Tačiau taip pat atsirado ir naujų veiklos rūšių (pvz. dėl atliekų tvarkymo) kada būtina atlikti PAV atranką.
- Nustatyta, kad atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo dokumentuose turi būti pateikta išsami informacija apie planuojamą ūkinę veiklą, vietą ir galimą poveikį aplinkai.
- Sutrumpinti PAV dokumentų derinimo terminai.
- Atlikti pakeitimai visuomenės informavimo srityje.
- Atsisakyta atrankos išvados persvarstymo atsakingoje institucijoje.
- Apibrėžtos PAV subjektų funkcijos bei PAV subjektų ir AAA teisės teikti pastabas ir pasiūlymus.

Apibendrinimas

Instrumentas. Poveikio aplinkai vertinimas.

Tikslas. Nustatyti, ar planuojama ūkinė veikla, įvertinus jos pobūdį, vietą ir (ar) poveikį aplinkai, atitinka aplinkos apsaugos, visuomenės sveikatos, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, gaisrinės ir civilinės saugos teisės aktų reikalavimus.

Išvada. Kadangi 2017-11-01 įsigaliojo nauja redakcija Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo, tai esminių pasiūlymų dėl šio įstatymo koregavimo nėra.

Pasiūlymai.

Siūlome atsižvelgti į PAV dokumento rengėjų pateiktus pasiūlymus:

1. Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos internetiniame puslapyje neatlygintinai viešai skelbti meteorologinius duomenis be jokio papildomo mokesčio už duomenų gavimą.
2. PAV subjektai pagal savo kompetenciją ir sukauptą informaciją apie iš tam tikrų technologinių procesų galimus išsiskirti kvapus ar tam tikrų įrenginių keliamą triukšmo lygį, sukauptą informaciją neatlygintinai skelbia viešai.
3. Sukurti duomenų bazę (panašią į Saugomų teritorijų valstybės kadastrą), kurioje būtų sukaupta visa informacija apie Lietuvos teritorijoje įsteigtus gamtinius karkasus ir tiksliai jų ribas.
4. PAV dokumentų rengėjų prašomus foninio aplinkos oro užterštumo duomenis pateikti elektroninėje formoje.
5. Planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms vertinimas atliekamas, kai PŪV susijusi su įsteigtomis ar potencialiomis „Natura 2000“ teritorijomis ar artima joms aplinka. Teisės aktuose siūlytume tikslinti informaciją, nurodant kas yra „artima joms aplinka“.
6. Integruoti PVSV į Atrankos dėl PAV procedūrą.
7. Sutrumpinti PAV ataskaitos viešinimo iki jos pristatymo visuomenei terminą iki 10 d. d. Termino nustatymas pagal PAV direktyvos 6 str. 6 d. yra valstybės narės kompetencija.
8. AAA išnagrinėja PAV ataskaitą, PAV subjektų išvadas, suinteresuotos visuomenės pasiūlymų įvertinimą per 25 d. d. terminą, šis terminas gali būti trumpinamas iki 20 d. d., nes PAV ataskaitai pagal savo kompetenciją PAV subjektai jau būna pateikę motyvuotas išvadas. Svarstyti galimybę praėjus 10 d. d. organizuoti susitikimą atsakingai institucijai su Ataskaitos rengėju klausimams/atsakymams aptarti. Procesas taptų efektyvesnis, jeigu būtų sukurtos bendros duomenų bazės, skaičiuoklės, kad būtų paprasčiau patikrinti skaičiavimus.
9. Sukurti ir įdiegti elektronines paslaugas verslui ir administracinio proceso valdymui Atrankos dėl PAV, PAV ir kituose aplinkos apsaugos politikos sprendimuose (dokumentų el. pateikimas, procedūrinių terminų laikymosi el. administravimas, elektroninių sprendimų, išvadų ar leidimų išdavimas).

3.3. STRATEGINIS PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMAS

3.3.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (SPAV) – tam tikrų planų ir programų įgyvendinimo galimų pasekmių aplinkai nustatymo, apibūdinimo ir vertinimo procesas, kurio metu rengiami strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentai, teikiamos konsultacijos, atsižvelgiama į vertinimo bei konsultacijų rezultatus prieš priimant ir (arba) tvirtinant planą ar programą, teikiama informacija, susijusi su sprendimu dėl plano ar programos priėmimo ir (arba) tvirtinimo. Jis atliekamas rengiant planą ar programą, prieš ją priimant ir (arba) tvirtinant, kad būtų parinkta tinkamiausia plano ar programos sprendinių alternatyva.

SPAV tikslai:

- nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimas reikšmingas plano ar programos įgyvendinimo pasekmes aplinkai;
- užtikrinti, kad bus konsultuojamasi su atsakingomis už aplinkos apsaugą valstybės ir savivaldybių institucijomis, įstaigomis ir visuomene;
- užtikrinti, kad organizatorius turės išsamią informaciją apie galimas reikšmingas plano ar programos įgyvendinimo pasekmes aplinkai ir atsižvelgs į ją.

SPAV atliekamas vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 "Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo", Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. D1-456 "Dėl Planų ir programų atrankos dėl strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo".

Visuomenės informavimo procedūros atliekamos vadovaujantis:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1079 „Dėl Visuomenės dalyvavimo teritorijų planavimo procese nuostatų patvirtinimo“ – kai vykdomas teritorijų planavimo dokumento įgyvendinimo galimų pasekmių aplinkai vertinimo procesas;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. D 1-455 „Dėl Visuomenės dalyvavimo planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procedūrose ir vertinimo subjektų, ES valstybių narių ir kitų užsienio valstybių informavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ – kai vykdomas kito plano ar programos įgyvendinimo galimų pasekmių aplinkai vertinimo procesas.

Vadovaujantis Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo kriterijais, priklausomai nuo rengiamo plano ar programos tipo ir masto, atliekama:

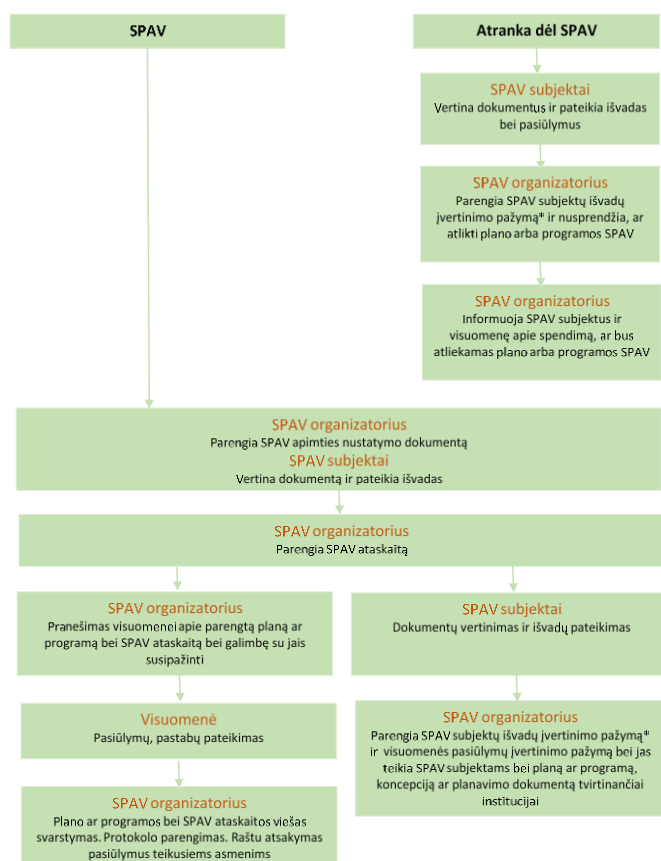
- atranka strateginiam pasekmių aplinkai vertinimui atlikti;
arba
- SPAV, kuris susideda iš strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumento ir strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitos.

Šioje dalyje nebuvo nustatyta perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai įsipareigojimai.

3.3.2. SPAV procesai

Atrankos dėl SPAV ir SPAV eiga pateikta schemeje žemiau (Paveikslas 17).

Paveikslas 17. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procesas

*SPA V organizatorius privalo vadovautis Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos išvada. Kitų subjektų išvadas ir pasiūlymus SPA V organizatorius gali priimti arba motyvuotai atmesti.

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Tiek SPAV, tiek PAV dokumentuose atliekamas veiklos poveikio aplinkai vertinimas. Atliekant šiuos vertinimus abiejuose dokumentuose naudojama panaši poveikio aplinkai vertinimo metodika. Todėl šios Ataskaitos skyriuje pateikti pasiūlymai dėl teršalų sklaidos modeliavimo išėitinių duomenų gavimo, papildomų duomenų bazių sukūrimo taikomi ir SPAV procesui.

Atrankos dėl SPAV ir SPAV procesų terminai yra pateikiami žemiau (Lentelė 18).

Lentelė 18. Atrankos dėl SPAV ir SPAV: procesai, trukmė ir problemos

Procesas, ryšys su ES teisės aktu	Trukmė teisės akte, d. d.	Terminas (praktikoje), d.d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuoto proceso trukmė (d.d)
Atranka dėl SPAV:				
Foninių duomenų pateikimas rengėjui (vykdo AAA)	20	20	Siūloma trumpinti terminą iki 5 d. d. Šių duomenų pateikimui AAA turi surinkti informaciją iš savo duomenų bazių apie foninę taršą, t.y. mechaninis duomenų surinkimas. AAA rekomenduojama duomenis pateikti elektroninėje formoje, kad šiuos duomenis būtų galima greičiau apdoroti.	5

Procesas, ryšys su ES teisės aktu	Trukmė teisės akte, d. d.	Terminas (praktikoje), d.d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuoto proceso trukmė (d.d)
5 metų meteorologinių duomenų suvestinės teršalų skaičiavimo modeliams pateikimas rengėjui (vykdo Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba)	14	14	Rekomenduojama Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos internetiniame puslapyje viešai skelbti meteorologinius duomenis be jokio papildomo mokesčio už duomenų gavimą. Dokumentų rengėjai duomenis pasiimtų iš duomenų bazės	0
Atrankos dėl SPAV dokumento parengimas (vykdo rengėjas) <i>SPAV direktyvos 3 str. 5 d.</i>	-	20	-	15
Atrankos dėl SPAV dokumento ir išvados pateikimas (vykdo SPAV subjektai)	10	10	Atrankos dėl SPAV dokumentas negali būti pateikiamas SPAV subjektams el. versijoje	-
Subjektų išvadų įvertinimo pažymos parengimas ir sprendimo priėmimas ar reikia atlikti SPAV (vykdo rengėjas)	-	5	-	-
Subjektų informavimas apie sprendimo priėmimą (vykdo rengėjas)	10	10	-	-
Visuomenės informavimas apie sprendimo priėmimą (vykdo rengėjas) <i>SPAV direktyvos 3 str. 7 d.</i>	10	10	-	-
SPAV procesas:				
Foninių duomenų pateikimas rengėjui (vykdo AAA)	20	20	Siūloma trumpinti terminą iki 5 d.d. Šių duomenų pateikimui AAA turi surinkti informaciją iš savo duomenų bazių apie foninę taršą, t.y. mechaninis duomenų surinkimas. AAA rekomenduojama duomenis pateikti elektroninėje formoje, kad šiuos duomenis būtų galima greičiau apdoroti	5
5 metų meteorologinių duomenų suvestinės teršalų skaičiavimo modeliams pateikimas (vykdo Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba)	14	14	Rekomenduojama Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos internetiniame puslapyje viešai skelbti meteorologinius duomenis be jokio papildomo mokesčio už duomenų gavimą. Dokumentų rengėjai duomenis pasiimtų iš duomenų bazės	0
SPAV apimties nustatymo dokumento parengimas ir spausdinimas (vykdo rengėjas)	-	15	SPAV apimties nustatymo dokumento negalima pateikti SPAV subjektams el. būdu	-
SPAV apimties nustatymo dokumento vertinimas ir išvados pateikimas (vykdo SPAV subjektai)	10	-	-	-
SPAV ataskaitos parengimas (vykdo rengėjas) <i>SPAV direktyvos 5 str. 1 d.</i>	-	20	-	-
Skelbimo dėl SPAV ataskaitos parengimo visuomenei paskelbimas <i>SPAV direktyvos 6 str. 4 d.</i>	-	5	-	-
Visuomenė teikia pasiūlymus	10	10-20	-	-
Viešas susirinkimas	-	1	-	-
Viešo susirinkimo protokolo parengimas	3	3	-	-
Raštu atsakymas pasiūlymams teikusiems asmenims	10	10	-	-
SPAV ataskaitos vertinimas ir išvados pateikimas (SPAV subjektai) <i>SPAV direktyvos 6 str. 3 d.</i>	30 (valstybinio lygmens plano – 20 d.d. su galimybe pratęsti 10 d.d., savivaldybės lygmens plano – 15 d.d.)	10-20	Nėra galimybių SPAV ataskaita pateikti SPAV subjektams el. būdu	-
SPAV subjektų išvadų įvertinimo pažymos, Visuomenės pasiūlymų įvertinimo pažymos	-	5	-	-

Procesas, ryšys su ES teisės aktu	Trukmė teisės akte, d. d.	Terminas (praktikoje), d.d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuoto proceso trukmė (d.d)
parengimas bei SPAV ataskaitos pataisymas (vykdo rengėjas)				
Subjektams susipažinti visuomenės pasiūlymų įvertinimo pažymos ir vertinimo subjektų išvadų įvertinimo pažymos pateikimas	-	15	-	5

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Lentelė 18 pateiktas Atrankos dėl SPAV ir SPAV procesas rodo, kad valstybės institucijos praktikoje tinkamai vykdo teisės aktuose nustatytus terminus. Atsižvelgiant į tai, kad Lentelė 18 nurodyti kai kurie procesai gali būti vykdomi lygiagrečiai, Atrankos dėl SPAV procesas trunka 60 darbo dienų. Įgyvendinus Lentelė 17 nurodytus optimizavimo pasiūlymus, Atrankos dėl SPAV procesas truktų 40 d. d. Viso proceso trukmė detalčiai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5. SPAV procesas šiuo metu vidutiniškai trunka 76 d. d. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 65 d. d.

Tuo pačiu pažymėtina, kad šio proceso realizavimo metu neįgyvendinimo kaštai, atsižvelgiant į proceso specifiką bei pateiktus vertinimus, iš esmės nėra sukuriami.

3.3.3. Institucijų funkcijos

SPAV procese institucijos dalyvauja subjekto teisėmis ir priklausomai nuo rengiamo plano ar programos lygmens, Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše yra numatyti šie SPAV subjektai:

1. atliekant valstybės lygmens plano ar programos vertinimą:
  - 1.1. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija;
  - 1.2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija;
  - 1.3. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba;
  - 1.4. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija;
2. atliekant savivaldybės ar vietovės lygmens plano ar programos vertinimą:
  - 2.1. Aplinkos apsaugos agentūra;
  - 2.2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įgaliota institucija;
  - 2.3. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba;
  - 2.4. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos teritorinis padalinys;
  - 2.5. savivaldybė, kurios teritorijai rengiamas planas ar programa, ir su planuojama teritorija besiribojanti savivaldybė

SPAV subjektai pagal kompetenciją nagrinėja atrankos, SPAV apimties nustatymo dokumentus ir SPAV ataskaitas, teikia išvadas dėl šių dokumentų ir pasiūlymus dėl SPAV apimties. Kai planas ar programa vertinami dėl to, kad jo įgyvendinimas (atskirai ar kartu su kitais planais ir programomis) gali turėti reikšmingų pasekmių „Natura 2000“ teritorijoms, **Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba** pagal kompetenciją nagrinėja atrankos dokumentus, SPAV apimties nustatymo dokumentus, SPAV ataskaitas ir teikia motyvuotas organizatoriui privalomas išvadas dėl SPAV ir galimybės priimti arba tvirtinti planą ar programą.

Įvertinus subjektų sąrašą, pažymime, kad kai rengiamas savivaldybės lygmens planas, tai SPAV subjektais tampa su šia savivaldybės teritorija besiribojančios savivaldybės, nors šioms savivaldybėms rengiamas planas (pvz. savivaldybės lygmens atliekų tvarkymo planas) jokio poveikio neturės. Tai perteklinis reikalavimas. Siūlome patikslinti Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo 7.2.2.5 p., detalizuojant kada SPAV subjektu tampa besiribojanti savivaldybė.

Nors Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše yra nurodyta, kad SPAV organizatorius SPAV subjektų, išskyrus Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos išvadas, išvadas ir pasiūlymus priima arba motyvuotai atmeta, bet pasitaiko atveju, kai SPAV subjektai pateikia pastabas ir prašo pakartotinai pateikti pagal pastabas papildytą dokumentą. Tokiu būdu užsitęsia dokumentų derinimo terminas.

3.3.4. Aktualios reformos ir pasiūlymai

2014 m. buvo peržiūrėta Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (SPAV) tvarka, siekiant supaprastinti šio vertinimo procedūras. Nuo 2014-12-31 Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše numatyta, kad SPAV organizatoriui, atlikus plano ar programos atranką dėl SPAV ir nusprendus vertinti tą planą ar programą, nebereikėtų rengti atskiro dokumento SPAV apimčiai nustatyti. Sutrumpėjo ir pats SPAV procesas, nes SPAV dokumentus visuomenė ir institucijos nagrinėja tuo pačiu metu, o SPAV subjektai – trumpesniais terminais.

Apibendrinimas

Instrumentas. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimas.

Tikslas. Tam tikrų planų ir programų įgyvendinimo galimų pasekmių aplinkai nustatymas, apibūdinimas ir vertinimas, kuriuo siekiama, kad būtų parinkta tinkamiausia plano ar programos sprendinių alternatyva.

Išvada. Kadangi 2014-12-31 įsigaliojo nauja Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo redakcija, tai esminių pasiūlymų dėl šio teisės koregavimo nėra, tačiau siekiant efektyvesnio viešojo administravimo proceso galima būtų optimizuoti atskirus procedūrinius terminus.

Pasiūlymai.

1. Patikslinti Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo IV sk. 7.2.2.5. p., detalizuojant kada SPAV subjektu tampa besiribojanti savivaldybė. Planai ir programos gali neturėti jokio poveikio besiribojančioms savivaldybėms.
2. Siūloma sutrumpinti foninių duomenų surinkimo ir pateikimo terminą iki 5 d.d. Šių duomenų pateikimui AAA turi surinkti informaciją iš savo duomenų bazių apie foninę taršą, t.y. mechaninis duomenų surinkimas. AAA rekomenduojama duomenis pateikti elektroninėje formoje, kad šiuos duomenis būtų galima greičiau apdoroti.
3. Rekomenduojama Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos internetiniame puslapyje viešai skelbti meteorologinius duomenis be jokio papildomo mokesčio už duomenų gavimą. Dokumentų rengėjai duomenis pasiimtų iš duomenų bazės.
4. Sudaryti technines galimybes Atrankos dėl SPAV dokumentą, SPAV apimties nustatymo dokumentą ir SPAV ataskaitą pateikti SPAV subjektams elektroniniu būdu.

3.4. POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMAS

3.4.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas jau kelis dešimtmečius yra pripažįstamas kaip moderniosios visuomenės sveikatos politikos pagrindas. Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regioninio ofiso priimtas politikos dokumentas „Sveikata 2020“³⁷ pabrėžia bendradarbiavimo tarp skirtingų politikų poreikį siekiant įgyvendinti labiau į žmonių sveikatingumą orientuotas politikas.

³⁷ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-policy/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being/implementation-package>.

Atskirų politikų, planų, programų ir projektų poveikio vertinimas turi identifikuoti ryšius tarp skirtingų politinių sprendimų ir jų įtaką žmonių sveikatai.

Poveikio sveikatai vertinimų teisinė praktika skirtingose Europos valstybėse (Gruzijoje, Rusijoje, Vokietijoje, Lietuvoje, Nyderlanduose, Austrijoje ir Slovakijoje) buvo apibendrinta 2015 m. rugsėjo 24 – 25 d. ekspertų susitikimo ataskaitoje „Poveikio sveikatai vertinimas ir sveikata aplinkos vertinimuose – vystant tolesnes įgyvendinimo strategijas“³⁸. Daugelyje ES valstybių narių PVSV yra integrali PAV ar SPAV dalis. PVSV ir kitos poveikio sveikatai vertinimo formos Pasaulio sveikatos organizacijos valstybėse yra skirtingos: PAV ir SPAV vykdomas kaip teisinis reikalavimas 42 Europos valstybėse (PSO narėse) iš 53. Apibendrinus ES valstybių narių praktiką PVSV gali būti atliekamas šiais atvejais: (i) kaip PAV ar SPAV sudėtinė dalis; (ii) atskiro politikos sprendimo PVSV; (iii) siekiant įteisinti SAZ ribas. Daugumoje ES valstybių narių teisinėje praktikoje galioja (i) ir (ii) PVSV reguliavimo atvejai.

Pavyzdžiui, Slovakijoje tarp 1967 ir 2011 m. poveikio visuomenės sveikatos vertinimai buvo atliekami nustatant, ar yra tenkinami viešieji sveikatos standartai (ribiniai dydžiai, nustatyti privalomomis teisės normomis) geriamajam vandeniui, maistui, triukšmui, elektromagnetiniam laukui ir vidaus bei išorės oro taršai. Šis požiūris buvo pripažintas technokratinis, nes lengvai ir greitai gali būti priimamas sprendimas, bet kartu ir problemišku, jeigu standartas ar ribiniai dydžiai nėra nustatyti. Slovakijoje galioja Sveikatos apsaugos ministro įsakymas 233/2014, kuris numato, kad fiziniai ir juridiniai asmenys privalo užtikrinti rizikų, kylančių dėl poveikio aplinkai ar visuomenės sveikatai, vertinimą, jeigu yra įrodyta, kad siūloma veikla gali turėti reikšmingą poveikį visuomenės sveikatai ir kompetentinga institucija pareikalauja, kad poveikio visuomenės sveikatai vertinimas būtų atliktas. Taigi po SPAV ir PAV direktyvų priėmimo PVSV buvo visiškai integruotas į SPAV ir PAV procesus ir atliekamas tada, kai kompetentinga institucija nurodo, kad PVSV turi būti atliktas, t. y. buvo atsisakyta standartų, kurių atitikti turi įrodinėti kiekvienas ūkio subjektas. Slovakijoje 2011 – 2015 m. PVSV buvo atlikti 12 – 15 projektų, pavyzdžiui, pramonės parkų steigimo, baterijų gamybai, atliekų deginimo gamyklai, pirolizei, šiluminės elektrinės statybai, celiuliozės perdirbimui ir žemės ūkiui (didelėms kiaulių fermoms).³⁹

Austrijoje PVSV gali būti atliekamas ir kaip atskiras vertinimas (atskirai nuo PAV ir SPAV), tačiau tokie PVSV yra labai reti praktikoje, dažniausiai atliekami dėl planuojamų svarbių politikos sprendimų. Austrijoje veikia Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo institutas, kuris metodologiškai padeda atlikti PVSV. Iki šiol Austrijoje buvo atlikta 10 politikos sprendimų poveikio sveikatai vertinimų⁴⁰. Pavyzdžiui, 2012 m. valstybės lygmeniu atliktas privalomojo ikimokyklinio ugdymo poveikio visuomenės sveikatai vertinimas, nustatant poveikį vaikams, tėvams ir darželių personalui. 2015 m. Styria bendruomenės lygyje buvo atliktas kelio tiesimo projekto poveikio visuomenės sveikatai vertinimas. Austrija, kaip ir kitose ES valstybėse, integruo PVSV į PAV ir SPAV, tačiau mano, kad poveikio sveikatai vertinimas poveikio aplinkai vertinimo kontekste yra nepakankamas, nes PAV ataskaitose vertinami tik „biofiziniai faktoriai“ (kaip mirtis ar sunkios ligos)⁴¹.

Nyderlanduose poveikio sveikatai klausimai yra koordinuojami Nyderlandų poveikio aplinkai komisijos⁴², kuri atskirais atvejais gali pasitelkti nepriklausomus sveikatos specialistus, siekiant

³⁸ Health Impact Assessments and Health in Environmental Assessments – developing further implementation strategies. Report of the expert meeting, Bonn, Germany, 24-25 September 2015.

³⁹ Health Impact Assessments and Health in Environmental Assessments – developing further implementation strategies. Report of the expert meeting, Bonn, Germany, 24-25 September 2015. P.33.

⁴⁰ <https://gfa.goeg.at/Examples/National>

⁴¹ <https://gfa.goeg.at/About/SEA>

⁴² <http://www.commissiomer.nl/english>

tinkamai įvertinti planuojamos ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatai⁴³. Nyderlanduose nėra atskiros institucijos, kuri būtų atsakinga už poveikio visuomenės sveikatai vertinimą. PVSV yra integruota į PAV ir SPAV, atskirai PVSV praktikoje neatliekamas. Nyderlanduose vertinant poveikį visuomenės sveikatai pastebima, kad dažniausiai vertinama tik planuojamos veiklos atitiktis ribinėms reikšmėms, tačiau nepakankamai vertinamas poveikis sveikatai tais atvejais, kai ribinės reikšmės neviršijamos.

Rusijos Federacijoje poveikio visuomenės sveikatai vertinimas yra paremtas viešosios sveikatos (higienos) standartais. Sanitarinės apsaugos zonos Rusijoje yra švelninančioji priemonė, apsauganti bendruomenę nuo galimos taršos poveikio; kiekybinis rizikos sveikatai vertinimas cheminių taršalų (dažnai naudojamas siekiant pagrįsti SAZ), kokybinis vertinimas naudojamas kitiems su sveikata susijusiems klausimams⁴⁴. Pažymėtina, kad pagal 2015 m. rugsėjo 24 – 25 d. ekspertų susitikimo ataskaitos duomenis, sanitarinių apsaugos zonų teisinis režimas, susijęs su poveikio visuomenės sveikatai vertinimu, galioja tik Lietuvoje ir Rusijoje.

Pasaulio sveikatos organizacija 2015 m. nurodė, kad toliau išlieka aktualūs šie poveikio visuomenės sveikatai vertinimo iššūkiai⁴⁵:

- Vystyti sveikos visuomenės modelį, kuris taptų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo pagrindu;
- Institucijos, atsakingos už sveikatos vystymo politiką, kurių prašoma pateikti nuomonę dėl PAV ar SPAV, neturi galimybių tinkamai patikrinti atliktus vertinimus dėl kompetencijos ir išteklių stokos. Sveikatos valstybinis sektorius, naudodamas savo „techninę kalbą“ dažnai nebendradarbiauja su kitais sektoriais, todėl pastebėtas „silo“ efektas (angl. *siloworking*).
- Stokojama standartinio poveikio vertinimo metodologinio požiūrio. PAV ir SPAV dažnai nevertinamas poveikis pažeidžiamoms visuomenės grupėms. PAV ir SPAV akcentuoja taršą ir rizikų vertinimą, bet nepakankamai dėmesio skiria socialiniam poveikiui ir teigiamo poveikio sveikatai vertinimui, todėl šiose srityse PAV ir SPAV turi būti tobulinamas.

Pasaulio sveikatos organizacija rekomenduoja valstybėms labiau integruoti poveikio vertinimus, kiekviename iš jų įtraukiant poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, o ne skaidyti vertinimus skirtinguose dokumentuose:

„Atsižvelgiant į nuolat besiplečiančią poveikio vertinimo formų įvairovę, šis sudėtingas poveikio vertinimo procesas gali tapti „fatigue“, t.y. laikomas nereikalingu tikslų ir pareigų dauginimo procesu, įvedant skirtingo vertinimo sistemose vis sudėtingesnę žodyną. Sveikatos sektorius, skatindamas poveikio visuomenės sveikatai vertinimus, gali būti laikomas, kaip prisidedančiu prie šios fragmentacijos. Todėl jeigu visuomenės sveikatos tikslai gali būti pasiekiami integruojant atskirai atliekamus PVSV į kitas poveikio vertinimo rūšis, tai siūlytina toliau judėti būtent šiuo integravimo keliu.

[...]

Šioje Ataskaitoje yra pateikiamos išvados, kad:

- *nesibaigiantis skirtingų rūšių poveikio vertinimas, ypač kai jis yra privalomas, yra netinkamas ir nepriimtinas;*

⁴³ Health Impact Assessments and Health in Environmental Assessments – developing further implementation strategies. Report of the expert meeting, Bonn, Germany, 24-25 September 2015. P.38.

⁴⁴ Health Impact Assessments and Health in Environmental Assessments – developing further implementation strategies. Report of the expert meeting, Bonn, Germany, 24-25 September 2015. P.41.

⁴⁵ Health Impact Assessments and Health in Environmental Assessments – developing further implementation strategies. Report of the expert meeting, Bonn, Germany, 24-25 September 2015. P.7.

- *kai kurie atskiri poveikio vertinimai turi būti integruoti ir atliekami sistemiskai.*

[...]

*Ataskaitoje keliamas klausimas integruoti, ar ne PVSV į kitų rūšių poveikio vertinimus. Ataskaitoje pripažinta, kad atskiri PVSV suteikia didesnę reikšmę sveikatingumui. Tačiau atskiri PVSV gali nepagrįstai uždelsti siūlomus politikos sprendinius ir projektus. Pavyzdžiui, nagrinėtas Estijos pavyzdys rodo, kad atskirai atliekamas PVSV, kuris susijęs tik su nedidelės bendruomenės dalies sveikatingumo vertinimu, nėra praktiškai pritaikomas.*⁴⁶

Lietuvoje PVSV yra integruotas į PAV, tačiau tam tikrais atvejais gali būti atliekamas ir atskirai, kai PAV nėra atliekamas, t.y. kai siekiama nustatyti ar pakeisti normatyvines SAZ ribas. Šiuo atveju, PVSV dažniausiai atliekamas gavus Atrankos dėl PAV išvadą.

Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 str. 3 d. numato, kad PVSV ar PAV procesų metu atliekant poveikio visuomenės sveikatai vertinimą gali būti nustatyti kitokie negu Vyriausybės patvirtinti sanitarinės apsaugos zonos ribų dydžiai. SAZ ribas nustato Sveikatos apsaugos ministro įsakymas⁴⁷. Sanitarinė apsaugos zona yra teritorija aplink stacionarų taršos šaltinių arba kelis šaltinius esanti teritorija, kurioje dėl galimo neigiamo vykdomos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai galioja įstatymais ar Vyriausybės nutarimais nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos. Galiojančiu reguliavimu siekiama nustatyti tokią teisinę situaciją, kai PVSV privalo atlikti ne tik tie ūkio subjektai, kurie siekia padidinti normatyvinį SAZ, bet ir tie subjektai, kurie siekia sumažinti normatyvinį SAZ. Vadinasi, jeigu įmonės veikla užtikrina mažesnę poveikį visuomenės sveikatai nei numato teisės aktai, įmonė turi įrodyti šį mažesnę poveikį, vykdydama papildomą teisinį įpareigojimą – atlikdama PVSV. Toks reguliavimas galimai neatitinka Administracinės naštos mažinimo įstatymo 4 str. 5 p. numatyto principo – turi būti įvertinta galimybė pakeisti visiems verslo subjektams tam tikrame sektoriuje taikomus reikalavimus teikti informaciją rizika pagrįstu požiūriu, t. y. nustatyti reikalavimus teikti informaciją tiems verslo subjektams, kurie vykdo didžiausią riziką keliančią veiklą.

Pažymėtina, kad 2017 ir 2018 m. PVSV ataskaitose SAZ dydis yra nustatomas sklypo ribose (t.y. sumažinamos normatyvinės SAZ) ir nėra nė vienos ataskaitos, kurioje būtų siekiama padidinti normatyvinį SAZ. Visose PVSV ataskaitose nurodoma, kad planuojama ūkinė veikla neturės neigiamo poveikio visuomenės sveikatai ir neviršys triukšmo, kvapų ir oro taršos ribinių dydžių. Tai ir yra pagrindinė visų PVSV ataskaitų išvada, siekiant sumažinti normatyvines SAZ ribas. Pažymėtina dar ir tai, kad ši išvada ir dauguma PVSV ataskaitos medžiagos atkartoja Atrankos dėl PAV informaciją ir iš esmės konstatuoja tą pačią esminę išvadą, kaip ir Atrankos dėl PAV išvada, t.y. kad ribinė kvapo koncentracija nebus viršijama, išmetamų teršalų koncentracija ore neviršys ribinių verčių ir triukšmo lygiai neviršys didžiausių leidžiamų triukšmo lygių. Vadinasi, Atrankos dėl PAV informacija didele dalimi dubliuojama PVSV ataskaitoje (PVSV ataskaitoje naudojama daugiau nei 50 proc. Atrankoje dėl PAV pateiktos informacijos). PVSV ataskaitų viena iš esminių dalių yra SAZ ribų žemėlapiai. Visose 2017 m. ir 2018 m. PVSV ataskaitose SAZ lieka nustatyta įmonių teritorijų ribose.

Siekiant detalizuoti esamų PVSV teisės normų dubliavimąsi su Atrankos dėl PAV procedūra ir perteklinį reguliavimą, kuris neatitinka esminio PVSV tikslo, siekiant apsaugoti visuomenės sveikatą, pateiktini atskiri PVSV ataskaitų pavyzdžiai. 2017 m. kovo 14 d. AAA priėmė galutinę atrankos išvadą, kad planuojamai tikslinei veiklai – žuvies perdirbimo pajėgumų didinimas

⁴⁶ Health in Impact Assessments, Opportunities not to be missed. World Health Organization, REgional office for Europe. P. 10, 11 http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/261929/Health-in-Impact-Assessments-final-version.pdf?ua=1

⁴⁷ Sanitarinės apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-586.

įmonėje UAB „Dauparų Žuvis“⁴⁸ – poveikio aplinkai vertinimas neprivalomas. Tačiau tuo pačiu atsižvelgdama į NVSC raštą išvadoje nurodė: „Planuojamai ūkinei veiklai sanitarines apsaugos zonos ribos bus nustatytos atliekant poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, **ribų dydį pagrindžiant** poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitoje“. Toks ūkio subjekto įpareigojimas galimai neatitinka VSPĮ 24 str. 2 d. Be to, teisės aktuose nėra numatyta, kad minėtas įpareigojimas gali būti nustatytas atrankos išvadoje. Atitinkamai, ūkio subjektas organizavo PVSV ataskaitos rengimą (ataskaitą sudaro apie 200 psl.), siekiant **sumažinti normatyvines SAZ ribas** rūkykloms (atitinkamai, 100 metrų kūrenamoms mediena ar 50 metrų kūrenamoms dujomis). PVSV ataskaitoje daroma analogiška išvada Atrankos dėl PAV išvadai, taip pat nurodoma, kad neigiamas poveikis visuomenės sveikatai nenumatomas ir SAZ nustatomas sklypo teritorijos ribose.

Analogiška PVSV situacija išanalizuota ir UAB „Raseinių žuvininkystė“ atveju. 2017 m. birželio 29 d. AAA atrankos išvadoje nurodoma, kad poveikio aplinkai vertinimas neprivalomas, ribinė kvapo koncentracija nebus viršijama, išmetamų teršalų koncentracija ore neviršys ribinių verčių ir triukšmo lygiai neviršys didžiausių leidžiamų triukšmo lygių. Tuo pačiu išvadoje nurodoma, kad planuojamas PVSV sanitarinės apsaugos zonos nustatymui. PVSV ataskaita sudaryta 2018 m. vasario 28 d. ir ją sudaro 249 psl., tačiau PVSV ataskaitoje išvada dėl poveikio yra analogiška atrankos išvadai, tačiau papildomai PVSV ataskaitoje yra nustatomas SAZ ribos sklypo teritorijos ribose, t.y. sumažinamas normatyvinis SAZ.

Toks PVSV reguliavimas sukelia rizikos vertinimu galimai nepagrįstą administracinę naštą verslui ir neatitinka Visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme numatytų PVSV ir SAZ nustatymo tikslų – apsaugoti gyvenamąją aplinką ir žmonių sveikatą nuo taršos. Šiuo metu PVSV ir SAZ nustatymo praktinis tikslas yra įrodyti teisės akte nustatytų normatyvinių SAZ nepagrįstumą, siekiant „įteisinti“ mažiau taršias veiklas, negu numato Sanitarinės apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklės, patvirtintos Sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-586. Šio Vertinimo metu NVSC nurodė, kad per PVSV procesą ne tik siekiama „įteisinti“ SAZ, bet ir pasiekama, kad neigiamas poveikis visuomenės sveikatai būtų eliminuojamas, taikant specialias neigiamo poveikio mažinimo priemones. Vertintojų nuomone, tiek analizuotose atrankos išvados, tiek PVSV ataskaitose nurodoma, kad planuojama ūkinė veikla neviršija nustatytų ribinių dydžių, todėl priemonės, kuriomis siekiama sumažinti neigiamą poveikį, yra neaktualios, nebent realus poveikis aplinkai ar visuomenės sveikatai viršys teisės aktuose nustatytus rodiklius. Todėl minėtos neigiamą poveikį mažinančios priemonės PVSV ataskaitose nenurodomos arba nurodomos formaliai. Pavyzdžiui, UAB „Raseinių žuvininkystė“ PVSV ataskaitos⁴⁹ 60 psl. nurodomos tokios priemonės, kurios padės išvengti ar sumažinti neigiamą planuojamos ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatai: „Siekiant sudaryti kuo palankesnes sąlygas gyventojams (nors PŪV jų gyvenimo sąlygų nepablogins) siūlomos sunkiojo autotransporto išvykimas/atvykimas tik dienos metu. Krovos darbus minimaliai vykdyti švenčių ir poilsio dienomis. Planuojamos ūkinės veiklos sąlygojama tarša už įmonės teritorijos ribų neišeina.“. UAB „Dauparų Žuvis“ atveju nurodomos tokios neigiamą poveikį mažinančios priemonės: „PŪV neįtakoja esamą triukšmo lygį; autotransporto srautas dėl PŪV nepadidės.“⁵⁰.

Darytina išvada, kad Lietuvoje poveikio visuomenės sveikatai vertinimas yra atliekamas kaip PAV sudėtinė dalis, taip pat kaip atskiras PVSV siekiant nustatyti SAZ po Atrankos dėl PAV procedūros. Politikos sprendimų poveikio visuomenės sveikatai vertinimas Lietuvoje iki šiol nebuvo atliktas. Iš pateiktos Europos valstybių praktikos Lietuvai galėtų būti aktualūs šie sprendimai:

⁴⁸ <http://www.ekokonsultacijos.lt/wp-content/uploads/2017/08/Dauparu-zuvis-PVSV-ataskaita-I-dalis.pdf>

⁴⁹ http://www.rachel.lt/media/PVSV%20ataskaita_20170921.pdf

⁵⁰ <http://www.ekokonsultacijos.lt/wp-content/uploads/2017/08/Dauparu-zuvis-PVSV-ataskaita-II-dalis.pdf>

1. Kai PVSV yra integruota PAV dalis, apsvaistyti galimybę neįpareigoti ūkio subjektų atlikti PVSV visa apimtimi, bet tik ta apimti, kuria pareikalauja kompetentinga institucija (Slovakija);
2. Įteisinti pareigą atlikti PVSV dėl svarbiausių politinių sprendimų (Austrijos pavyzdys);
3. Atsisakyti detalaus reguliavimo normatyvinių SAZ (Slovakijos pavyzdys);
4. Apsvarstyti galimybę poveikio aplinkai ir poveikio visuomenės sveikatai vertinimų derinimą atlikti vienoje institucijoje (Nyderlandų pavyzdys).

Pažymėtina, kad respondentai iš esmės teigiamai vertino galimybę padidinti SAZ ribas aplink ūkinės veiklos teritoriją (stacionarų taršos šaltinį). SAZ reikalavimo visiškam panaikinimui šiuo metu nepritarė dauguma verslo asociacijų, nes manoma, kad tam tikrais atvejais SAZ leidžia „apsisaugoti“ nuo pagrįstų gyventojų skundų, žalos atlyginimo bei kito didesnės taršos verslo priartėjimo. Tačiau verslo asociacijos abejoja esamų normatyvinių SAZ dydžių pagrįstumu, manoma, kad normatyvinės SAZ ribos yra pasenę ir nustatytos neįvertinus daugelio Lietuvos įmonių esamų veiklos technologijų. Vertinimo metu taip pat buvo paminėta „erzinanti“ teisinė spraga: kai PŪV sklypas yra pramonės rajone ir įmonė siekia susimažinti SAZ, ji turi įrodinėti, kad jos tarša už sklypo ribų atitiks taršą, leistiną gyvenamajai aplinkai, nors šalia esančiuose sklypuose yra pramonės ir sandėliavimo paskirties sklypai ir gyvenamosios paskirties teritorijų ar pastatų kaimyniniuose sklypuose nėra.

Detaliau problemos, susijusios su SAZ, analizuojamos šios Ataskaitos 3.5 skyriuje.

Papildomai pažymėtina, kad PVSV ataskaitas Lietuvoje gali rengti visuomenės sveikatos priežiūros specialistai, turintys Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos išduotą visuomenės sveikatos priežiūros veiklos licenciją, kuri suteikia teisę verstis poveikio visuomenės sveikatai vertinimu. Licencijos išduodamos vadovaujantis Visuomenės sveikatos priežiūros veiklos licencijavimo taisyklėmis, patvirtintomis Sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 1 d. įsakymu Nr. V-868. Nuo 2017 m. sausio 1 d. licencijų išdavimo tvarka buvo supaprastinta, pereita prie licencijų išdavimo „D“ modelio, licencijos išduodamos deklaracijos pagrindu. Laikoma, kad licencija yra išduota kitą dieną nuo deklaracijos pateikimo licencijas išduodančiai institucijai dienos arba nuo deklaracijoje nurodytos dienos, jeigu ši diena yra vėlesnė negu deklaracijos pateikimo diena (Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 43 str. 5 d.). Vertinimo metu dalyvavę respondentai ir šio Vertinimo ekspertai nenurodė esminių problemų licencijų išdavimo srityje, tačiau pastebėjo, kad svarbiausias PVSV ataskaitos dalis praktikoje rengia ne PVSV licencijas turintys asmenys, bet poveikio aplinkai vertinimo ekspertai, nes kaip jau minėta, PVSV ataskaitoje daugiau nei 50 proc. informacijos panaudojama Atrankos dėl PAV proceso metu surinktos informacijos. Atrankos dėl PAV informaciją ir PAV dokumentus Lietuvoje turi teisę rengti nelicencijuojami specialistai pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 5 str. 1 d. 4 p. turintys šiame įstatyme nustatytą kvalifikaciją. Atitinkamai susidaro situacija, kai licencijuoti PVSV ataskaitos rengėjai didžiąja dalimi rengdami PVSV dokumentus naudojami nelicencijuotų Atrankos dėl PAV informacija, parengta nelicencijuotų specialistų.

Šioje dalyje nebuvo nustatyta perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai įsipareigojimai, tačiau nustatyta, kad galiojantis PVSV reguliavimas galimai sukelia perteklinę administracinę naštą verslui, neatitinka Visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme nustatytų tikslų, didžiąja dalimi dubliuoja Atrankos dėl PAV procesą.

3.4.2. PVSV procesai

Esama PVSV procedūra nėra paprastesnė nei PAV procedūra. Detaliau PVSV procesas pateiktas schemoje (Paveikslas 18).

Paveikslas 18. PVSV procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Jeigu PVSV atliekamas atskirai (nėra sudėtinė PAV dalis) PVSV rengėjas atlieka šiuos veiksmus: parengia PVSV ataskaitą, savo lėšomis organizuoja visuomenės supažindinimą su ataskaita, pateikia ataskaitą su priedais NVSC. NVSC priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių. NVSC sprendimas turėtų būti paskelbiamas interneto svetainėje, tačiau praktikoje neskelbiamas, skelbiami tik sprendimo rekvizitai ir SAZ brėžinys.

PVSV procese dalyvauja NVSC ir miestų/rajonų savivaldybės (seniūnijos). Savivaldybės (seniūnijos) yra informuojamos (jos realiai tarpininkauja tarp PŪV užsakovo ir vietos bendruomenės) kaip tos teritorijos šeimininkės, tačiau sprendimą dėl PŪV veiklos leistinumo priima NVSC.

PVSV proceso trukmė nurodyta žemiau (Lentelė 19).

Lentelė 19. PVSV procesas: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė* teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
PVSV ataskaitos rengimas: reikalingų tyrimų užsakymas, skaičiavimai, duomenų analizė, išvados, pasiūlymai SAZ dydžiu	22	15-20	Bendros visoms suinteresuotoms šalims duomenų bazės, glaudesnis tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Siūloma atsisakyti statistinių duomenų rinkimo ir jų analizės - išvadoms jie įtakos neturi, bet sugaištama laiko ⁵¹ .	-
Ataskaitos pateikimas viešinimui	-	5	-	-

⁵¹ Pagal poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinius nurodymus, PVSV ataskaitoje reikia atlikti esamos visuomenės sveikatos būklės analizę, kurioje teikiama duomenys apie gyventojų sergamumą, mirtingumą, gyventojų demografinius rodiklius, atliekama gyventojų rizikos grupių populiacijoje analizė. Įvertinus tai, kad Statistikos departamento duomenų bazėje aukščiau nurodyti duomenys yra kaupiami tik savivaldybės, apskrities ar visos Lietuvos lygmenyje, t.y. kaimo, miestelio ar tam tikro mikrorajono lygmenyje Statistika departamentas duomenų pateikti negali. Tai PVSV ataskaitoje pateikiami savivaldybės lygmens duomenys apie visuomenės sveikatos būklę jokios vertingos informacijos, kuri būtų tiesiogiai susijusi su PŪV ir jos įtaka vietiniams gyventojams, nesuteikia ir PVSV ataskaitoje priimtos išvados jį įtakos neturi.

Ataskaitos viešinimas	10	10	Siūloma sutrumpinti PVSV ataskaitos viešinimo iki jos pristatymo terminą iki 1 savaitės, paliekant galimybę susipažinti su PVSV ataskaitos sprendimais po PVSV ataskaitos pristatymo. Bendro skelbimų portalo sukūrimas, kuriame būtų skelbiami visi projektavimo projektai, PVSV, PAV ataskaitos ir jų pristatymas visuomenei	5
Ataskaitos viešas pristatymas visuomenei	1	1	-	-
PVSV ataskaitos pristatymo susirinkimo protokolo rašymas bei terminas visuomenės pastaboms ir atsakymams į pastabas	30	1-10	Nesant visuomenės suinteresuotumo Ataskaita teikiama derinimui praėjus 10 d. d. nuo viešo jos pristatymo	10
PVSV ataskaitos teikimas derinimui NVSC	-	1	-	-
PVSV ataskaitos derinimas ir NVSC pastabų rengimas	20	20	Terminas gali būti optimizuotas. Siūloma trumpinti terminą iki 10 d. d. Svarstyti galimybę praėjus 5 d. d. organizuoti susitikimą atsakingai institucijai su Ataskaitos rengėju klausimams/atsakymams aptarti.	10
PVSV ataskaitos taisymas pagal pastabas	10	10	-	-
PVSV ataskaitos pakartotinis derinimas ir NVSC sprendimas dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių	20	20	PVSV ataskaitos pakartotinis derinimas turi būti optimizuotas, atsižvelgiant į tai, kad dalies ataskaitos informacijos vertinimo pakartotinai atlikti nereikia.	5

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant Lentelėje 19 pateiktus duomenis, galima daryti išvadą, kad institucijos praktikoje įgyvendindamos PVSV procesą, laikosi teisės aktuose nustatytų terminų. PVSV procesas įgyvendinamas vidutiniškai per 119 d. d. Viso proceso trukmė detaliam atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5. Įvertinus pateiktus duomenis, galima daryti išvadą, kad tam tikri terminai atskiruose veiksmuose, nurodyti Lentelėje 19, gali būti optimizuoti, pvz. PVSV ataskaitos derinimas galėtų būti sutrumpintas iki 10 darbo dienų (šiuo metu derinimas trunka 20 d. d. ir pakartotinis derinimas dar 20 d. d.). Įgyvendinus Ataskaitos Lentelėje 19 siūlomus procesų pokyčius visą PVSV procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 69 d. d. arba, kaip minėta, jis galėtų būti integruotas į Atrankos dėl PAV procesą.

Skirtumas tarp teisės aktuose numatyto termino ir praktikoje yra neigiamas, tad šiame etape neįgyvendinimo kaštai nesusidaro.

3.4.3. Institucijų funkcijos

Poveikio visuomenės sveikatos vertinimo procese dalyvauja Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos, kuris pagal Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo atvejų nustatymo ir tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. V-474, 44 p. priima vieną iš šių sprendimų:

- planuojama ūkinė veikla yra leistina pasirinktoje vietoje, jeigu planuojamos ūkinės veiklos sąlygos atitinka visuomenės sveikatos saugos teisės aktų reikalavimus.
- planuojama ūkinė veikla yra neleistina pasirinktoje vietoje, jeigu planuojamos ūkinės veiklos sąlygos neatitinka visuomenės sveikatos saugos teisės aktų reikalavimų.

Pagal esamą įsakymo formuluootę, ūkio subjektas negali pradėti ūkinės veiklos, jeigu nėra gautas NVSC sprendimas dėl ūkinės veiklos leistinumo (nors tokio draudimo nenumato įstatymai). Šios Ataskaitos rengėjų nuomone, tokia teisės normos formuluočių ir jos įgyvendinimo praktika turi licencijos požymių ir gali būti laikoma ūkinės veiklos ribojimais, kuriuos numato tik poįstatyminiai teisės aktai (tiek NVSC sprendimas, tiek ir visos „licencijuojamos“ veiklos (SAZ dydžiai) numatytos poįstatyminiuose teisės aktuose). Konstitucinis Teismas 2018 m. gegužės 24

d. nutarime Nr. KT12-N7/2018 pažymėjo, kad pagal Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalį laiduojama ūkinės veiklos, taigi ir verslinės žvejybos, laisvė nėra absoliuti. Valstybė, vykdydama iš Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies ir 54 straipsnio kylančią pareigą reguliuoti su gamtos išteklių naudojimu susijusią ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, be kita ko, būtų užtikrinta natūralios gamtinės aplinkos apsauga ir racionalus gamtos išteklių, įskaitant gyvūniją, naudojimas, gali nustatyti ir žvejybos kaip ūkinės veiklos apribojimus. Pagal Konstituciją apribojimai, kuriais daromas esminis poveikis žvejybai kaip ūkinei veiklai, turi būti nustatyti tik įstatymu. Konstitucinis Teismas nutarime priminė, kad pagal konstitucinę teisinės valstybės principą ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostatą „valdžios galias riboja Konstitucija“ neleidžiama poįstatymiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie pagal Konstituciją turi būti reguliuojami įstatymais, taigi Seimas negali pavesti Vyriausybei ar kitoms institucijoms reguliuoti šių santykių poįstatymiais aktais.

Atkreiptinas dėmesys, kad PVSV ataskaitos rengimo tikslas yra susijęs su normatyvinių SAZ dydžių pakeitimu, tačiau NVSC priima visai kitokį sprendimą - (ne)leisti planuojamą ūkinę veiklą. Vadinasi, teisės aktuose nustatyta NVSC kompetencija galimai neatitinka PVSV tikslo. Ūkio subjektui atlikus PVSV ir gavus NVSC sprendimą, SAZ lieka neįteisinta.

Pažymėtina dar ir tai, kad Lietuvoje beveik nevykdoma ūkio subjektų priežiūra dėl PVSV ataskaitoje numatytų rodiklių laikymosi. Šiuo metu Lietuvoje taip pat nėra tinkamos SAZ ribų laikymosi kontrolės. Valstybė neatlieka periodinių tyrimų, siekiant nustatyti vykdomos gamybinės veiklos poveikį sveikatai. PVSV nustatytų rodiklių (visuomenės sveikatos saugos rodiklių) priežiūra iš dalies vykdoma visuomenės sveikatos saugos kontrolės metu, taip pat - aplinkos apsaugos kontrolės metu, vykdamas ūkio subjektų aplinkos monitoringą, taip pat PVSV rodikliai ir nurodytos priemonės gali turėti poveikį kituose etapuose (pvz., išduodant statybą leidžiantį dokumentą, TIPK leidimą ir kt.).

Darytina išvada, kad NVSC kompetencija neatitinka PVSV tikslo, kompetencija ir ūkinės veiklos ribojimai turi būti nustatyti įstatyme.

3.4.4. Reguliavimo naštos vertinimas

Reguliavimo naštos išlaidos poveikio aplinkai ir visuomenės sveikatai vertinimų (PVSV) srityje vystant gamybinius projektus sudaro 1.294.855,20 Eur, visos šios išlaidos yra prisitaikymo išlaidos.

Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus pateikiamos žemiau (Lentelė 20).

Lentelė 20. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus poveikio aplinkai ir visuomenės sveikatai vertinimų srityse, Eur

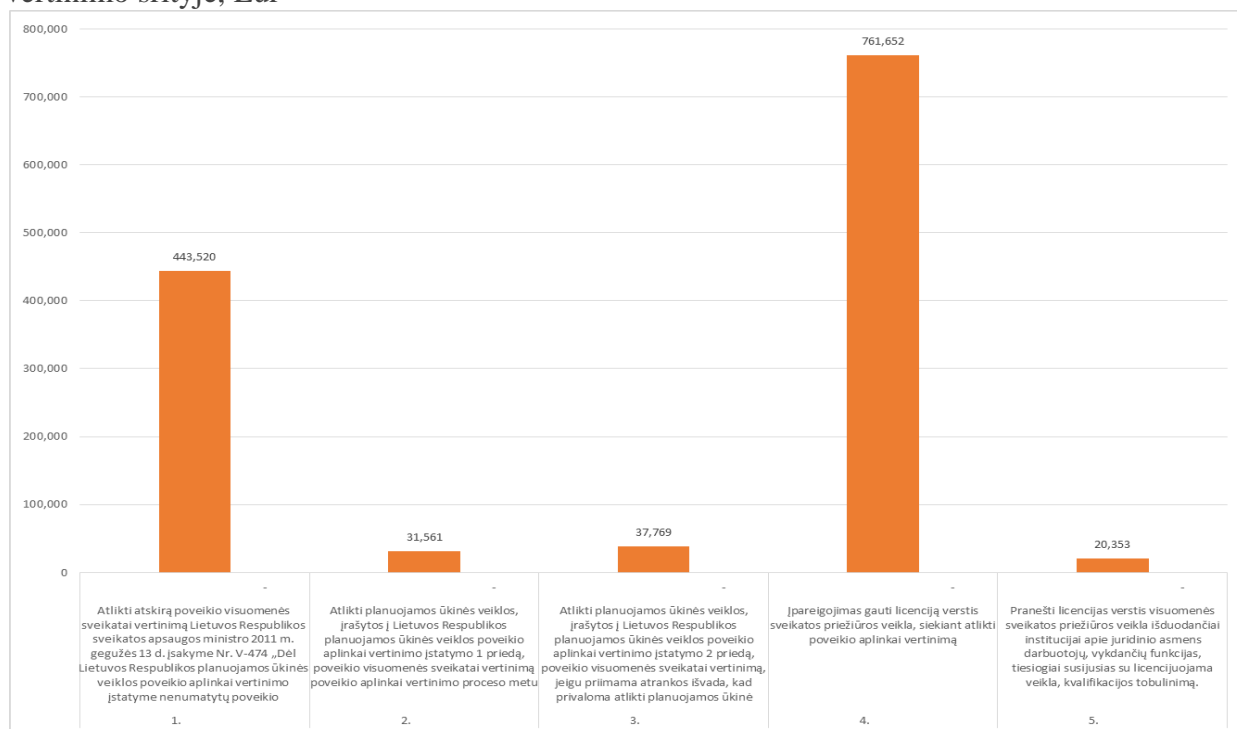
Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
1.	Atlikti atskirą poveikio visuomenės sveikatai vertinimą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakyme Nr. V-474 „Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ir atlikimo atvejų nustatymo ir tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo“ nustatytais atvejais, kai yra planuojamos ūkinės veiklos rūšys, kurioms sanitarinės apsaugos zonų ribos nustatomos ar tikslinamos poveikio visuomenės	0	443,520.00	443,520.00

Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
	sveikatai vertinimo būdu, tačiau joms nustatyti ar tikslinti neatliekamas poveikio aplinkai vertinimas.			
2.	Atlikti planuojamos ūkinės veiklos, įrašytos į Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 1 priedą, poveikio visuomenės sveikatai vertinimą poveikio aplinkai vertinimo proceso metu	0	31,560.60	31,560.60
3.	Atlikti planuojamos ūkinės veiklos, įrašytos į Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 2 priedą, vertinimą, ar privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą (dalis Atrankoje dėl poveikio aplinkai vertimo pateiktos informacijos yra reikšminga ir naudojama PVSV procese)	0	37,769.40	37,769.40
4.	Įpareigojimas gauti licenciją verstis visuomenės sveikatos priežiūros veikla, siekiant atlikti poveikio visuomenės sveikatai vertinimą	0	761,652.00	761,652.00
5.	Pranešti licencijas verstis visuomenės sveikatos priežiūros veikla išduodančiai institucijai apie juridinio asmens darbuotojų, vykdančių funkcijas, tiesiogiai susijusias su licencijuojama veikla, kvalifikacijos tobulinimą.	0	20,353.20	20,353.20
	Iš viso:	0	1,294,855.20	1,294,855.20

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta sukuria 1 ir 4 įpareigojimai, susijęs su pareiga atlikti atskirą PVSV ir su licencijos verstis sveikatos priežiūros veikla, suteikiančios teisę atlikti poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, gavimu (Paveikslas 19).

Paveikslas 19. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus poveikio visuomenės sveikatai vertinimo srityje, Eur

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Atliekant reguliavimo naštos vertinimą pinigine išraiška buvo atsižvelgta, kaip dažnai ar kokia apimti taikomas konkretus įpareigojimas, pvz., norint gauti visuomenės sveikatos priežiūros veiklos licenciją kas 5 metus reikia baigti kvalifikacijos kėlimo kursus, todėl išlaidos kursams skaičiuojamos kaip 1/5 visos kursų kainos, o reikalavimas turėti darbuotojų su specialiais reikalavimais išsilavinimui sukelia metines bent vieno tokio darbuotojo išlaidas, nors praktikoje kiekvienoje licenciją vykdyti visuomenės sveikatos priežiūros veiklą siekiant atlikti PVSV turinčių įmonėje tokių darbuotojų yra daugiau, kad toks licencijuotas ūkio subjektas galėtų tinkamai teikti savo paslaugas rinkoje. Didžiausias reguliavimo naštos išlaidas pagal 4 ir 5 įpareigojimus sukelia reikalavimai turėti:

- darbuotojų, kurie turi aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą biomedicinos mokslų studijų srities visuomenės sveikatos studijų krypties išsilavinimą ar aukštąjį medicininį išsilavinimą pagal sanitarijos, higienos ir epidemiologijos programas, jeigu mokslai buvo baigti iki 1995 metų, ir pateikti tai įrodančius dokumentus – metinės išlaidos bent vienam tokiam darbuotojui, kurio darbo užmokestis ženkliai didesnis nei šalies vidutinis darbo užmokestis;
- privalomas priemonės ir įrangą, paslaugas bei matavimams reikalingus duomenis, pvz., įsigyti atnaujinamus meteo duomenis, triukšmo matavimo techninę ir programinę įrangą, oro modeliavimo programinę įrangą, kvapų matavimo paslaugas ir pan.;
- Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinio tobulinimosi pažymėjimą, kuris gaunamas tik baigus atitinkamus mokymus bei pripažinus šį pažymėjimą SAM nustatyta tvarka.

Didžiausias išlaidas atliekant PVSV sukelia paties PVSV atlikimas, kurio duomenys apibendrinami ir pateikiami PVSV ataskaitoje, visuomenės supažindinimas su PVSV ataskaita bei pakartotinis PVSV ataskaitos taisymas. PVSV atlikimui ne tik įsigyjamos paslaugos iš išorės, bet ir vystytojo darbuotojai skiria daug laiko rinkdami duomenis, dokumentus ir pan. Vystytojas pats neturi nei tiek specializuotos kompetencijos, nei žmonių ir laiko išteklių, reikalingų PVSV atlikimui pagal metodikos reikalavimus, o ekspertai, besispecializuojantys šioje srityje, turi pakankamai kompetencijų. Pažymėtina, kad daugelis tų pačių duomenų surenkami ir Atrankos dėl PAV atlikimo metu, todėl šie du procesai iš dalies yra besidubliuojantys ir galimi apjungti. Pakartotinį PVSV ataskaitos taisymą dažniausiai lemia atsakingos institucijos skirtingai interpretuojami klausimai dėl atitikties metodikai, nors pasitaiko ir nekokybiškai atliktų PVSV. Pastarąją situaciją lemia nedidelė konkurencija tarp licencijuotų ūkio subjektų (jų tėra 20, NVSC 2018 m.), dėl ko šios paslaugos pakankamai brangios ir pakankamai reikšmingos (apie 7,4 tūkst. Eur per metus vienam tipiniam ūkio subjektui).

Tikslinės grupės pagal įpareigojimus:

- 1) 1 įpareigojimo tikslinę grupę sudaro visi gamybinių projektų vystytojai – 60 ūkio subjektų, nes reikalavimas taikomas visiems ūkio subjektams;
- 2) 2 įpareigojimo tikslinę grupę sudaro apdirbamojoje gamyboje veikiančios ūkio subjektai, kuriems AAA 2018 m. duomenimis 2017 m. reikėjo atlikti PAV pagal PAV įstatymo 1 priedą (PAV gauti duomenys reikšmingi atliekant PVSV), o tokių ūkio subjektų 2015–2017 m. laikotarpiu buvo po 2 kasmet;
- 3) 3 įpareigojimo tikslinę grupę sudaro ūkio subjektai, kuriems po Atrankos dėl PAV procedūros reikėjo atlikti pilną PAV, įskaitant PVSV – AAA duomenimis tokių apdirbamojoje gamyboje veikiančių ūkio subjektų 2015–2017 m. laikotarpiu buvo po 2 ūkio subjektus kasmet;

- 4) 4 ir 5 įpareigojimų tikslinę grupę sudaro ūkio subjektai, turintys licencijas vykdyti visuomenės sveikatos priežiūros veiklą siekiant atlikti PVSV – NVSC 2018 m. duomenimis tokių ūkio subjektų 2018 m. buvo 20.

Nustatyta koreliacija tarp didžiausias reguliavimo naštos išlaidas sukeliančių įpareigojimų ir tarp juos nustatančių teisės aktų (Lentelė 21).

Lentelė 21. Reguliavimo našta pagal poveikio visuomenės sveikatai vertinimo teisės aktus, Eur

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo našta, Eur
1.	Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas	591,755.64
2.	Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas	51,687.06
3.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. V-491 "Dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinių nurodymų patvirtinimo"	150,698.94
4.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. V-713 "Dėl Priemonių ir įrangos licencijuojamai visuomenės sveikatos priežiūros veiklai vykdyti sąrašo patvirtinimo"	228,495.60
5.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. vasario 9 d. įsakymas Nr. V-97 "Dėl Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų/fizinių asmenų, turinčių arba siekiančių išlaikyti licenciją verstis licencijuojama visuomenės sveikatos priežiūros veikla, kvalifikacijos ir profesinio tobulinimo kursų programų turinio reikalavimų aprašo patvirtinimo"	6,105.96
6.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymas Nr. V-474 "Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo atvejų tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo "	266,112.00

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta sukuria LR Visuomenės sveikatos įstatymas, nustatantis reikalavimą atlikti PVSV, tvarkos aprašas, nustatantis papildomus PVSV atlikimo atvejus, ir turinčių teisę atlikti PVSV ūkio subjektų licencijavimo tvarka, nustatanti priemonių ir įrangos sąrašą. Pastarasis reikalavimas galima perteklinis, nes nebūtinai visoms įmonėms, teikiančioms PVSV paslaugas, reikėtų turėti tokią įrangą – dalį paslaugų licencijuotos įmonės galėtų įsigyti rinkoje ir gali turėtų tik dalį įrangos – tai padidintų konkurenciją šioje srityje.

Detalesni skaičiavimai pateikiami šios Ataskaitos 4 priede, pateikiamame Excel formatu, skaičiuoklės lape „PVSV“.

3.4.5. Aktualios reformos ir pasiūlymai

2015 m. Lietuvoje buvo įgyvendintas projektas „Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo plėtojimas Lietuvoje“, finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės lėšomis pagal Lietuvos 2007–2013 metų Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ VP1-4.3-VRM-02-V priemonę „Viešųjų politikų reformos skatinimas“. Projektas buvo įgyvendinamas 5 metus. Jo metu buvo siekiama įvertinti PVSV taikymą Lietuvoje, parengti PVSV tobulinimo ir plėtojimo priemones, stiprinti administracinius PVSV gebėjimus, didinti poveikio sveikatai vertinimo svarbą dalyvaujančiuose ar susijusiuose su PVSV vertinimu sektoriuose ir institucijose. Projekto metu buvo parengti ir publikuoti 3 PVSV metodiniai leidiniai, 11 PVSV metodinių rekomendacijų atskiroms aktualioms ūkio šakoms ir skirtingų sektorių strateginiams dokumentams vertinti, plečiamos PVSV taikymo sritys. Taip pat buvo parengtos 6 PVSV mokymo programos ir pagal šias programas kursus baigė 143 valstybės ir savivaldybių įstaigose dirbantys visuomenės sveikatos, transporto, turizmo, žemės ūkio, energetikos, aplinkos apsaugos sektorių specialistai.

Detalūs pasiūlymai dėl PVSV pokyčių pateikiami Ataskaitos 3.5. skyriuje.

3.5. SANITARINIŲ APSAUGOS ZONŲ ĮTEISINIMAS

3.5.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

SAZ Gamybinių projektų vystymo srityje yra specialioji žemės naudojimo sąlyga, t. y. žemės plotas tarp gamybinio objekto ir gyvenamųjų pastatų. Lietuvoje šiuo metu galioja 2 teisės aktai, kuriuose reglamentuojami Gamybinių projektų vystymo srityje aktualūs SAZ dydžiai:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“. Šių sąlygų 60 p. nustato Gamybinio objekto sanitarinę apsaugos zoną. SAZ dydis priklauso nuo įmonės kenksmingumo klasės. Kenksmingumo klasė pagal minėtą teisės aktą nustatoma pagal higienos normą CH-245-71. Tačiau šis dokumentas yra Sovietų Sąjungos dokumentas, o ne Lietuvos, kuris ir Rusijos Federacijoje jau negalioja, todėl praktiškai ir Lietuvoje netaikomas. Atitinkamai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. 343 pasenusių normų turi būti atsisakyta. Minėtas nutarimas Nr. 343 Gamybinių projektų vystymo srityje reglamentuoja SAZ tik žuvų perdirbimo ir konservavimo veiklai, atitinkamai 50 arba 100 metrų priklausomai nuo perdirbamo žuvų kiekio.
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. V-586 „Dėl sanitarinių apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklių patvirtinimo“. Šis įsakymas nustato visus SAZ dydžius, kurie aktualūs gamybiniais objektams. Pvz., avalynės gamyba – 50 m., medinių talpyklų gamyba – 100 m., rankinių ir kitų laikrodžių gamyba – 100 m., invalidų vežimėlių gamyba – 100 m., laivų statyba ir remontas – 100 m., celiuliozės gamyba – 500 m.

Kaip pastebėjo didžioji dalis respondentų interviu metu, dauguma SAZ dydžių yra nustatyti veikloms, kurių vykdymas šiais laikais nesukelia jokios taršos už sklypo ribų, taip pat nustatyti veikloms per dideli ir moksliniais skaičiavimais nepagrįsti SAZ dydžiai. NVSC ir SAM nepateikė informacijos šios Ataskaitos rengėjams, kada ir kokiais moksliniais skaičiavimais buvo nustatyti SAZ dydžiai, kurie iš esmės riboja verslo veiklą, siekiant visuomenės sveikatos.

Pagal Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 str. asmenys, projektuojantys, statantys, rekonstruojantys (norintys keisti ūkinę veiklą, didinti jos intensyvumą), valdantys ar turintys nuosavybės teisę į statinius, kuriuose vykdoma (planuojama vykdyti) ūkinė veikla yra susijusi su žmogaus gyvenamosios aplinkos tarša, arba planuojantys šių statinių teritorijas, nustato sanitarines apsaugos zonas. SAZ ribos nustatomos ir įrašomos į Nekilnojamojo turto kadastrą ir Nekilnojamojo turto registrą vadovaujantis Žemės įstatymu. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo (PVSV) ar planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (PAV) procesų metu gali būti nustatyti kitokie negu Sveikatos apsaugos ministro patvirtinti sanitarinės apsaugos zonos ribų dydžiai.

Atlikus PAV ar PVSV procedūrą arba neatlikus minėtų procedūrų, bet siekiant įteisinti normatyvines SAZ ribas, investuotojai turi įgyvendinti SAZ įteisinimo procesą. NTR įregistruotam žemės sklypui (ar jo daliai) taikomos papildomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, jeigu jos nustatomos patvirtinus naują teritorijų planavimo dokumentą, žemės valdos projektą, žemės savininko, valstybinės ar savivaldybės žemės patikėtinio rašytiniu sutikimu. Minėta Žemės įstatymo nuostata yra įgyvendinama poįstatyminiuose teisės aktuose: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos kadastro nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 534.

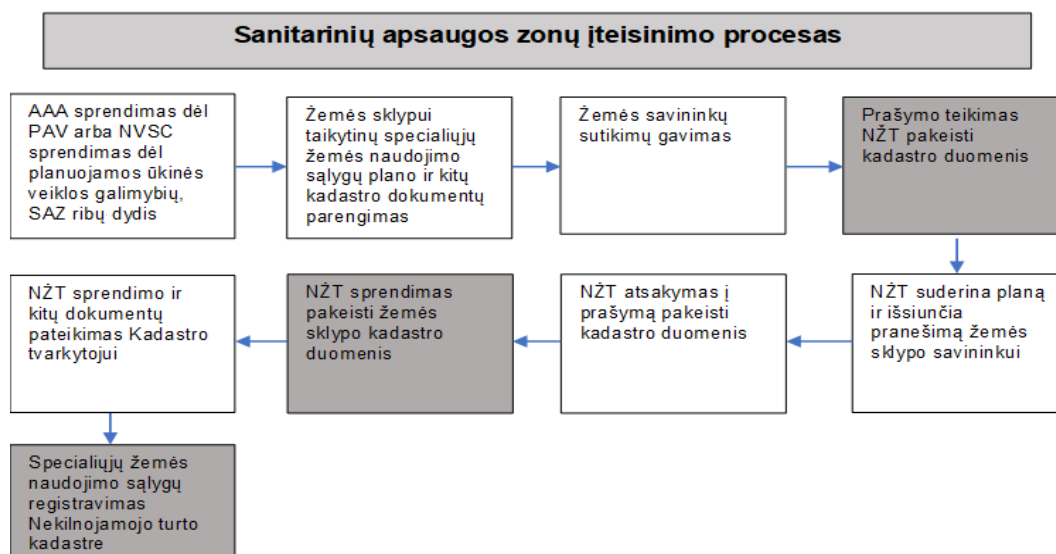
Šioje dalyje nebuvo nustatyta perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai įsipareigojimai, nes ši procesą nustato nacionalinės teisės normos.

3.5.2. SAZ įteisinimo procesai

SAZ ribų įteisinimas gali būti vykdomas po PVSV ar PAV procedūros arba siekiant įteisinti normatyvinį SAZ dydį. Tačiau SAZ ribų arba specialiųjų žemės ar miško naudojimo sąlygų įteisinimas (įregistravimas) yra atskira – ne PAV, ir ne PVSV procedūra, kurią organizuoja pats PŪV organizatorius kartu su žemės sklypo savininku (ar jo įgaliotu atstovu) kreipdamiesi į NŽT. Pagrindiniai procedūros etapai (Paveikslas 20):

- PAV ar PVSV procesas, sprendimo dėl SAZ ribų gavimas (jeigu keičiami normatyviniai SAZ dydžiai);
- Žemės sklypui taikytinų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų plano ir kitų kadastro dokumentų parengimas;
- Žemės savininkų, kurių sklypams bus taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, sutikimų gavimas;
- Prašymo teikimas NŽT pakeisti kadastro duomenis. NŽT patikrina, ar specialiųjų žemės naudojimo sąlygų planas parengtas pagal teisės aktų reikalavimus, tinkamai paskaičiuota žemės sklypo vertė ir užpildyta kadastro duomenų forma (teisės aktai nenustato termino). NŽT suderina planą ir išsiunčia pranešimą žemės sklypo savininkui dėl taikytinų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų ir nurodo pateikti pastabas ne vėliau kaip per 30 d. nuo pranešimo gavimo. NŽT parengia atsakymą prašymą pateikusiam asmeniui per 20 d. nuo sklypo savininko pastabų gavimo. NŽT vadovas priima sprendimą pakeisti žemės sklypo kadastro duomenis (terminas nenustatytas). Per 3 d. d. išsiunčia savininkui sprendimo kopiją. NŽT teikia kadastro tvarkytojui NŽT vadovo sprendimą pakeisti žemės sklypo kadastro duomenis įrašant taikytinas ir (ar) panaikinant anksčiau taikytas specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, žemės sklypo kadastro duomenų formą ir žemės sklypui taikytinų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų planą (jeigu toks planas rengtas) (3 d.d. nuo sprendimo priėmimo). Detaliau terminai nurodyti Lentelė 22.
- Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų, įrašant jas į Nekilnojamojo turto kadastrą ir Nekilnojamojo turto registrą, įregistravimo procesas;
- Prašymas įrašyti specialiąsias žemės naudojimo sąlygas kadastro duomenų valdytojui;
- Žemės sklypo savininkas ar naudotojas informuojamas apie numatomą žemės sklypo kadastro duomenų pakeitimą ir žemės sklypui taikytiną specialiąją žemės naudojimo sąlygą.

Paveikslas 20. Sanitarinių apsaugos zonų įteisinimo procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Vertintojų duomenimis, SAZ įteisinimo procedūra praktikoje gali užtrukti nuo 2 mėn. iki 1 m. SAZ įteisinimo procesai ir terminai yra apibendrinti žemiau (Lentelė 22).

Lentelė 22. Sanitarinės apsaugos zonos: procesai, trukmė ir problemos

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Visų reikalingų dokumentų, įrodančių, kad žemės sklypui turi būti taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, gavimas/parengimas (planai, žemėlapiai, išrašai, brėžiniai ir pan.). Žemės sklypo kadastro bylos sudarymas ir žemės sklypui taikytinų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų plano parengimas	-	30	-	-
Žemės savininkų, kurių sklypams bus nustatomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, sutikimų gavimas	-	Terminas labai individualus	-	-
Prašymo NŽT įrašyti specialiąsias žemės naudojimo sąlygas pateikimas	-	1	-	-
NŽT suderina planą ir išsiunčia pranešimą žemės sklypo savininkui	20	-	-	-
NŽT atsakymas į prašymą pakeisti kadastro duomenis	20	20	Terminas gali būti optimizuotas, nes NŽT turi galimybę nagrinėti pateiktus dokumentus per tą patį terminą, kai išsiunčia pranešimą žemės sklypo savininkui	Procedūra pradama nuo pranešimo išsiuntimo
NŽT sprendimas pakeisti žemės sklypo kadastro duomenis	-	10	Nenustatytas procedūrinis terminas teisės akte, todėl praktikoje NŽT atsakymo parengimas ir sprendimo priėmimas trunka iki 30 d. d. Sprendimo priėmimui nustatytas per ilgas terminas, nes NŽT gali nagrinėti dokumentus nuo prašymo ir kitų dokumentų pateikimo NŽT momento.	3
NŽT sprendimo ir kitų dokumentų pateikimas Nekilnojamojo turto kadastrui ir Nekilnojamojo turto registru, registravimas	13	14-30	NTR ir kadastrui duomenų ir dokumentų pateikimo optimalus terminas būtų 3 d.d., registravimui – 5 d.d.	8

Procesas	Trukmė teisės akte, d. d.	Trukmė praktikoje, d. d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuota trukmė, d. d.
Žemės sklypo savininkas ar naudotojas informuojamas apie numatomą žemės sklypo kadastro duomenų pakeitimą ir žemės sklypui taikytiną specialiąją žemės naudojimo sąlygą	5	5	Informavimo procedūra nereikalauja papildomo tyrimo, todėl gali būti įgyvendinta per trumpesnį terminą.	3

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant Lentelė 22 nurodytus duomenis, galima daryti išvadą, kad SAZ įteisinimo procese institucijos laikosi teisės aktuose nustatytų terminų. Tačiau šiuo metu galiojantys teisės aktai nenustato procedūrinio termino „priimti NŽT sprendimą pakeisti žemės sklypo kadastro duomenis“, todėl šis procesas kartu su atsakymu į prašymą pakeisti kadastro duomenis vidutiniškai trunka apie 30 d. d. Todėl optimizavimas galimas teisės akte nustatant NŽT sprendimo priėmimo terminą.

Viso proceso trukmė detalai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5, kur nurodyta, kad SAZ įteisinimo procesas vidutiniškai trunka 149 d. d. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius, visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 64 d. d.

Skirtumas tarp teisės aktuose numatyto termino ir praktikoje yra identifikuotas tik NŽT sprendimo ir kitų dokumentų registravimo veiksmė. Šis skirtumas sudaro iki 17 d. d. Tačiau šis terminas labai priklauso nuo tam tikrų atvejų specifikos bei pateikiamas kaip intervalas, neįgyvendinimo kaštų vertinimas laikytinas neaktuali.

3.4.3. Institucijų funkcijos

SAZ įteisinimo procedūroje dalyvauja NŽT ir valstybės įmonė Registrų centras.

3.4.4. Reguliavimo naštos vertinimas

Reguliavimo naštos išlaidos sanitarinių apsaugos zonų (SAZ) srityje vystant gamybinius projektus visai tikslinei grupei sudaro 2,175,899.04 Eur, visos išlaidos yra prisitaikymo išlaidos. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus pateikiamos žemiau (Lentelė 23).

Lentelė 23. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus SAZ srityje, Eur

Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
1.	Įpareigojimas nustatyti SAZ projektuojant, statant, rekonstruojant statinius ir teisės aktų nustatyta tvarka įrašyti SAZ į Nekilnojamojo turto kadastrą ir Nekilnojamojo turto registrą	0	2,134,571.04	2,134,571.04
2.	Įpareigojimas laikytis įstatyme numatyto draudimo nustatytose SAZ draudžiama statyti administracinės, prekybos, maitinimo, kultūros, mokslo, poilsio, gydymo, sporto paskirties pastatus, specialiosios paskirties pastatus, susijusius su apgyvendinimu, įrengti minėtų objektų patalpas kitos paskirties pastatuose, išskyrus atvejus, kai minėti objektai naudojami tik įmonės ar ūkininko ūkio reikmėms.	0	41,328.00	41,328.00
3.	Aerodromo sanitarinės apsaugos zonoje objektų statyba bei rekonstrukcija ir ūkinė veikla šioje zonoje turi būti suderinta su Nacionaliniu visuomenės sveikatos centru prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Nacionalinis visuomenės sveikatos centras) ir Civilinės aviacijos administracija	0	0	0
	Iš viso:	0	2,175,899.04	2,175,899.04

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta sukuria įpareigojimas nustatyti SAZ projektuojant, statant, rekonstruojant statinius ir teisės aktų nustatyta tvarka įrašyti SAZ į Nekilnojamojo turto kadastrą

ir Nekilnojamojo turto registrą, tuo tarpu įpareigojimas, susijęs su aerodromo sanitarinės apsaugos zonoje objektų statyba bei rekonstrukcija ir ūkinė veikla šioje zonoje, yra nesisteminis, t.y. retai praktikoje sutinkamas atvejis (Paveikslas 21).

Paveikslas 21. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus SAZ srityje, Eur

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta, nustatant ir įteisinant SAZ, sukelia reikalavimas parengti sanitarinės apsaugos zonos ribas nustatančius dokumentus ir kartu su prašymu pateikti įrašyti į Nekilnojamojo turto kadastrą ir įrašomas į Nekilnojamojo turto kadastrą vadovaujantis Žemės įstatymu (34,375.20 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), kurią lemia išlaidos išorės paslaugoms, pvz., teisininkams (100,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), projektuotojams (300,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui) ir išlaidos kaimyninių sklypų savininkų sutikimams/ pritarimams gauti (28,00.00 Eur, kai yra bent 2 kaimyniniai sklypai), bei reikalavimas nustatyti SAZ ribų dydžius pagal LR Vyriausybės nustatytus SAZ ribinius dydžius (600,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), įvertinus konkrečios ūkinės veiklos galimą poveikį visuomenės sveikatai, kuris nustatomas atsižvelgiant į Planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ar planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesų metu gautus rezultatus. Šiems vertinimams atlikti ir atitinkamai SAZ ribų dydžių nustatymui pasitelkiamos projektuotojų ir matininkų paslaugos (500,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), išlaidos kuriems ir sudaro didžiausią reguliavimo naštos dalį šiam reikalavimui įgyvendinti.

Tikslinės grupės dydžiai skiriasi pagal įpareigojimus:

- 1) 1–2 įpareigojimai taikomi visoms įmonėms (tikslinės grupės dydis 60, t.y. ūkio subjektai, pranešę apie statybų pradžią statant ypatingus ir neypatingus gamybos paskirties statinius pagal galiojančius statybos leidimus ir veikiančius tiek LEZ, tiek ne LEZ teritorijose);
- 2) Kadangi 3 įpareigojimas laikomas nesisteminis, t.y. retai praktikoje pasitaikančiu atveju, todėl tikslinė grupė taikoma ta pati, tik metinės reguliavimo naštos išlaidos laikomos lygios nuliui.

Nustatyta koreliacija tarp didžiausias reguliavimo naštos išlaidas sukeliančių įpareigojimų ir tarp juos nustatančių teisės aktų (Lentelė 24).

Lentelė 24. Reguliavimo našta pagal SAZ nustatymo teisės aktus, Eur

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo našta, Eur
1.	Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas	2,039,650.49

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo našta, Eur
2.	1997 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr.343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“	29,520.00
3.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. V-586 „Dėl Sanitarinės apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklių patvirtinimo“	106,728.55

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo našta nustatant SAZ sukelia reikalavimų susijusių su specialiujų žemės naudojimo sąlygų įgyvendinimu, didžiausios išlaidos patiriamos įsigyjant išorės paslaugas (projektuotojų, teisininkų paslaugas bei patiriant išlaidas kaimyninių sklypų savininkų sutikimams/ pritarimams gauti).

Atsižvelgiant į tai, kad dauguma SAZ nustatomos vystomo objekto sklypo ribose, apdirbamojoje gamyboje naudojamos vis aplinkai draugiškesnės, neteršiančios technologijos, SAZ svarba mažėja ir galėtų būti taikomos atsižvelgiant į nustatytas rizikas, pvz., potencialias cheminių ar kitų kenksmingų medžiagų pateikimui į aplinką rizikas ir pan., tuo sumažinant reguliavimo naštos išlaidas tiems ūkio subjektams, kurių ūkinė veikla nekelia pavojaus aplinkai ir žmonių sveikatai.

Detalesni skaičiavimai pateikiami šios Ataskaitos Priede Nr. 4, pateikiamame Excel formatu, skaičiuoklės lape „SAZ“.

3.4.5. Aktualios reformos ir pasiūlymai

Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų nustatymo tvarka dėl SAZ pasikeitė kartu su teritorijų planavimo reforma, įsigaliojusia nuo 2014 m sausio 1 d. 2018 m. Vyriausybė pateikė Seimui Įstatymo dėl specialiųjų žemės naudojimo sąlygų projektą Nr. 17-323, kuris nustato specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, nurodo teritorijas, kuriose šios sąlygos turi būti taikomos, sudaro teises prielaidas šiame įstatyme nurodytas teritorijas centralizuotai registruoti NTR. Šis įstatymo projektas atkartoja nemažai šiuo metu galiojančių normų pagal Specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343. Vyriausybė įstatymo projekto aiškinamajame rašte⁵² nurodo, kad minėtu įstatymo projektu sprendžiamos problemos:

- Žemės įstatymo 22 str. 12 dalyje nustatyta: „Nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos konkrečiam žemės sklypui taikomos nuo jų įrašymo į Nekilnojamojo turto registrą“, t. y. ūkinė ir (ar) kitokia veikla žemės sklype gali būti ribojama, tik įrašius šias sąlygas į NTR. Pažymėtina, kad ši Žemės įstatymo nuostata nurodo specialiąsias žemės naudojimo sąlygas įrašyti į NTR, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatyme nustatyta, kad specialiosios žemės naudojimo sąlygos yra žemės sklypo kadastro duomuo, bet praktikoje įrašomos ne šios sąlygos, bet Nutarime nurodytų teritorijų, kuriose šios sąlygos turi būti taikomos, pavadinimai. Jei Nutarime teritorija nenurodyta, jos pavadinimas į NTR neįrašomas.
- Dažni atvejai, kai dėl įvairių priežasčių specialiosios žemės naudojimo sąlygos (praktikoje – teritorijų, kuriose jos taikomos, pavadinimai) į NTR neįrašytos (teisės aktai nenurodo, per kiek laiko tai turi būti padaryta ir kuriuo metu turi būti gautas žemės savininko, valstybinės ar savivaldybės žemės patikėtinio rašytinis sutikimas dėl specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įrašymo), todėl pagal Žemės įstatymo nuostatas jos gali būti netaikomos.
- Specialiosios žemės naudojimo sąlygos, taikomos nustatytose teritorijose, šiuo metu nėra registruojamos, informacija apie šias taikomas sąlygas gaunama tik išnagrinėjus konkrečių

⁵² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/b2ce4950361b11e79f4996496b137f39?jfwid=-ji9gtebbv>

žemės sklypų kadastro duomenis, kuriuose nėra informacijos apie specialiųjų žemės naudojimo sąlygų galiojimą (pateikiama nuoroda į Nutarimą, bet teritorija, kurioje taikomos šios sąlygos, nežymima). Neaišku, kokiaje konkrečioje teritorijoje šios sąlygos turėtų būti taikomos.

Įstatymo projektu nustatomas terminas, nuo kurio momento įsigalioja SAZ suformuotuose žemės sklypuose: specialiosios žemės naudojimo sąlygos taikomos nuo teritorijų įrašymo į Nekilnojamojo turto kadastrą ir NTR dienos. Žemės sklypų savininkų sutikimas dėl SAZ turi būti gaunamas iki teritorijų planavimo dokumento, žemės valdos projekto patvirtinimo; statybą leidžiančio dokumento išdavimo; sveikatos apsaugos ministro įgaliotų institucijų teigiamo sprendimo dėl planuojamos ūkinės veiklos priėmimo (kai atliekamos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo procedūros neatliekant poveikio aplinkai vertinimo), jei numatoma ūkinei ir (ar) kitokiai veiklai vykdyti šie dokumentai turi būti rengiami.

Kaip nurodo dauguma respondentų, viena iš didžiausių problemų, kuri ateityje gali tik aštrėti, jei toliau reguliuosime SAZ, kurių ribos išeina už sklypo ribų – tai žemės naudojimo apribojimai ir galimybių nebuvimas susiderinti su žemės savininku (-ais) dėl žemės naudojimo apribojimų. Aplinkos ministerijos nuomone, SAZ normatyvinių dydžių nustatymas yra abejotinas aplinkos taršos mažinimo tikslo požiūriu: tarša neturi išeiti už sklypo ribų. Tačiau Lietuvos teisės aktai per SAZ leidžia taršai teisėtai pasklisti aplinkinėse teritorijose. Tačiau SAZ panaikinimo argumentams šiuo metu nepitaria dauguma respondentų – asociacijų, kurios mano, kad SAZ leidžia „apsisaugoti“ nuo pagrįstų gyventojų skundų, žalos atlyginimo bei kito didesnės taršos verslo priartėjimo. Tačiau verslo asociacijos abejoja esamų normatyvinių SAZ dydžių pagrįstumu, manoma, kad normatyvinės SAZ ribos yra pasenę ir nustatytos neįvertinus daugelio Lietuvos įmonių esamų veiklos technologijų.

Pažymėtina, kad šiuo metu nežiūrint to, ar gauti kaimyninių sklypų sutikimai, tarši įmonės veikla yra vykdoma po PVSV ataskaitos pateikimo ir NVSC sprendimo dėl ūkinės veiklos leistinumą ir nepriklauso nuo to, ar yra įteisintas SAZ. Todėl šio Vertinimo ekspertų nuomone, didžiausia problema yra ne SAZ įteisinimo procesas, bet nepagrįsti (pasenę) SAZ normatyviniai dydžiai, kurie neatitinka realios atitinkamos ūkinės veiklos sukeltos taršos. Todėl būtina atlikti naudojamų technologijų ir geriausiai prieinamų gamybos būdų analizę ir teisės aktuose nustatyti normatyvinius SAZ tik didelį neigiamą poveikį visuomenės sveikatai turinčioms ūkinėms veikloms (tik toms veikloms, kurioms šiandien atliekamas PAV). Tokiu būdu atskirai atliekamo PVSV siekiant nustatyti SAZ atvejų žymiai sumažėtų, o vertinamos būtų tik rizikingiausios veiklos. Jeigu minėtos analizės metu būtų identifikuota, kad SAZ turi būti nustatyta ir veikloms, kurioms taikoma Atrankos dėl PAV procedūra, tai šioms veikloms turėtų būti atliekamas PVSV, kurį siūlytina integruoti į Atrankos dėl PAV procesą (atsižvelgiant į Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas). Šiuo atveju NVSC sprendimas dėl ūkinės veiklos leistinumą nebūtų priimamas, NVSC dalyvautų Atrankos dėl PAV procese kaip PAV subjektas, teikdamas išvadą, ar pritaria/nepitaria siūlomam SAZ dydžiui.

Apibendrinimas

Instrumentas. PVSV ir SAZ įteisinimas.

Tikslas. Apsaugoti visuomenės sveikatą.

Išvada. Galiojanti PVSV tvarka ir SAZ įteisinimo procesas sukelia perteklinę administracinę našta verslui, neatitinka Visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme nustatytų tikslų ir didžiaja dalimi dubliuoja Atrankos dėl PAV procesą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ yra pasenusių Sovietų Sąjungos dokumentų nuorodų, kurios turi būti panaikintos.

Pasiūlymai.

Siekiant išspręsti susidariusias problemas dėl PVSV ir SAZ, galimi šie sprendimai:

1. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimą integruoti į Atranką dėl PAV nereikalaujant ūkio subjektų atskirai atlikti PVSV dėl SAZ nustatymo.
2. Įstatyme nustatyti SAZ tik didelį neigiamą poveikį visuomenės sveikatai turinčioms ūkinėms veikloms (atlikus naudojamų technologijų, geriausiai prieinamų gamybos būdų analizę).
3. Peržiūrėti esamus SAZ dydžius, kad jie atitiktų realią ūkinės veiklos sukeltą taršą.
4. Integravus PVSV į Atrankos dėl PAV procesą, NVSC kompetencija turi išlikti tokia, kaip numatyta PAV įstatyme, nepriimant atskiro sprendimo dėl ūkinės veiklos leistinumą, tik teikiant AAA motyvuotą išvadą pagal savo kompetenciją papildomai nurodyti ar pritaria/nepitaria siūlomam SAZ dydžiui. Svarstyta, ar valstybės institucijų kompetencija negalėtų būti optimizuota integruojant AAA ir NVSC kompetencijas PAV ir Atrankos dėl PAV procesuose vienoje institucijoje (AAA).
5. PAV ir Atrankos dėl PAV procesų metu, siūlant SAZ nustatyti už PŪV sklypo teritorijos ribų, kartu su PAV ataskaitos ar Atrankos dėl PAV dokumentais AAA ir NVSC galėtų būti pateikiami kaimyninių sklypų savininkų sutikimai.
6. Siūlytina optimizuoti PVSV procesą ir keisti teisės aktuose nustatytus procesinius terminus pagal pateikiamą lentelę (Lentelė 18).
7. Įstatymai turi numatyti NVSC kompetenciją PVSV procese, ūkinės veiklos ribojimai (SAZ) taip pat turi būti nustatyti įstatyme;
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ turi būti panaikintos nuorodos į Sovietų Sąjungos dokumentus.

4. STATYBOS PROCESŲ ORGANIZAVIMAS

4.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Statyba yra kompleksinė sritis, kuri aprėpia ekonominius, ūkinės veiklos laisvės, aplinkosaugos, socialinius, nuosavybės, žmogaus teisių ir kitus aspektus ir jie turi būti subalansuoti aiškiau ir veiksmingu teisiniu reguliavimu.

Statybos procesas yra tęstinė veikla, kurią gali organizuoti subjektas, turintis Statybos įstatyme (SĮ) numatytą teisę būti statytoju ir atitinkantis šios teisės įgyvendinimo sąlygas. Teisę būti statytoju turi Lietuvos bei užsienio valstybių fiziniai ir juridiniai asmenys, kitos užsienio organizacijos (SĮ 3 str.1 d.). SĮ 3 str. 2 d. yra įtvirtinti privalomieji reikalavimai statytojo teisei įgyvendinti. Aptariama įstatymo norma nustato, kad statytojo teisė įgyvendinama, kai: 1) statytojas žemės sklypą, kuriame statomas statinys, valdo nuosavybės teise arba valdo ir naudoja kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais pagrindais; šis reikalavimas netaikomas Aplinkos ministerijos nustatytais atvejais, kai nėra suformuoti žemės sklypai (atnaujinant (modernizuojant) pastatus, atliekant statinio kapitalinį ar paprastąjį remontą ir pan.); 2) statytojas turi statybą leidžiantį dokumentą (kai jis privalomas); 3) statytojas statinį (jo dalį) valdo nuosavybės teise arba valdo ir naudoja kitais, Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais pagrindais – statinio rekonstravimo, remonto ir griovimo atvejais.

Statybos teisinius santykius įstatymų lygmenyje reguliuoja SĮ. Įstatymas buvo pakeistas iš viso 38 kartus, priimtos dvi naujos redakcijos (2001 ir 2016 m.). Naujausia šio įstatymo redakcija (2016 m. birželio 30 d. įstatymas Nr. XII-2573), įsigaliojusi nuo 2017 m. sausio 1 d., iki 2018 m. gegužės 8 d. (analizuojamų teisės aktų sąrašo sudarymo datos) jau buvo pakeista 4 kartus. Dažna įstatymo kaita sukuria teisinį nestabilumą, netikrumą, kad statybos procesas bus vykdomas esant stabiliai

teisinei aplinkai. Kita vertus, SĮ raida liudija ir tai, kad nacionalinėje teisėkūroje, atsižvelgiant į ES valstybių narių bei kitų vakarų Europos šalių praktiką, vis dar ieškoma optimalaus statybų proceso teisinio reguliavimo modelio. Šis modelis, be kita ko, turėtų sudaryti teises prielaidas ir sąlygas, kad statinys, atitinkantis visus esminius statinių reikalavimus, leistinoje vietoje galėtų būti suprojektuotas ir pastatytas bei pradėtas eksploatuoti pagal paskirtį per protingą tokiam procesui atlikti kaip įmanoma trumpesnį terminą.

Statybų organizavimo procese, be specialiojo statybos teisinius santykius reglamentuojančio SĮ, įstatymų lygmenyje yra aktualūs ir kiti įstatymai (ŽĮ, TPI, PŪVPAVI, kt.), kurių nuostatos aptartos pirmesnėse Ataskaitos dalyse.

SĮ yra įtvirtinta šio įstatymo nuostatas įgyvendinančių nacionalinių normatyvinių statybos techninių dokumentų sistema (SĮ 8 str.): statybos techniniai reglamentai; statybos taisyklės; nustatyta tvarka priimti statybos srityje taikomi Lietuvos standartai (taip pat Lietuvos perimti Europos ir tarptautiniai standartai); techniniai įvertinimai; metodiniai nurodymai, rekomendacijos. Statybos teisinio reguliavimo apžvalgai yra reikšmingi Vyriausybės įgalios institucijos – Aplinkos ministerijos, kuriai pavesta formuoti valstybės politiką urbanistikos ir architektūros, statybos ir jos priežiūros srityje, priimami teisės aktai - statybos techniniai reglamentai (STR). Jų rengimo tvarką ir principus nustato Statybos techninis reglamentas STR 1.01.02:2016 „Normatyviniai statybos techniniai dokumentai“, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. spalio 10 d. įsakymu Nr.D1-669 (toliau – Reglamentas STR 1.01.02:2016). Šis Reglamentas statybų teisinio reguliavimo sistemoje, be kita ko, reikšmingas tuo aspektu, kad jame įtvirtintas normatyvinių statybos techninių dokumentų periodinės peržiūros reikalavimas. Pagal Reglamento STR 1.01.02:2016 21 punktą normatyviniai statybos techninių dokumentų sistemos dokumentai turi būti peržiūrėti ne rečiau kaip kas 5 metai. Peržiūros tikslas – nustatyti, ar normatyvinius statybos techninius dokumentus reikia: palikti galioti, iš dalies pakeisti, laikyti netekusiais galios.

Pagal SĮ 8 str. 2 d. STR yra privalomi visiems statybos dalyviams, taip pat viešojo administravimo subjektams, inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų savininkams (naudotojams), juridiniams ir fiziniams asmenims, kitoms organizacijoms, kurių veiklą reglamentuoja šis įstatymas. STR nustatomi valstybės reguliuojami ir kontroliuojami privalomieji reikalavimai, kuriuos būtina įgyvendinti, procedūros, kurių būtina laikytis statybų dalyviams, institucijoms ir kitiems subjektams, kuriems taikytinos SĮ nuostatos. Galioja 64 tokios prigimties ir paskirties aktai. Nurodytų normatyvinių statybos techninių dokumentų normavimo sritis ir objektus apibūdina indeksai STR1, STR2⁵³.

Gamybinių projektų vystymo srityje veikiančių subjektų statomi statiniai pagal teisės aktuose nustatytą statinių klasifikavimą paprastai patenka į ypatingųjų statinių grupę. SĮ 2 str. 20 d.

---

⁵³ Statybos techniniai reglamentai, žymimi indeksu STR1 (jų yra 15), yra norminiai teisės aktai, kurie įgyvendina Statybos įstatymo normas pagal statybos techninės veiklos pagrindines sritis, statybos proceso etapus, reglamentuoja statybos dalyvių, viešojo administravimo subjektų, kitų fizinių ir juridinių asmenų, kurių veiklos principus nustato šis įstatymas, teisių ir pareigų įgyvendinimo tvarką pagal atskirus statybos etapus. Iš STR1 grupės statybos techninių reglamentų statybos organizavimo procese itin reikšmingi STR, reguliuojantys pagrindinius statybos organizavimo proceso (SOP) etapus: STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“; STR 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“; STR 1.06.01:2016 „Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra“, STR 1.03.01:2013 „Statybiniai tyrimai. Statinio avarija“.

STR1 grupei priskirtini ir bendrieji (klasifikaciniai) reglamentai, kurie įtvirtina bendrąsias nuostatas normavimo objektams. Pvz., STR 1.01.08:2002 „Statinio statybos rūšys, STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“. Reglamentu STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ statiniai yra suklasifikuoti į grupes ir pogrupius pagal pagrindinę naudojimo paskirtį. Gamybinių projektų (GP) vystymui aktuali pastatų grupė „negyvenamieji pastatai“ yra suklasifikuota į 22 pogrupius, tarp jų išskiriant GP vystymui reikšmingus pogrupius: gamybos ir pramonės paskirties pastatai (7.8 p.), sandėliavimo paskirties pastatai (7.9 p.). STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ taip pat yra patvirtinti Statybos įstatyme apibrėžtomis ypatingųjų ir nesudėtingų statinių kategorijoms priskirtų statinių sąrašai.

ypatingųjų statinių kategorijai priskiriamas statinys, kuriame naudojamos ar saugomos pavojingosios medžiagos (pagal nustatytus jų ribinius dydžius); statinys, kuriame yra potencialiai pavojingų įrenginių ar atliekami potencialiai pavojingi darbai; sudėtingos konstrukcijos ir sudėtingų technologijų statinys; visuomenės poreikiams naudojamas pastatas, kuriame vienu metu būna daugiau kaip 100 žmonių. Reglamentu STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ buvo patvirtintas ypatingųjų statinių kategorijai priskiriamų statinių sąrašas, kuris sudarytas atsižvelgiant į statinių (pastatų ir inžinerinių statinių), suklasifikuotų pagal jų naudojimo paskirtį, sudėtingumo požymius ir techninius parametrus. Iš negyvenamosios paskirties pastatų ypatingųjų statinių kategorijai priskirti energetikos pastatai ir degalinės (Sąrašo 2,3 punktai), taip pat Sąrašo 4 punkte nurodyti kiti negyvenamosios paskirties pastatai, atitinkantys šiame punkte išvardytus požymius ir techninius parametrus (20 m. ir aukštesni; įgilinti 7 m. ir daugiau skaičiuojant nuo pastatu užstatyto žemės paviršiaus vidutinės altitudės; konsolinių pastato dalių laikančiosios konstrukcijos išsikišusios nuo fasado plokštumos daugiau kaip 3 m; pastatai, kurių laikančiosios konstrukcijos tarp atramų (angos) ilgesnės kaip 12 m.; pastato bendras plotas didesnis kaip 2000 m²; naudojamos 100 m² ir didesnės I grupės lakiųjų medžiagų talpyklos). Be to, Reglamentu STR 1.01.03:2017 nustatyta, kokie statiniai, neatsižvelgiant į jų naudojimo paskirtį, priskirti ypatingų statinių kategorijai (pvz., 30 m. ir aukštesni). Taigi, gamybos paskirties pastato priskyrimą ypatingajam statiniui kiekvienu konkrečiu atveju lemia normatyviniais statybos techniniais dokumentais apibrėžti sudėtingumo požymiai ir techniniai parametrai, o kai kuriais atvejais vien tik atitinkamai gamybos veiklos sričiai būdingos savybės (ar naudojamos bei saugomos pavojingosios medžiagos, ar yra potencialiai pavojingų įrenginių, ar atliekami potencialiai pavojingi darbai).

Pagal Reglamentą STR 1.01.02:2016 statybos techninių reglamentų, žymimų indeksu STR2, normavimo objektai yra: bendrosios nuostatos (esminiai statinių reikalavimai ir kt.); statinių paskirties reikalavimai; statybos sklypas ir jo aplinka; statinio konstrukcijos, inžineriniai tinklai ir sistemos, susisiekimo komunikacijos, kiti statinio techniniai reikalavimai. Kai kurie STR2 grupės reglamentai (jų yra 49) yra plataus ir universalaus taikymo (pvz., nustatantys esminius statinių reikalavimus; reikalavimus žmonių su negalia reikmėms). Kiti nustato normatyvinius statybos techninius reikalavimus atitinkamų paskirčių statinių projektavimui ir statybai (pvz., STR 2.02.07:2012 „Sandėliavimo, gamybos ir pramonės statiniai. Pagrindiniai reikalavimai“; STR 2.02.08:2012 „Automobilių saugyklų projektavimas“), ar atitinkamoms konstrukcijoms, sistemoms (pvz., STR 2.05.08: 2005 „Plieninių konstrukcijų projektavimas. Pagrindinės nuostatos“, STR 2.05.20:2006 „Langai ir išorinės įėjimo durys“). STR grupės statybos techninių reglamentų reikalavimų išpildymą projektuotojas perkelia į techninio projekto atitinkamų dalių sprendinius.

Gamybos paskirties statinių statybos procese, be kita ko, privalu vadovautis statybos techniniu reglamentu STR 2.02.07:2012 „Sandėliavimo, gamybos ir pramonės statiniai. Pagrindiniai reikalavimai“, nustatančiu bendruosius reikalavimus šios paskirties statinių projektiniams, planiniams ir tūriniais sprendiniams, bei statybos techniniu reglamentu STR 2.03.02:2005 „Gamybos, pramonės ir sandėliavimo sklypų tvarkymas“, kuris nustato sklypo dalijimo į paskirties zonas, gamybos statinių išdėstymo sklype, užstatymo tankio, sklypų susisiekimo komunikacijų ir inžinerinių tinklų sistemos įrengimo reikalavimus.

STR2 grupėje išskirtinai paminėtini Aplinkos ministro 2002-2008 m. redakcijų įsakymais patvirtinti statybos techniniai reglamentai STR 2.01.01(1):2005, STR 2.01.01 (2):1999, STR 2.01.01 (3):1999, STR 2.01.01 (4):2008, STR 2.01.01 (5):2008, STR 2.01.01 (6):2008 (toliau – **Reglamentai (1-6)**), nustatantys **šešis esminius** statinių reikalavimus (1.Mechaninis atsparumas ir pastovumas; 2. Gaisrinė sauga; 3. Higiena, sveikata, aplinkos apsauga; 4. Naudojimo sauga; 5. Apsauga nuo triukšmo; 6. Energijos taupymas ir šilumos išsaugojimas). Reglamentų (1-6)

bendrosiose nuostatose nurodyta, kad šie statybos techniniai dokumentai: 1) nustato pagrindines Lietuvos Respublikos statybos techninio normavimo, projektavimo ir statybos kryptis, suderintas su Europos Sąjungos Tarybos 1988 m. gruodžio 21 d. direktyva 89/106/EEC „Dėl valstybių narių įstatymų, kitų teisės aktų ir administracinių nuostatų, susijusių su statybos produktais, derinimo“ (toliau - Direktyva 89/106/EEC) nuostatomis; 2) reglamentų tikslas - vadovaujantis Direktyva 89/106/EEC, konkretizuoti kiekvieną esminį statinių reikalavimą; 3) reglamentai yra privalomi normatyvinius statybos techninius dokumentus ir statinių saugos bei paskirties dokumentus rengiantiems fiziniams ir juridiniams asmenims, taip pat statybos dalyviams, statybos ir statinio saugos bei paskirties reikalavimų valstybinės priežiūros institucijoms, savivaldybėms.

Reglamentų (1-6) nuostata, kad jie yra privalomi „statybos dalyviams“, faktiškai yra adresuota ir statytojui (užsakovui), kuris SĮ prasme yra pagrindinis statybos dalyvis – lėšų į statybą investuotojas (SĮ 1 str. 99 d., 13 str.1 d.). Pažymėtina, kad Reglamentai (1-6) iš esmės yra įvairių techninių normatyvų, kurie turi būti įvykdyti, siekiant suprojektuoti ir pastatyti esminius statinių reikalavimus atitinkantį statinį, rinkiniai. Jais faktiškai vadovaujasi ne pats statytojas, o specialių žinių statybų srityje turintys statybų dalyviai, kurie statytojo (užsakovo) pavedimu pagal atitinkamas sutartis dalyvauja statybų organizavimo procese.

Dėl Reglamentų (1-6) pažymėtina, kad jie yra pasenę, nesuderinti su galiojančiu SĮ ir šiuo įstatymu įgyvendinamu 2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr.305/2011, kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros sąlygos ir panaikinama Tarybos direktyva 89/108/EEB (toliau – **Reglamentas (ES) Nr.305/2011**). Šis Reglamentas (ES) įsigaliojo nuo 2011 m. balandžio 24 d., o kai kurios jo nuostatos, išvardytos šio ES teisės akto 68 straipsnyje, tarp jų ir pirmasis priedas „Esminiai statinių reikalavimai“, įsigaliojo nuo 2013 m. liepos 1 d. Atitinkamai 2013 m. birželio 18 d. įstatymu Nr.XII-383 (įsigaliojo nuo 2013 m. liepos 1 d.) buvo padaryti SĮ pakeitimai bei papildymai, skirti suderinimui su Reglamentu (ES) Nr.305/2011 ir jo nuostatų įgyvendinimu, tarp jų ir dėl esminių statinių reikalavimų nustatymo (SĮ 4 str.1 ir 4 dalių pakeitimai).

Reglamento (ES) Nr.305/2011 68 str. nurodyta, kad šis reglamentas yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse. Šio Reglamento (ES) pirmajame priede nurodyti **septyni esminiai** statinių reikalavimai, kurių turi būti laikomasi projektuojant ir statant statinį (1. Mechaninis atsparumas ir pastovumas; 2. Gaisrinė sauga; 3. Higiena, sveikata ir aplinka; 4. Sauga ir galimybė patekti į statinį naudojimo metu; 5. Apsauga nuo triukšmo“; 6. Energijos taupymas ir šilumos išsaugojimas; 7. Tvarus gamtos išteklių naudojimas), tačiau jie nedetalizuoti. Tai padaryti palikta pačioms valstybėms narėms. Minėtame Reglamente (ES) įtvirtintas papildomas esminis statinių reikalavimas - tvarus gamtos išteklių naudojimas. Reglamento preambulės (1) punkto nuostata „laikantis valstybių narių taisyklių statiniai turi būti projektuojami ir statomi taip, kad **nekeltų pavojaus žmonių, naminių gyvūnų ar nuosavybės saugai ir nepakenktų aplinkai**“, valstybėms narėms leidžia teisėkūros priemonėmis nustatyti detalizuotas nacionalines taisykles, skirtas Reglamente (ES) Nr.305/2011 nustatytų esminių statinių reikalavimų užtikrinimui, atsižvelgiant į konkrečios valstybės narės gamtines sąlygas ir kitus ypatumus.

Nuo 2013 m. liepos 1 d. įsigaliojusios redakcijos SĮ 4 str. 1 d. įtvirtinta: „Statinys (jo dalis) turi būti suprojektuotas ir pastatytas taip, kad per ekonomiškai pagrįstą statinio naudojimo trukmę pagal jo naudojimo paskirtį atitiktų Reglamente (ES) Nr. 305/2011 nustatytus esminius statinių reikalavimus“. Aptariamo straipsnio 2 d. nustatyta: „Reglamente (ES) Nr. 305/2011 nustatyti esminiai statinių reikalavimai (vienas, keli ar visi) išsamiai apibrėžiami ir statinio techniniai parametrai pagal statinių ar statybos produktų charakteristikų lygius ir klases nustatomi pagal Vyriausybės nustatytą kompetenciją Vyriausybės įgaliotų institucijų teisės aktuose. Atliekant Patikrą nustatyta, kad šis įstatymų leidėjo pavedimas nėra įvykdytas, nes įsigaliojus nuo 2013 m.

liepos 1 d. Reglamento (ES) Nr.305/2011 pirmajam priedui ir SĮ pakeitimams, 2002-2008 m. redakcijos Reglamentai (1-6), nustatantys šešis esminius statinių reikalavimus, suderintus su tuo laiku galiojusia Direktyva 89/106/EEC, nebuvo peržiūrėti sisteminio suderinimo su aukštesnės galios teisės aktų pakeitimais kontekste. Reglamentuose (1-6), be kita ko, yra apibrėžčių, kurios pagal SĮ pakeitimus, suderintus su Reglamentu (ES) Nr. 305/2011, arba nebevertojamos, arba yra iš esmės pasikeitęs jų turinys, gausu nuorodų į negaliojančius teisės aktus. Toks SĮ įgyvendinantis teisinis reguliavimas nesiderina su įstatymo viršenybės principu, taip pat su teisėkūros sistemiškumo principu, neatitinka statybos techninių dokumentų periodinės peržiūros terminų reikalavimo, klaidina statybų teisinio reguliavimo aktus taikančius statybų dalyvius ir kitus suinteresuotus subjektus, apsunkena galiojančio teisinio reguliavimo paiešką ir praktinį taikymą.

Nors Reglamentas (ES) Nr.305/2011 yra tiesioginio taikymo ES teisės aktas, tačiau jo teisinė sąranga, nustatanti esminius statinių reikalavimus, paliekant valstybėms narėms teisę juos detalizuoti nacionaliniuose aktuose, lemia poreikį ir iš SĮ 4 str.2 d. kylančią pareigą nacionalinėje normatyvinių statybos techninių dokumentų sistemoje atnaujinti Reglamentus (1-6)) detalizuojant Reglamente (ES) Nr.305/2011 įtvirtintus esminius statinių reikalavimus. Aplinkos ministro įsakymai, kuriais patvirtinti Reglamentai (1–6), turi būti peržiūrėti priimant reikiamus aktus, suderintus su galiojančiu SĮ, Reglamentu (ES) Nr.305/2011. Siekiant normatyvinių statybos techninių dokumentų sistemos suderinimo atitinkamai turi būti sprendžiama dėl šiuo metu susietų su Reglamentais (1–6) STR2 grupės statybos techninių reglamentų peržiūros. (10 Apibendrinimas)

Dėl SĮ ir kai kurių STR1 grupės statybos techninių reglamentų pakeitimų pasiūlymai teikiami Ataskaitos 4.2.3 skyriuje.

4.2. Statybos organizavimo procesas

Žemės sklypo įsigijimo, pertvarkymo, teritorijų planavimo gamybinių projektų vystymui aspektai yra išnagrinėti ankstesnėse Ataskaitos dalyse. Šioje Ataskaitos dalyje bus nagrinėjami statybos organizavimo proceso etapai, aptariamos pagrindinės tų etapų procedūros, kurios pagal galiojančią teisinį reguliavimą turi būti atliktos realizuojant Gamybinių projektų vystymo srityje veikiančio statytojo sumanymą statyti apdirbamosios gamybos įmonę iki statybos užbaigimo ir statinio bei daiktinių teisių į jį įregistravimo NTR. Taip pat bus pateikta siūloma statybos organizavimo proceso (SOP) schema, kurioje atskleista kaip atrodytų šis procesas pagal Tiekėjų siūlomą SOP teisinio reguliavimo pakeitimų modelį, kuris lemtų esminius SOP pakeičius (Paveikslas 25, Modelis 1). Aprašant atskirus SOP etapus bus atliekami palyginimai kaip vyksta SOP pagal galiojančią teisinį reguliavimą (Paveikslas 22) ir kokie būtų šio proceso esminiai pokyčiai pagal siūlomus teisinio reguliavimo pakeitimus (Paveikslas 25, Modelis 1). Be to, šioje Ataskaitos dalyje (jeigu nebūtų atsižvelgta į pasiūlymus pagal Modelį 1 (Paveikslas 25), teikiami pasiūlymai (Modelis 2) dėl esamo statybos organizavimo proceso (Paveikslas 22) pakeitimų.

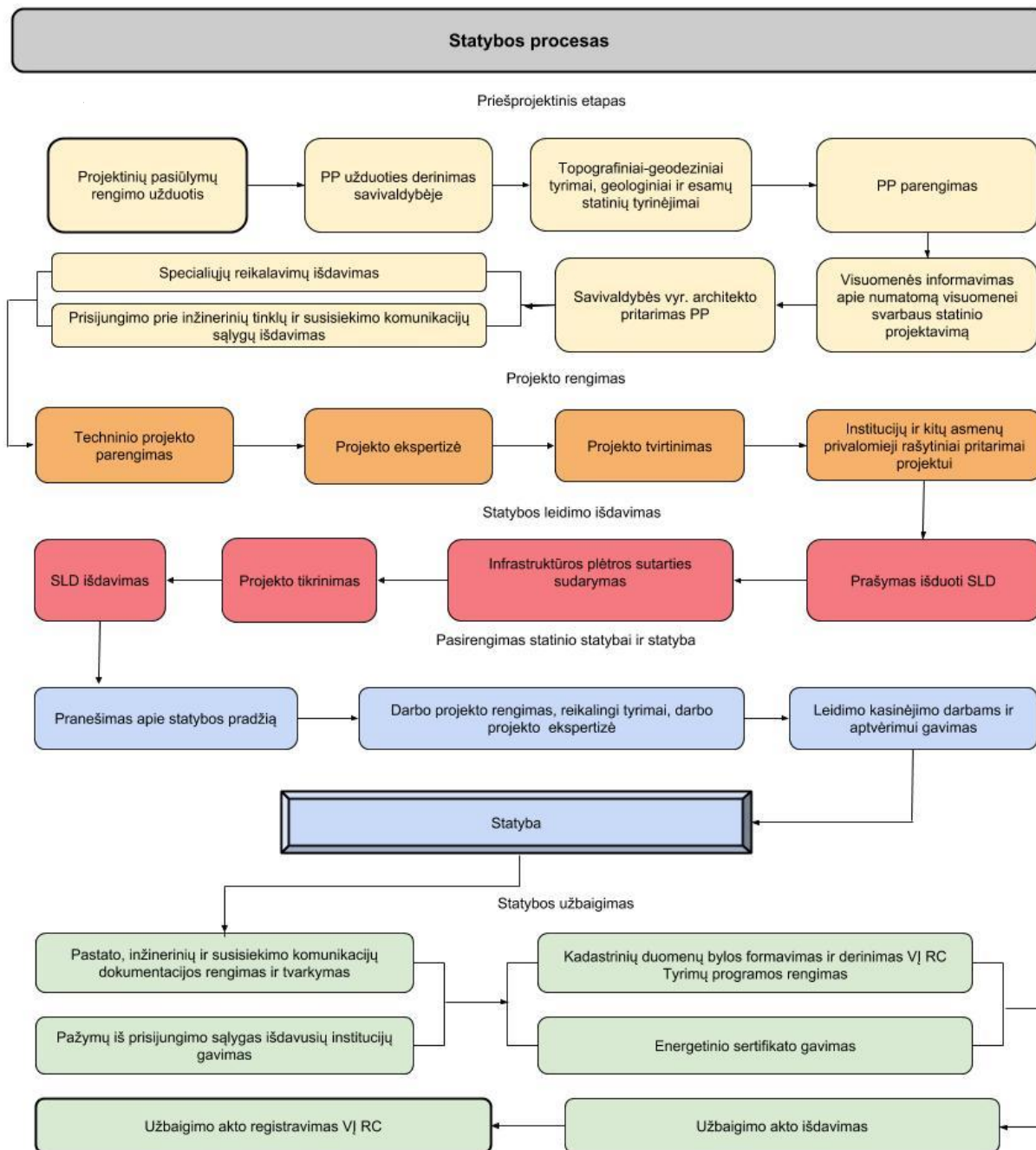
Pagal galiojančią Statybos įstatymą galima išskirti keturis pagrindinius SOP etapus: 1) statinio projektavimas, 2) statybą leidžiančio dokumento (SLD) išdavimas, 3) statinio statyba, 4) statybos užbaigimas. Nurodytus pagrindinius SOP etapus detalizuoja statybos techniniai reglamentai⁵⁴. Siekiant detaliau atskleisti SOP (Paveikslas 22), be minėtų 4 pagrindinių SOP etapų, atskirai išskiriamas priešprojektinis etapas (PPE etapas), atskleidžiama procesų, kuriuose statybos dalyviai

⁵⁴ 1) STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas. Projekto ekspertizė“, patvirtintas Aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 7d. įsakymu Nr.D1-738) (toliau – Reglamentas STR 1.04.04:2017); 2) STR 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“, patvirtintas Aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr.D1-878 (toliau - Reglamentas STR 1.05.01:2017); 3) STR 1.06.01:2016 „Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra“, patvirtintas Aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr.D1-848 (toliau – Reglamentas STR 1.06.01:2016)

vykdo atitinkamą organizavimo ir (ar) techninę veiklą, o valstybės ir/ar savivaldybių institucijos ir kiti subjektai atlieka jų kompetencijai priskirtas funkcijas.

Paveikslas 22. Statybos organizavimo procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Gamybinių projektų vystymui statomi apdirbamosios gamybos paskirties pastatai, kaip taisyklė, dėl atitinkamų jų savybių priskiriami prie ypatingųjų statinių. Pagal SĮ naujo ypatingojo ir neypatingojo statinio statybai, ypatingojo ar neypatingojo statinio rekonstravimui privaloma gauti SLD, todėl atitinkami turi būti rengiamas statybos projektas arba rekonstravimo projektas (SĮ 24 str. 1 d. 1, 2 p. ir 3 d., 27 str. 1 d. 1, 2 p.). Atsižvelgiant į tai, Ataskaitoje vartojant sąvoką „statinio projektai“, SĮ 24 str. 1 d. prasme turima omenyje tik šių kategorijų statiniai ir jų statybai rengiami projektai.

Statinio projektas yra normatyvinių statybos techninių dokumentų nustatytos sudėties dokumentų, kuriuose pateikiami statinio sprendiniai (statinio projekto dalys, skaičiavimai, brėžiniai), skirtų SLD gauti, statybai vykdyti ir statybos užbaigimo procedūroms atlikti, visuma (SĮ 1 str. 61 d.). Reglamentu STR 1.04.04:2017 yra išskiriamas techninis projektas – projekto pirmuoju etapu rengiamas normatyvinis statybos techninis dokumentas ir darbo projektas – projekto antrasis etapas, techninio projekto tąsa, kuriame detalizuojami techninio projekto sprendiniai ir pagal kurį atliekami statybos darbai (Reglamento STR 1.04.04:2017 6.4, 6.19, 11 – 14 p.).

Priešprojektinis etapas

Priešprojektiniame (PPE) etape turi būti atliktos SĮ numatytos procedūros ir sukomplektuotas statinio techniniam projektui rengti privalomų dokumentų paketas. PPE etape yra atliekamos (Paveikslas 22) nurodytos procedūros.

Galiojančiame SĮ apibrėžta, kad projektiniai pasiūlymai – pasiūlymai, kurių tikslas – išreikšti projektuojamo statinio architektūros ir kitų pagrindinių sprendinių idėją ir kurie pateikiami kaip informacija visuomenei apie numatomą statinių projektavimą bei gali būti naudojami rengiant specialiuosius reikalavimus (SPR) (SĮ 1 d.45 p.). Iš minėto teisinio reguliavimo matyti, kad PP rengimas yra numatytas visuomenės informavimo apie numatomą statinių projektavimą tikslu, taip pat nurodyti atvejai, kuriais parengti projektiniai pasiūlymai panaudojami kaip informaciniai, o vienu atveju kaip privalomieji.

Įstatymo lygmenyje įtvirtinta, kad PP rengiami, kai juos rengti privaloma aplinkos ministro nustatyta tvarka (SĮ 24 str.3 d.). Statytojas PP rengia dėl statinių, įtrauktų į visuomenei svarbių statinių (jų dalių) sąrašą, taip pat Teritorijų planavimo įstatymo 20 str. nustatytais atvejais (kai neparengti vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentai ir statyba konkrečiame žemės sklype yra leidžiama pagal savivaldybės bendrojo plano ir (ar) vietovės lygmens bendrojo plano, jeigu jis parengtas, sprendinius). Pažymėtina, kad pagal Aplinkos ministro 2018 m. liepos 12 d. įsakymu Nr.D1-673 atliktą Reglamento STR 1.04.04:2017 4 priedo „Visuomenei svarbių statinių (jų dalių) sąrašas“ pakeitimą, atitinkamų negyvenamųjų pastatų (jų dalių) įtraukimas į šį sąrašą susietas ne tik su statinių naudojimo paskirtimi, kaip buvo iki šio teisinio reguliavimo pakeitimo dėl gamybos ir pramonės paskirties, taip pat sandėliavimo paskirties pastatų, bet ir su jų priskyrimu ypatingųjų ir neypatingųjų statinių grupei. 2018 m. liepos 12 d. redakcijos visuomenei svarbių statinių (jų dalių) sąrašė yra išskirta statinių grupė „Ypatingieji ir neypatingieji negyvenamieji pastatai (jų dalys)“, į kurią, be kita ko, įtraukti Reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ 7 punkte nurodyti gamybos ir pramonės paskirties pastatai, sandėliavimo paskirties pastatai (7.8 – 7.9 p.). Gamybos ir pramonės pastatų priskyrimas visuomenei svarbiems statiniams lemia, kad projektinių pasiūlymų rengimas yra privalomas visais atvejais, kai statomi tokios paskirties pastatai. Patikroje dalyvavusių respondentų nuomone, PP rengimas yra reikalingas ir tikslingas.

PP sudėtis nurodyta Reglamento STR 1.04.04:2017 13 priedo 8 punkte. PP aiškinamajame rašte nurodoma statinio ar jo dalies statybos vieta, statinio ar jo dalies pagrindinė naudojimo paskirtis, žemės sklypo teritorijos naudojimo reglamento parametrai ir kita informacija. Jeigu numatyta PP rengimo užduotyje, aiškinamajame rašte aprašomi gamybos ar kitos veiklos rūšies, projektuojamos statinyje, technologinis procesas. Į PP sudėtį įeina grafinė dalis, kurią sudaro žemės sklypo su gretima urbanistine aplinka, planas. PP duomenys panaudojami rengiant techninio projekto, kurio struktūra yra nustatyta Reglamento STR 1.04.04:2017 8 priede, bendrąją, architektūros, konstrukcijų, gamybos technologijos ir kitas sudedamąsias dalis. Pagal interviu dalyvavusių respondentų (projektuotojų) patirtį, PP medžiaga techniniame projekte sudaro apie 30 proc. viso techninio projekto.

PP etape statytojas (jo įgaliotas asmuo) savivaldybės administracijai turi pateikti pirminį projektinį dokumentą (PP). Gamybinių projektų vystymo srityje veikiantis subjektas yra suinteresuotas, kad kompetentinga valstybės institucija per protingą, kaip įmanoma trumpesnę laiką motyvuotai išspręstų, ar jo sumanymas projektuoti ir statyti atitinkamą apdirbamosios gamybos paskirties pastatą gali būti įgyvendintas, t.y. ar statytojo atitinkamais pagrindais valdomame žemės sklype yra galimas. Savivaldybės administracijos pritarimas PP suponuoja išvadą, kad kompetentinga institucija esminiais klausimais nenustatė jokių aplinkybių, kurios galėtų lemti išvadą, jog statytojo pateikto statybinio sumanymo realizavimas toje vietoje negalimas. Pritarimo projektiniams pasiūlymams etape savivaldybės administracija gali išduoti statytojui ir specialiuosius reikalavimus, jei statytojas to prašo.

Projektinių sprendinių statinio architektūrinei idėjai išreikšti parengimo kai kurie aspektai yra aptarti Architektūros įstatyme. Šio įstatymo 10 str. apibrėžta savivaldybių vyriausiųjų architektų pareigybė, nurodytos kai kurios jų funkcijos, tarp jų – pritarimo raštu PP funkcija.

SĮ 37 str. savivaldybės administracijos direktoriui (jo įgaliotam savivaldybės administracijos valstybės tarnautoju) yra priskirta pareiga informuoti visuomenę apie visuomenei svarbių statinių (dalių) projektavimą. Įstatymo lygmenyje statytojui nėra nustatyta jokių pareigų, susijusių su visuomenės informavimu apie numatomą statinio projektavimą.

Pagal STR 1.04.04:2017 VIII skyriaus nuostatas visuomenės informavimo apie numatomą statinio projektavimą procedūrą turi inicijuoti statytojas, pateikdamas savivaldybės administracijai prašymą informuoti visuomenę apie parengtus PP. Savivaldybės administracijai gavus tokį statytojo prašymą, turi būti atliktos visuomenės informavimo procedūros (paviešinami PP savivaldybės internetinėse svetainėse ir statytojui įrengiant informacinius stendus numatytos statybos vietose; rengiamas viešas susirinkimas; projektuotojas parengia atsakymus pasiūlymams pateikusiems visuomenės atstovams, jei reikia kreipiasi į Nekilnojamojo turto vertinimo tarybą išvadai parengti, ją gavęs teikia savivaldybės vyriausiajam architektui prašymą pritarti PP). Visuomenės informavimo procedūra laikoma įvykusia, jei per 1 valandą į viešą susirinkimą neatvyko nė vienas asmuo. Visuomenės informavimo procedūros baigiamos savivaldybės administracijos tarnautojo, atliekančio savivaldybės vyriausiojo architekto funkcijas, sprendimu pritarti arba motyvuotai nepritarti PP. Pagal Reglamentą STR 1.04.04:2017 68 p. šis sprendimas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 36 str., gali būti skundžiamas administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui.

Dėl visuomenės informavimo procedūros pažymėtina, kad kituose įstatymuose, kurie yra aktualūs gamybinių projektų vystymo srityje ir pagal kuriuos atitinkamuose procesuose yra numatytas visuomenės dalyvavimas (TPĮ, PŪVPAVĮ) yra vartojamos dvi sąvokos: „suinteresuota visuomenė“ ir „visuomenė“. Nurodytuose įstatymuose šios sąvokos yra iš esmės apibrėžtos analogiškai ir iš jų yra aiškus minėtų įstatymų prasme vartojamas šių sąvokų turinys. Tuo tarpu SĮ vartojama sąvoka „visuomenė“ neapibrėžta, taip pat nėra nurodytų į susijusiuose įstatymuose esančias apibrėžtis, tačiau nuo jų neturėtų skirtis.

Gamybinių projektų vystymo srityje planuojamai ūkinei veiklai, kurios vykdymui, be kita ko, reikia suprojektuoti ir pastatyti atitinkamus statinius, PŪVPAVĮ numatytais atvejais iki statybą leidžiančio dokumento išdavimo turi būti atlikti atrankos dėl PAV arba PAV procesai. TPĮ ir PŪVPAVĮ sąvoka „visuomenė“ apibrėžta plačiai (vienas arba daugiau fizinių ir (ar) juridinių asmenų, jų asociacijos, organizacijos arba grupės). Tai reiškia, kad taip apibrėžti visuomenės segmentai, pasinaudodami suinteresuotos visuomenės teisėmis teisės aktų nustatyta tvarka gali aktyviai dalyvauti visų lygmenų teritorijų planavimo dokumentų viešinimo procedūrose ir ne tik

gauti informaciją apie teritorijų planavimą, kuriame, be kita ko, numatomos gamybinės paskirties ir infrastruktūrai skirtos teritorijos, bet ir teikti savo pasiūlymus, dalyvauti viešajame svarstyme.

Interviu dalyvavę respondentai (projektuotojai, statytojai) pažymėjo, kad PP viešinimo statybos procese procedūra dažnai dubliuoja teritorijų planavimo procese, o ypač atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo arba PAV procesuose atliekamą visuomenės informavimo procedūrą, kurioje suinteresuoti asmenys gauna esminę informaciją apie numatomą ūkinę veiklą ir statybą. Tyrimo metu surinkti duomenys, kad visuomenė į paskelbtą viešą susirinkimą atvyksta labai retai.

Tikslinga svarstyti dėl projektinių pasiūlymų viešinimo procedūros efektyvesnio modelio. Viena iš visuomenės neaktyvumo priežasčių PP viešinimo stadijoje gali būti netinkamai sumodeliuota viešinimo tvarka. Vertinimo metu nustatyta, kad savivaldybės savo interneto svetainėse informaciją visuomenei iki viešo susirinkimo skelbia skirtingose, kartais ilgesnės paieškos reikalaujančiose vietose, todėl per nustatytą terminą iki viešo susirinkimo suinteresuota visuomenė gali net nepastebėti informacijos. Pasibaigus viešinimo terminui, informacija savivaldybių svetainėse laikoma skirtingą laiko tarpą, po to pašalinama. Tai yra viena iš priežasčių kodėl visuomenė tampa aktyvi ir inicijuoja teisinius procesus dėl savo galimai pažeistų teisių gynimo, kai SOP yra nutolusi nuo PP viešinimo etapo (ginčijami SLD, kt.).

Pažymėtina, kad galiojančiame SĮ nustatytas SOP procedūrų eiliškumas (Paveikslas 22) nėra optimalus. Statytojas, gavęs savivaldybės administracijos pritarimą PP, turi rengti techninį projektą, kuris bendruoju atveju gali susidėti net iš 18 sudedamųjų dalių (Reglamento STR 1.04.04:2017 8 priedas) ir tik po to gali kreiptis į savivaldybės administraciją dėl SLD išdavimo, pateikdamas techninį projektą ir kitus SĮ 27 straipsnio 5 dalyje nurodytus dokumentus, tarp jų statinio projekto ekspertizės, kuri ypatingojo statinio statybos atveju yra privaloma, aktą. Techninio projekto rengimas ir jo ekspertizė pareikalauja iš statytojų atitinkamų išlaidų, kurios gali būti beprasmės, jei SLD nebus išduotas. Respondentų (projektuotojų, statytojų) praktiniais pastebėjimais SLD išdavimui pakanka žymiai siauresnės apimties projektinio dokumento, kuriame atsispindėtų konceptualūs sprendiniai. Pagal dabar galiojantį reguliavimą iki SLD išdavimo rengiamos akivaizdžiai perteklinės techninio projekto dalys (pvz., vidaus inžinerija). Todėl turi būti ieškoma subalansuoto teisinio reguliavimo modelio, derinant statytojo interesą ir viešąjį interesą statybų srityje (1 Apibendrinimas).

Iš galiojančio teisinio reguliavimo ir jo taikymo praktikoje analizės galima daryti išvadas, kad techninio projekto rengimas iki SLD išdavimo neracionalus, nes statytojas PP pateikia esminius duomenis (vieta žemės sklype; numatomo projektuoti statinio gabaritai (aukštis, ilgis, plotis); statinio pagrindinė naudojimo paskirtis; konstrukcijų ir lauko inžinerija), kurių pakanka išspręsti SLD išdavimo klausimą. SLD galėtų būti išduodamas SOP priešprojektiniame etape pagal PP, o konceptualūs sprendiniai turėtų būti detalizuojami rengiant projektą pagal normatyvinius statybos techninius dokumentus taip, kad projektuojamas statinys atitiktų Reglamente (ES) Nr.305/2011 apibrėžtus esminius statinio reikalavimus. Toks teisinis reguliavimas galėtų būti veiksmingas, nes jau PPE etape būtų išspręstas SLD išdavimo klausimas, statytojas išvengtų neapibrėžtumo situacijos, laiko ir lėšų sąnaudų, kurias patiria rengdamas techninį projektą iki SLD išdavimo, o SLD išdavimo klausimą sprendžianti institucija SLD išdavimo (neišdavimo) klausimą išspręstų per vieningą procedūrą. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, statytojas (užsakovas), investuodamas lėšas į techninio projekto rengimą ir jo ekspertizę, tačiau neturėdamas SLD, patenka į neapibrėžtą padėtį, nes nežino, ar projektas galės būti įgyvendintas, ar statyti bus leista. Nustatant tokį reguliavimo Modelį 1 (Paveikslas 25), kad SLD būtų išduotas pagal PP, turėtų būti apibrėžtos PP turinio gairės, orientuotos į tai, kad PP turi būti esminiai duomenys, kurių pakanka atsakyti į klausimą – ar konkrečių parametru ir statinio paskirties statyba konkrečioje vietoje yra leistina.

Pažymėtina, kad pagal galiojančią teisinį reguliavimą PPE etape statytojas su PP parengimu susijusiais klausimais turi pateikti savivaldybės administracijai 3 prašymus: prašymą derinti PP rengimo užduotį; prašymą informuoti visuomenę; prašymą pritarti PP (Reglamento STR 1.04.04:2017 60 p. ir 13 priedas). Pagal siūlomą Modelį 1 (Paveikslas 25) PP rengimo užduoties tvirtinimo siūloma atsisakyti, o vienu statytojo prašymu („vieno langelio“ principas) inicijuoti visas Modelio 1 schemos PPE etape nurodytas procedūras, pasibaigiančias SLD išdavimu (2 Apibendrinimas).

Iš nurodytų PPE etape atliekamų procedūrų statytojui vienu atveju palikta diskrecija apsispręsti, ar inicijuoti specialiųjų reikalavimų (SPR) išdavimo procedūrą. Pagal SĮ 2 str. 47 d. specialieji reikalavimai yra neprivalomas statytojo (užsakovo) pageidavimu statiniui nustatytų specialiųjų architektūros, paveldosaugos, saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos reikalavimų rinkinys, kurį išduoda savivaldybės administracijos direktorius ar jo įgaliotas savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas. Jei statytojas pateikia savivaldybės administracijai prašymą SPR gauti, SPR rinkinio išdavimo procedūra vyksta pagal „vieno langelio“ principą, t.y. savivaldybės administracija pateikia paraiškas Kultūros paveldo departamentui (KPD) ir saugomos teritorijos direkcijai (STD) SPR parengti pagal kompetenciją (SĮ 24 str. 6 d.). Pažymėtina, kad SPR rinkinys, susidedantis iš trijų sričių SPR, statytojui reikalingas ne kiekvieno GPV atveju. Jei statinys nėra susijęs su kultūros paveldo vietove ar jos apsaugos zona, ar su saugomos teritorijos zona, tokiu atveju statytojui pakanka kreiptis dėl specialiųjų architektūros reikalavimų nustatymo. Aptariamam atveju procedūra paprastesnė ir trumpesnė, nes savivaldybės administracijai nereikia teikti paraiškas įstatyme nurodytoms valstybės institucijoms (KPD ir STD) dėl SPR nustatymo pagal jų kompetencijos sritis.

Įstatymų leidėjas nuo 2017 m. sausio 1 d. dėl SPR nustatė statytojui lyg ir palankesnę teisinį reguliavimą ir SPR gavimas statytojui tapo neprivalomas. Patikroje dalyvavę respondentai (statytojai, projektuotojai) patvirtino, kad ši įstatymo nuostata yra neefektyvi. Statytojo diskreciją, ar inicijuoti SPR išdavimo procedūrą, faktiškai saisto SĮ 24 str. atitinkamos nuostatos.

SĮ 24 str. 24 d. įtvirtinta, kad statinio projektai turi atitikti normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimus, kurie galiojo tą dieną, kai buvo išduoti specialieji reikalavimai. Praėjus 5 metams po specialiųjų reikalavimų išdavimo ir tais atvejais, kai specialieji reikalavimai nebuvo išduoti, statinio projektai turi atitikti reikalavimus, kurie galiojo prašymo gauti statybą leidžiantį dokumentą pateikimo dieną. Pagal SĮ 24 str. 23 d. specialieji reikalavimai galioja 5 metus nuo jų išdavimo dienos, jeigu statybą leidžiantis dokumentas nebuvo gautas. Gavus statybą leidžiantį dokumentą, specialieji reikalavimai galioja iki statybos užbaigimo procedūrų užbaigimo dienos. Atsižvelgdami į minėtas SĮ 24 straipsnio nuostatas, statytojai, siekdami užsitikrinti statinio projekto rengimo laikotarpiui taikytino teisinio reguliavimo aiškumą ir stabilumą, kreipiasi dėl SPR išdavimo vien tam, kad tokiu būdu būtų užfiksuotas atskaitos laikas su kuriuo siejama statinio projekto rengimui taikytina teisė. Jei statytojas kreipiasi dėl SPR išdavimo ir juos gauna, pagal SĮ 24 str. 3 d. jie tampa privalomaisiais statinio projekto rengimo dokumentais. Tačiau specialiuosiuose reikalavimuose nenustatomi jokie reikalavimai, bet pakartojamos teisės aktų normos. Todėl minėtas teisinis reguliavimas turi būti subalansuotas (3 Apibendrinimas).

Nuostatos, kad SPR yra neprivalomi, galėtų būti atsisakyta vien dėl tos priežasties, kad šiuo metu galiojantys reikalavimai praktikoje nėra pakankamai aiškūs ir projektuotojui būtų sudėtinga pačiam aiškinti galiojančias normas, kuriomis turi vadovautis statytojas (statybų neteisėtumo atveju užsakovo nuostoliai gali būti labai dideli). Šiame kontekste pabrėžtina, kad SPR išdavimo procedūra neturėtų būti vien tik teisinis instrumentas, skirtas fiksuoti datą su kuria siejama statinio projekto rengimui taikytina teisė, normatyviniai statybos techniniai reikalavimai. Atliekant Patikrą apklausti respondentai pažymėjo, kad SPR išdavimas dažnai yra formalus, į išduodamus SPR

perrašomi atitinkamų teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai jų nedetalizuojant ir nepaaiškinant. Pagal siūlomą Modelį 1 SPR būtų privalomi, padidėtų jų reikšmė, nes į juos turėtų būti įrašyti reikalavimai, kurių turėtų būti laikomasi rengiant statinio projektą, detalizuojant (taikant konkrečiam atvejui) normas pagal PP išdėstytą koncepciją.

Jei tarp SPR rinkinių rengiančių institucijų neiškyla nesutarimų dėl SPR suderinimo, statytojas SPR rinkinį gali gauti maždaug per vieną mėnesį nuo prašymo su visais reikiama dokumentais pateikimo dienos. Jeigu SPR rinkinį rengiančios institucijos nesutaria, ginčą dėl suderinimo sprendžia savivaldybės administracijos sudaryta tarpžinybinė komisija. Ši komisija gali siūlyti savivaldybės administracijai išduoti komisijos suderintus SPR arba priimti sprendimą perduoti ginčą nagrinėti aplinkos ministro ir kultūros ministro sudarytai komisijai. Jei vyksta abi ginčo nagrinėjimo procedūros, pagal nustatytus terminus jos užtrunka apie vieną mėnesį. Ginčo atveju SPR išdavimo procedūros sustabdomos, SPR išdavimo terminas neskaiciuojamas, kol ginčas išsprendžiamas.

SĮ 24 str. 11 d. nurodyta, kad per 10 dienų išnagrinėjusi ginčą dėl specialiųjų paveldosaugos reikalavimų, specialiųjų saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos reikalavimų ir specialiųjų architektūros reikalavimų suderinamumo, aplinkos ministro ir kultūros ministro sudaryta komisija gali nurodyti savivaldybės administracijos direktoriui ar jo įgaliotam savivaldybės administracijos valstybės tarnautojui išduoti specialiuosius reikalavimus vadovaujantis šios komisijos suderintais specialiaisiais paveldosaugos reikalavimais, specialiųjų saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos reikalavimais, ir (ar) specialiaisiais architektūros reikalavimais. Minėta SĮ 24 str. 11 d, nuostata kelia pagrįstų abejonių dėl jos atitikties teisėtumo principui. Ginčą nagrinėjusios komisijos motyvuota nuomonė dėl SPR išdavimo galėtų būti tik rekomendacinio pobūdžio arba Įstatymu Komisijai suteikti įgaliojimai pačiai priimti sprendimą dėl SLD išdavimo (4 Apibendrinimas).

PPE etapui priskirtina prisijungimo sąlygų gavimo iš inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų savininkų ar naudotojų procedūra. Sprendimui dėl prisijungimo sąlygų išdavimo (neišdavimo) priimti yra numatytas 10 darbo dienų terminas nuo statytojo (užsakovo) prašymo išduoti šias sąlygas gavimo dienos (SĮ 24 str.17 d.) Patikroje dalyvavę socialiniai partneriai pažymėjo, kad daugiausia problemų sukelia prisijungimo sąlygų prie susisiekimo komunikacijų gavimas, nes nėra aktualaus kelių registro, gaištamas laikas aiškinantis atitinkamo kelio (gatvės) priklausomumą, skiriasi savivaldybių pozicija dėl prisijungimo sąlygų išdavimo (vienais atvejais prisijungimo sąlygų išdavimas supaprastintas, kitais apsunkintas).

SĮ nėra nustatyta, kad prisijungimo sąlygų ir specialiųjų reikalavimų išdavimą (neišdavimą) statytojas gali apskusti. Tai nevaržo statytojo teisių, o tik apsunkina informacijos apie apskundimo tvarką gavimą. Kita vertus, pagal Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio reikalavimus, individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta jo apskundimo tvarka. Ši įstatymo nuostata galioja viešojo administravimo subjektams. Pagal VTPSĮ 9 str. 1 d. nuostatas VTPSĮ, vykdydama statybos valstybinę priežiūrą, be kita ko, nagrinėja statytojo skundus dėl atsisakymo išduoti prisijungimo sąlygas ar SPR, jų neišdavimo per SĮ nustatytą terminą ar išduotų neatitikimo teisės aktų reikalavimams. Šiuo aspektu pažymėtina, kad teisės aktai nenustato jokio termino per kurį statytojas gali paduoti skundą VTPSĮ.

Pakeitus SĮ taip, kad SLD galėtų būti išduotas pagal projektinius pasiūlymus, specialiųjų reikalavimų ir prisijungimo sąlygų išdavimo klausimas turėtų spręstis pagal „vieno langelio“ principą, t.y. SPR turėtų būti nustatyti ir PRS išduotos kartu su SLD.

Projekto rengimo etapas

Teisiniai santykiai tarp statytojo (užsakovo) ir projektuotojo (SĮ 1 str.71 d.,16 str.) įforminami projektavimo darbų rangos sutartimi, kuri sudaroma vadovaujantis Civilinio kodekso normomis (CK 6.700-6.704 straipsniai). Projektuotojas į procesą faktiškai įsijungia pirminiame etape, rengia projektinius pasiūlymus.

Pagal galiojantį SĮ, techninio projekto rengimas gali prasidėti pasibaigus visuomenės informavimo apie numatomą projektuoti statinį ir pritarimo projektiniams pasiūlymams procedūroms. Pakeitus teisinį reguliavimą pagal Modelį 1 (Paveikslas 25) taip, kad SLD galėtų būti išduotas pagal PP, techninio projekto rengimo etape turėtų būti detalizuojami konceptualūs sprendiniai pagal privalomuosius statinio projekto rengimo dokumentų, normatyvinių statybos techninių dokumentų ir normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų reikalavimus taip, kad statinys būtų suprojektuotas ir pastatytas užtikrinant atitiktį Reglamente (ES) Nr.305/2011 nurodytiems esminiams statinio reikalavimams.

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą, projektuotojui baigus rengti techninį projektą, turi būti atlikti pasirengimo kreiptis į savivaldybės administraciją dėl SLD išdavimo veiksmai: gauti privalomieji rašytiniai pritarimai statinio projektui; ypatingojo statinio ir statinio, kurio projektavimas ir (ar) statyba finansuojama Lietuvos Respublikos ir (ar) ES biudžeto lėšomis, privalomoji statinio projekto ekspertizė (SĮ 34 str.); statinio projektas patvirtintas statytojo (SĮ 26 str.), juos atlikus pateiktas prašymas savivaldybės administracijai išduoti SLD, atlikta statinio projekto sprendinių atitikties tikrinimas nustatytiems reikalavimams statytojui pateikus prašymą išduoti SLD (Lentelė 26, procedūra P3).

Pagal Modelį 1 projekto rengimo etape turėtų būti parengtas projektas, atlikta jo ekspertizė, projektas patvirtintas statytojo. Kitos procedūros, kurios numatytos pagal galiojantį įstatymą, būtų atliktos anksčiau (PPE etape). Tikslinga, kad ekspertizė būtų leista atlikti dalimis, nes tai spartintų procesą nedarant neigiamo poveikio galutiniam tikslui – pastatyti statinį, atitinkantį esminius reikalavimus.

Statybą leidžiančio dokumento išdavimo etapas

SĮ 27 str. 2 d. SLD išdavimo funkcija yra priskirta savivaldybės administracijos direktoriui (jo įgaliotam savivaldybės administracijos valstybės tarnautojui), išskyrus šioje įstatymo normoje nurodytus atvejus, kai SLD išdavimo funkcija priskirta VTPSI (įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus; naujų ypatingųjų ir neypatingųjų statinių statybai pajūrio juostoje; leidimus tęsti sustabdytą statybą).

Reglamento STR 1.05.01:2017 5 priedu yra nustatytas sąrašas valstybės institucijų, kurios pagal savo kompetenciją turi patikrinti ypatingojo ir neypatingojo statinio statybos ar rekonstravimo projekto sprendinių atitiktį Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimams (Lentelė 26). Institucijų dalyvavimas šiame procese apžvelgtas Ataskaitos 4.2.1 skyriuje „Institucijų funkcijos“.

Pagal 1.05.01:2017 14–22 punktus statinio projekto privalomojo patikrinimo procedūra organizuoja statytojo prašymą išduoti SLD priėmusi savivaldybės administracija, pranešdama per IS „Infostatyba“ tikrinančioms institucijoms apie prievolę patikrinti atitinkamą statinio projektą. Ypatingojo statinio statybos atveju projekto patikrinimo procedūra turi būti atlikta per 20 darbo dienų (SĮ 27 str.12 d.). Jei statinio projektui pritarė visi privalėję jį patikrinti subjektai (patikrinimo subjektui nepateikus jokio atsakymo, laikoma, kad statinio projektui subjektas pritarė), SLD

išduodami per 3 darbo dienas praėjus nustatytam statinio projekto patikrinimo terminui, registruojant IS „Infostatyba“ (SĮ 27 str.13 d.). Statytojui palankiausiu atveju (kai projektui pritaria visos tikrinančios institucijos), statytojas SLD gali gauti per protingą terminą. Apklausoje dalyvavusių respondentų nuomone, IS „Infostatyba“ kol kas neefektyvi, statytojas per šią sistemą gali išspręsti tik dalį su statybos organizavimu susijusių klausimų.

Sprendimą neišduoti SLD, statytojas (užsakovas) turi teisę apskųsti teismui. Atsakovais šiose bylose laikomi asmenys, nepritarę SLD išdavimui, ir SLD atsisakęs išduoti subjektas (SĮ 27 str.27 d.). Pagal Modelį 1 SLD neišdavimo apskundimas persikeltų į PPE etapą.

SĮ nustatyta, kad gavus nepritarimą (nepritarimų), SLD neišduodamas. Reglamento STR 1.05.01:2017 19 p. yra įtvirtinta nuostata, kad projektą privalėjusio patikrinti subjekto nepritarimas žymimas IS „Infostatyba“ tik tuo atveju, jei nepritarimas yra motyvuotas. Pagal nurodytą Reglamento punktą įgaliotas savivaldybės administracijos tarnautojas turi teisę savo iniciatyva arba statytojo (jo įgalioto asmens), statinio projektą tikrinančių ar kitų asmenų prašymu ne ilgesniam kaip 8 d. d. terminui sustabdyti SLD išdavimo procedūrą (tai pažymėdamas IS „Infostatyba“), jei tikrinančios institucijos atstovas nepateikia nepritarimo statinio projektui motyvų arba kilus abejonėms dėl šių motyvų pagrįstumo, taip pat kilus abejonėms dėl pritarimo statinio projektui pagrįstumo. Savivaldybės administracijos tarnautojas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo SLD išdavimo procedūros sustabdymo organizuoja suinteresuotų šalių (statinio projektui nepritarusių ar galbūt nepagrįstai pritarusių subjektų, statybos valstybinės priežiūros institucijos atstovo, prašymo pateikėjo ir kitų) pasitarimą, kad išsiaiškintų kilusius neaiškumus. Neišsprendus klausimo dėl galbūt nepagrįsto nepritarimo arba dėl galbūt nepagrįsto pritarimo, savivaldybės administracija raštu kreipiasi į subjektą (padalinį) tikrinti statinio projektus įgaliojusią instituciją, prašydama patvirtinti pagrįstais arba pripažinti nepagrįstais nepritarimo statinio projektui motyvus ar patvirtinti pagrįstu pritarimą statinio projektui arba pripažinti, kad pritarima statinio projektui nepagrįstai pateikiant motyvus. Institucija atsakymą privalo pateikti ne vėliau kaip per 5 d. d. Jei institucija raštu patvirtina nepritarimo statinio projektui motyvus pagrįstais, SLD neišduodamas. Jei institucija nepritarimo statinio projektui motyvus pripažįsta nepagrįstais ar patvirtina, kad statinio projektui pritarima pagrįstai, SLD išduodamas, o rašto kopija paskelbiama IS „Infostatyba“. Šis teisinis reguliavimas kai kuriais aspektais yra pozityvus, nes juo lyg ir siekiama tarpinstituciniu bendradarbiavimu išvengti galimo neteisėto atsisakymo išduoti SLD ar neteisėto išdavimo. Kita vertus, minėtas teisinis reguliavimas, kuriuo poįstatyminiu teisės aktu savivaldybės administracijos direktoriaus įgaliotam priimti sprendimą dėl SLD išdavimo tarnautojui suteikiama teisė savo iniciatyva sustabdyti SLD išdavimo procedūrą „kilus abejonėms“ dėl statinio projektą tikrinančios institucijos „nepritarimo motyvų pagrįstumo“, ar dėl „pritarimo statinio projektui pagrįstumo“, net nereikalaujant, kad šios abejonės būtų pagrįstos ir motyvuotos ir atitinkamai įformintos bei atskleistos prašymą pateikusiam statytojui, sukuria teisinę spragą piktnaudžiauti teise. Galiojantis SĮ numato SLD išdavimo procedūros sustabdymą tik tuo atveju, jei nustato požymius, jog prašymą pateikęs asmuo siekia įteisinti atlikus savavališkus statybos darbus (SĮ 27 str.18 d.). Poįstatyminiu teisės aktu (Reglamento STR 1.05.01:2017 19 p.) numatytas SLD išdavimo procedūros sustabdymo atvejis nesiderina su teisėtumo principu, nes SĮ nenumato, kad 27 str. 12 d. nustatytas SLD išdavimo terminas gali būti sustabdomas ar pratęsiamas. Reglamento STR 1.05.01:2017 19 p. nuostata, numatanti, kad institucija, kuriai priskirta funkcija pagal savo kompetenciją patikrinti statinio projektą, gali atitinkamai koreguoti savo įgalioto atstovo sprendimą dėl pritarimo ar nepritarimo projektui, taip pat kelia pagrįstų abejonėms dėl atitikties teisėtumo principui, nes tokia teisė nesuteikta įstatymu.

Šį teisinį reguliavimą siūlytina koreguoti atsižvelgiant į šiuos aspektus:

- suderinti įstatymą ir poįstatyminį teisės aktą: arba nustatyti įstatyme konkrečiu ir protingu terminu apibrėžtą SĮ 27 str. 12 d. nustatyto patikrinimo termino pratęsimą (nemotyvuoto

- nepritarimo patikrinimui ar kt. išimtiniais atvejais) arba šio termino eigos sustabdymą, nes atliekant poįstatyminiam akte numatytą procedūrą SLD išdavimo terminas bus pažeistas;
- nemotyvuotą nepritarimą prilyginti Reglamento STR 1.05.01:2017 18 p. nurodytam atvejui (tikrinančiai institucijai iki įstatymo nustatyto patikrinimo termino pabaigos nepateikus jokio sprendimo laikoma, kad statinio projektui subjektas pritarė);
  - nustatyti, kad savivaldybės administracijos sprendimas pradėti Reglamento STR 1.05.01:2017 19 p. numatytą procedūrą dėl statinio projektą tikrinančios institucijos „galbūt nepagrįsto pritarimo“ turi būti motyvuotas (analogiškai kaip ir tikrinančios institucijos atsisakymas pritariti projektui turi būti motyvuotas) (6 Apibendrinimas).

Statinio statybos etapas

Pagal SĮ statytojas (užsakovas) turi teisę pasirinkti statybos organizavimo būdą (rangos, ūkio ar mišrų). Ypatingųjų ir neypatingųjų statinių statyba paprastai vykdoma rangos būdu. Teisiniai santykiai tarp statytojo (užsakovo) ir rangovo įforminami rangos sutartimi pagal CK reikalavimus, atsižvelgiant į SĮ nuostatas.

Pagal galiojančią teisinį reguliavimą galima išskirti procedūras, kurios atliekamos prieš pradėdant statybą, t.y. pasirengimo statybai etapą. Šiame etape parengiamas darbo projektas, atliekama jo ekspertizė, pasamdomi statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovai, atliekami kitos pasirengimo statybai procedūros, pranešama apie statybos pradžią VTPSI.

Jei statybos organizavimo procesas vykėtų pagal Modelį 1, pasirengimo statybai etape tos procedūros, kurios numatytos pagal galiojančius teisės aktus, liktų iš esmės analogiškos. Šiame etape statytojas kartu su pranešimu apie statybos pradžią IS „Infostatyba“ turėtų pridėti projekto elektroninę versiją. Pagal Modelį 1 veiksminga SOP naujovė būtų ta, kad statybos procese, atitinkamais etapais, kai rangovai baigia projekte numatytus atitinkamų sričių darbus ir statytojas juos priima (pvz., darbus, kurie turi būti atlikti pagal projektą ir patvirtintų statinio atitiktį esminiam gaisrinės saugos reikalavimui), atitinkamos srities privatus ekspertas (ekspertai), turintis įstatymu nustatytą kvalifikaciją, atliktų ekspertinę patikrą ir surašytų ekspertinį dokumentą. Tokie baigtų ir statytojo priimtų esminių darbų (darbų grupių), kurie susiję su statinio atitiktimi esminiams statinių reikalavimams, ekspertiniai vertinimai, kurie būtų atliekami nepasibaigus visam statybos darbų procesui, galėtų išspręsti dabartinio teisinio reguliavimo sukuriama problemą, kuri atsiranda, kai statinys tikrinamas baigus visus statybos darbus. Pagal tokį teisinio reguliavimo modelį, jei nors vienas statybos užbaigimo komisijos narys nustato trūkumus ir nepasirašo akto, statybos užbaigimo procedūra stabdoma. Nustatytų trūkumų šalinimas gali užtrukti keletą mėnesių. Pagal Modelį 1, atliekant ekspertinius atskirų sričių baigų ir priimtų darbų (jų grupių) vertinimus, nustatyti trūkumai, jei tokie būtų nustatyti, galėtų ir turėtų būti pašalinti statybos eigoje, nestabdant viso statybos proceso. Baigus visus darbus, statytojas turėtų pateikti IS „Infostatyba“ informaciją apie statybos užbaigimą. Minėtas pranešimas (ekspertinio vertinimo išvados, patvirtinančios statinio atitiktį reikalavimams turėtų būti laikomos tokių pranešimų sudedamąja dalimi), galėtų būti pagrindas statinio ir daiktinių teisių į jį teisinei registracijai NTR.

Statybos užbaigimo etapas

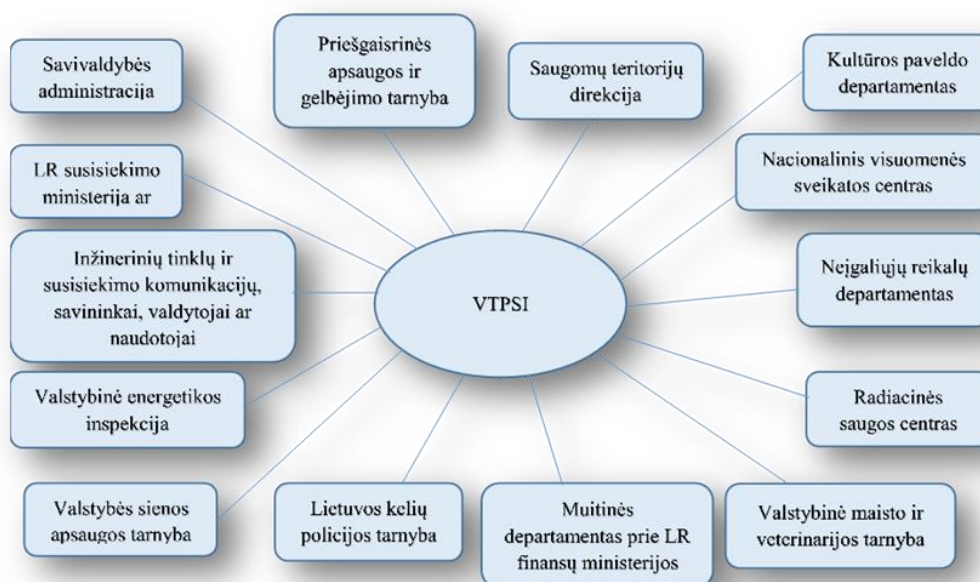
Pagal SĮ 28 str. 1 d. naujo ypatingojo ir neypatingojo statinio statyba, taip pat ypatingojo ir neypatingojo statinio rekonstravimas užbaigiamas surašant statybos užbaigimo aktą.

Įstatymų leidėjas šią statybos užbaigimo procedūrą pavedė organizuoti VTPSI (VTPSPĮ 16 straipsnis). Šioje įstatymo normoje yra nustatytos pagrindinės taisyklės, kurias įgyvendinantis poįstatyminis teisės aktas yra Reglamentas STR 1.05.01:2017.

Procedūra yra pradama VTPSI gavus statytojo prašymą išduoti statybos užbaigimo aktą. Reglamentas STR 1.05.01:2017 statytojui suteikia galimybę pasirinkti, koku būdu (per IS „Infostatyba“ ar tiesiogiai VTPSI padaliniui) jam paduoti prašymą ir minėto Reglamento 61 p. nurodytus dokumentus. Jei statytojas prašymą teikia tiesiogiai, reikalaujama pridėti elektroninę laikmeną su visų su prašymu privalomų pateikti dokumentų įrašais. Nustatytu teisiniu reguliavimu siekiama nenustatyti statytojui (užsakovui) perteklinės dokumentų pateikimo naštos: privalomi dokumentai nepateikiami, jei (i) techninio projekto pagal kurį buvo išduotas SLD, sprendiniai nebuvo keičiami ir šis dokumentas buvo išduotas naudojantis IS "Infostatyba"; (ii) statybą leidžiantis dokumentas buvo išduotas per IS "Infostatyba"). Vykdamas Reglamento STR 1.05.01:2017 68, 72 punktų nuostatas ir Reglamento 10 priedą statytojas statybos užbaigimo komisijai turi pateikti popierinį projekto variantą (su žyma „Taip pastatyta“).

Reglamento STR 1.05.01:2017 9 priede yra nurodytos institucijos, kurių atstovai dalyvauja užbaigimo komisijoje (Paveikslas 23).

Paveikslas 23. Statinio užbaigimo komisijos sudėtis

Šaltinis: VTPSI, 2018 m.

Pagal VTPSPĮ 16 str. 3 d. statybos užbaigimo komisija statybos užbaigimo procedūras privalo užbaigti (pasirašyti ir išduoti statybos užbaigimo aktą arba atsisakyti) per 10 darbo dienų nuo visų statybos užbaigimui privalomų pateikti dokumentų gavimo dienos, išskyrus atvejus, kai komisija nusprendžia sustabdyti savo darbą ir pateikti statytojui privalomąjį nurodymą statybos užbaigimo metu nustatytiems pažeidimams pašalinti. VTPSI teritorinio padalinio pareigūnas pažymi komisijos darbo pradžią ir per IS „Infostatyba“ institucijų atstovams paskiriamos užduotys pasirašyti aktą arba el. parašu patvirtinti, kad aktas nepasirašomas, nurodant nepasirašymo priežastis. Nustatyta, kad Komisijos nariai, gavę iš statytojo dokumentus, pagal kompetenciją privalo vizualiai patikrinti statinio atitiktį statinio projekto sprendiniams, lemiantiems statinio atitiktį **esminiams statinių reikalavimams**; statinio atitiktį kitiems statinio projekto sprendiniams ar statinio projekto atitiktį teisės aktų reikalavimams komisijos nariai gali patikrinti pasirinktinai.

Aktas laikomas nepasirašytu, jei nors vienas komisijos narys el. parašu patvirtina, kad akto jis nepasirašo, nuroydamas nepasirašymo motyvus. Komisija gali priimti sprendimą sustabdyti statybos užbaigimo procedūrą ir nustatyti statytojui terminą (ne ilgesnį kaip 6 mėn.) komisijos

nustatytiems trūkumams pašalinti, o statytojui jų nepašalinus, statybos užbaigimo procedūras nutraukti (Reglamento STR 1.05.01:2017 69–71 p.).

Minėta, kad efektyvi statybos proceso užbaigimo priemonė galėtų būti ekspertinė patikra statybos eigoje, kai visiškai baigiami atitinkamos srities darbai, o ne statybos užbaigimo komisijos tikrinimas baigus visus darbus. Tai galėtų būti veiksminga priemonė, nes rangovas statybos eigoje turėtų pašalinti trūkumus, jei jie būtų nustatyti, statybos procesui nebūtų trukdoma.

SĮ 28 str. 5 d. nustato, kad atlikus statybos užbaigimo procedūras, statinį ir daiktines teises į jį privaloma įregistruoti NTR ne vėliau kaip per 3 mėn. nuo statybos užbaigimo akto gavimo dienos.

Pagal Modelį 1 nebelikus statybos užbaigimo akto, įregistravimas galėtų vykti pagal statytojo pranešimą IS „Infostatyba“ apie užbaigtą statybą ir tokio pranešimo priedus - ekspertizės aktus (akta).

Kiti aktualūs klausimai:

Statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų kvalifikacija

ST 14 str. 1 d. 5 ir 6 p. įpareigoja statytoją (užsakovą) organizuoti ir atlikti statinio statybos techninę priežiūrą, organizuoti statinio projekto vykdymo priežiūrą, kai ji privaloma arba savo iniciatyva. Statant, rekonstruojant ypatingąjį statinį statinio projekto vykdymo priežiūra yra privaloma (SĮ 35 str.1 d.).

Statinio techninės priežiūros tikslas – užtikrinti Reglamento (ES) Nr. 305/2011 nustatytus esminius statinių reikalavimus per visą statinio ekonomiškai pagrįstą naudojimo trukmę. Vykdamas ypatingųjų ir neypatingųjų statinių statybą ar rekonstrukciją statinio statybos priežiūra yra ypač svarbi. Jos kokybė turi įtakos, kad pastatytas statinys atitiktų esminius statinio reikalavimus.

Pagal SĮ 12 str. 2 ir 4, 5 d. ir su jų įgyvendinimu susijusio Statybos techninio reglamento STR 1.02.01:2017 patvirtinto Statybos dalyvių atestavimo ir teisės pripažinimo tvarkos aprašo, patvirtinto bendru Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. D1-880, nuostatas ypatingųjų ir neypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų pareigas gali eiti asmenys, turintys nurodytą išsilavinimą (atitinkamai architekto arba statybos inžinieriaus) išsilavinimą, profesinės patirties atitinkamoje statybos techninės veiklos srityje (atitinkamai 5, 3 ar 2 metų), išlaikę profesinių ir teisinių žinių egzaminus pagal aplinkos ministro nustatytą tvarką ir gavę kvalifikacinius atestatus, kuriuos išduoda SPSC. Kvalifikacijos atestatas (nustatytais atvejais teisės pripažinimo dokumentas – TPD) išduodamas neterminuotam laikui. Įstatymu nustatytas privalomasis kvalifikacijos tobulinimas kvalifikacijos kėlimo kursuose pagal aplinkos ministro patvirtintą programą (ne rečiau kaip kas 5 metai išklausančiam ne mažiau kaip 20 valandų paskaitų ciklą pagal suderintas programas) ir pateikti SPSC prašymą įvertinti kvalifikacijos tobulinimą. Jei asmuo netobulino kvalifikacijos pagal nustatytus reikalavimus, SPSC jį išpėja; jei asmuo po išpėjimo per 2 mėnesius nepateikia kvalifikacijos tobulinimą įrodančių dokumentų - sustabdo kvalifikacijos atestato ar TPD galiojimą 6 mėnesiams ir nustato terminą pažeidimui pašalinti; nepašalinus pažeidimo – kvalifikacijos atestatas ar TPD panaikinamas. Dėl naujo kvalifikacijos atestato ar TPD asmuo gali kreiptis ne anksčiau kaip po vienerių metų. Įstatymu sureglamentuoti ir kiti atvejai, kuriais SPSC gali sustabdyti kvalifikacijos atestato ar TPD galiojimą ar jį panaikinti. Pagal Patikros metu surinktus duomenis SPSC kasmet šimtams statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų sustabdo arba panaikina

kvalifikacinių atestatų galiojimą dėl to, kad jie nekėlė kvalifikacijos (pvz., vienu SPSC 2018 m. balandžio 30 d. sprendimu buvo panaikintas 372 atestatų galiojimas).

Siūlytina ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų atestavimo ir kvalifikacijos kėlimo teisinį reguliavimą peržiūrėti ir jį atitinkamai koreguoti. Atsižvelgiant į statybų sektoriui aktualaus teisinio reguliavimo dažną kaitą, ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovams nustatytas minimalus kvalifikacijos kėlimo reikalavimo standartas (ne mažiau kaip 20 valandų paskaitų ciklą per 5 metus) yra pernelyg mažas ir turėtų būti atitinkamai padidintas. Svarstyтина ir dėl tikslingumo įvesti ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų privalomąjį periodinį atestavimą (pvz., kas 3 metai), kuris galėtų pakeisti šiuo metu numatytą informavimo apie kvalifikacijos kėlimą. Tai galėtų būti efektyvi priemonė, užtikrinanti ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų aukštus profesinius standartus, kurie yra viena iš sąlygų Reglamente (ES) Nr.305/2011) ir SĮ 4 str. nurodytiems esminiams statinių reikalavimams pasiekti, o tuo pačiu ir sumažinti statybos kaštus bei pagreitinoti procesą, nes statybos užbaigimo komisijai nustačius atitinkamus statybos trūkumus, statybos užbaigimo procedūros gali būti stabdomos arba nutraukiamos (8 Apibendrinimas).

Dėl SLD išdavimo LEZ

Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymo 2 str. 1 d. apibrėžta, kad laisvoji ekonominė zona – tai ūkinei-komercinei ir finansinei veiklai skirta teritorija, kurioje yra šio įstatymo nustatytos ūkio subjektams specialios ekonominės ir teisinės funkcionavimo sąlygos. Šioje teritorijoje neturi būti nuolatinių gyventojų.

LEZ gali būti plėtojama prekybos, gamybos, importo ir eksporto, verslo ar kita Lietuvos Respublikos įstatymų nedraudžiama veikla (LEZPI 3 str.). Zonos valdymo bendrovė įstatymų nustatyta tvarka išsinuomuoja zonos teritorijoje esančius žemės sklypus ar jų dalis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais zonos teritorijos įsisavinimo etapais, išskyrus žemės sklypus, skirtus infrastruktūrai. Zonos teritorijoje esantys žemės sklypai be aukciono išnuomojami zonos valdymo bendrovei 99 metams (LEZPI 5 str.1 d.). Zonos įmonė - Lietuvos Respublikos teisės aktų, reguliuojančių juridinių asmenų registravimą, nustatyta tvarka įregistruotas juridinis asmuo (ūkio subjektas), kuriam zonos valdymo bendrovė išdavė leidimą vykdyti veiklą toje zonoje ir kuriam taikomos šiame įstatyme nustatytos veiklos sąlygos ir valstybės garantijos jo veiklai zonoje (LEZPI 7 str.1 d.). Zonoje įmonėms draudžiamos kapitalo investavimo ir veiklos rūšis nustato LEZPI 8 str.

Įstatymų leidėjas zonos valdymo bendrovei suteikė įgaliojimus priimti sprendimą dėl leidimo išdavimo zonos įmonei zonoje nedraudžiamai veiklai (LEZPI 7 str.). Pagal LEZPI 7 str.6 d. leidimai ūkio subjektams jų veiklai zonoje negali būti išduodami, jeigu: ūkio subjekto prašyme nurodyta veikla neatitinka šiame įstatyme ir zonos įstatyme nustatytų zonos veiklos sričių bei zonos statute detalizuotų zonos veiklos sričių; ūkio subjektas neturi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka išduotos licencijos (leidimo) veiklai, kuriai toks leidimas reikalingas, ar licencijos (leidimo) galiojimas sustabdytas arba panaikintas; zonos teritorija yra išdalinta ir nėra techninių galimybių suteikti gamybinį plotą.

Kadangi LEZ teritorijos yra suplanuotos tikslinei paskirčiai (ūkinei-komercinei ir finansinei veiklai), jose įrengta infrastruktūra, todėl gamybinio projekto vystymo, kuriam statytojas ketina pastatyti gamybinės paskirties statinį, organizavimo LEZ sąlygos skiriasi nuo bendrųjų atvejų, kai gamybinio proceso vystymui norima pastatyti gamybinės paskirties pastatą ne LEZ. Atsižvelgiant į minėtus LEZ ypatumus ir į tai, kad įstatymų leidėjas zonos valdymo bendrovei suteikė įgaliojimus priimti sprendimą dėl leidimo ūkinei veiklai išdavimo, gali būti svarstoma dėl šių

įgaliojimų išplėtimo įstatymu, t.y. kad zonos bendrovei būtų suteikti įgaliojimai priimti sprendimą dėl leidimo išdavimo zonos bendrovei ūkinei veiklai ir statinio statybai šiai veiklai. Statinio projektavimas ir statyba turėtų vykti pagal statybos teisės aktus, normatyvinius statybos techninius dokumentus ir pastatytas taip, kad atitiktų Reglamente (ES) Nr.305/2011 apibrėžtus esminius statinio reikalavimus.

Teisės aktai nustato kai kurių administracinių procedūrų ir/ar sprendimų priėmimo terminus, kurie apibendrinti lentelėje (Lentelė 25), palyginant su jų taikymo terminais praktikoje, kartu pažymint ūkio subjektų nurodytas svarbiausias problemas.

Lentelė 25. Statybos organizavimas. Procesai, terminai ir problemos

Procesas (funkcija)	Terminas* (teisės akte), d.d.	Terminas (praktikoje), d.d. ⁵⁵	Identifikuota svarbiausia problema	Problemos sukeltas neigiamas poveikis	Optimizuotas terminas, d.d.
Priešprojektinis etapas					
Užsakovas kartu su projektuotoju parengia projektinių pasiūlymų užduotį.	-	10	-	-	-
PP užduoties derinimas savivaldybėje	5	10	Siūlytina pateikti visus reikiamus prašymus savivaldybei vienu metu – dėl PP užduoties derinimo, visuomenės informavimo ir kt.	-	-
Užsakomi topografiniai-geodeziniai, geologiniai tyrimai, esamų statinių tyrinėjimai	-	15	-	-	-
PP rengimas	-	39	-	-	-
Visuomenės informavimas apie numatomą visuomenei svarbaus statinio projektavimą	13 - 18 (13 - bendruoju atveju + 5, kai visuomenė dalyvauja ir pateikia pasiūlymus)	35	Visuomenė į paskelbtą viešą susirinkimą atvyksta labai retai. Niekam neatvykus, fiksuojama, kad PP viešinimo procedūra atlikta. Neaktyvumo priežastimi gali būti neefektyvi viešinimo tvarka. Savivaldybės savo interneto svetainėse informaciją visuomenei iki viešo susirinkimo skelbia skirtingose, kartais ilgesnės paieškos reikalaujančiose vietose, todėl per nustatytą terminą iki viešo susirinkimo suinteresuota visuomenė gali net nepastebėti informacijos. Pasibaigus viešinimo terminui, informacija savivaldybių svetainėse laikoma skirtingą laiko tarpą, po to pašalinama.	1.Suinteresuota visuomenė, sužinojusi apie jai svarbaus statinio projektavimą pasibaigus PP viešinimo procedūrai, ar prasidėjus statybai, imasi įvairių veiksmų statybos procesui sustabdyti vėlesniuose SPO etapuose (teikiami skundai VTPSI; kreipiamasi į teismus dėl SLD panaikinimo, prašoma sustabdyti statybą, kt.) 2.Visuomenei pareiškus savo suinteresuotumą vėlesniuose SPO etapuose, prasidėjus teisminiams procesams kartais stabdomos statybos kol teismas išspręs ginčą, gali būti grįžtama į SLD išdavimo etapą.	-

⁵⁵ Preliminarūs terminai praktikoje nurodyti Projekto ekspertų.

Procesas (funkcija)	Terminas* (teisės akte), d.d.	Terminas (praktikoje), d.d. ⁵⁵	Identifikuota svarbiausia problema	Problemos sukeltas neigiamas poveikis	Optimizuotas terminas, d.d.
Savivaldybės vyr. architekto pritarimas projektiniams pasiūlymams	5	5	-	-	-
Prisijungimo prie inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų sąlygų išdavimas	10	15	PRS nėra išduodamos per IS „Infostatyba“, todėl jų išdavimo procesas nėra skaidrus.	PRS išdavimo terminai faktiškai nekontroliuojami, nebent statytojas paduotų skundą VTPSI dėl PRS neišdavimo per SĮ nustatytą terminą ar atsakymo išduoti PRS. Tai stabdo SLD išdavimo procesą.	-
Specialiųjų reikalavimų išdavimas	16 (16- bendruoju atveju, kai išduodamas 3 SPR rinkinys)	16	Specialieji reikalavimai pagal SĮ nėra privalomi, tačiau praktikoje jie taikomi kaip privalomi, nes SPR išdavimo diena pagal SĮ yra ta diena, kurią galiojusių teisės aktų reikalavimus turi atitikti projektas. SPR pakartojami galiojančių teisės aktų reikalavimai, tačiau praktikoje gali būti nurodomi ir ne visi reikalavimai.	Projektuotojui išauga rizika įvertinti tuos reikalavimus, kurie nenurodyti SPR, bet galioja projektavimo metu.	-
Procesas (funkcija)	Terminas* (teisės akte), d.d.	Terminas* (praktikoje), d.d.	Identifikuota svarbiausia problema	Problemos sukeltas neigiamas poveikis	
Projekto rengimas					
Techninio projekto rengimas	-	80 + 10 (jei reikia tikslinti atlikus ekspertizę)	Techninis projektas praktikoje rengiamas visas. Statytojui nėra tikslinga investuoti į vidaus inžinerinius tinklus, detales, kol jis nežino ar SLD bus išduotas. Rekomenduojama perkelti našta projektuotojui ir statybą leidžiantį dokumentą išduoti projektinių pasiūlymų pagrindu, užfiksavus esminius projekto sprendinius.	-	0
Gaunami institucijų ir suinteresuotų subjektų privalomieji rašytiniai pritarimai statinio projektui iki prašymo išduoti SLD pateikimo	-	15-30	Įstatymu nenustatytas privalomųjų pritarimų išdavimo terminas.	Įstatymu nenustatytas terminas per kiek laiko institucija turi išspręsti pritarimo davimo klausimą, tai gali turėti įtakos bendrai proceso trukmei.	0
Atliekama specialioji ir bendroji projekto ekspertizė	-	10	Atlikti viso projekto ekspertizę iki SLD išdavimo netikslinga, nes SLD išdavimui yra reikšmingos tik tos dalys, kurios susiję su esminiais statinio reikalavimais.	Viso projekto ekspertizės atlikimas iki SLD išdavimo ilgina procesą.	0

Procesas (funkcija)	Terminas* (teisės akte), d.d.	Terminas (praktikoje), d.d. ⁵⁵	Identifikuota svarbiausia problema	Problemos sukeltas neigiamas poveikis	Optimizuotas terminas, d.d.
Statybos leidimo išdavimas					
Prašymo išduoti SLD priėmimas savivaldybėje ir tikrinančių institucijų paskyrimas	5-6 Prašymo priėmimas (3-4), tikrinančių subjektų paskyrimas (2)	6	Kai kurios savivaldybės nekilnojamojo turto statytojams yra faktiškai nustatę jokių įstatymu nenumatytą infrastruktūros plėtros mokesčių, kurių statytojas turi sumokėti „savanoriškos“ paramos forma. Pasirašyti tokią sutartį statytojams pasiūloma būtent tada, kai jie pateikia prašymą išduoti SLD. Statytojai nedrįsta atsisakyti tapti „savanoriškais“ paramos infrastruktūros plėtrai teikėjais.	Kai kurios savivaldybėse statytojai iki SLD išdavimo turi sumokėti jokių įstatymu nenumatytą infrastruktūros plėtros įmoką.	4 (sprendžiant klausimą dėl prašymo priėmimo kartu spręsti klausimą dėl tikrinančių institucijų paskyrimo)
Projekto sprendinių tikrinimas pateikus prašymą savivaldybei dėl SLD išdavimo, SLD išdavimas	23 (iš jų 20 d.d. techninio projekto sprendinių tikrinimas +3 d.d. sprendimo išduoti/ neišduoti SLD priėmimas)	79	1. Institucijų derinimo praktikoje galioja „ <i>liberum veto</i> “ principas. Procedūra orientuota į institucijų žinybinę kompetenciją, o ne bendradarbiavimą. 2. Institucija projekto derinimo pabaigoje paprastai pateikia nereikšmingas pastabas statytojui ir proceso terminas skaičiuojamas iš naujo. 3. Institucijai suteiktos teisės užduoti tiek klausimų ir tada, kada jai atrodo reikalinga (net ir priešpaskutinę derinimo dieną).	Projekto derinimo terminas praktikoje yra kelis kartus ilgesnis nei nustatyta įstatymu.	61
Prisijungimo prie susisiekimo komunikacijų sutarties sudarymas	-	20		Neproporcingai ilgas sutarties sudarymo terminas	10
Pasirengimas statinio statybai ir statyba					
Pranešimas apie statybos pradžią	-	2		-	-
Geologiniai tyrinėjimai	-	15	-	-	-
Techninio darbo projekto rengimas	-	70	Rekomenduojama statyti pagal vieno etapo statybos projektavimo procesą	-	-
Dalinė darbo projekto ekspertizė	-	20	-	-	-
Leidimas kasinėjimo darbams ir aptvėrimui	-	3	-	-	-
Statinio / ių statybos dokumentų rengimas ir tvarkymas, statinio statyba	-	125	-	-	-
Procesas (funkcija)	Terminas* (teisės akte), d.d.	Terminas* (praktikoje)d.d.	Identifikuota svarbiausia problema	Problemos sukeltas neigiamas poveikis	
Statybos užbaigimas					

Procesas (funkcija)	Terminas* (teisės akte), d.d.	Terminas (praktikoje), d.d. ⁵⁵	Identifikuota svarbiausia problema	Problemos sukeltas neigiamas poveikis	Optimizuotas terminas, d.d.
Kadastrinių duomenų bylos formavimas ir derinimas RC	-	25	-	-	-
Energetinio sertifikato gavimas	-	14	-	-	-
Pažymų iš prisijungimo sąlygas išdavusių institucijų gavimas	-	20	Statytojams kyla problemų aiškinantis kam priklauso kelias prisijungimui prie kurio reikia gauti PS. Prisijungimas teisiškai nesureglamentuotas	-	0
Statybos užbaigimo akto išdavimo procedūra	20	40	Užsakovas turi koordinuoti komisijos narių atvykimą į statybą, dažni atvejai, kai vienas iš narių neatvyksta, tenka derinti atvykimą kelis kartus. PAGD nedalyvauja tikrinant techninį projektą, todėl statybos užbaigime „randa“ neatitikimų ir procedūra gali būti stabdoma	Procedūra trunka žymiai ilgiau, vienai institucijai nepasirašius akto, statybos užbaigimo procedūra stabdoma. Siūloma optimizuoti statybos užbaigimo procesą ir patikrinimą vykdyti viso statybos proceso metu.	125
Užbaigimo akto registravimas RC	10 l (jei prašoma įregistruoti skubos tvarka)	10	Atsižvelgiant į tai, kad užbaigimo aktas yra sudarytas valstybės institucijų, šio akto registravimas RC galėtų būti optimizuotas.	-	5

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Patikros metu nustatyta, kad teisės aktais apibrėžti procesai trunka ilgiau, nei numato teisės aktai. Ilgesnę trukmę lemia kompleksas priežasčių, kurios nurodytos Lentelė 25. Dėl itin reikšmingų SOP procedūrų, kurias atlieka valstybės institucijos pažymėtina, kad techninio projekto sprendinių patikrinimo ir SLD išdavimo procedūra praktikoje užtrunka tris kartus ilgiau (apie 80 d. d.), statybos užbaigimo akto (SUA) išdavimo procedūra dvigubai ilgiau (apie 40 d. d.) nei numato teisės aktuose įtvirtinti terminai.

Tokiu būdu susiformuoja galimai reikšmingi neįgyvendinimo kaštai, kurie sudaro apie 55 d. d. SLD išdavimo procedūroje ir dar 20 d. d. SUA išdavimo procedūros metu. Kituose etapuose dar papildomai susidaro apie 20 d. d. neįgyvendinimo kaštai. Būtent šio proceso etapo neįgyvendinimo kaštai išskirtini kaip patys reikšmingiausi ir gali sudaryti iki 100 d. d.

Viso statybos organizavimo proceso trukmė detalčiai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5, kur nurodyta, kad statybos organizavimo procesas praktikoje vidutiniškai trunka 398 d. d. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 296 d. d.

4.2.1. Institucijų funkcijos

Igyvendinančiųjų institucijų funkcijos

Vadovaujantis galiojančiu teisiniu reguliavimu, SOP dalyvaujančių institucijų funkcijas sąlyginai tikslinga sugrupuoti į 4 procedūrų grupes (P1, P2, P3, P4), sudarytas (Lentelė 26) pagal šiuos kriterijus: SOP etapus; tuose etapuose atliekamų funkcijų paskirtį ir jų galutinį rezultatą (pvz., institucijų pritarimas projektui, lemiantis SLD išdavimą).

Statinio techninio projekto rengimas gali būti pradėtas kai atliktos P1 grupės (Lentelė 26) procedūros, kurios SOP schemeje (Paveikslas 22) priskirtos priešprojektiniam etapui (PPE). Šiame etape statytojas savo idėją suformuoja pirminiame projektinio turinio dokumente – projektiniuose pasiūlymuose (PP), ją pristato administraciniame teritoriniame vienete (savivaldybėje), kuriame planuoja statyti visuomenei svarbų statinį. Iš SOP dalyvaujančių institucijų statytojas šiame etape turi komunikuoti tik su savivaldybės administracija. Šiame etape statytojas (užsakovas) turi kreiptis į savivaldybės administraciją projektavimo užduoties tvirtinimo, visuomenės informavimo apie numatomą visuomenei svarbaus statinio projektavimą, projektinių pasiūlymų tvirtinimo, specialiųjų reikalavimų (SPR) išdavimo klausimais. PPE etape pagal „vieno langelio“ principą kai kuriais atvejais gali dalyvauti SĮ 24 str. 6 d. nurodytos valstybės institucijos, t.y. Kultūros paveldo departamentas (KPD) ir saugomos teritorijos direkcija (STD), kurioms savivaldybės administracija turi pateikti paraiškas SPR parengimui pagal kompetenciją, jei statytojas pateikia savivaldybės administracijai prašymą išduoti SPR. Statytojas (užsakovas) PPE etape taip pat kreipiasi dėl prisijungimo sąlygų (PRS) išdavimo į inžinerinių tinklų (IŽT) ir susisiekimo komunikacijų (SK) savininkus, valdytojus ar naudotojus.

Pagal galiojančią teisinį reguliavimą valstybės institucijų ir kitų suinteresuotų subjektų dalyvavimas SOP pagal kompetencijas susikoncentruoja į tuos šio proceso etapus, kuriuose atliekamos procedūros, susijusios su SLD išdavimu (Lentelė 26, Procedūros P2, P3) ir su SUA išdavimu (Procedūra P4). Minėti du SOP dokumentai turi išskirtinę teisinę reikšmę. Pirmuoju dokumentu nustatoma, kad statyba pagal parengtą techninį projektą yra leidžiama. Antruoju konstatuojama, kad statinys pastatytas pagal projektą ir atitinka esminius statinių reikalavimus. SUA pagrindu atlikus privalomąjį statinio ir daiktinių teisių į jį įregistravimą NTR, gavus atitinkamus leidimus ūkinei veiklai (kai jų reikia), statytojas gali pradėti naudoti pastatytą statinį pagal jo tikslinę paskirtį.

Lentelė 26. Valstybės institucijų funkcijos statybos organizavimo procese

Nr	Valstybės institucijos, kiti suinteresuoti subjektai	PPE etapo procedūros (projekto uždauoties derinimas; PP viešinimas, pritarimas, PP; SPR ir PS išdavimas) SĮ 24 str. 4, 6 d., 37 str.; STR 1.04.04:2017 60-67 p., 13 priedas	Privalomasis rašytinis pritarimas statinio projektui iki prašymo išduoti SLD pateikimo (SĮ 27 str. 5 d., 15 p., STR 1.05.01:2017 6 priedas)	Statinio projekto sprendimų patikrinimas statytojui pateiktus prašymą išduoti SLD (SĮ 27 str. 9 d.), STR 1.05.01:2017 5 priedas)	Dalyvavimas statybos užbaigimo procedūrose pagal STR 1.05.01:2017 9 priede nurodytą kompetenciją
		Procedūra P1	Procedūra P2	Procedūra P3	Procedūra P4
1.	Savivaldybės administracija				
2.	STD				
3.	KPD				
4.	NVSC				
5.	Radiacinės saugos centras				

6.	Susisiekimo ministro įgaliota įstaiga, atsakinga už geležinkelių transporto eismo saugą				
7.	Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ar jo įgaliota institucija				
8.	AAA				
9.	Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos				
10.	Inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų, prie kurių prijungiami sklypo inžineriniai tinklai ar susisiekimo komunikacijos, savininkai, valdytojai ar naudotojai				
11.	Civilinės aviacijos administracija (jei suprojektuoti 30 m virš žemės paviršiaus ir aukštesni statiniai pasienio ruože; jei suprojektuoti 100 m ir aukštesni statiniai)				
12.	Lietuvos kariuomenės vadas (jei suprojektuoti 30 m virš žemės paviršiaus ir aukštesni statiniai pasienio ruože; jei suprojektuoti 100 m ir aukštesni statiniai)				
13.	Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos (jei suprojektuoti 30 m virš žemės paviršiaus ir aukštesni statiniai pasienio ruože)				
14.	Klaipėdos ar Šventosios valstybinių jūrų direkcija (jei statiniai suprojektuoti jūrų uostų ar jų rezervinėse zonose)				
15.	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (jei rekonstruojamas valstybinės reikšmės objektas (statinys), statinys Vyriausybės įtrauktas į sąrašus)				
16.	Vadovybės apsaugos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (jei suprojektuoti statiniai patenka į saugomų objektų apsaugos zonas ir (ar) šiose zonose keičiama statinių (patalpos patalpų) paskirtis)				
17.	Aplinkos ministerija (jei suprojektuoti atliekų tvarkymo objektai, kuriuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios atliekos)				
18.	Energetikos ministerija (a) statinio projekte suprojektuoti šilumos gamybos ir (arba) šilumos ir elektros energijos gamybos (kogeneraciniai) įrenginiai, tiekiantys šilumą į centralizuoto šilumos tiekimo sistemas ir naudojantys atsinaujinančius ir (ar) vietinius energijos išteklius; b) jei statinio projekte suprojektuotas naujas centrinio šilumos ar vėsumos perdavimo tinklas ir (ar) statinyje įrengiami nauji ir (ar) atnaujinami šilumos ir (ar) elektros energijos gamybos ar pramoniniai įrenginiai (tuo atveju kai šilumos ir (ar) elektros energijos gamybos įrenginių atnaujinimo išlaidos viršija 50 procentų investicijų, reikalingų naujam tos pačios galios šilumos ir (ar) elektros energijos gamybos įrenginiui statinyje įrengti), kurių bendra vardinė šiluminė galia ar šiluminė galia, kuri nepanaudojama pramoninės gamybos technologinio proceso metu, yra didesnė nei 20 MW)				
19.	Valstybinė geležinkelio inspekcija (jei statinys suprojektuotas geležinkelio apsaugos zonoje) PS: tokios institucijos nebėra (žr. Vyriausybės 2017 m. balandžio 19 d. nutarimą Nr.297)				
20.	Kiti suinteresuoti subjektai (a) statinių savininkai, valdytojai ar naudotojai - jei statinio projekte suprojektuoti statiniai patenka į kitų statinių apsaugos zonas arba numatomi statyti mažesniais nei nurodyti norminiai atstumai iki kitų statinių; b) magistralinio dujotiekio valdytojas ar naudotojas - jei suprojektuoti statiniai patenka į magistralinio dujotiekio vietovės klasių teritorijas, esančias 200 metrų atstumu abipus magistralinio dujotiekio vamzdžio ašies, ir (ar) šiose teritorijose numatoma keisti statinių (patalpos, patalpų) paskirtį)				
21.	VTSP (Statybos užbaigimo aktą išduodančioji institucija)				
22.	Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija				
23.	Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba				
24.	Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos				
25.	Lietuvos kelių policijos tarnyba				
26.	Susisiekimo ministerija ar jos įgaliota institucija (dėl prisijungimo prie valstybinės reikšmės kelių)				
Iš viso procese dalyvaujančių institucijų ir suinteresuotų asmenų skaičius		3 (+3-6 IŽT, SK)	9 (+ 3-6 kt.)	9 (+3-6 IŽT, SK)	16 (+3-6 IŽT, SK)

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Lentelė 26 pateikti duomenys iliustruoja, kad valstybės institucijų ir kitų subjektų dalyvavimas su SLD išdavimu susijusiose procedūrose patenka į dvi grupes: 1) procedūra P2 – privalomieji rašytiniai pritarimai statinio projektui iki prašymo išduoti SLD pateikimo (SĮ 27 str. 5 d.15 p., STR 1.05.01:2017 6 priedas); 2) procedūra P3 – statinio projekto sprendinių atitiktis nustatytiems reikalavimams privalomasis tikrinimas statytojui pateikus prašymą išduoti SLD (SĮ 27 str.9 d., STR 1.05.01:2017 5 priedas).

Nors procedūros P2 ir P3 pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus yra privalomosios, tačiau procedūra P3 yra privaloma visais SLD išdavimo atvejais, o procedūra P2 tik kai kuriais. P2 yra privaloma tik tais atvejais (STR 1.05.01:2017 6 priedas), kai projektas yra parengtas statiniui su

kokiomis nors specifinėmis statybos sklypo buvimo vietos sąlygomis (pvz., statiniai suprojektuoti kontroliuojamo režimo ar apsaugos zonoje), ar statinių netipinėmis savybėmis (pvz., statiniuose suprojektuoti atitinkamų savybių įrenginiai). Procedūroje P2 valstybės institucijos dalyvauja ne bendraisiais SLD išdavimo atvejais, o tik aiškiai apibrėžtais. Jei numatomos statybos atvejis patenka į STR 1.05.01:2017 6 priede nurodytų statinio vietos ar kitų ypatumų sąrašą, statytojas turi gauti rašytinį pritarimą iš atitinkamos sąrašo nurodytos institucijos (-ų).

Dviejų valstybės institucijų (VSAT ir PAGD), kurios pagal konkretų atvejį (STR 1.05.01:2017 6 priedo 3, 8 p.) dalyvauja (jei reikia) procedūroje P2, dalyvavimas numatytas ir procedūroje P4. PAGD dalyvavimas P4 procedūroje yra numatytas kiekvienu bendruoju atveju, o procedūroje P2 tik tuo atveju, jei statinys yra valstybinės svarbos. VSAT dalyvavimas procedūroje P4 bendruoju atveju nenumatytas (numatytas kitu nei procedūroje P2 numatytu nebendruoju atveju – kai statinys yra valstybės sienos apsaugos zonoje).

Statinio projekto patikrinimo procedūroje P3 dalyvauja 9 valstybės institucijos, taip pat IŽT ir SK savininkai, valdytojai ar naudotojai. Institucijų sąrašas nustatytas įstatymo lygmenyje (SĮ 27 str.9 d.). Ši procedūra yra bendroji visiems SLD išdavimo atvejais. Procedūra vyksta „vieno langelio“ principu. Statytojo prašymą išduoti SLD priėmusi savivaldybės administracija turi organizuoti statinio projekto patikrinimo procedūrą, pranešdama per IS „Infostatyba“ procedūroje P3 dalyvaujančioms institucijoms apie prievolę patikrinti atitinkamą statinio projektą (Reglamento STR 1.05.01:2017 14-22 punktai). Pažymėtina, kad procedūros P3 būtinasis dalyvis yra savivaldybės administracija, kuriai priskirta SLD išdavimo funkcija (išskyrus SĮ 27 str.3 d. nurodytus atvejus). Kurios iš nurodytų SĮ 27 str.9 d. institucijų pagal kompetenciją (STR 1.05.01:2017 5 priedas) turi patikrinti statinio projektą, nustato savivaldybės administracijos įgaliojamas valstybės tarnautojas, pažymėdamas SĮ „Infostatyba“.

Į procedūras P2, P3 įtrauktos institucijos nesidubliuoja. Valstybės institucijų ir kitų subjektų dalyvavimo išskaidymas į procedūras P2 ir P3 (iki statytojo prašymo išduoti SLD pateikimo ir po šio prašymo pateikimo) netikslingas, kiekviena institucija pagal kompetenciją savo poziciją (pritarimą, nepitarimą) dėl techninio projekto pareiškia individualiai, todėl procedūras P2, P3 tikslinga sujungti į „vieną langelį“, tvarkomą SLD išduodančios institucijos per IS „Infostatyba“.

Procedūroje P4 yra numatytas 16 valstybės institucijų, atitinkamų IŽT ir SK, prie kurių prijungiami sklypo inžineriniai tinklai ar susisiekiama komunikacijos, savininkų, valdytojų ar naudotojų, dalyvavimas. Iš Procedūroje P4 dalyvaujančių institucijų, 8 yra tos pačios, kurių dalyvavimas buvo numatytas statinio projekto patikrinimo procedūroje statytojui pateikus prašymą išduoti SLD (procedūra P3) ir 6 naujos, t.y. nedalyvavusios nei privalomųjų rašytinių pritarimų statinio projektui iki prašymo išduoti SLD procedūroje (procedūra P2, Lentelė 26), nei paskesnėje pagal eiliškumą procedūroje P3 (Lentelė 26). Procedūroje P4 taip pat numatytas dalyvavimas 2 institucijų, kurios pagal poreikį gali dalyvauti procedūroje P2.

Statybos užbaigimo procedūra vyksta „vieno langelio“ principu. Statytojas prašymą išduoti SUA pateikia VTPSI. Priėmusi prašymą, VTPSI inicijuoja procedūrą P4, kiekvienu konkrečiu atveju pažymėdama IS „Infostatyba“ institucijas, kurios pagal savo kompetenciją, nurodytą Reglamento STR 1.05.01:2017 9 priede, privalo patikrinti pastatyto statinio atitiktį projekto sprendiniams. Galiojantis teisinis reguliavimas leidžia VTPSI Reglamento STR 1.05.01:2017 9 priedo ribose nustatyti, kurios institucijos dalyvaus statybos užbaigimo procedūroje. Kiekvienos institucijos įgaliojamas atstovas (Komisijos narys) pagal institucijos kompetenciją privalo atlikti Reglamento STR 1.05.01:2017 68 p. nurodytą patikrinimą ir savo poziciją (pritarimą/nepitarimą) įrašyti į statybos užbaigimo aktą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Reglamento STR 1.05.01:2017 9 priedą, kuris paskirsto statybos užbaigimo komisijos narių (institucijų) kompetenciją tikrinant pastatytą statinį, Procedūroje P4 Aplinkos apsaugos agentūra nenurodyta. Ši institucija vienintelė iš statinio projekto patikrinimo procedūroje (P3) dalyvavusių valstybės institucijų, kuri Reglamento STR 1.05.01:2017 9 priedu neįtraukta į procedūrą P4. Pagal VTPSI pateiktą institucijų bendradarbiavimo statybos užbaigimo schemą (Paveikslas 23) į procedūroje P4 bendradarbiaujančių institucijų schemą AAA yra įtraukiama. Todėl yra pagrindo teigti, kad Reglamento STR 1.05.01:2017 9 priedas šiuo aspektu turi būti peržiūrėtas.

Procedūroms P3, P4 būdinga tai, kad vienos institucijos nepritarimas statinio projektui, ar SUA nepasirašymas lemia neigiamą sprendimą (SLD neišduodamas, SUA laikomas nepasirašytu).

SLD išdavimo teisėtumo priežiūros funkcijos

Statybos valstybinę priežiūrą vykdanči VTPSI gali tikrinti SLD išdavimo teisėtumą pagal darbo planus arba neplanine tvarka, vadovaudamasi TPSVPĮ bei Tikrinimo tvarkos aprašu⁵⁶. Pagal šio Aprašo 12 p. tikrinti pagal darbo planą atrenkami SLD, nuo kurių išdavimo nepraėjo daugiau kaip vieneri metai, atrankai naudojant rizikos valdymo informacinę sistemą (RVIS). TPSVPĮ 10 str. nustatyta, kad neplaniniai SLD išdavimo teisėtumo patikrinimai atliekami viešojo administravimo subjektų, fizinių asmenų, juridinių asmenų ir jų padalinių, kitų juridinio asmens statuso neturinčių organizacijų ir jų padalinių pateiktų skundų ar pranešimų pagrindu. Šio įstatymo 25 str. 4 d. 1 p. yra apibrėžtas terminas, kurį praleidus skundai ar pranešimai dėl SLD išdavimo teisėtumo nenagrinėjami (nuo statybos pradžios praėjo daugiau kaip 1 metai ar SLD išduotas anksčiau kaip prieš 3 metus, išskyrus atvejus, kai: 1) dėl SLD išdavimo teisėtumo teisėsaugos institucijos atlieka tyrimą arba; 2) yra įtarimų, kad pažeistas viešasis interesas). Ši įstatymo nuostata perkelta į Skundų nagrinėjimo taisyklių⁵⁷ 46.9 punktą. Dėl nurodytuose teisės aktuose įtvirtintos pirmosios išimties pastebėtina, kad šią išimtį nustatanti teisės norma taikoma tuo atveju, kai tyrimą atliekanti teisėsaugos institucija paveda VTPSI atlikti atitinkamą patikrinimą, todėl teigti, kad dėl to paties SLD teisėtumo tyrimus tuo pačiu metu atlieka dvi valstybės institucijos, pagrindo nėra. Dėl nustatytos antrosios išimties pažymėtina, kad skundų ar pareiškimų dėl SLD išdavimo, įtariant dėl galimo viešojo intereso pažeidimo, priimtinumą nagrinėti tikslinga apibrėžti protingais terminais. Teismų praktikoje⁵⁸ įvertinus pusiausvyrą tarp ginamų konstitucinių vertybių (viešojo intereso ir asmenų teisės į nuosavybę) ir poreikio užtikrinti teisinių santykių stabilumą gali būti atsisakoma ginti viešąjį interesą tais atvejais, kai yra praėjęs nepateisinamai ilgas terminas nuo atitinkamų administracinių aktų priėmimo ir teisinių santykių atsiradimo momento. Įstatymų leidėjui nustačius tokį teisinį reguliavimą pagal kurį Statybų valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai pavedama nagrinėti skundus dėl galimai pažeisto viešojo intereso, taikant šiai skundų kategorijai jokiais terminais neapibrėžtą išimtį, sudaromos teisinės prielaidos motyvuojant galimu viešojo intereso pažeidimu inicijuoti SLD išdavimo teisėtumo patikrinimą praėjus neprotingai ilgam terminui nuo tokio administracinio akto išdavimo. Tai lemia neracionalų ir neefektyvų statybos valstybinės priežiūros institucijos resursų naudojimą (9 Apibendrinimas).

Statybos valstybinės priežiūros funkcijos

⁵⁶ VTPSI viršininke 2011 m. vasario 4 d. įsakymu Nr.1V-17 patvirtintas Planavimo sąlygų ir statybą leidžiančių dokumentų išdavimo teisėtumo, prisijungimo sąlygų ir specialiųjų reikalavimų išdavimo terminų laikymosi, išduotų prisijungimo sąlygų ar specialiųjų reikalavimų teisėtumo ar atsisakymo išduoti prisijungimo sąlygas ar specialiuosius reikalavimus tikrinimo tvarkos aprašas

⁵⁷ Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininke 2014 m. sausio 8 d. Nr.1V-5 įsakymu patvirtintos Asmenų prašymų, skundų, pranešimų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos taisyklės

⁵⁸ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. sausio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr.A822-87/2014, 2014 m. balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr.A492-828/2014.

Statytojui gavus SLD ir prasidėjus ypatingųjų ir neypatingųjų statinių statybos ar rekonstravimo procesui (statybos darbams), atitinkamų valstybės institucijų įsiterpimas į statybos procesą yra galimas pagal statybos valstybinės priežiūros bendrąsias taisykles ar dėl atitinkamo įvykio (statinio avarijos, nelaimingo atsitikimui darbe ar pan.).

Statybos valstybinė priežiūra atliekama panašiai kaip ir pirmiau aptarta SLD išdavimo teisėtumo priežiūra, išskyrus tai, kad yra numatyta daugiau neplaninio patikrinimo pagrindų (VTPSPĮ 11 str.1 d. 2–5 punktai). VTPSI neplaninius statybos patikrinimus gali atlikti: (i) savo iniciatyva; (ii) viešojo administravimo subjektų, fizinių asmenų, juridinių asmenų ir jų padalinių, kitų juridinio asmens statuso neturinčių organizacijų ir jų padalinių pateiktų skundų ar pranešimų pagrindu; (iii) vykdydama teisėsaugos ir kitų valstybės institucijų pavedimus. Patikrinimo tvarką detalizuoja SŪSV veiklos patikrinimo aprašas. Pagal SŪSV veiklos patikrinimo aprašą dalyvauti statybos patikrinimuose gali būti kviečiami kitų suinteresuotų viešojo administravimo subjektų atstovai, statybos dalyviai, liudytojai ir kiti suinteresuoti asmenys.

Aprašas numato nustatytų pažeidimų skirstymą į „reikšmingus“ ir „mažareikšmius“ (pagal nurodytus kriterijus), atitinkamai pažymint patikrinimo akto klausimyne. Statybos dalyviams leidžiama mažareikšmius pažeidimus pašalinti statybos patikrinimo metu. Pagal VTPSPĮ 11 str. nuostatas (jos detalizuotos SŪSV veiklos patikrinimo aprašo 50.2 punkte), jeigu statybos patikrinimo metu nustatoma teisės aktų ar statinio projekto sprendinių (išskyrus savavališkos statybos padarinių šalinimo veiksmus, kuriuos reglamentuoja kita įstatymo norma) pažeidimų, VTPSI privalomuoju nurodymu nustato protingą (ne ilgesnį negu 6 mėnesių terminą) šiuos pažeidimus pašalinti privalomajame nurodyme išvardytus trūkumus nurodytu būdu.

Dėl valstybinės priežiūros skundų ar pranešimų pagrindu pastebėtina, kad VTPSPĮ 25 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta nuostata, kad VTPSI nenagrinėja skundų ar pranešimų dėl statybos teisėtumo, jeigu statybos darbai atlikti anksčiau kaip prieš 10 metų, išskyrus atvejus, kai dėl statybos teisėtumo teisėsaugos institucijos atlieka tyrimą arba yra įtarimų, kad yra pažeistas viešasis interesas. Dėl šioje įstatymo normoje nurodytos išimties, pagal kurią skundo dėl galimo viešojo intereso gynimo priimtinumui nagrinėti nustatoma terminais nesaistoma išimtis, kaip ir dėl pirmiau minėto VTPSPĮ 25 straipsnio 4 dalies 1 punkte, manytina, kad šis teisinis reguliavimas turėtų būti pakeistas dėl tų pačių priežasčių, kurios nurodytos pirmesnėje Ataskaitos dalyje, t.y. skundų dėl viešojo intereso gynimo pateikimui turėtų būti nustatyti protingi terminai (žr. SLD išdavimo teisėtumo priežiūra) (9 Apibendrinimas).

4.2.2. Reguliavimo naštos vertinimas

Reguliavimo naštos išlaidos statinio statybos srityje vystant gamybinius projektus sudaro 20.839.408,20 Eur, iš jų 26.937,00 Eur yra administracinės naštos išlaidos, o 20.812.471,20 Eur – prisitaikymo išlaidos.

Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus pateikiamos žemiau (Lentelė 27).

Lentelė 27. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus statinio statybos srityje, Eur

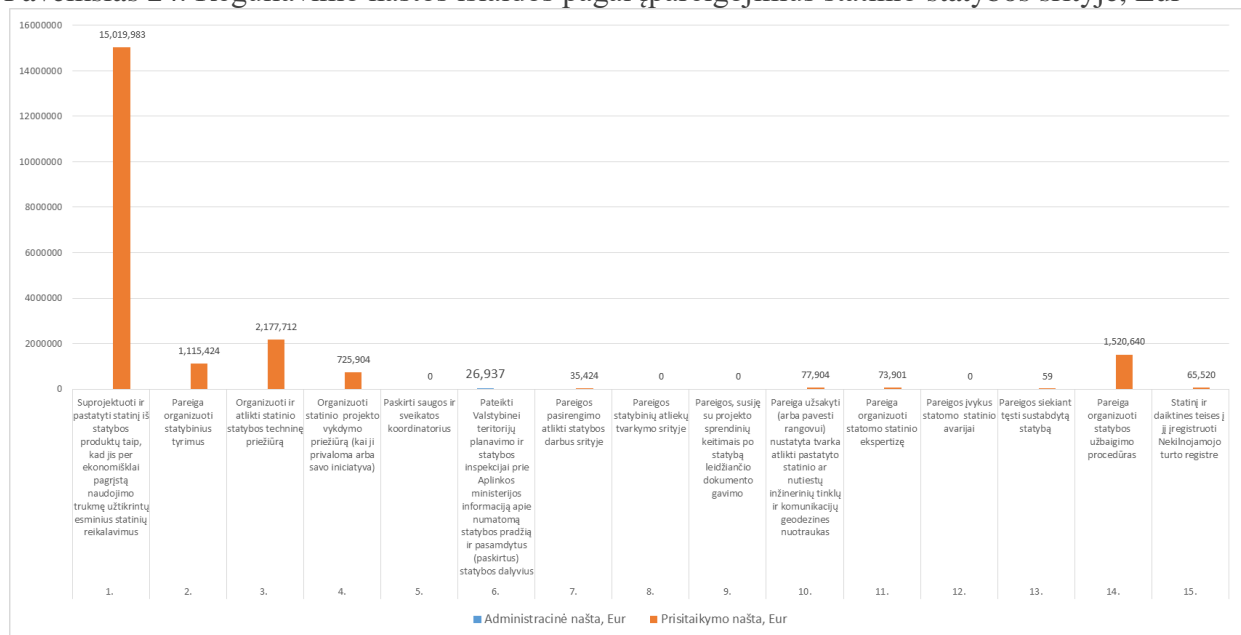
Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
1.	Suprojektuoti ir pastatyti statinį iš statybos produktų taip, kad jis per ekonomiškai pagrįstą naudojimo trukmę užtikrintų esminius statinių reikalavimus		15,019,983.36	15,019,983.36
2.	Pareiga organizuoti statybinius tyrimus		1,115,424.00	1,115,424.00
3.	Organizuoti ir atlikti statinio statybos techninę priežiūrą		2,177,712.00	2,177,712.00
4.	Organizuoti statinio projekto vykdymo priežiūrą (kai ji privaloma arba savo iniciatyva)		725,904.00	725,904.00
5.	Paskirti saugos ir sveikatos koordinatorius		0	0

Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
6.	Pateikti Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos informaciją apie numatomą statybos pradžią ir pasamdytus (paskirtus) statybos dalyvius	26,937.00		26,937.00
7.	Pareigos pasirengimo atlikti statybos darbus srityje		35,424.00	35,424.00
8.	Pareigos statybinių atliekų tvarkymo srityje		0	0
9.	Pareigos, susiję su projekto sprendinių keitimais po statybą leidžiančio dokumento gavimo		0	0
10.	Pareiga užsakyti (arba pavesti rangovui) nustatyta tvarka atlikti pastatyto statinio ar nutiestų inžinerinių tinklų ir komunikacijų geodezines nuotraukas		77,904.00	77,904.00
11.	Pareiga organizuoti statomo statinio darbo projekto (konstrukcijos dalies) ekspertizę		73,900.80	73,900.80
12.	Pareigos įvykus statomo statinio avarijai		0	0
13.	Pareigos siekiant tęsti sustabdytą statybą		59.04	59.04
14.	Pareiga organizuoti statybos užbaigimo procedūras		1,520,640.00	1,520,640.00
15.	Statinį ir daiktines teises į jį registruoti Nekilnojamojo turto registre		65,520.00	65,520.00
	Iš viso:	26,937.00	20,812,471.20	20,839,408.20

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo naštą sukuria įpareigojimas, susijęs su reikalavimu suprojektuoti ir pastatyti statinį pagal esminius reikalavimus laikymusi, taip pat reikšmingi pagal reguliavimo naštą yra įpareigojimai, susiję su statinio technine priežiūra, statybinių tyrimų organizavimu ir statybos užbaigimu (Paveikslas 24).

Paveikslas 24. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus statinio statybos srityje, Eur

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo naštą, susijusią su reikalavimu suprojektuoti ir pastatyti statinį pagal esminius reikalavimus, sukelia reikalavimai parengti statinio techninį projektą (120.004,80 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), techninį darbo projektą (101.953,20 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui), o didžiausia našta tenka išorės paslaugų, pagrįstose projektuotojų paslaugoms įsigyti (atitinkamai 90.000,00 Eur ir 80.000,00 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui). Tiek techninis statinio projektas, tiek techninis darbo projektas yra labiau skirtas statybų kainai paskaičiuoti. Be to, nors sprendimui dėl statybą leidžiančio dokumento priimti reikalinga tik dalis techninio projekto, statytojas turi parengti statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 8 priede

nurodytas visas šio dokumento sudedamąsias dalis, kurios numatytos kiekvienam bendrajam techninio projekto rengimo atvejui, pagal šioms dalims nustatytus reikalavimus. Kai kurių techninio projekto dalių rengimas iki statybą leidžiančio dokumento išdavimo yra akivaizdžiai perteklinis (pvz., vidaus inžinerijos sprendiniai), nes šiame etape statytojas nežino, ar statyti jam bus leista. Galiojantys teisės aktai nenumato diskrecijos statytojui pasirinkti rengiamo techninio projekto apimtį ir struktūrą. Dauguma gamybinių projektų vystytojų teigia, kad Lietuvoje reikalaujamos apimties techninis projektas sukelia nepagrįstus investuotojų kaštus, nes reikalaujama parengti visos apimties techninį projektą nežinant, ar bus apskritai išduotas statybos leidimas.

Sudarant socialinės infrastruktūros sutartis vidutiniškai patiriama vien 15.000 Eur išorės paslaugų išlaidų (savivaldybės socialinės infrastruktūros, dar vadinama miesto inžinerinės infrastruktūros mokesčiu). Šis mokestis yra nustatytas Vilniaus miesto, Kauno miesto ir Klaipėdos miesto savivaldybėse. Vilniuje yra parengta tvarka ir mokesčio įkainis patvirtintas 1,45 Eur/m²⁵⁹, tai 10.000 m² statiniui jis bus 14.500 Eur, Kauno mieste minimalus mokestis yra 20.000 Eur, priklausomai nuo objekto ar kitų sąlygų jis gali būti nustatomas individualiai, tai aptariant atskiroje socialinės ir (ar) miesto inžinerinės infrastruktūros plėtros sutartyje, Klaipėdoje nustatoma kiekvienu atveju individualiai (nuo 10.000 iki 75.000 Eur). Nuo 2019 m. šį mokestį numato taikyti ir Druskininkų savivaldybė, tačiau į skaičiavimus tai nebuvo įtraukta. Kitose savivaldybėse tokių reikalavimų sudaryti socialinės infrastruktūros sutartį ir sumokėti atitinkamą mokestį nenumatyta. Toks reikalavimas netaikomas ir LEZ veikiantiems ūkio subjektams. Kadangi pagrindinių šalies miestų teritorijoje gamybinės paskirties objektų yra nedaug (iki 22 proc. nuo visų šalies tokios paskirties objektų), tai bendra vidutinė suma, tenkanti vienam tipiniam ūkio subjektui yra santykinai mažesnė nei galėtų būti, jei būtų skaičiuojami visi gamybinės paskirties objektai (4.147,44 Eur vienam tipiniam ūkio subjektui). Didžiausią dalį šiose išlaidose sudaro išlaidos išorės paslaugoms (bent 300,00 Eur teisininkams ir bent 15.000,00 Eur socialinės infrastruktūros mokesčiui sumokėti – vienam tipiniam ūkio subjektui). Rengiant pasiūlymą taip pat atsižvelgta ne tik į neproporcingai didelę našta, tenkančią šio įpareigojimo įgyvendinimui, bet ir į tokio mokesčio nustatymo neteisėtumą.

Nustatyta koreliacija tarp didžiausias reguliavimo naštos išlaidas sukeliančių įpareigojimų ir tarp juos nustatančių teisės aktų – didžiausią našta sukelia statybą tiesiogiai reglamentuojantys teisės aktai (Lentelė 28).

Lentelė 28. Reguliavimo našta pagal statinio statybos teisės aktus, Eur

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo našta, Eur
1.	Statybos įstatymas (SĮ)	3,444,530.51
2.	Nekilnojamojo turto kadastro įstatymas	6,552.00
3.	Nekilnojamojo turto registro įstatymas	13,104.00
4.	Nekilnojamojo turto kadastro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr.534 (2017 m. gruodžio 20 d. nutarimo Nr.1099 redakcija)	19,656.00
5.	Nekilnojamojo turto registro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. balandžio 26 d. nutarimu Nr.379 (2017 m. gruodžio 11 d. nutarimo Nr.1023 redakcija)	19,656.00
6.	Aplinkos ministro 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymas Nr.D1-455 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (1):2005 "Esminis statinio reikalavimas "Mechaninis atsparumas ir pastovumas" patvirtinimo"	3,003,996.67
7.	Aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr.422 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (2):1999 "Esminiai statinio reikalavimai "Gaisrinė sauga" patvirtinimo" (2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymo Nr.497 redakcija)	1,501,998.34

⁵⁹ <https://vilnius.lt/vaktai2011/DefaultLite.aspx?Id=3&DocId=30275085>

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo našta, Eur
8.	Aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr.420 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (3):1999 "Esminiai statinio reikalavimai "Higiena, sveikata, aplinkos apsauga" patvirtinimo (2002 m. spalio 21 d. įsakymo Nr.549 redakcija)	1,501,998.34
9.	Aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr.D1-706 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (4):2008 "Esminis statinio reikalavimas "Naudojimo sauga" patvirtinimo	1,501,998.34
10.	Aplinkos ministro 2008 m. kovo 12 d. įsakymas Nr.D1-132 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (5):2008 "Esminis statinio reikalavimas "Apsauga nuo triukšmo"	1,501,998.34
11.	Aplinkos ministro 2008 m. kovo 12 d. įsakymas Nr.D1-131 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (6):2008 "Esminis statinio reikalavimas " Energijos taupymas ir šilumos išsaugojimas" patvirtinimo	1,501,998.34
12.	Aplinkos ministro 2004 m. kovo 5 d. įsakymas Nr.D1-100 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.02.07:2012 "Sandėliavimo, gamybos ir pramonės statiniai. Pagrindiniai reikalavimai" patvirtinimo" (2012 m. balandžio 23 d. įsakymo Nr.D1-344 redakcija)	3,003,996.67
13.	Aplinkos ministro 2005 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. D1-309 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.03.02:2005 "Sandėliavimo, gamybos ir pramonės statinių sklypų tvarkymas" patvirtinimo" (2017 m. liepos 24 d. d. įsakymo Nr.D1-621 redakcija)	750,999.17
14.	Aplinkos ministro 2016-12-12 įsakymas Nr.D1-878 "Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 "Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas" patvirtinimo"	779,234.94
15.	Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos viršininko 2014 m. lapkričio 27 d. įsakymas Nr.IV-95 "Dėl Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos atstovų dalyvavimo statybos užbaigimo komisijoje ir pažymų apie energetikos įrenginių būklės patikrinimą išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2017 m. lapkričio 20 d. įsakymo Nr.IV-110 redakcija)	152,064.00
16.	Aplinkos ministro 2016-11-16 įsakymas Nr. D1-748 "Dėl Statybos techninio reglamento STR 1.03.01:2016 "Statybiniai tyrimai. Statinio avarija" patvirtinimo (2017-04-18 įsakymo Nr.D1-321 redakcija).	557,712.00
17.	Aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr.D1-637 "Dėl statybos atliekų taisyklių patvirtinimo" (2016 m. gegužės 26 d. įsakymo Nr.D1-236 redakcija)	-
18.	Aplinkos ministro 2016-11-07 įsakymas Nr. D1-738 "Dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 "Statinio projektavimas, projekto ekspertizė" patvirtinimo	90,682.56
19.	Aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr.D1-848 "Dėl statybos techninio reglamento STR 1.06.01:2016 Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra" patvirtinimo"	1,487,232.00

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Šios srities įpareigojimai taikomi visiems gamybinių projektų vystytojams, todėl tikslinę grupę sudaro 60 ūkio subjektų, einamaisiais metais pradėję statyti ypatingus ir neypatingus gamybos paskirties statinius.

Detalesni skaičiavimai pateikiami šios Ataskaitos Priede Nr. 4, pateikiamame Excel formatu, skaičiuoklės lape „Statinio statyba“.

4.2.3. Aktualios reformos ir pasiūlymai

Nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojęs naujos redakcijos SĮ statytojams atnešė kai kurių naujovių. Tarp reikšmingiausių: sumažintas valstybės institucijų, tikrinančių statinio projekto atitiktį reikalavimams skaičius SLD išdavimo etape (nuo 16 iki 9; IŽT ir SK savininkai, valdytojai ar naudotojai į šiuos skaičius neįtraukti); buvo sutrumpinti techninio projekto tikrinimo ir SLD išdavimo terminai (ypatingojo statinio statybos ir rekonstravimo atveju iki 2017 m. sausio 1 d. projekto patikrinimo terminas – 35 d. d., SLD išdavimo terminas – 45 d. d.; nuo 2017 m. sausio 1 d. patikrinimo terminas 20 d. d., jam praėjus per 3 d. d. priimamas sprendimas dėl SLD išdavimo); specialieji reikalavimai tapo neprivalomais; nustatytas specialiųjų reikalavimų ir prisijungimo sąlygų galiojimo terminas (5 metai nuo išdavimo dienos, gavus SLD – iki statybos užbaigimų procedūrų pabaigos); panaikinta pareiga perregistruoti SLD pasikeitus statytojui; įvestos naujos

privalomojo draudimo rūšys bei nauji reikalavimai garantinio laikotarpio prievolių vykdymo užtikrinimui.

Pagal paskelbtą Pasaulio banko tyrimą „Doing Business 2018“ ataskaitą⁶⁰, Lietuva tarp 190 pasaulio šalių užėmė 16 vietą (2017 m. buvo 21). Konstatuota, kad Lietuva iš vertinamų 11 pozicijų įgyvendino reformas keturiose srityse. Kaip teigiamas pokytis buvo nurodyta reforma statybų sektoriuje, t.y. nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai Statybos įstatymo redakcijai, sutrumpėjo statybos techninių sąlygų ir leidimų išdavimo trukmė 28 kalendorinėmis dienomis (iki 75 k. d.). Tai lėmė, kad Lietuva pagal statybų leidimo gavimo rodiklį pakilo į 12 vietą (2017 m. buvo 16). Antras teigiamas pokytis, kuris yra svarbus statybų sektoriuje, prisijungimo prie elektros tinklų terminai. Pagal šią poziciją Lietuva pakilo į 33 vietą (2017 m. buvo 55).

Teigiami pokyčiai Lietuvoje nurodyti ir naujausioje „Doing Business 2019“ ataskaitoje⁶¹. Paskelbta, kad Lietuvos reitingas tarp 190 pasaulio valstybių pagal verslo aplinką pakilo iš 16 į 14 vietą. Pagal vertinamą statybos leidimų išdavimo proceso rodiklį Lietuva pakilo iš 12 į 7 vietą, pagal prisijungimo prie elektros tinklų proceso rodiklį – iš 33 į 26 vietą.

Nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigalioję SĮ pakeitimai yra reikšmingi, tačiau jie statybos organizavimo proceso nepakeitė iš esmės. Respondentai nurodė, kad juos labiausiai erzina pernelyg detalus bei perteklinis kai kurių procesų reguliavimas, o conceptualiais statybos procesų organizavimo klausimais pokyčių nėra. Statytojui yra svarbu kaip galima greičiau gauti iš kompetentingos institucijos atsakymą į esminį klausimą – ar statytojo planuojamos paskirties ir matmenų statyba atitinkamoje vietoje (konkrečioje sklypo dalyje) yra galima. IS „Infostatyba“ turėtų suteikti statytojams daugiau paslaugų, turėtų būti galimybė per šią IS gauti prisijungimo sąlygas. Pagal šiuo metu veikiančią IS „Infostatyba“ savivaldybės tarnautojai, kurie sprendžia prašymo išduoti SLD priėmimo klausimą, linkę ieškoti priežasčių „prasitęsti“ laiką prašymo priėmimo klausimui išspręsti (nurodomi formalūs, nereikšmingi trūkumai; juos „pašalinus“, nurodomi nauji; klausimai užduodami ne per vieną kartą, o per kelis kartus, kartais tai daroma priešpaskutinę projekto patikrinimo termino dieną).

Šiame kontekste pažymėtina, kad šalyje yra įgyvendinama keletas elektroninių paslaugų plėtros projektų, kurių sąsajos per kuriamus Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybų vartus (TIITPS) turėtų išplėsti statytojui šiuo metu teikiamų per IS „Infostatyba“ elektroninių paslaugų apimtį. Pagal VTPSI 2018 m. birželio 22 d. ir 2018 m. rugpjūčio 10 d. pateiktą informaciją, ši institucija vykdo projektą „Pažangių elektroninių paslaugų, susijusių su statyba ir statybos valstybine priežiūra, plėtra“ pagal ES Struktūrinių fondų finansavimo 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 2 prioriteto „Informacinės sistemos skatinimas“ priemonę Nr.02.3.1-CPVA-V-529. Projekto, kuris turi būti įgyvendintas iki 2020 m. pabaigos, tikslas – sukurti į vartotoją (gyventojus ir ūkio subjektus) orientuotą patogią, sąveikią ir kokybišką viešą su SLD išdavimu ir statybos valstybine priežiūra susijusią sudėtinę el. paslaugą bei modernizuoti esamas IS „Infostatyba“ el. paslaugas (vykdant Projektą bus sukurtos 5 naujos, modernizuota 14 esamų el. paslaugų; jas apjungus sukonstruojant sudėtinę el. paslaugą). Vykdamas minėtą projektą numatoma sukurti integracines sąsajas su: Aplinkos ministerijos vykdamas projektą „Pažangių elektroninių paslaugų, susijusių su teritorijų planavimu, plėtra (EPTP)“ (jo vykdymo laikotarpis 2017-2020 m.) kuriamais TIITPS; Teritorijų planavimo stebėsenos informacinė sistema; Teritorijų planavimo duomenų registru; Nekilnojamojo turto registru; Licencijų informacinė sistema; KREPIS (Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinė

⁶⁰<http://espanol.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/AnnualReports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

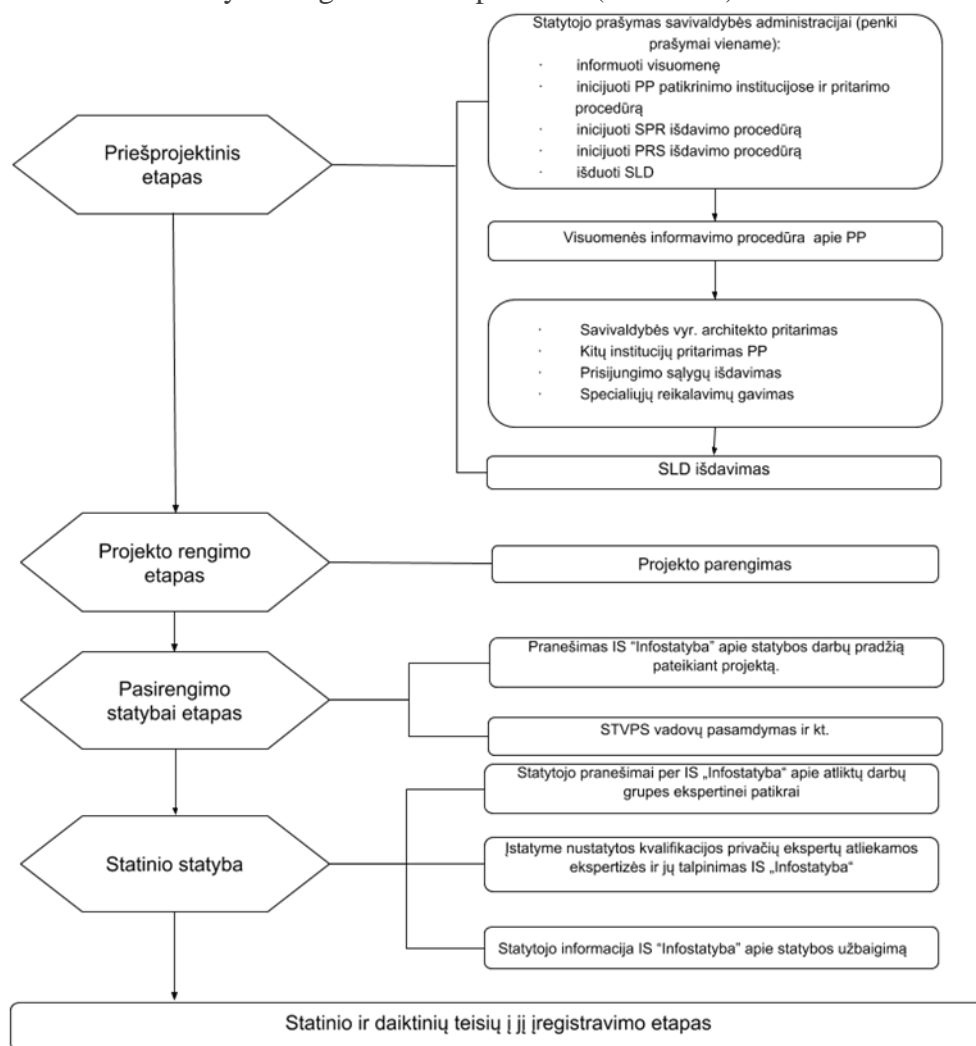
⁶¹ <http://documents.worldbank.org/curated/en/419071541150848000/pdf/WP-DB2019-PUBLIC-Lithuania.pdf>

sistema); LARIS (Lietuvos architektų rūmų informacinė sistema); DSSIS (Darbo sąlygų darbo vietose nuolatinės stebėsenos informacinė sistema); RVIS (VTPSI rizikos valdymo informacinė sistema); THIS (ŽŪM vykdomo projekto „Topografijos ir inžinerinės infrastruktūros informacinė sistemos ir naujų elektroninių paslaugų sukūrimas ir įdiegimas“ produktais; Projekto trukmė 2018-2021 m.). Minėtų sąsajų visuma turėtų užtikrinti, kad asmuo nuo prašymo informuoti visuomenę apie parengtus statinių projektinius pasiūlymus pateikimo iki nekilnojamojo turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre, neturės vykti į institucijas ir visas paslaugas galės gauti el. būdu, o VTPSI, savivaldybių ir kitų institucijų specialistai galės greičiau ir patogiau teikti administracines paslaugas, gauti reikiamą informaciją, atlikti valstybinę priežiūrą.

Žemiau pateikiamoje schemoje (Paveikslas 25) yra nurodomas statybos proceso organizavimo modelis, sudarytas pagal siūlomus esminius statybų sektoriui teisinio reguliavimo pakeitimus (**Modelis 1**), kurių pagrindiniai skirtumai nuo SOP pagal galiojantį teisinį reguliavimą yra šie: 1) sprendimas dėl SLD išdavimo priimamas priešprojektiniame etape pagal projektinius pasiūlymus; 2) visos PPE etapo procedūros atliekamos pagal „vieno langelio“ principą; 3) Techninis projektas rengiamas gavus SLD, projekte detalizuojami PP; 4) statinio statybos etape numatomos baigtų (priimtų) statybos darbų pagal atitinkamas sritis ekspertinės patikros dėl atitikties projektui ir esminiams statinių reikalavimams, kad galimi neatitikimai būtų nustatyti ir rangovų pašalinti operatyviai, nedarant neigiamos įtakos statybos proceso eigai ir jo trukmei; 5) statybos užbaigimo kaip atskiros procedūros atsisakoma; statybos procese sukauptas ekspertinių išvadų rinkinys pateikiamas į IS „Infostatyba“ kaip statinio atitiktį esminiams statinių reikalavimams patvirtinantis dokumentas; 6) statytojo informacija IS „Infostatyba“ apie visiškai užbaigtą statybą, pagrįsta ekspertinėmis išvadomis apie statinio atitiktį esminiams statinių reikalavimams, yra pagrindas statinio ir daiktinių teisių į jį įregistravimui NTR.

Lygiagrečiai siūlomiems teisinio reguliavimo pakeitimams pagal Modelį 1 (Paveikslas 25), teikiami kai kurie pasiūlymai dėl SOP schemoje (Paveikslas 22) iliustruoto statybos organizavimo proceso, vykstančio pagal galiojantį teisinį reguliavimą pakeitimų (**Modelis 2**), kurie galėtų paspartinti SOP net ir iš esmės pasilikus prie nurodytoje schemoje iliustruoto proceso. Pagal Modelį 2 siūlomų teisinio reguliavimo pakeitimų esmė: 1) PPE etape nustatyti „vieno langelio“ principą visoms šio etapo procedūroms; 2) pašalinti teisinio reguliavimo prieštaravimus dėl SPR ne (privalomumo); 3) pakeisti techninio projekto rengimo, struktūros ir turinio reikalavimus; 3) suderinti SĮ ir Reglamento STR 1.05.01:2017 nuostatas dėl SLD išdavimo etape atliekamos techninio projekto tikrinimo procedūros; 4) techninį projektą tikrinančios institucijos nemotyvuotą nepritarimą statinio projektui prilyginti Reglamento STR 1.05.01:2017 18 p. nurodytam atvejui (tikrinančiai institucijai iki įstatymo nustatyto patikrinimo termino pabaigos nepateikus jokie sprendimo laikoma, kad statinio projektui subjektas pritarė); 5) nustatyti, kad statinio patikrą dėl jo atitikties techniniam projektui ir esminiams statinio reikalavimams atliktų teisės aktų nustatyta kvalifikaciją turintys privatūs ekspertai statybos proceso eigoje; 6) statybos užbaigimas vykėtų palaipsniui, statybos užbaigimo, kaip atskiro SOP etapo, būtų atsisakoma (2 Apibendrinimas).

Paveikslas 25. Siūlomas statybos organizavimo procesas (Modelis 1)

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Pateiktoje schemoje (Paveikslas 25) atskleisto statybos organizavimo proceso (Modelis 1), išdėstant jį pagal nuoseklius etapus, kartu iliustruojant ir kiekvieno etapo turinį, esmė yra ši:

1. SLD išduodamas Projektinių pasiūlymų pagrindu.
2. **I etapas.** Priešprojektinis etapas:
  - 2.1. Statytojas pateikia per IS „Infostatyba“ institucijai, įgaliotai priimti sprendimą dėl SLD išdavimo, prašymą šioms procedūroms: patikrinti PP ir jiems pritariti; informuoti visuomenę; inicijuoti PRS ir SPR išdavimą; išduoti SLD. Kartu su prašymu statytojas pateikia PP, kuriuose išdėstyti esminiai (konceptualūs) numatomo rengti projekto sprendiniai, pakankami priimti sprendimą, ar statytojo nurodytoje vietoje (konkretaus žemės sklypo atitinkamoje dalyje) yra galimas statytojo norimų statyti matmenų (plotis, ilgis, aukštis) ir naudojimo paskirties pastatas. PP detalizuojami po SLD išdavimo rengiant projektą.
  - 2.2. Priėmusi statytojo prašymą, institucija organizuoja procedūras pagal „vieno langelio“ principą:
    - 2.2.1. viešunami PP;

- 2.2.2. inicijuojama atitinkamų institucijų (jų sąrašas galėtų būti sudarytas institucijas atrinkus iš Lentelė 26 nurodytų į P1–P4 procedūras įtrauktų institucijų ir kt. subjektų) pritarimo PP procedūra;
- 2.2.3. inicijuojama SPR nustatymo ir PRS išdavimo procedūra;
- 2.3. Išduodamas SLD.
3. **II etapas.** Projekto rengimas:
Rengiamas techninis projektas. Atliekama projekto ekspertizė (jei reikia). Tikslinga numatyti galimybę atlikti atskirų projekto dalių ekspertizę.
4. **III etapas.** Pasirengimas statinio statybai:
  - 4.1. Pranešimas IS „Infostatyba“ apie statybos darbų pradžią kartu patalpinant informacinėje sistemoje projektą.
  - 4.2. Statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų (STVPS) pasamdymas ir kitos pasirengimo statybai procedūros (iš esmės kaip ir pagal dabar galiojantį įstatymą (Paveikslas 22)).
5. **IV etapas.** Statinio statyba:
  - 5.1. Vykdomi statybos darbai;
  - 5.2. Pranešimai IS „Infostatyba“ apie atliktus (priimtų priėmimo- perdavimo aktais) statybos darbus (jų grupes), kurie turi esminę reikšmę ekspertinei patikrai dėl statinio atitikties projektui ir esminiams statinio reikalavimams.
  - 5.3. Baigtų (priimtų) darbų (jų grupių) atitiktį reikalavimams tikrina įstatymo nustatytos kvalifikacijos reikalavimus atitinkantys privatus ekspertai, surašo ekspertizės aktus. Nustatyti trūkumai (jei nustatomi) rangovo pašalinami statybos procese. Statybos eigoje sukaupiamas ekspertinių išvadų rinkinys, kuriuo patvirtinama, jog statinys atitinka esminius statinių reikalavimus. Ekspertizės aktai pateikiami į IS „Infostatyba“.
  - 5.4. Statytojas pateikia IS „Infostatyba“ informaciją apie visiškai užbaigtą statybą (Statybos užbaigimo kaip atskiros SOP procedūros atsisakoma. Šis pranešimas ir IS „Infostatyba“ įregistruotos ekspertizės išvados apie statinio atitiktį esminiams statinių reikalavimams yra pagrindas statinio ir daiktinių teisių įregistravimui NTR).
6. **V etapas.** Statinio ir daiktinių teisių į jį registravimas NTR.

Statybų veiklos specifiška lemia poreikį derinti valstybės, visuomenės ar jos dalies (atitinkamos bendruomenės) bei statytojo privačius interesus. Statytojas, investuodamas į sumanytą gamybinį projektą, siekia sukurti atitinkamą nekilnojamąjį turtą (nuosavybės objektą) ir vykdyti teisės aktų leidžiamą ūkinę-komercinę veiklą. Visuomenės (atitinkamos jos dalies) suinteresuotumas konkretaus gamybos projekto vystymu galimas įvairiais aspektais: galimų gyvenamosios aplinkos kokybės pablogėjimo, visuomenės saugumo, kraštovaizdžio pokyčių (negatyvusis aspektas), galimybės įsidarbinti naujai sukurtose darbo vietose (pozityvusis aspektas).

Modelyje 1 SLD išdavimas pagal PP savaime nereikštų, kad valstybė mažina reikalavimus dėl statinių atitikties Reglamente (ES) Nr. 305/2011 apibrėžtiems esminiams statinių reikalavimams. Ataskaitos rengėjų nuomone, SLD išdavimas PPE etape pagal projektinius pasiūlymus nereikštų, kad susiaurėja visuomenės teisės bei galimybės gauti informaciją apie visuomenei svarbių statinių statybą ir aktyviai dalyvauti svarstant PP, ar kad sudaromos prielaidos pažeisti pusiausvyrą tarp statytojo ir visuomenės (atitinkamos jos dalies) intereso. Pabrėžtina, kad pagal siūlomą teisinio reguliavimo Modelį 1 PP turėtų būtų nurodyti esminiai duomenys apie numatomą statyti statinį, kurie būtų pakankami įgaliotai institucijai nustatyti, ar konkrečių parametrų ir statinio paskirties statyba konkrečioje vietoje (sklype) yra leistina, ir priimti sprendimą dėl SLD išdavimo/neišdavimo. Pagal Modelį 1 yra numatytas visuomenės informavimas apie parengtus projektinius pasiūlymus ir jos dalyvavimas jų svarstyme. SLD išdavimo pagal PP atveju

sinteresuotai visuomenei teisė apskųsti individualų administracinį aktą, kuriuo išduodamas SLD, galėtų kilti PPE etape.

Modelyje 1 techninio projekto rengimas turint SLD, išduotą pagal PP, privalėtų vykti pagal teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų, normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų reikalavimus.

Pasiūlymas atsisakyti atskiros SOP užbaigimo procedūros Modelyje 1 nereiškia, kad mažinami pastatyto statinio atitikties teisės aktams reikalavimai, įskaitant reikalavimus gaisrinės saugos srityje. Statinio atitiktis esminiams statinių reikalavimams būtų patikrinta atitinkamas įstatymo nustatytas kompetencijas, patvirtintas kvalifikavimo atestatais, veiklos leidimais, turinčių privačių ekspertų. Pasiūlymo esmė yra ta, kad galimi neatitikimai būtų nustatomi statybos procese teisės aktų nustatyta tvarka įgytas kvalifikacijas statinių, statinių dalių, patalpų ir jų projektų gaisrinės saugos srityje turinčių ekspertų ir jų nurodymu nedelsiant pašalinti.

Pasiūlymas, kad statinio atitikties esminiams statinių reikalavimams funkciją atliktų privatūs ekspertai neatsiejamas nuo reikalavimo, kad jie turėtų teisės aktų nustatyta tvarka įgytas ir sistemingai atnaujinamas kvalifikacijas, atitinkančias teisės aktų nustatytus kokybės standartus. Ekspertais galėtų būti kviečiami tik tie fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie yra įtraukti į ekspertų bei ekspertinių įmonių sąrašus ir turi galiojančius kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus. Pvz., gaisrinės saugos srityje į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos sudarytą ir skelbiamą Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą⁶² yra įtraukti atitinkami fiziniai asmenys, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka yra išduoti teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimai bei kvalifikaciją liudijantys dokumentai, suteikiantys teisę atlikti statinių, statinių dalių, patalpų ir jų projektų gaisrinės saugos ekspertizes. Be to Į Statybos produktų sertifikavimo centro (SPSC) skelbiamą Atestuotų ekspertizės įmonių sąrašą⁶³ yra įtraukta eilė įmonių, kurioms yra suteikta teisė atlikti ekspertizės gaisrinės saugos srityje.

Pasiūlymas atsisakyti atskiros SOP užbaigimo procedūros sietinas ir su tuo, kad įstatymu būtų aiškiai apibrėžta ekspertų atsakomybė ir nešališkumo reikalavimas.

Atsisakius atskiros SOP užbaigimo procedūros pagal Modelį 1 (Paveikslas 25) PAGD ir toliau vykdytų Priešgaisrinės apsaugos įstatymu priskirtą valstybinės priešgaisrinės priežiūros organizavimo funkciją (pvz., tikrintų ar laikomasi gaisrinės saugos atliekant statybos darbus; tikrintų ar laikomasi gaisrinės saugos reikalavimų pastatytame ir pradėtame eksploatuoti statinyje).

1 Apibendrinimas

Instrumentas. Projektiniai pasiūlymai, projekto rengimo etapas, pasirengimo statybai etapas, statinio statyba, statybos užbaigimo etapas.

Tikslas. Laikantis teisės aktų reikalavimų statiniai turi būti projektuojami ir statomi taip, kad nekeltų pavojaus žmonių, naminių gyvūnų ar nuosavybės saugai ir nepakenktų aplinkai (Reglamento 305/2011 preambulės 1 pastr.).

Išvada. Projektiniai pasiūlymai šiuo metu panaudojami per siaurai, jie galėtų tapti pagrindiniu projektiniu dokumentu išduoti SLD; statybos leidimo išdavimo klausimo sprendimas pernelyg nutolęs nuo statybos organizavimo proceso pradžios; statybos leidimo išdavimo klausimui išspręsti reikalingos tik kai kurios techninio projekto dalys, tačiau iki SLD išdavimo rengiamos visos projekto struktūrinės dalys; statytojo prašymų, susijusių su SLD išdavimu, teikimas išskaidytas; statybos užbaigimo procedūra, kurią vykdo statybos užbaigimo komisija,

⁶² www.tm.lt

⁶³ <https://www.spse.lt>

eliminuoja galimybę statybos darbų eigoje nustatyti galimas statomo statinio neatitiktis esminiams statinių reikalavimams ir pareikalauti, kad statytojas (jo pasamdytas rangovas) nustatytus trūkumus pašalintų nedelsiant.

Pasiūlymai (Modelis 1) Nustatyti, kad: 1) statybą leidžiantis dokumentas būtų išduodamas pagal patvirtintus projektinius pasiūlymus; 2) visa SLD išdavimo procedūra būtų vykdoma pagal „vieno langelio“ principą statytojui pateikus vieną prašymą; 3) techninis projektas būtų rengiamas statytojui gavus SLD; 4) atsisakoma statybos užbaigimo kaip atskiros statybos organizavimo proceso procedūros; statybos užbaigimas vykėtų kaip nuoseklių procesų seka, kurioje baigtų (priimtų) darbų (jų grupių) atitiktį esminiams statinių reikalavimams ir techniniam projektui tikrintų įstatymo nustatytų kvalifikacijų reikalavimus atitinkantys privatūs ekspertai (jų nustatyti trūkumai turėtų būti pašalinti statybos procese), surašydami ekspertines išvadas; statybos eigoje IS „Infostatyba“ būtų sukauptas ekspertinių išvadų rinkinys, kuris patvirtintų, jog statinys atitinka esminius statinių reikalavimus; statytojas pranešimu IS „Infostatyba“ paskelbtų apie visišką užbaigtą statinio statybą; šis pranešimas ir IS „Infostatyba“ įregistruotos ekspertizės išvados apie statinio atitiktį esminiams statinių reikalavimams būtų pagrindas statinio ir daiktinių teisių įregistravimui Nekilnojamojo turto registre.

2 Apibendrinimas

Instrumentas. Statybos organizavimo proceso priešprojektinio etapo procedūros.

Tikslas. PPE etapo procedūrų atlikimo vientisumo, kompleksiskumo užtikrinimas.

Išvada. PPE etapo procedūros išskaidytos, joms atlikti statytojas savivaldybės administracijai turi teikti 4 atskirus prašymus (derinti PP rengimo užduotį, informuoti visuomenę apie PP, pritarti PP, išduoti SPR), kuriais siekia to paties tikslo – gauti SLD. Todėl toks procesas negali būti vertinamas kaip efektyvus.

Pasiūlymai (Modelis 2). Nustatyti, kad visos priešprojektinio etapo procedūros būtų vykdomos pagal „vieno langelio“ principą statytojui pateikus vieną prašymą.

3 Apibendrinimas

Instrumentas. Specialiųjų architektūros, specialiųjų paveldosaugos reikalavimų, specialiųjų saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos reikalavimų (SPR) rinkinio išdavimas.

Tikslas. Statinius projektuoti taip, kad jie nekeltų pavojaus žmonių, naminių gyvūnų ar nuosavybės saugai ir nepakenktų aplinkai (pagal Statybos įstatymą SPR rinkinio išdavimas nėra privalomas).

Išvada. Teisinis reguliavimas, kuriuo nustatyta, kad SPR išdavimas neprivalomas, yra prieštaringas, neefektyvus. Statytojai, atsižvelgdami į kitą to paties įstatymo normą, kreipiasi dėl SLD išdavimo vien tam, kad tokiu būdu būtų užfiksuotas atskaitos laikas su kuriuo siejama statinio projektavimui taikytina teisė.

Pasiūlymai (Modelis 2). Nustatyti, kad: 1) techninis projektas rengiamas pagal teisės aktus, galiojusius SLD išdavimo dieną arba 2) nustatyti, kad specialiųjų reikalavimų išdavimas yra privalomas.

4 Apibendrinimas

Instrumentas. Aplinkos ministro ir kultūros ministro sudarytos specialiųjų reikalavimų suderinamumo komisijos nurodymas savivaldybės administracijos direktoriui ar jo įgaliotam savivaldybės administracijos valstybės tarnautojui išduoti specialiuosius reikalavimus.

Tikslas. Teisėtumo principo užtikrinimas.

Išvada. SPR suderinimo komisijos ir įgaliojimus pagal įstatymą turinčio subjekto kompetencijos paskirstytos netinkamai.

Pasiūlymai (Modelis 2). Nustatyti, kad Aplinkos ministro ir kultūros ministro sudarytos SPR komisijos sprendimas savivaldybės administracijos direktoriui ar jo įgaliotam savivaldybės administracijos valstybės tarnautojui yra rekomendacinis arba Įstatymu Komisijai suteikti įgaliojimai pačiai priimti sprendimą dėl SLD išdavimo.

5 Apibendrinimas

Instrumentas. Techninis projektas.

Tikslas. Techninio projekto rengimo paskirties ir struktūros optimizavimas.

Išvada. Sprendimui dėl SLD išdavimo priimti yra reikalinga tik dalis techninio projekto, parengto pagal statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 8 priede įtvirtintas šio dokumento sudedamąsias dalis ir joms nustatytus reikalavimus.

Pasiūlymai (Modelis 2). Pakeisti Statybos įstatymą ir statybos techninį reglamentą STR 1.04.04:2017 nustatant, kad statytojas gali pasirinkti, ar iki SLD išdavimo rengti visos sudėties (struktūrinių dalių) techninį projektą, ar tik tas jo dalis, kurios būtinos institucijai SLD išdavimo klausimui išspręsti. Spręsti dėl techninio projekto sudedamųjų dalių ir jų turiniui keliamų reikalavimų pakeitimo (pvz., nustatyti kurios techninio projekto dalys yra privalomos kaip atskiros; kurių rengimas kaip atskirų yra tik rekomendacinis).

6 Apibendrinimas

Instrumentas. SLD išdavimo procedūros sustabdymas.

Tikslas. SLD išdavimo procedūroje tarpinstituciniu bendradarbiavimu išvengti galimo neteisėto atsisakymo išduoti SLD ar neteisėto išdavimo, suderinti tai reglamentuojantį įstatymu nustatytą ir poįstatyminį teisinį reguliavimą.

Išvada. Teisinis reguliavimas, kuriuo savivaldybės administracijos įgaliotam priimti sprendimą dėl SLD išdavimo tarnautojui suteikiama teisė savo iniciatyva sustabdyti SLD išdavimo procedūrą „kilus abejonių“ dėl statinio projektą tikrinančios institucijos „nepritarimo motyvų pagrįstumo“, ar dėl „pritarimo statinio projektui pagrįstumo“, net nereikalaujant, kad šios abejonės būtų pagrįstos ir motyvuotos ir atitinkamai įformintos bei atskleistos prašymą pateikusiam statytojui, sukuria teisinę spragą piktnaudžiauti teise.

Pasiūlymai (Modelis 2).

1. Suderinti įstatymo ir poįstatyminio teisės akto (Reglamento STR 1.05.01:2017) nuostatas dėl SLD išdavimo termino: i) arba nustatyti įstatymu SĮ 27 str.12 d.1 p. numatyto termino sustabdymą (motyvuotą pratęsimą), arba atsisakyti poįstatyminiu teisės aktu numatyto SLD išdavimo procedūros sustabdymo; ii) arba atsisakyti poįstatyminiu akto nuostatos, kad SLD išdavimo procedūroje dalyvaujantis subjektas gali keisti savo deleguoto atstovo sprendimą dėl pritarimo ar nepritarimo statinio projektui, arba spręsti dėl tokios teisės ir procedūros nustatymo įstatymu.
2. Techninį projektą tikrinančios institucijos nemotyvuotą nepritarimą statinio projektui prilyginti Reglamento STR 1.05.01:2017 18 p. nurodytam atvejui (tikrinančiai institucijai iki įstatymo nustatyto patikrinimo termino pabaigos nepateikus jokie sprendimo laikoma, kad statinio projektui subjektas pritarė).
3. Palikus galioti Reglamento STR 1.05.01:2017 19 p. nuostatą dėl SLD išdavimo procedūros sustabdymo, nustatyti reikalavimą, kad savivaldybės administracijos sprendimas pradėti Reglamento STR 1.05.01:2017 19 p. numatytą procedūrą dėl statinio projektą tikrinančios institucijos „galbūt nepagrįsto pritarimo“ turi būti motyvuotas (analogiškai kaip ir tikrinančios institucijos atsisakymas pritariti projektui turi būti motyvuotas).

7 Apibendrinimas

Instrumentas. Statybos užbaigimas.

Tikslas. Laikantis teisės aktų reikalavimų statiniai turi būti projektuojami ir statomi taip, kad nekeltų pavojaus žmonių, naminių gyvūnų ar nuosavybės saugai ir nepakenktų aplinkai (Reglamento 305/2011 preambulės 1 pastr.).

Išvada. Galiojantis statybos užbaigimo modelis, kai statybos užbaigimo komisija tikrina statinio atitiktį esminiams statinių reikalavimams po to, kai rangovai baigia visus statybos darbus, eliminuoja galimybę pašalinti statybos procese galimus statinio neatitikimus esminiams statinių reikalavimams.

Pasiūlymai (Modelis 1, Modelis 2) Pakeisti Statybos įstatymą nustatant, kad statinio patikrą dėl jo atitikties esminiams statinių reikalavimams ir techniniam projektui atliktų kvalifikuoti ekspertai statybos proceso eigoje. Statybos užbaigimo, kaip atskiros procedūros, atsisakyti.

8 Apibendrinimas

Instrumentas. Ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų atestavimas ir kvalifikacijos kėlimas.

Tikslas. Statinio atitiktis esminiams statinio reikalavimams.

Išvada. Ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovams nustatytas minimalus kvalifikacijos kėlimo reikalavimo standartas (ne mažiau kaip 20 valandų paskaitų ciklą per 5 metus) yra pernelyg mažas ir turėtų būti atitinkamai padidintas, nes dažnai keičiasi teisinis reguliavimas, statybos produktų rinką papildo naujų eksploatacinių savybių statybos produktai ir technologijos.

Pasiūlymai. Koreguoti ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų atestavimo ir kvalifikacijos kėlimo teisinį reguliavimą nustatant aukštesnį minimalaus kvalifikacijos kėlimo standartą, įvesti ypatingųjų statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų privalomąjį periodinį atestavimą (pvz., kas 3 metai), kuris galėtų pakeisti šiuo metu numatytą informavimą apie kvalifikacijos kėlimą.

9 Apibendrinimas

Instrumentas. SLD išdavimo ir statybos teisėtumo valstybinė priežiūra, nagrinėjant skundus ir pranešimus dėl galimo viešojo intereso pažeidimo.

Tikslas. Statybų valstybinės priežiūros ir šios institucijos resursų panaudojimo efektyvumas

Išvada. Skundų, pareiškimų pateikimas statybos valstybinės priežiūros institucijai dėl galimo viešojo intereso pažeidimo išduodant SLD ir statybos teisėtumo nėra apibrėžtas jokiais terminais.

Pasiūlymai. Pareiškimų, skundų VTPSI dėl galimo viešojo intereso pažeidimo išduodant SLD ir statybos teisėtumo pateikimą apibrėžti terminais.

10 Apibendrinimas

Instrumentas. Aplinkos ministerijos 2002-2008 m. redakcijos įsakymais patvirtinti statybos techniniai reglamentai STR 2.01.01(1):2005, STR 2.01.01 (2):1999, STR 2.01.01 (3):1999, STR 2.01.01 (4):2008, STR 2.01.01 (5):2008, STR 2.01.01 (6):2008.

Tikslas. Nustatyti Reglamente (ES) Nr.305/2011 nurodytus esminius statinių reikalavimus (1. Mechaninis atsparumas ir pastovumas; 2. Gaisrinė sauga; 3. Higiena, sveikata ir aplinka; 4. Sauga ir galimybė patekti į statinį naudojimo metu; 5. Apsauga nuo triukšmo; 6. Energijos taupymas ir šilumos išsaugojimas; 7. Tvarus gamtos išteklių naudojimas) detalizuojančias

taisykles, kad statiniai būtų projektuojami ir statomi taip, kad nekeltų pavojaus žmonių, naminių gyvūnų ar nuosavybės saugai ir nepakenktų aplinkai.

Išvada. Reglamentai (1-6) pasenę, nesuderinti su galiojančiu Statybos įstatymu ir Reglamentu (ES) Nr.305/2011.

Pasiūlymai. Peržiūrėti Reglamentus (1-6) ir suderinti juos su aukštesnės galios teisės aktų reikalavimais. Kartu spręsti dėl Reglamentais (1-6) pagrįstų galiojančių STR2 grupės statybos techninių reglamentų peržiūros siekiant normatyvinių statybos techninių dokumentų sistemos suderinimo.

5. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS ĮRENGIMAS

5.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Teritorijų planavimo įstatyme (TPI) apibrėžta, kad inžinerinė infrastruktūra – įvairių veiklos sričių, aprūpinančių ūkį ir gyventojus, objektai: inžineriniai tinklai, susiekimo komunikacijos ir aplinkos kokybei gerinti reikalingi objektai (TPI 2 str.4 d.). Pagal Techninę specifikaciją (5.5 p.) dėl inžinerinės infrastruktūros įrengimo Gamybinių projektų srityje Patikrai aktualus tik tas teisinis reguliavimas, kuris susijęs su prisijungimo sąlygų gavimu prisijungimui prie atitinkamų inžinerinių tinklų (vandentiekio ir nuotekų tinklų, elektros tinklų, gamtinių dujų tinklų) ir susiekimo komunikacijų (vietinės reikšmės kelių).

Teisinius santykius atitinkamuose inžinerinės infrastruktūros sektoriuose reguliuoja specialieji įstatymai: Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas, Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas, Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymas. Nurodytus įstatymus įgyvendina šakiniai poįstatyminiai teisės aktai.

Bendras inžinerinės infrastruktūros (IINF) plėtrą reglamentuojantis įstatymas yra TPI. Pagal TPI savivaldybės ir vietovės lygmens bendruosiuose planuose turi būti išskirtos prioritetingos plėtros teritorijos, kuriose savivaldybė įsipareigoja vystyti socialinę ir (ar) inžinerinę infrastruktūrą. Savivaldybės lygmens ir vietovės lygmens bendrųjų planų rengimui yra nustatytas privalomasis reikalavimas – inžinerinės ir socialinės infrastruktūros vystymo principų (ar jos išdėstymo reikalavimų) laikymasis, inžinerinių komunikacijų koridorių nustatymas (TPI 2 str.13 d., 15 str. 1 d. 6 p.).

IINF vystymas patenka į specialiojo teritorijų planavimo, kuriam yra būdingas atitinkamas teritorijų administracinis ar funkcinis bendrumas, sritį. Inžinerinės infrastruktūros plėtros planai yra teritorijų specialiojo planavimo dokumentai. Šios rūšies specialiojo teritorijų planavimo objektai yra inžinerinės infrastruktūros sistemos ar šių sistemų atskiros dalys (TPI 5 str. 4 d. 5 p., 21 str.1 d. 2 p.). Nurodytos rūšies specialiuoju planavimu yra siekiama plėtoti susisiekimo komunikacijų, inžinerinių tinklų, energetikos sistemas ir kitą visuomenės poreikiams reikalingą inžinerinę infrastruktūrą tam tikrose teritorijose (valstybės, savivaldybės ar vietovės (savivaldybės teritorijos dalies) lygmenyje).

Pagal Vietos savivaldos įstatymo 16 str. 3 d. 8 d. p. savivaldybės ir vietovės lygmens specialiojo teritorijų planavimo dokumentų tvirtinimas, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, priskirtas savivaldybės tarybos kompetencijai. Pagal TPI savivaldybės tarybos patvirtintų savivaldybės lygmens ar vietovės lygmens specialiojo teritorijų planavimo dokumentų (išskyrus specialiojo teritorijų planavimo žemėtvarkos dokumentus) sprendiniai konkretizuoja savivaldybės bendrojo plano sprendinius ir savivaldybės tarybos sprendimu specialiojo teritorijų planavimo dokumentai pripažįstami savivaldybės bendrojo plano sudedamąja dalimi (TPI 22 str. 2 d.).

Pagal energetikos srities specialiuosius įstatymus (Energetikos įstatymas, Elektros energetikos įstatymas, Gamtinių dujų įstatymas) infrastruktūros plėtrą nustatyta tvarka organizuoja šių tinklų savininkai ar teisėti valdytojai. Nurodytuose įstatymuose prisijungimo sąlygų išdavimo statytojams klausimai neaptariami.

Pagal Inžinerinės infrastruktūros vystymo (elektros, dujų ir naftos tiekimo tinklų) planų rengimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. sausio 24 d. įsakymu Nr.1-10/D1-61, IINF specialiojo plano pagrindiniame brėžinyje, be kita ko, turi būti: informacija apie esamą ir planuojamą IINF, jos vystymo ir išdėstymo reikalavimus, pažymint inžinerinių komunikacijų koridorius, susisiekimo komunikacijas, kitų inžinerinių statinių išdėstymą; IINF statinių ir teritorijų apsaugos zonos, nustatytos gatvių raudonosios linijos, servitutų zonos, inžineriniai tinklai ir jų technologiniai priklausiniai; esamų žemės sklypų ribos su sklypų ar projektiniais numeriais. Įgyvendinus Ataskaitos 4.2.3 p. aptartus projektus ir sukūrus Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybų vartus (TIITPS) per šią centralizuotą elektroninę paslaugą informacijos IINF įrengimui gavimas turėtų tapti operatyvesnis.

Statybos įstatymo prasme **susisiekimo komunikacijos** – visų rūšių transporto ir pėsčiųjų judėjimui skirti statiniai. Lietuvos Respublikos automobilių kelių plėtojimo ir naudojimosi jais teisinius pagrindus nustato Lietuvos Respublikos kelių įstatymas. Šiuo įstatymu keliai pagal jų reikšmę suskirstyti į valstybinės reikšmės keliuos (magistralinius, krašto ir rajoninius) ir vietinės reikšmės keliuos (viešuosius ir vidaus). Kelių įstatyme įtvirtinta, kad valstybinės reikšmės keliai išimtinę nuosavybės teise priklauso valstybei. Juos turto patikėjimo teise valdo, naudoja ir jais disponuoja Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos. Vietinės reikšmės viešieji keliai ir gatvės nuosavybės teise priklauso savivaldybėms, o vidaus keliai – valstybei, savivaldybėms, kitiems juridiniams ir (ar) fiziniams asmenims (KĮ 4 str.1-3 d.).

Pagal Kelių įstatymą viešiesiems keliams priskiriami keliai, jungiantys rajoninius keliuos, gyvenamąsias vietas, sąvartynus, rekreacijos objektus, lankomus gamtos, kultūros paminklus, taip pat gatvės gyvenamosiose vietovėse, jungiamieji ir kiti keliai, nepriskirti valstybinės reikšmės keliams (KĮ 3 str.3 d.1 p.); vidaus keliai - tai fizinių ar juridinių asmenų, kitų organizacijų, jų padalinių reikmėms naudojami keliai (miškų, nacionalinių parkų, valstybės saugomų teritorijų, pasienio, karjerų, privažiavimo prie hidrotechninių įrenginių, ribotų teritorijų – kiemų keliai ir visi kiti keliai, nepriskirti viešiesiems keliams (KĮ 3 str.3 d.2 p.).

Kelių įstatymas susisiekimo komunikacijų įrengimo ir prisijungimo prie jų klausimų nereglamentuoja.

SĮ 24 str. yra nustatytos bendrosios taisyklės, susijusios su prisijungimo sąlygų išdavimu: statytojo (užsakovo) teisė pasirinkti paslaugų teikėją, jeigu tokia galimybė yra numatyta teritorijų planavimo ar žemės valdos projektuose, draudimas nustatyti statytojui reikalavimą atlikti esamų IŽT ir SK remonto ar rekonstravimo darbus, prisijungimo sąlygų (PS) išdavimo ir galiojimo terminai.

Reglamento STR 1.04.04:2017 8 priede, kuris nustato techninio projekto struktūrą ir visų jo dalių turinio reikalavimus, be kita ko, išskirtos susisiekimo, vandentiekio ir nuotekų šalinimo, dujotiekio, elektrotechnikos sudedamosios dalys, kuriose turi būti išdėstyti susisiekimo IŽT ir SK įrengimo sprendiniai atsižvelgiant į IŽT ir SK savininkų, (valdytojų) ar naudotojų išduotas prisijungimo sąlygas.

Geriamo vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo tinklai

Šioje srityje įstatymų lygmenyje yra aktualus Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas (GVTNTĮ). Šio įstatymo 4–10 str. yra paskirstyta valstybės institucijų kompetencija geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo reguliavimo ir jo įgyvendinimo srityje. Viešojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra nuosavybės teise priklauso savivaldybei, kurios teritorijoje vykdomas viešasis vandens tiekimas, arba šios savivaldybės kontroliuojamai įmonei.

Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 30 p. nurodyta, kad šilumos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimas yra savarankiškosios (Konstitucijos ir įstatymų nustatytos (priskirtos) savivaldybių funkcijos.

Pagal GVTNTĮ 10 str. savivaldybių institucijų kompetencijai geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo srityje, be kita ko, yra pavesta: tvirtinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų (išskyrus paviršines nuotekas) tvarkymo infrastruktūros plėtros planus; šiuose planuose nustatyti viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijų ribas; paskirti viešuosius geriamojo vandens tiekėjus ir nuotekų tvarkytojus ir pavesti jiems atitinkamose teritorijose vykdyti viešąjį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą; paskirti paviršinių nuotekų tvarkytojus ir paveda jiems savivaldybių teritorijose vykdyti paviršinių nuotekų tvarkymą.

Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu savivaldybėms buvo rekomenduota iki 2008 m. birželio 30 d. parengti ir patvirtinti Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus. Šių planų parengimo klausimai savivaldybėse sprendžiami skirtingai. Pvz., Vilniaus miesto taryba 2015 m. balandžio 1 d. sprendimu Nr.1-2317 pripažino atitinkamus specialiuosius planus Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano iki 2015 m. sudedamąją dalimi, tarp jų Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialųjį planą, patvirtintą Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2011 m. liepos 13 d. sprendimu Nr.1-124; Kauno miesto savivaldybės taryba Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialųjį planą yra patvirtinusi 2011 m. lapkričio 10 d. sprendimu Nr.T-634; Kauno rajono savivaldybės taryba – 2008 m. lapkričio 20 d. sprendimu Nr.TS-385⁶⁴.

GVTNTĮ 16 str. reglamentuoja geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros statybos klausimus. Pagal šio straipsnio 13 d. nuostatas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra, vandentiekio įvadai ir (arba) nuotekų išvadai įrengiami viešojoje geriamojo vandens tiekimo teritorijoje (valstybės ar savivaldybės teisėtais pagrindais naudojamoje teritorijoje) iki abonentui ir (ar) vartotojui nuosavybės teise priklausančio ar kitaip valdomo ir (arba) naudojamo turto ribos (vandentiekio šulinys, nuotekų priėmimo šulinys, nuotekų siurblinė (esant slėginei nuotekų linijai), individualaus namo nuotekų valykla, sklypo riba ar statinio nuotekų išvadas, atsižvelgiant į abonentų ir vartotojų kategoriją).

Atsižvelgiant į šias įstatymo nuostatas, statytojas turi įrengti atitinkamą inžinerinę infrastruktūrą iki vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo infrastruktūros (vandentiekio įvadų ir (arba) nuotekų išvadų) pagal gautas prisijungimo sąlygas.

Pagal nurodyto įstatymo 6 str. Aplinkos ministerija yra koordinuojanti kitų valstybės institucijų ir savivaldybių veiklą, kad būtų įgyvendinti šio įstatymo reikalavimai. Aplinkos ministerijos

---

⁶⁴ <https://vilnius.lt>; <http://www.kaunas.lt>; <https://www.krs.lt>

reguliavimo sričiai, be kita ko, priskirta tvirtinti: geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisykles; geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo ir priežiūros taisykles; Nuotekų tvarkymo reglamentą ir Paviršinių nuotekų tvarkymo reglamentą; Naujų abonentų ir vartotojų prijungimo prie geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros reikalavimus, kt.

Pagal Aplinkos ministro 2015 m. birželio 23 d. įsakymu Nr.D1-500 patvirtintus Naujų abonentų ir vartotojų prijungimo prie geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros reikalavimus (toliau – Prijungimo reikalavimai): 1) asmuo, pageidaujantis prijungti savo geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų išleidimo tinklus, įrenginius prie geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui priklausančios infrastruktūros, geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui pateikia prašymą raštu, elektroniniu paštu išduoti prisijungimo sąlygas; 2) asmuo, pageidaujantis prijungti savo paviršinių nuotekų tinklus prie paviršinių nuotekų tvarkytojui nuosavybės teise priklausančios ar kitaip valdomos ir (arba) naudojamos paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros, paviršinių nuotekų tvarkytojui pateikia prašymą raštu, elektroniniu paštu išduoti prisijungimo sąlygas; 3) su prašymu išduoti prisijungimo sąlygas asmuo (fizinis ar juridinis) turi pateikti šių Prisijungimo reikalavimų 6 p. nurodytus dokumentus; 4) tos pačios tvarkos asmuo turi laikytis, kai pageidauja prisijungti prie šių infrastuktūrų trumpalaikiam tikslui, tame tarpe – statinio statybos laikotarpiui.

Prijungimo reikalavimų 7 p. nurodyta, kad geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, paviršinių nuotekų tvarkytojas gavęs prašymą ir 6 punkte išvardytų dokumentų kopijas, ne ilgiau kaip per 15 darbo dienų nuo asmens prašymo išduoti prisijungimo sąlygas dienos išduoda šias sąlygas. Šiuo poįstatyminiu teisės aktu nustatytas PRS išdavimo terminas yra ilgesnis nei Statybos įstatymo 24 str. 17 d. įtvirtintas prisijungimo sąlygų išdavimo terminas (10 darbo dienų nuo prašymo pateikimo dienos). Tai nesiderina su įstatymų viršenybės principu.

Paviršinių nuotekų tvarkymo reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr.D1-193, nustato, kad rengiant ūkinės veiklos vykdymo statybos projektus prioritetas turi būti skiriamas techniniams sprendiniams, sumažinantiems paviršinių nuotekų susidarymą ir centralizuotą išleidimą į aplinką; jei tokių sprendinių dėl planuojamos ūkinės veiklos specifikos ar kitų ypatumų negalima įdiegti, paviršinės nuotekos gali būti tvarkomos per centralizuotas paviršinių nuotekų tvarkymo sistemas.

Elektros skirstymo tinklai

Elektros energetikos įstatymu Energetikos ministerijai, kuri formuoja valstybės politiką elektros energetikos sektoriuje ir organizuoja, kontroliuoja kaip, ji įgyvendinama, be kita ko, yra pavesta nustatyti gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prisijungimo prie elektros tinklų tvarką ir sąlygas. Šio įstatymo prasme vartotojas yra asmuo, kurio įrenginiai yra prijungti prie perdavimo arba skirstomųjų tinklų ar tiesioginės linijos ir kuris perka elektros energiją vartojimo tikslams.

Pagal Energetikos įstatymo 23 str. 3 d., 38 str. nuostatas skirstomųjų tinklų operatorius privalo prijungti vartotojų ir gamintojų elektros įrenginius, esančius skirstymo veiklos licencijoje nurodytoje teritorijoje, prie skirstomųjų tinklų pagal techninius norminius dokumentus ir technines sąlygas. Elektros energijos vartotojų įrenginiai gali būti prijungti prie perdavimo tinklų tik tokiais atvejais, kai skirstomųjų tinklų operatorius dėl nustatytų techninių arba eksploatacijos reikalavimų atsisako prijungti prie skirstomųjų tinklų gamintojo ar vartotojo įrenginius, esančius skirstomųjų tinklų operatoriaus veiklos zonoje.

Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymu Nr.1-127 (toliau – Aprašas), nustato, kad vartotojas turi pateikti operatoriui visus duomenis, reikalingus elektros įrenginių prijungimui įvertinti, šiam prijungimui reikalingam operatoriaus elektros tinklų plėtros iki elektros tinklų nuosavybės ribos tarp operatoriaus ir vartotojo poreikiui bei techniniams sprendimams nustatyti. Operatorius ir vartotojas turi bendradarbiauti ieškant optimalaus techninio sprendimo (derinant projektuojamų elektros linijų trasas su žemių savininkais, servituto nustatymo sutarčių pasirašymo klausimus ir pan.).

Aprašas nustato, kad vartotojas, pageidaujantis prijungti atitinkamos galios elektros įrenginius prie operatoriaus tinklų, teikia operatoriaus nustatytos formos paraišką. Aprašu nustatyta, kad dokumentus, kuriuos būtina pateikti su paraiška, ir jų pateikimo būdą nustato operatoriai. Pagal Aprašą skirstymo tinklų operatorius prijungimo sąlygas, priklausomai nuo atvejo, išduoda per 3, 5 ar 10 darbo dienų nuo tinkamos paraiškos pateikimo dienos. Be to Apraše išskirtas atvejis, kai PRS išduodamos per 15 darbo dienų (kai dėl vartotojo įrenginių prijungimo reikalingi pakeitimai perdavimo tinkle). Šis poįstatyminiu aktu nustatytas PRS išdavimo terminas, nors jo nustatymas yra motyvuotas, nesiderina su SĮ 24 str.17 d. nustatytu terminu. Pagal Aprašą perdavimo sistemos operatorius elektros įrenginių prijungimo sąlygas vartotojui ar skirstomųjų tinklų operatoriui išduoda per 10 darbo dienų nuo paraiškos tinkamo pateikimo dienos. PRS gali būti tikslinamos iki projekto suderinimo teisės aktų nustatyta tvarka.

Pagal Aprašą elektros tinklų dalies projektą rengia operatorius arba vartotojas. Projektas turi atitikti Elektros įrenginių įrengimo bendrųjų taisyklių reikalavimus, statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017, kitų teisės aktų reikalavimus. Aprašas nustato, kad vartotojo parengtą elektros įrenginių įrengimo ir (ar) rekonstravimo darbų projektą skirstomųjų tinklų operatorius patikrina ir suderina ne vėliau kaip per 5 darbo dienas. Tais atvejais, kai projekte numatyta skirstomųjų punktų statyba ir (ar) rekonstravimas, skirstomųjų tinklų operatorius projektą suderina ne vėliau kaip per 15 darbo dienų.

Vartotojo elektros įrenginiai prie skirstomųjų elektros tinklų prijungiami vadovaujantis prijungimo paslaugos sutartimi, kuri sudaroma tarp vartotojo ir skirstomųjų tinklų operatoriaus. Pagal Aprašo 27. 28.1 p. nuostatas vartotojo elektros įrenginiai prie elektros tinklų prijungiami prijungimo paslaugos sutartyje nurodytu terminu, kuris, jei šalys nesusitaria kitaip, negali būti ilgesnis kaip nurodyta šio Aprašo 27.1–27.7 p. (priklausomai nuo atvejo). Nurodytose Aprašo normose vartotojo elektros įrenginių prijungimo terminai dėl kurių šalys turi susitarti prijungimo paslaugos sutartyje, Apraše yra diferencijuoti nuo nustatyto trumpiausio termino (25 kalendorinės dienos) iki ilgiausio (12 mėn.), atsižvelgiant į individualizuotą prijungimo atvejų specifiką. Darbo dienomis (esant 5 d. d. savaitei mėnesio d. d. vidurkis yra 21 d. d.) vartotojo elektros įrenginių prie elektros tinklų prijungimas galimas per 21-252 dienas. Aprašas nustato, kad operatorius negali atsisakyti prijungti vartotojo įrenginius prie savo elektros tinklų, jei vartotojas įvykdė Apraše ir prijungimo paslaugos sutartyje nustatytas prijungimo sąlygas. Skirstomųjų tinklų operatorius ne vėliau kaip per 2 kalendorines dienas, o perdavimo sistemos operatorius ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo nurodytų reikalavimų įvykdymo prijungia (įjungia įtampą) jų elektros įrenginius prie savo elektros tinklų.

Pažymėtina, kad nuo 2016 m. sausio 1 d. susijungus AB LESTO ir AB „Lietuvos dujos“, veikia AB „Energetikos skirstymo operatorius (ESO)“, kurio tinklalapyje yra skelbiamos prašymų prisijungimo sąlygoms gauti formos ir kita informacija. Susijungus dviejų inžinerinių tinklų operatoriams, atitinkami vienu subjektu sumažėja subjektų, į kuriuos turi kreiptis statytojas ratas, tačiau tai esminės įtakos prisijungimo prie nurodytų tinklų proceso trukmei neturi.

Dujų tinklai

Gamtinių dujų įstatymu yra įtvirtintos bendrosios taisyklės, kad vartotojo gamtinių dujų sistema (vartotojo žemės sklype ar nekilnojamajame daikte įrengti vamzdiniai ir įrenginiai), kuri yra skirta gamtinėms dujoms iš magistralinio ar skirstomojo dujotiekio priimti ir saugiai naudoti vartotojo reikmėms, prijungiama prie atitinkamo operatoriaus skirstymo sistemos. Įstatyme nurodyta, kad gamtinių dujų įmonių santykiai su vartotojais grindžiami sutartimis.

Dujų sistemų pastatuose įrengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. sausio 2 d. įsakymu Nr.1-2) 9 p. nurodyta, kad pastatų dujų sistemų projektai rengiami užsakovui (jo įgaliotam asmeniui) gavus skirstymo sistemos operatoriaus prisijungimo sąlygas. Dėl PRS išdavimo termino šiose Taisyklėse nepasisakyta. Skirstymo operatorius, išdavęs prisijungimo sąlygas, tikrina projekto sprendinių atitiktį prisijungimo sąlygoms. Patikrinimo terminas Taisyklėse neapartas.

Energetikos ministro įsakymu Nr.1-261 įsakymu patvirtintame Naujų perdavimo ar skirstymo sistemų nedujofikuotoje teritorijoje įrengimo, naujų vartotojų gamtinių dujų sistemų prijungimo prie perdavimo ar skirstymo sistemų ar vartotojų gamtinių dujų sistemų įrengimo tvarkos apraše įtvirtinta bendro pobūdžio nuostata, kad naujų vartotojų dujų sistemos prie veikiančių dujų sistemų yra prijungiamos vartotojo prašymu. Aprašo 30 p. leidžia dujų įmonei nustatyti prašymo formą ir informacijos bei dokumentų sąrašą, kuriuos būtina pateikti kartu su prašymu. Apraše numatyta, kad dujų įmonė parengia prijungimo paslaugos sutarties projektą ir pateikia jį vartotojui pasirašyti ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo prašymo suteikti naujo vartotojo dujų sistemos prijungimo paslaugą bei kitų įmonės nustatytų dokumentų bei informacijos gavimo. Kartu su prijungimo paslaugos sutartimi pateikiamos prijungimo sąlygos.

Prisijungimo prie dujų tinklų sektoriuje nėra aiškiai sureglamentuotos procedūros, kurias turi atlikti vartotojas, gavęs prisijungimo sąlygas.

Susisiekimo komunikacijos

Prisijungimas prie vietinės reikšmės kelių teisiškai visiškai nereguluotas. Pagal Vietos savivaldos įstatymą vietinės reikšmės kelius administruoja savivaldybės (Vietos savivaldos įstatymo 6 str.). Jokiu teisės aktu nėra sureguliuotos bendrosios taisyklės, kurių savivaldybės turėtų laikytis, nustatydamos prisijungimo prie vietinės reikšmės kelių sąlygas. Kai kurių savivaldybių tinklalapiuose yra skelbiamos prisijungimo prašymų formos, tačiau jose nurodoma pateikti skirtingus dokumentų kiekius prisijungimo sąlygoms gauti. Tokia praktika yra ydinga, nes skirtingose savivaldybėse statytojui analogišku klausimu gali būti nepagrįstai keliami skirtingi ir galimai pertekliniai reikalavimai. Lietuvos automobilių kelių direkcijos 2008 m. sausio 21 d. įsakymas Nr.V-7 "Dėl automobilių kelių standartizuotų dangų konstrukcijų projektavimo taisyklių KPT SDK 07 patvirtinimo" ir 2017 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr.V-111 "Dėl automobilių kelių žemės darbų atlikimo ir žemės sankasos įrengimo taisyklių patvirtinimo" reikšmingi rengiant projektus, tačiau kitų klausimų nesprenžia.

Kelių įstatyme, be kita ko, nustatyta, kad turi būti patvirtinti kelių sąrašai. Valstybinės reikšmės kelių sąrašą Susisiekimo ministerijos teikimu tvirtina Vyriausybė, o vietinės reikšmės kelių sąrašus tvirtina savivaldybių tarybos (KĮ 6 str.3,4 d.). Šie duomenys statytojams yra reikšmingi aiškinantis į kokį subjektą kreiptis prisijungimo sąlygoms prie susisiekimo komunikacijų gauti.

Valstybinės reikšmės kelių (magistralinių, krašto ir rajoninių) sąrašas, kuris buvo patvirtintas Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr.757, šio teisės akto pakeitimais sąrašas yra sistemingai atnaujinamas (nurodytas teisės aktas nuo 2004 m. buvo keičiamas 25 kartus).

Vystant gamybinį projektą statytojui gali atsirasti poreikis prisijungti prie valstybinės reikšmės kelio (pvz., įrengti nuovažą). Valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros valstybės politiką įgyvendina Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos. Pagal Susisiekimo ministro 2011 m. sausio 6 d. įsakymo Nr.V-7 "Dėl planavimo ir prisijungimo sąlygų rengimo ir nustatymo bei teritorijų planavimo dokumentų derinimo ir statinių, inžinerinių tinklų ar kitos planuojamos ūkinės veiklos valstybinės reikšmės kelių juostoje ir jų apsaugos zonoje projektų patvirtinimo" 1.1-1.2 punktus prisijungimo sąlygas valstybinės reikšmės magistralinių kelių juostose ir apsaugos zonose nustato ir rengia Direkcija; valstybinės reikšmės krašto ir rajono kelių juostose ir apsaugos zonose - valstybinės reikšmės kelių prižiūrinčios valstybės įmonės (viena iš 10 valstybės įmonių pagal regionus). Aplinkos ministro ir Susisiekimo ministro 2008 m. sausio 9 d. įsakymas Nr.D1-11/3-3 "Dėl kelių techninio reglamento KTR 1.01:2008 "Automobilių keliai" patvirtinimo nustato, kad nuovažos nuo valstybinės reikšmės kelių į ūkinius objektus gali būti rengiamos tik tada, kai nėra kitų techninių ir teisinių patekimo (įvažiavimo ir išvažiavimo) būdų į šalia kelio esančius ar planuojamus objektus; nuovažos į ūkinius objektus įrengiamos šių objektų savininkų lėšomis, jei jų įrengimas nėra numatytas naujai rengiamuose kelio tiesimo, rekonstravimo ar remonto teritorijų planavimo dokumentuose ar techniniuose projektuose; nuovažų įrengimui taikomi Reglamento 163-166, 169 p. nustatyti dažnumo (metrais) reikalavimai.

Kelių įstatymo 6 str. 4 d. nuostatų vykdymo praktika savivaldybėse įvairi. Kai kuriose savivaldybėse vietinės reikšmės kelių sąrašai atnaujinami retai, todėl atitinkamą laiko tarpą duomenys apie vietinės reikšmės kelių gali būti netikslūs. Pvz., Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2018 m. kovo 21 d. Nr.1-1124 pripažino netekusiu galios 2016 m. sausio 20 d. sprendimu Nr.1-303 patvirtintą Vietinės reikšmės kelių sąrašą ir patvirtino naują sąrašą. Kauno rajono savivaldybės tarybos 2017 m. sausio 26 d. sprendimu Nr. TS-24 patvirtintas šios savivaldybės vietinės reikšmės viešųjų kelių ir kitų susisiekimo komunikacijų objektų sąrašas pripažįstant netekusiu galios 2015 m. kovo 19 d. sprendimu Nr. TS-83 patvirtintą sąrašą. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos tinklalapyje yra skelbiamas 2015 m. kovo 26 d. sprendimu Nr. T-77 patvirtintas šios savivaldybės vietinės reikšmės kelių sąrašas⁶⁵.

Be to, labai skiriasi savivaldybių Tarybų sprendimais patvirtintų vietinės reikšmės kelių sąrašų turinys informacijos apie vietinės reikšmės kelių prasme. Pvz., Vilniaus miesto savivaldybės sąraše, be kita ko, nurodytos vietinės reikšmės kelių koordinatės LKS94 koordinačių sistemoje. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos (2017 m. kovo 30 d. sprendimas Nr.T2-69) ir Vilniaus rajono savivaldybės tarybos (2017 m. vasario 24 d. sprendimas Nr. T3-64) patvirtintuose sąrašuose vietinės reikšmės kelių apibūdinimui naudojami identifikuojantys duomenys, siejantys konkretų vietinės reikšmės kelių su atitinkamais nurodytais nekilnojamaisiais daiktais (pvz., „pravažiuojamasis“, „jungiamasis“, „įvažiuojamasis į“, „pravažiuojamasis pro“, „išvažiuojamasis iš“). Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos patvirtintuose sąrašuose skelbiamas ir vietinės reikšmės kelių savininkas. Kauno rajono savivaldybės tarybos patvirtintame sąraše (2017 m. sausio 26 d. sprendimas Nr. TS-24) keliai (gatvės) sugrupuoti pagal seniūnijas, jų pradžia ir pabaiga aprašyta susiejant su atitinkamais objektais (rajoniniais keliais, sankryžomis, kadastriniais sklypais nurodant jų unikalius numerius). Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. kovo 26 d. sprendimu Nr. T-77 patvirtintą sąrašą yra įtrauktos esamos ir planuojamos gatvės.⁶⁶

⁶⁵ <https://vilnius.lt>; <https://www.krs.lt>; www.siauliai.lt;

⁶⁶ <https://vilnius.lt>; <http://www.klaipeda.lt>; <https://www.vrsa.lt>; <https://www.krs.lt>; www.siauliai.lt

Kai kurių savivaldybių tarybos (pvz., Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Palangos miesto, Trakų rajono)⁶⁷ yra patvirtinusios šių savivaldybių vietinės reikšmės kelių informacinės sistemos nuostatus, kuriais nustatė tvarką vietinės reikšmės kelių duomenų bazei tvarkyti. Šiais savivaldybių tarybų norminiais teisės aktais nustatyti: 1) atvejai, kuriais savivaldybės vietinės reikšmės kelių informacinės sistemos duomenis papildo, keičia; 2) kokie vietinės reikšmės kelių duomenys kaupiami informacinėse sistemose, 3) paskirstytos savivaldybės struktūrinių padalinių funkcijos vietinės reikšmės kelių duomenų bazės tvarkymo srityje; 4) patvirtinta duomenų teikimo suinteresuotiems subjektams tvarka. Šių savivaldybių tarybų patvirtinti vietinės reikšmės kelių sąrašai patvirtinti įtraukiant į juos duomenis pagal patvirtintus Vietinės reikšmės kelių informacinių sistemų nuostatus.

Nuo 2018 m. kovo 24 d. galioja Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos direktoriaus 2018 m. kovo 23 d. įsakymu Nr.V-67 patvirtinti Valstybinės ir vietinės reikšmės kelių turto valdymo informacinės sistemos nuostatai, kurie numato Valstybinėje ir vietinės reikšmės kelių turto valdymo informacinėje sistemoje (KTVIS) informacinių technologijų priemonėmis centralizuotai rinkti valstybinės ir vietinės reikšmės kelių, jų statinių ir elementų turto duomenis nuo turto gyvavimo ciklo pradžios iki pabaigos. Nuostatuose nurodyta, kad KTVIS valdytoja ir tvarkytoja yra Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos. Nuostatų 14 punkte nurodyta kokie duomenys arba jų grupės kaupiami ir saugomi KTVIS duomenų bazėje, tarp jų kelių tinklo duomenų rinkinys, kuriame saugomi valstybinės ir vietinės reikšmės kelių numeriai, kelių pavadinimai, kelio pradžios ir pabaigos vieta (kelio pradžios ir pabaigos taškas, kilometras, geografinės koordinatės), gatvių pavadinimai, kelių lūžio taškų geografinės koordinatės, kelių ilgiai, savininkų ir (arba) valdytojų pavadinimai ir (arba) vardai ir pavardės, kelių ir (arba) gatvių kategorijos, viršutinės kelių dangos sluoksnių duomenys (Nuostatų 14.1.1 punktas). Šis teisės aktas savivaldybėms turi būti pagrindas suvienodinti vietinės reikšmės kelių tinklo duomenis pagal Nuostatų 14.1.1 punkte nurodytus kriterijus.

Pirmiau nurodyti savivaldybių tarybų patvirtintų vietinės reikšmės kelių sąrašų pavyzdžiai liudija, kad interviu dalyvavę respondentai neatsitiktinai pažymėjo, jog jiems kyla daug problemų aiškinantis, kam priklauso vietinės reikšmės kelias prie kurio prisijungimui statytojui reikia gauti prisijungimo sąlygas. IS „Infostatyba“ šiuo klausimu kol kas neveiksminga. Šiame kontekste pažymėtina, kad Automobilių kelių direkcija įgyvendina projektą Nr.02.3.1-CPVA-V-528-01-0001 „Kelių duomenų elektroninės paslaugos sukūrimas“ (veiklų įgyvendinimo pabaiga – 2020 m. lapkričio 30 d.), kurio tikslas – sukurti pažangią kelių duomenų informacinę paslaugą duomenų tiekėjams ir ūkio subjektams, naudojančiams kelių duomenis. Būtų tikslinga įdiegti sąsają tarp šios kuriamos elektroninės paslaugos ir vykdomo IS „Infostatyba“ paslaugų plėtros projekto.

Apibendrinant šioje Ataskaitos dalyje analizuotą informaciją, galima daryti išvadą, kad inžinerinės infrastruktūros įrengimo sritį reguliuoja nacionalinė teisė ir patikros metu nebuvo nustatyta perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai įsipareigojimai.

5.2. Inžinerinės infrastruktūros įrengimo procesas

Inžinerinės infrastruktūros įrengimas yra vientiso statybos organizavimo proceso (SOP) dalis. IINF įrengimas negali būti išskirtas kaip atskiras SOP etapas. Iš SĮ ir Reglamentų STR

---

⁶⁷ Klaipėdos tarybos 2013 m. birželio 27 d. Nr. T2-150 sprendimas (2017 m. kovo 30 d. sprendimo Nr.T2—69 redakcija), <http://www.klaipeda.lt>; Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2011 m. gruodžio 22 d. sprendimas Nr. T11-783, <https://www.klaipedos-r.lt>; Palangos miesto tarybos 2012 m. gegužės 31 d. sprendimas Nr.T2-127, <http://www.palanga.lt/>; Trakų rajono savivaldybės tarybos 2013 m. kovo 28 d. sprendimas Nr.S1-81, <http://www.trakai.lt>

1.04.04:2017, STR 1.05.01:2017 nuostatų sisteminės analizės galima daryti išvadas, kad su IINF įrengimu susiję atitinkami veiksmai atliekami visuose SOP etapuose.

IINF įrengimo teisinis reguliavimas yra labai fragmentiškas. Kadangi į IŽT sritį įeina skirtinguose (gamtinių dujų, elektros tinklų, vandentiekio ir nuotekų šalinimo, susisiekimo komunikacijų) sektoriuose veikiantys subjektai, statytojas (užsakovas) dėl PRS gavimo kiekvienu atveju turi komunikuoti su keliais jų savininkais (valdytojais) ar naudotojais. Kai kuriais atvejais dėl inžinerinės infrastruktūros įrengimo statytojui reikia derinti dokumentus su NŽT. Norėdamas tiesti susisiekimo komunikacijas, inžinerinius tinklus (jiems priskiriami ir vietiniai inžineriniai tinklai, reikalingi konkrečiam statiniui aptarnauti) valstybinėje žemėje, kurioje nesuformuoti žemės sklypai, statytojas turi gauti NŽT sutikimą.

Terminų prasme pažymėtina, kad infrastruktūros įrengimo srityje įstatymo lygmenyje yra nustatytas prisijungimo sąlygų išdavimo terminas. Pagal SĮ 24 str. 17 d. inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų savininkas (valdytojas) ar naudotojas, išduoda arba motyvuotai atsisako išduoti prisijungimo sąlygas per 10 darbo dienų nuo statytojo (užsakovo) prašymo išduoti šias sąlygas gavimo dienos. Ataskaitos 5.1 skyriuje minėta, kad kai kurie poįstatyminiai teisės aktai pagal IINF sektorius nustato ilgesnį PRS išdavimo terminą nei numatyta pagal SĮ, kurio nuostatos dėl PRS išdavimo yra privalomos inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų savininkas (valdytojas) ar naudotojams į kuriuos kreipiasi statytojas dėl PRS išdavimo. Poįstatyminis teisinis reguliavimas turėtų būti suderintas su įstatymu.

Žemiau pateikiamoje lentelėje pagal SOP procesų eigą yra išdėstyti su IINF įrengimu susiję procesai ir jų atlikimo terminai pagal teisės aktus bei praktikoje (Lentelė 29).

Lentelė 29. Inžinerinės infrastruktūros įrengimo procesai statybos organizavimo procese

Procesas (funkcija)	Terminas d.d. (teisės akte)	Terminas d.d. (praktikoje) ⁶⁸
Priešprojektinis etapas		
Informacijos rinkimas kreipimuisi į IŽT ir SK savininkus (valdytojus) ar naudotojus dėl PRS išdavimo prisijungimui prie geriamo vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo tinklų, elektros skirstymo tinklų, gamtinių dujų tinklų, susisiekimo komunikacijų.	-	-
Prašymų IŽT ir SK savininkams (valdytojams) ar naudotojams išduoti PRS pateikimas	-	-
Prisijungimo sąlygų išdavimas /atsisakymas jas išduoti	10 ⁶⁹	15
Projekto rengimas		
Atskirų projektų prisijungimui prie IŽT ir SK parengimas (jei reikia) ir derinimas	5 ⁷⁰	-
Techninio projekto rengimas	-	-
Prijungimo paslaugos sutarčių sudarymas	21 ⁷¹ 72	-
Statybos leidimo išdavimas		
IŽT ir SK savininkų (valdytojų) ar naudotojų, prie kurių IŽT ar SK prijungiami statytojo sklypo IŽT ar SK, atliejamas projekto sprendinių patikrinimas dėl atitikties išduotoms PRS	20	85
Paramos socialinės ir inžinerinės infrastruktūros plėtrai sutarties sudarymas	-	-

⁶⁸ Projekto ekspertų nurodyti preliminarūs terminai.

⁶⁹ Aplinkos ministro 2015 m. birželio 23 d. įsakymu Nr.D1-500 patvirtintų Naujų abonentų ir vartotojų prijungimo prie geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros reikalavimų 6 p. PRS išdavimui nustato ne ilgesnį kaip 15 darbo dienų terminą; Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų aprašo, patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymu Nr.1-127, PRS išdavimui nustato 3, 5, 10, 15 darbo dienų terminus.

⁷⁰ Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų aprašas nustato 5 d. d. vartotojo parengto elektros įrenginių įrengimo ir (ar) rekonstravimo darbų projekto patikrinimo ir suderinimo terminą.

⁷¹ Naujų perdavimo ar skirstymo sistemų nedujofikuotoje teritorijoje įrengimo, naujų vartotojų gamtinių dujų sistemų prijungimo prie perdavimo ar skirstymo sistemų ar vartotojų gamtinių dujų sistemų įrengimo tvarkos aprašas nustato 30 kalendorinių dienų terminą, skaičiuojamą nuo vartotojo prašymo ir nustatytos informacijos gavimo, per kurį dujų įmonė parengia prijungimo paslaugos sutarties projektą ir pateikia jį vartotojui pasirašyti.

⁷² Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų aprašo 27, 28 p. nustato diferencijuotą prijungimo paslaugos teikimo terminą intervale nuo 25 kalendorinių dienų iki 12 mėnesių (tai atitinka 21-252 darbo dienas), jei šalys nesusitaria kitaip; įvykdžius sutarties sąlygas vartotojo įrenginius skirstymo tinklų operatorius turi prijungti ne vėliau kaip per 2 kalendorines dienas, o perdavimo sistemos operatorius ne vėliau kaip per 3 d. d.

Procesas (funkcija)	Terminas d.d. (teisės akte)	Terminas d.d. (praktikoje) ⁶⁸
Statinio statyba		
IŽT ir SK nutiesimas iki prisijungimo PRS nurodytų vietų, vidaus tinklų įrengimas bei prijungimas	-	-
Statybos užbaigimas		
Išpildomosios inžinerinių ir SK dokumentacijos rengimas ir tvarkymas	-	-
Pažymų iš PRS išdavusių IŽT ir SK savininkų (valdytojų) ar naudotojų gavimas	-	-
IŽT ir SK savininkų (valdytojų) ar naudotojų, išdavusių PRS, dalyvavimas statybos užbaigimo akto išdavimo procedūroje tikrinant statinio atitikti projekto sprendiniams pagal išduotas PRS	20	40

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

IINF įrengimas kiekvienu statybos atveju yra itin individualus, jį lemia daug skirtingų veiksnių (pvz., IŽT ir SK savininkų (valdytojų) ar naudotojų įvairovė ir jų keliamos sąlygos dėl PRS išdavimo, SOP etapo pasirinkimo prisijungimo sutarčių sudarymui; skirtingose savivaldybėse skirtingai laikomasi gero viešojo administravimo principų ir skirtingai suprantamos savivaldos teisės įgyvendinimas; poreikis pastatyti elektros pastotę, rengti atskirą prisijungimo projektą, įrengti nuovažą). Todėl procesų, kurių nereguliuoja teisės aktai arba fragmentiškai reguliuoja tik atskiro sektoriaus poįstatyminiai teisės aktai, praktinių terminų pateikimas nėra tikslus. Terminai šiame procese negali būti sumuojami, nes jie nesistemiškai nustatomi, o jeigu nustatomi, tai tik kai kuriuose sektoriuose. Tuo pačiu negali būti įvertinti ir neįgyvendinimo kaštai, nors šiame etape jie gali sudaryti reikšmingą dalį.

Inžinerinės infrastruktūros proceso trukmė integruota į statybos organizavimo procesą, kuris detalai atvaizduotas Ataskaitos Priede Nr. 5.

5.3. Institucijų funkcijos

Institucijų funkcijos skiriasi pagal inžinerinių tinklų sektorius, todėl jos analizuojamos Ataskaitos 5.1 skyriuje „Teisinio reguliavimo apžvalga“.

Prisijungimo sąlygų išdavimo valstybinė priežiūra

TPSVPI 9 str. nustatyta, kad VTPSI, vykdydama statybų priežiūros funkcija, be kita ko, nagrinėja statytojų skundus prisijungimo sąlygų išdavimo klausimais (atsisakymo išduoti; išdavimo neatitinkančių teisės aktų reikalavimų; neišdavimo per SI 24 straipsnio 17 dalyje nustatytą terminą). TPSVPI 25 str. 11 d. nurodyta, kas skundai dėl Inspekcijos padalinių priimtų administracinių sprendimų teikiamas teismui.

5.4. Reguliavimo naštos vertinimas

Reguliavimo našta inžinerinės infrastruktūros srityje vystant gamybinius projektus sudaro 10.306.160,59 Eur, visos šios išlaidos yra prisitaikymo išlaidos.

Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus pateikiamos žemiau (Lentelė 30).

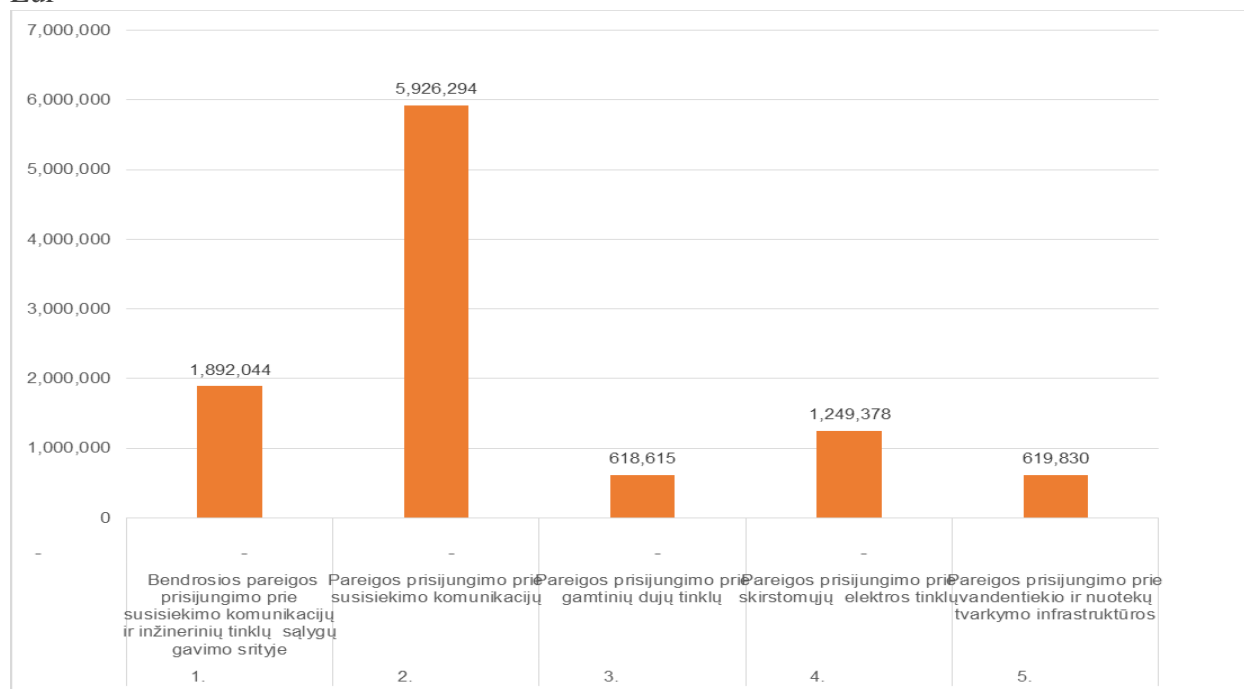
Lentelė 30. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus inžinerinės infrastruktūros srityje, Eur

Nr.	Įpareigojimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos iš viso, Eur
1.	Bendrosios pareigos prisijungimo prie susisiekimo komunikacijų ir inžinerinių tinklų sąlygų gavimo srityje	-	1.892.044,06	1.892.044,06
2.	Pareigos prisijungimo prie susisiekimo komunikacijų	-	5.926.294,42	5.926.294,42
3.	Pareigos prisijungimo prie gamtinių dujų tinklų	-	618.614,81	618.614,81
4.	Pareigos prisijungimo prie skirstomųjų elektros tinklų	-	1.249.377,70	1.249.377,70
5.	Pareigos prisijungimo prie vandentiekio ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros	-	619.829,62	619.829,62
	Iš viso:	0	10.306.160,59	10.306.160,59

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Didžiausią reguliavimo naštą sukuria įpareigojimas, susijęs su prisijungimu prie susisiekimo komunikacijų (Paveikslas 26).

Paveikslas 26. Reguliavimo naštos išlaidos pagal įpareigojimus inžinerinės infrastruktūros srityje, Eur

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Atliekant reguliavimo naštos vertinimą pinigine išraiška buvo atsižvelgta, kokia apimti taikomas konkretus įpareigojimas, pvz., 2 įpareigojimo išlaidos gali svyruoti nuo 10.000 Eur iki 1.500.000 Eur, vidutinės išlaidos vienam ūkio subjektui sudaro apie 121.000 Eur.

Tikslinę grupę sudaro 49 ūkio subjektai, pranešę apie statybų pradžią statant ypatingus ir neypatingus gamybos paskirties statinius pagal galiojančius statybos leidimus ir veikiantys ne LEZ teritorijose.

Didžiausios išlaidos siejamos su vietinio kelio ir susijusios infrastruktūros (pvz., nuovažos) įrengimu – tai sudaro 58 proc. visų inžinerinei infrastruktūrai tenkančių reguliavimo naštos išlaidų. Tiesiant vietinį kelią (kaip ir tiesiant kitas komunikacijas ar prisijungiant prie jų) be išlaidų

projektavimo ir tiesimo darbams, dažnai atsiranda kompensacijų mokėjimo už naudojimąsi kitų savininkų žeme ar servitutais. Išlaidas susisiekimo komunikacijoms didina ir neracionalus teritorijų planavimas, mat gamybinės paskirties teritorijos planuojamos toliau nuo magistralinių ar pagrindinių kelių, kai tuo tarpu gyvenamosios paskirties objektai planuojami prie pat šių kelių. Tai suprogramuoja potencialius konfliktus tarp gretimuose sklypuose plėtojamus gyvenamosios ir gamybinės paskirties objektus, nes gyvenamosios paskirties objektai atsiduria padidinto triukšmo ir taršos zonose tiek iš magistralinio/ pagrindinio kelio, tiek iš gamybinio objekto pusės, o vystytojui tenka tiesti ilgesnį kelią ar įrengti su juo susijusią infrastruktūrą.

Ženklias išlaidas prisijungimui prie skirstomųjų elektros tinklų (apie 12 proc. visų išlaidų inžinerinei infrastruktūrai) lemia aukšta darbų kaina, ilgi atstumai nuo prisijungimo vietos, skirstomųjų elektros tinklų operatoriaus papildomi, įstatymuose nenustatyti reikalavimai įsirengti papildomą infrastruktūrą vystytojo sąskaita (pvz., transformatorines, pastotes ir pan.), valstybės spaudimas didinti valstybinių įmonių pelną, kuris gaunamas perkeliant vis daugiau išlaidų vartotojams/ vystytojams bei ilgos derinimo procedūros. Gamybinių objektų vystytojams turėtų būti suteikiamos palankesnės sąlygos prisijungti prie skirstomųjų elektros tinklų, nes tai stambus elektros energijos vartotojas, generuojantis stabilias ir aukštas pajamas skirstomųjų elektros tinklų operatoriui. Racionalesnis ir efektyvesnis teritorinis planavimas padėtų skirstomųjų elektros tinklų operatoriui geriau planuoti būsimas linijas bei investicijas. Informacijos apie prie sklypo esančias visas komunikacijas, su nustatytais reikalavimais, apribojimais, servitutais ir prisijungimo sąlygomis patalpinimas interaktyviame žemės sklypų žemėlapyje gamybinių projektų vystytojams leistų iš anksto įvertinti galimus rizikas, išlaidas prieš priimant sprendimą investuoti ir vystyti gamybinį objektą konkrečiame sklype.

Vis didesne problema reguliavimo naštos dydžio atžvilgiu tampa gretimų sklypų savininkų/ naudotojų sutikimai naudotis jų žeme, komunikacijomis ar susijusia infrastruktūra, servitutais ir pan. Už tokius sutikimus paprastai prašoma reikšmingos kompensacijos arba tokie sutikimai apskritai neišduodami, todėl pastaraisiais atvejais gamybinio projekto vystytojas turi ieškoti kitų alternatyvių sprendimų, prisijungti prie tolimesnių komunikacijų, kas dar labiau padidina išlaidas inžinerinei infrastruktūrai.

Ženklios išlaidos infrastruktūrai, ilgos procedūros, patogioje vietoje ir pakankamai didelių sklypų netoli inžinerinės infrastruktūros trūkumas lemia tai, kad įmonės vis dažniau renkasi įsikurti LEZ-uose, kur ši infrastruktūra jau sutvarkyta – taip sutaupoma laiko, kas daugumai įmonių gali būti svarbiau nei patiriamos išlaidos, bei nereikia didelių pradinių investicijų į infrastruktūrą, mat vėliau sumokamas kad ir didesnis LEZ infrastruktūros mokestis, bet tai jau kasmetinės išlaidos laikotarpiui, nustatytam sutartyje su LEZ valdytoju. Be to, LEZ nereikia gretimų sklypų ar komunikacijų savininkų/ valdytojų sutikimų.

Nustatyta koreliacija tarp didžiausias reguliavimo naštos išlaidas sukeliančių įpareigojimų ir tarp juos nustatančių teisės aktų inžinerinės infrastruktūros srityje (Lentelė 31).

Lentelė 31. Reguliavimo naštos išlaidos pagal inžinerinės infrastruktūros srities teisės aktus, Eur

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo naštos išlaidos, Eur
1.	Statybos įstatymas	946,022.03
2.	Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos 2017-06-09 įsakymas Nr.1P-259-(1.3E) "Dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2013 m. rugsėjo 10 d. įsakymo Nr.1P-(1.3.)-265 "Dėl sutikimų tiesti susisiekimo komunikacijas, inžinerinius tinklus bei statyti jiems funkcionuoti būtinus statinius valstybinėje žemėje, kurioje nesuformuoti žemės sklypai, išdavimo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo"	378,408.81

Nr.	Teisės aktas	Reguliavimo naštos išlaidos, Eur
3.	Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos 2012 m. liepos 27 d. įsakymas Nr. 1P-(1.3.)-259 "Dėl sutikimų statyti statinius žemės sklypuose, besiribojančiuose su valstybinės žemės sklypais ar valstybine žeme, kurioje nesuformuoti žemės sklypai, išdavimo taisyklių patvirtinimo"	567,613.22
4.	Aplinkos ministro ir Susisiekimo ministro 2008 m. sausio 9 d. įsakymas Nr.D1-11/3-3 "Dėl kelių techninio reglamento KTR 1.01:2008 "Automobilių keliai" patvirtinimo (2014-12-18 įsakymo Nr.D1-104/3-524-(E) redakcija).	2,963,147.21
5.	Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie susisiekimo ministerijos 2008 m. sausio 21 d. įsakymas Nr.V-7 "Dėl automobilių kelių standartizuotų dangų konstrukcijų projektavimo taisyklių KPT SDK 07 patvirtinimo"	1,777,888.32
6.	Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie susisiekimo ministerijos 2017 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr.V-111 "Dėl automobilių kelių žemės darbų atlikimo ir žemės sankasos įrengimo taisyklių IT ŽS 17 patvirtinimo"	1,185,258.88
7.	Gamtinių dujų įstatymas	123,722.96
8.	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2012 m. sausio 2 d. įsakymas Nr.1-2 "Dėl dujų sistemų pastatuose įrengimo taisyklių patvirtinimo" (2017 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr.1-119 redakcija)	61,861.48
9.	Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymas Nr.1-261 "Dėl naujų perdavimo ar skirstymo sistemų nedujofikuotoje teritorijoje įrengimo, naujų vartotojų gamtinių dujų sistemų prijungimo prie perdavimo ar skirstymo sistemų ar vartotojų gamtinių dujų sistemų įrengimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (2017 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr.1-120 redakcija)	185,584.44
10.	2012 m. birželio 18 d. įsakymas Nr.1-115 "Dėl naujų gamtinių dujų sistemų, tiesioginių vamzdynų ir biodujų gamybos įrenginių prijungimo prie veikiančių gamtinių dujų perdavimo ar skirstymo sistemų tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo" (2016 m. kovo 1 d. įsakymo Nr.1-76 redakcija)	247,445.92
11.	Elektros energetikos įstatymas	374,813.31
12.	Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr.1-127 "Dėl elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų aprašo patvirtinimo" (2017 m. lapkričio 2 d. įsakymo Nr.1-276 redakcija)	874,564.39
13.	Aplinkos ministro 2015 m. birželio 23 d. įsakymas Nr.D1-500 "Dėl naujų abonentų ir vartotojų prijungimo prie geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros reikalavimų patvirtinimo"	495,863.69
14.	Aplinkos ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymas Nr.D1-193 "Dėl paviršinių nuotekų tvarkymo reglamento patvirtinimo" (2015 m. spalio 14 d. įsakymo Nr.D1-743 redakcija)	123,965.92

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019

Didžiausią reguliavimo našta sukuria teisės aktai, susiję su automobilių kelių tiesimu (apie 58 proc. visų inžinerinės infrastruktūros srities teisės aktų sukeltos reguliavimo naštos), teisės aktai, susiję su bendrosiomis prisijungimo prie komunikacijų sąlygomis (apie 13 proc. visų inžinerinės infrastruktūros srities teisės aktų sukeltos reguliavimo naštos) ir su prisijungimu prie skirstomųjų elektros tinklų susiję teisės aktai (apie 12 proc. visų inžinerinės infrastruktūros srities teisės aktų sukeltos reguliavimo naštos). Kadangi neproporcingai didelę reguliavimo našta sukelia teisės aktai ir atitinkamai įpareigojimai prisijungimo prie susisiekimo komunikacijų srityje palyginti su kitomis inžinerinės infrastruktūros sritimis, svarstytinas labiau subalansuoto išlaidų, tenkančių vystytojui ir valstybinių kelių valdytojams, paskirstymo įtvirtinimas reglamentuojančiuose teisės aktuose bei racionališnis teritorinis planavimas inžinerinės infrastruktūros atžvilgiu.

Detalesni skaičiavimai pateikiami šios Ataskaitos Priede Nr. 4 skaičiuoklės lape „Inžinerinė infrastruktūra“.

5.5. Aktualios reformos ir pasiūlymai

GPV įgyvendinamas atitinkamame administraciniame teritoriniame vienetė – savivaldybėje (tam tikroje jos dalyje), kurioje funkcionuoja atitinkama inžinerinė infrastruktūra. Statytojas, siekiantis pastatyti atitinkamus veikalą aptarnaujančius IŽT ar SK ir prisijungti prie jau funkcionuojančių tame administraciniame teritoriniame vienetė (jo atitinkamoje dalyje), faktiškai prisideda prie jų plėtros. Šiuo metu nėra galiojančio teisės akto, kuris konsoliduotų savivaldybių inžinerinės infrastruktūros plėtros klausimus, nustatytų pagrindinius principus, įtvirtintų savivaldos institucijų, kitų infrastruktūros plėtros dalyvių teises ir pareigas. Dėl teisinio neaiškumo ir neapibrėžtumo statytojams tenka prisitaikyti prie atitinkamuose administraciniuose teritoriniuose vienetuose (savivaldybėse) susiklosčiusios praktikos. Patikros metu nustatyta, kad savivaldybių sektoriuje, statytojai patenka į skirtingų reikalavimų sąlygas. Kai kurios savivaldybės kuria savo rašytas arba nerašytas taisykles, kurios nesiderina su aukštesnės galios teisės aktais. Pagal tas taisykles GPV subjektai ir kiti privatūs statytojai tampa infrastruktūros plėtros „savanoriškais“ rėmėjais“ ir tai vyksta būtent tada, kai statytojas pateikia prašymą išduoti SLD ir jam reikia gauti prisijungimo sąlygas. Kai kurios savivaldybės, prisidengdamos Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo 2 straipsnio 2 punkte pateikta paramos sąvoka, yra susikūrę „savanoriškos“ paramos infrastruktūros plėtrai taisykles pagal kurias statytojui faktiškai nustatoma jokių įstatymu nenumatyta infrastruktūros plėtros įmoka. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2016 m. sausio 20 d. sprendimu Nr.1-291 „Dėl paramos socialinės ir inžinerinės infrastruktūros plėtrai dydžio“ rekomendavo savivaldybės administracijai paramą socialinės ir inžinerinės infrastruktūros plėtrai skaičiuoti pagal pagrindinį plotą negyvenamosios paskirties pastatų projektavimo atveju: gamybos ir pramonės bei sandėliavimo paskirties pastatams (statiniams) - 4,35 Eur už vieną kv. m. Sprendime nurodyta, kad parama jos teikėjo siūlymu gali būti teikiama pinigais, turtu ir paslaugomis. Vadovaudamasis minėtu Tarybos sprendimu, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius 2016 m. kovo 31 d. įsakymu Nr.30-696 patvirtino paramos socialinės ir inžinerinės infrastruktūros plėtrai pinigais sutarties formas (paramai iki 14500 Eur ir nuo 14500 Eur), kuriose vienas iš rekvizitų – statybos techninio projekto duomenys, reikalingi „savanoriškos paramos“ dydžiui apskaičiuoti. Tuo pačiu įsakymu patvirtintame Paramos socialinės ir inžinerinės infrastruktūros plėtrai pinigais administravimo tvarkos apraše, be kita ko, nurodyta, kad Mokesčių skyriaus vedėjas vizuoja pažymą „Vilniaus miesto savivaldybės atsakingų darbuotojų suderinimai priimant naudoti statinius“ ir pažymi, ar sutartiniai įsipareigojimai yra įvykdyti“. Ši Aprašo nuostata yra savivaldos teisėkūros pavyzdys, kad esant mokesčių skyriaus, kuris administruoja „savanorišką“ paramą, vizai, jog statytojas nesumokėjo „savanoriškos paramos“, statybos užbaigimo komisijoje dalyvaujantis savivaldybės atstovas gali nepasirašyti statybos užbaigimo akto ir taip sustabdyti statybos užbaigimą.

Analogiška situacija yra ir dėl SLD išdavimo. Jei savivaldybė yra nusistačiusi „savanoriškos“ paramos infrastruktūros plėtrai taisykles, šios taisyklės panaudojamos būtent tada, kai savivaldybė turi atlikti savo funkcijas SLD išdavimo ar statybos užbaigimo akto tvirtinimo procesuose. SLD išduodamas faktiškai tada, kai statytojas pasirašo su savivaldybės administracija paramos inžinerinės infrastruktūros plėtrai sutartį. Pažymėtina, kad statytojai retai prašo teismų ar kitų kompetentingų institucijų gynybos nuo tokių „savanoriškų sutarčių“ pasirašymo, nors jų skundai tenkinami. Pvz., Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2011 m. balandžio 7 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A442-1043/2011 patenkino Vyriausybės atstovo Vilniaus apskrityje skundą ir panaikino Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2009 m. gruodžio 22 d. įsakymą Nr.30-2235 dėl paramos sutarčių infrastruktūrai, kaip prieštaraujantį Labdaros ir paramos įstatymui. Tyrimo metu nustatyta, kad statytojai teikia „savanorišką“ paramą, vengdami konflikto su institucija, nes tai gali lemti statytojui nepalankaus sprendimo priėmimą. Pirmiau minėtas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2016 m. sausio 20 d. sprendimas Nr.1-291 iš esmės yra analogiškas tam norminiam teisės aktui, kurį panaikino teismas.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra akcentavęs, kad mokesčiai gali būti nustatyti tik įstatymu. Ta pati taisyklė galioja ir dėl atitinkamų įmokų, rinkliavų nustatymo. Jos gali būti nustatytos tik įstatymais. Žemesnės galios teisės aktais gali būti nustatyta tik įstatymų įgyvendinimo tvarka. Taigi savivaldybės atitinkamas įmokas statytojams infrastruktūros plėtros srityje galėtų nustatyti tik ta apimtimi, kuria leistų įstatymas.

Septynioliktosios Vyriausybės Programoje (Lentelė 1), be kita ko, siekiant pagerinti inžinerinės ir socialinės infrastruktūros plėtros sąlygas, tenkinančias visuomenės poreikius yra numatyta įgyvendinimo priemonė – Savivaldybių infrastruktūros plėtrios įstatymo projekto parengimas ir priėmimas. Įgyvendinant šią Programos priemonę, Aplinkos ministerija yra parengusi Lietuvos Respublikos savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo projektą bei su šiuo projektu susijusį įstatymų pakeitimo paketą.

Savivaldybių infrastruktūros plėtrios įstatymo projekte yra siūloma, kad planuojant statyti naują statinį ir (ar) rekonstruoti esamą pastatą ir (ar) esamą inžinerinį statinį rekonstruoti į pastatą, kuriems naudoti reikalinga savivaldybės infrastruktūros plėtra, iki statybą leidžiančio dokumento išdavimo (kai jį gauti privaloma) sudaroma savivaldybės infrastruktūros plėtros sutartis. Pagal šio įstatymo projektą iki statybą leidžiančio dokumento išdavimo privalo sumokėti savivaldybės infrastruktūros plėtros įmoką, išskyrus šio įstatymo numatytus atvejus, kai ši įmoka nemokama arba nuo jos atkleidžiama arba kai sudarytoje sutartyje numatytas įmokos išdėstymas dalimis. Be to, šiuo įstatymo projektu numatytas savivaldybės infrastruktūros plėtros iniciatoriaus išlaidų, patirtų projektuojant, statant ir įrengiant savivaldybės infrastruktūros plėtros sutartyje numatytą savivaldybės infrastruktūrą, kompensavimo tvarka.

Statybos įstatymo 27 str. pakeitimo įstatymu yra siūloma pakeisti šio straipsnio 8 d., kurioje nustatyti prašymo išduoti statybą leidžiantį dokumentą nepriėmimo pagrindai, nuostata, kad prašymas nepriimamas jeigu nepasirašyta savivaldybės infrastruktūros plėtros sutartis.

Nurodytas įstatymų projektų paketas yra derinimo su institucijomis procese.

Savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo priėmimas užpildytų kai kurias teisinio reguliavimo spragas savivaldybių inžinerinės infrastruktūros plėtros srityje, nes privatūs statytojai prisideda prie savivaldybių inžinerinės infrastruktūros plėtros. Todėl yra svarbu įstatymo lygmenyje sureguliuoti savivaldybės infrastruktūros plėtros subjektų teises ir pareigas.

1 Apibendrinimas

Instrumentas. Prisijungimo sąlygų išdavimas.

Tikslas. Nustatyti savivaldybių infrastruktūros plėtros srityje šių teisinių santykių dalyvių teises ir pareigas.

Išvada. Sektorinis įstatymų lygmens teisinis reguliavimas savivaldybių infrastruktūros srityje nenumato bendrų principų ir taisyklių, kurių turi laikytis savivaldybių institucijos, inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų savininkai, valdytojai, naudotojai, taip pat pretendentas prisijungti prie infrastruktūros. Kai kurių savivaldybių valdymo subjektai teisinio reguliavimo spragas savivaldybių infrastruktūros plėtros srityje bando pašalinti kurdami įstatymais nepagrįstas taisykles, kurios statytojams sukelia papildomą reguliavimo našta. Kitais atvejais savivaldybių tinklalapiuose yra skelbiamos prisijungimo prašymų formos, tačiau jose nurodoma pateikti skirtingus dokumentų kiekius siekiant gauti prisijungimo sąlygas.

Pasiūlymai. Įstatymo lygmenyje (Savivaldybių infrastruktūros plėtros ar kitu įstatymu) sureguliuoti savivaldybių infrastruktūros plėtros srityje veikiančio statytojo, siekiančio gauti

prisijungimo sąlygas, ir kitų šių teisinių santykių dalyvių teises ir pareigas. Nustatyti pareigų neįgyvendinimo priverstinio vykdymo procesą.

2 Apibendrinimas

Instrumentas. Prisijungimo sąlygų išdavimo terminai.

Tikslas. Suderinti poįstatyminį teisinį reguliavimą su įstatymu.

Išvada. Kai kurie poįstatyminiai teisės aktai nustato ilgesnį prisijungimo sąlygų išdavimo terminą nei Statybos įstatymas.

Pasiūlymai. Suderinti poįstatyminius teisės aktus su Statybos įstatymu dėl prisijungimo sąlygų išdavimo termino.

6. TARŠOS INTEGRUOTOS PREVENCIJOS IR KONTROLĖS LEIDIMO (TIPK), TARŠOS LEIDIMO GAVIMAS

6.1. Teisinio reguliavimo apžvalga

Veiklos vykdytojai, eksploatuojantys Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528 „Dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ apibrėžtus įrenginius, įskaitant kurą deginančius įrenginius, atliekų deginimo įrenginius ir (ar) bendro atliekų deginimo įrenginius, privalo turėti Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą (TIPK leidimas).

Veiklos vykdytojas, eksploatuojantis įrenginį, atitinkantį vieną ar kelis Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. D1-259 „Dėl taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ 1 priede nurodytus kriterijus, privalo turėti Taršos leidimą.

Vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatyme pateiktų sąvokų išaiškinimu:

- *taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas* – rašytinis dokumentas, kuriame, siekiant išvengti pramoninės veiklos sukeltos taršos, ją sumažinti ar pašalinti, nustatoma veiklos sąlygų sistema, apimanti poveikio aplinkos elementams kontrolę, ir kuriuo suteikiama teisė eksploatuoti visą įrenginį, kurą deginantį įrenginį, atliekų deginimo įrenginį, bendro atliekų deginimo įrenginį, atitinkantį aplinkos ministro patvirtintose Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse nustatytus kriterijus, arba aplinkos ministro nustatyta tvarka tokio įrenginio dalį ar kelis tokius įrenginius ar jų dalis. Įrenginio, kurą deginančio įrenginio, atliekų deginimo įrenginio, bendro atliekų deginimo įrenginio sąvokas apibrėžia aplinkos ministras;
- *taršos leidimas* – rašytinis dokumentas, kuriuo suteikiama teisė eksploatuoti visą įrenginį, atitinkantį aplinkos ministro patvirtintose Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse nustatytus kriterijus, arba aplinkos ministro nustatyta tvarka tokio įrenginio dalį ar kelis tokius įrenginius ar jų dalis, kuriems netaikomas reikalavimas turėti TIPK leidimą, ir kuriame nustatomos įrenginio eksploatavimo aplinkos apsaugos sąlygos.

TIPK ar taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo reikalavimus bei su jais susijusių dokumentų rengimą Lietuvoje nustato:

- Aplinkos apsaugos įstatymas,
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. D1-528 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymas Nr. D1-259 „Dėl Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 469 „Dėl Atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo plano rengimo, derinimo ir įgyvendinimo tvarkos patvirtinimo“ ir kiti teisės aktai;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. 217 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“;
- Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2008 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. 1-104 „Dėl ekogeologinių tyrimų reglamento patvirtinimo“;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. rugsėjo 16 d. įsakymas Nr. D1-546 „Dėl Ūkio subjektų aplinkos monitoringo nuostatų patvirtinimo“;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. vasario 26 d. įsakymas Nr. D1-168 „Dėl Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje dalyvaujančių veiklos vykdytojų ir orlaivio naudotojų šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos, apskaitos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2003 m. vasario 3 d. įsakymas Nr. 1-06 „Dėl pavojingų medžiagų išleidimo į požeminį vandenį inventorizavimo ir informacijos rinkimo tvarkos patvirtinimo“;
- ir kiti teisės aktai.

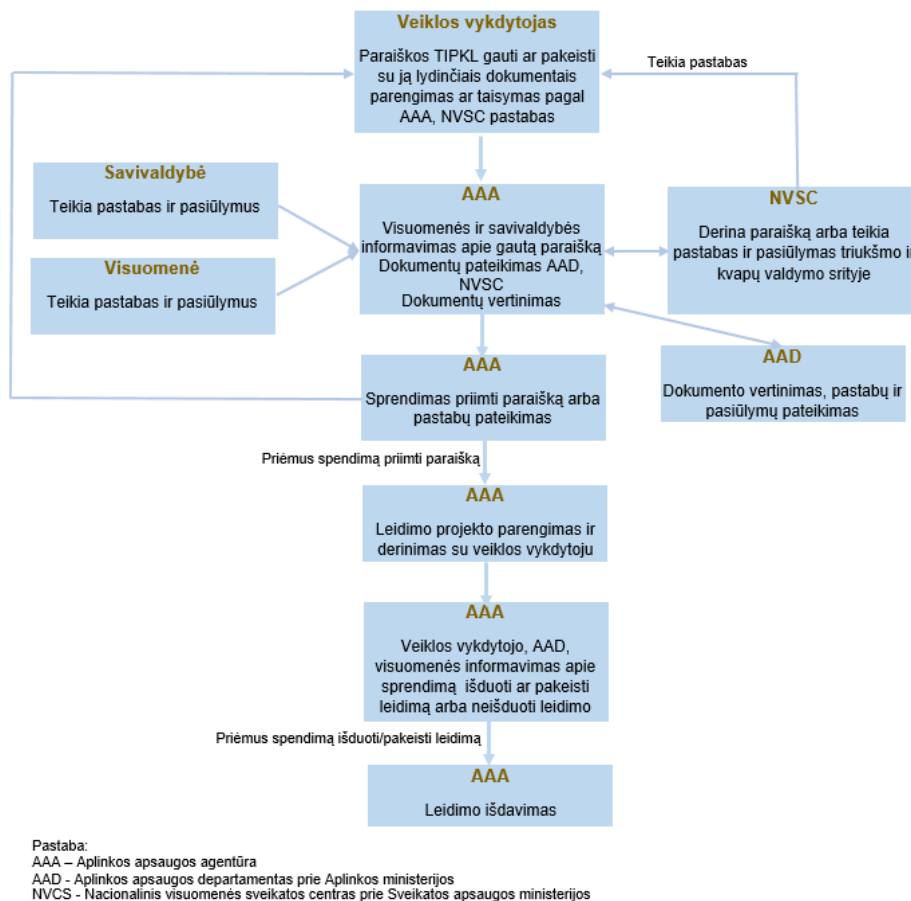
Veiklos vykdytojas gali eksploatuoti įrenginį, tik jo eksploatavimui turint Aplinkos apsaugos agentūros išduotą TIPK ar Taršos leidimą.

Šioje dalyje nebuvo nustatyta perteklinių, griežtesnių reikalavimų ūkio subjektams, nei numato ES teisė ar tarptautiniai įsipareigojimai.

6.2. TIPK ir taršos leidimo gavimo procesas

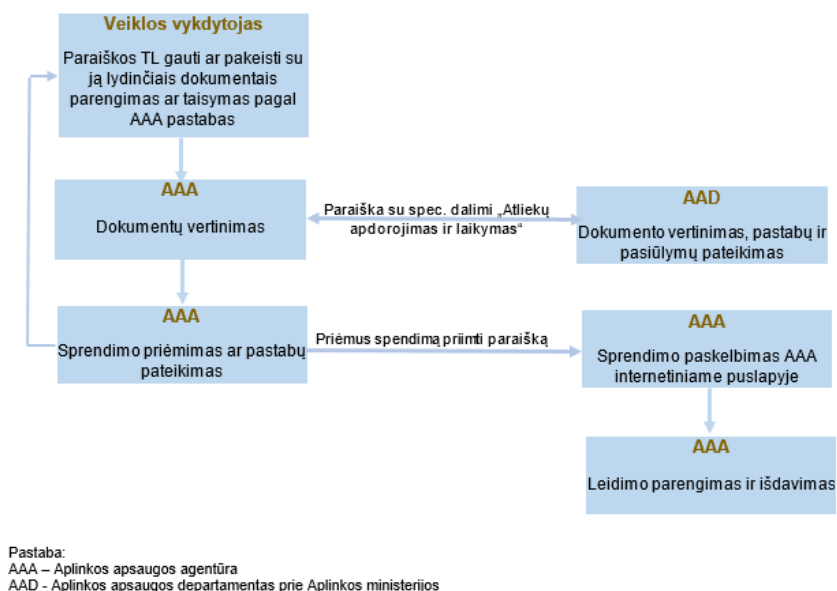
TIPK leidimo gavimo ar pakeitimo eiga pateikta schemoje (Paveikslas 27). Taršos leidimo gavimo ar pakeitimo eiga pateikta schemoje (Paveikslas 28).

Paveikslas 27. TIPK leidimo gavimo ar pakeitimo procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Paveikslas 28. Taršos leidimo gavimo ar pakeitimo procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Žemiau (Lentelė 32) pateikiami TIPK ir Taršos leidimų išdavimo/pakeitimo terminai.

Lentelė 32. TIPK ir Taršos leidimų išdavimo/pakeitimo terminai

Procesas (funkcija)	Terminas (teisės akte), d.d.	Terminas (praktikoje), d.d.	Identifikuota svarbiausia problema	Optimizuoto proceso trukmė (d.d.)
TIPK procesas:				
Paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti rengimas	-	25	Paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti parengimas priklauso nuo įrenginio, kuriam reikia gauti TIPK ir užsakovo pateikiamos informacijos išsamumo. Priklausomai nuo dokumentų rengimo sudėtingumo paraišką TIPK leidimui gauti/pakeisti su ją lydinčiais dokumentais parengimo terminas 10-25 d.d.	-
Ekogeologinio tyrimo ataskaitos parengimas (jei reikia)	-	30	-	-
Preliminarus ekogeologinio tyrimo ataskaitos derinimas (LGT) (jei reikia)	15	-	-	-
Potencialaus geologinės aplinkos taršos židinio inventorizavimo anketos (deklaracijos) parengimas (jei reikia)	-	5	-	-
Potencialaus geologinės aplinkos taršos židinio inventorizavimo anketos (deklaracijos) derinimas (LGT) (jei reikia)	15	-	-	-
Poveikio požeminiam vandeniui ir dirvožemiui monitoringo programos parengimas (jei reikia)	-	20	-	-
Poveikio požeminiam vandeniui ir dirvožemiui monitoringo programos derinimas (LGT) (jei reikia)	10	-	-	-
Valstybės rinkliavos už leidimo išdavimą ar pakeitimą sumokėjimas	-	1	-	-
Paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti vertinimas, paraiškos priėmimas ar pastabų pateikimas (AAA)	30	-	Įvertinus tai, kad PAV ataskaitoje ir paraiškoje TIPK leidimui gauti/pakeisti teikiama panaši informacija, todėl siūlome suvienodinti šių dokumentų vertinimo terminus, t.y. siūloma Paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti vertinimo terminą sutrumpinti iki 20 d.d. Jei reikia - didinti institucijų darbuotojų skaičių, gerinti jų kompetenciją. Reikia bendrų duomenų bazių, skaičiuoklių, kad būtų paprasčiau patikrinti skaičiavimus	20
Paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti taisymas	-	10	-	-
Patikslintos paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti vertinimas ir paraiškos priėmimas (AAA)	20	-	Įvertinus tai, kad PAV ataskaitoje ir paraiškoje TIPK leidimui gauti/pakeisti teikiama panaši informacija, todėl siūlome suvienodinti šių dokumentų vertinimo terminus, t.y. siūloma patikslintos Paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti vertinimo terminą sutrumpinti iki 10 d.d. Reikia bendrų duomenų bazių, skaičiuoklių, kad būtų paprasčiau patikrinti skaičiavimus	10
AAA sprendimas priimti paraišką TIPK leidimui gauti/pakeisti	1	-	-	-
TIPK leidimo išdavimas	20	-	Atsižvelgiant į tai, kad AAA į TIPK leidimą perkeliama informacija iš paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti, siūlome sutrumpinti TIPK leidimo išdavimo terminą iki 10 d. d. Jei reikia - didinti institucijų darbuotojų skaičių, gerinti jų kompetenciją	10

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant Lentelėje 32 pateiktus duomenis, TIPK procese siūlytina sutrumpinti paraiškos ir patikslintos paraiškos TIPK leidimui gauti/pakeisti vertinimo ir TIPK leidimo išdavimo terminus, nes šie teisės aktuose nustatyti terminai yra neproporcingai ilgi.

Viso TIPK proceso trukmė detalai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5, kur nurodyta, kad TIPK procesas vidutiniškai trunka 101 d. d. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 66 d. d.

Žemiau pateikiami Taršos leidimų išdavimo terminai (Lentelė 33).

Lentelė 33. Taršos leidimų išdavimo terminai

Procesas (funkcija)	Terminas (teisės akte), d.d.	Terminas (praktikoje), d.d.	Identifikuota problema svarbiausia	Optimizuoto proceso trukmė (d.d.)
Taršos leidimų procesas:				
Paraiškos TL leidimui gauti/pakeisti rengimas	-	15	-	-
Valstybės rinkliavos už leidimo išdavimą ar pakeitimą sumokėjimas	-	1	-	-
Paraiškos TL gauti/pakeisti tikrinimas ir sprendimo priimti paraišką priėmimas arba pastabų pateikimas (AAA, AAD)	15	-	Atsižvelgiant į tai, kad Paraiškoje TL gauti/pakeisti teikiama informacija, kuri buvo nurodyta PAV atrankos/PAV ataskaitos dokumentuose, Aplinkos oro taršos šaltinių ir iš jų išmetamų teršalų inventORIZACIJOS ataskaitoje, t.y. dokumentuose, kurie jau buvo suderinti su AAA, todėl siūloma derinimo terminą sutrumpinti iki 10 d.d. Reikia bendrų duomenų bazių, skaičiuoklių, kad būtų paprasčiau patikrinti skaičiavimus	10
Paraiškos TL gauti/pakeisti koregavimas pagal pastabas	-	5	-	-
Pakartotinis paraiškos TL gauti/pakeisti derinimas (AAA, AAD)	10	-	Atsižvelgiant į tai, kad paraiškos duomenys nagrinėjami antrą kartą, patikrinimas gali būti vykdomas efektyviau	5
Sprendimo priimti paraišką TL gauti/pakeisti išsiuntimas pareiškėjui	3	-	Siūlytume sprendimą išsiųsti per 1 d.d.	1
TL gauti/pakeisti išdavimas	20	-	Atsižvelgiant į tai, kad Taršos leidimą sudaro tik kelios lentelės, kurios yra perkeliamos iš paraiškos Taršos leidimui gauti, siūlome sutrumpinti Taršo leidimo rengimo terminą iki 10 d. d.	10

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Apibendrinant Lentelė 33 pateiktus duomenis, siūlytina sutrumpinti paraiškos ir patikslintos paraiškos Taršos leidimui gauti vertinimo ir Taršos leidimo išdavimo terminus, nes šie teisės aktuose nustatyti terminai yra neproporcingai ilgi.

Viso Taršos leidimo išdavimo proceso trukmė detalai atvaizduota Ataskaitos Priede Nr. 5, kur nurodyta, kad visas procesas vidutiniškai trunka 63 d. d. Įgyvendinus Ataskaitoje siūlomus procesų pokyčius visą procesą galima optimizuoti ir jo trukmė būtų 41 d. d.

TIPK ir Taršos leidimų išdavimo/pakeitimo proceso terminai praktikoje nebuvo detalai vertinami dėl mažos tokių projektų apimties, todėl neįgyvendinimo kaštai taip pat nėra vertinami.

6.3. Institucijų funkcijos

Išanalizavus institucijų funkcijas TIPK ar Taršos leidimo išdavimo, pakeitimo bei galiojimo panaikinimo srityje, paminėtinos šios įgyvendinimo institucijos:

- Paraiška TIPK ar Taršos leidimui gauti ar pakeisti, prašymas TIPK ar Taršos leidimo galiojimui panaikinti teikiami AAA.

- AAA išduoda, keičia TIPK ar Taršos leidimą, naikina jo galiojimą, peržiūri leidimo sąlygas.
- TIPK ar Taršos leidimo sąlygų laikymosi kontrolę, išskyrus triukšmo ir kvapų sklidimo kontrolę, vykdo Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos. Jis taip pat teikia pastabas ir (ar) pasiūlymus paraiškai TIPK ar Taršos leidimui gauti ar pakeisti ir joje pateiktiems dokumentams.
- Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos pagal kompetenciją vertina ar paraiška TIPK leidimui gauti ar pakeisti atitinka visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus triukšmo ir kvapų valdymo srityje. Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos raštu derina paraišką TIPK leidimui gauti ar pakeisti pagal kompetenciją kartu pateikdamas AAA sąlygas TIPK leidimui arba pateikia motyvuotas pastabas AAA paraiškai TIPK leidimui gauti ar pakeisti pataisyti.
- Savivaldybės vykdomoji institucija teikia pastabas ir (ar) pasiūlymus paraiškai TIPK leidimui gauti ar pakeisti ir (ar) joje pateiktiems dokumentams.

Jei pareiškiamai veiklai vykdytojas, vadovaujantis teisės aktu reikalavimais, privalo atlikti teritorijos ekogeologinius tyrimus, turėti potencialaus geologinės aplinkos taršos židinio inventorizavimo anketą (deklaraciją) ar vykdyti poveikio požeminiam ir (ar) drenažiniam vandeniui monitoringą, šiuos dokumentus turi derinti su Lietuvos geologijos tarnybai prie Aplinkos ministerijos.

6.4. Aktualios reformos ir pasiūlymai

2018-01-31 buvo atlikti Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių pakeitimai. Pagrindiniai TIPK taisyklių pakeitimo aspektai:

1. Pagal Europos Komisijos pastabas patikslintas taisyklių I priedo 4 p. išplečiant „gamybos“ chemijos pramonėje sąvoką pagal Direktyvos 2010/75/ES nuostatas ir patikslintos nuostatos dėl kitos ES valstybės institucijų ir visuomenės informavimo apie gautą paraišką.
2. Detalizuoti reikalavimai dėl informacijos viešinimo (pvz., pavedama AAA skelbti interneto svetainėje paraiškų TIPK leidimams gauti ar pakeisti gavimo, priėmimo, taršos leidimų išdavimo, pakeitimo datas ir sprendimus priimti ir (ar) nepriimti paraiškas).
3. Detalizuoti reikalavimai AAA sprendimų priimti paraišką ar nepriimti paraiškos, išduoti ar neišduoti leidimą priėmimui; detalizuojama sprendimo, kuriuo patikslinamos leidimo sąlygos (jei nustatoma, kad nėra pagrindo keisti leidimą), tvarka ir leidimo rekvizitų surašymo tvarka, kai pasikeičia veiklos vykdytojo rekvizitai.
4. Patikslinti reikalavimai sprendimo panaikinti TIPK leidimo galiojimą priėmimui ir ūkio subjekto informavimui apie planuojamą priimti tokio pobūdžio sprendimą (pvz., įtvirtinamas reikalavimas tam tikrais atvejais nustatyti 20 d. d. terminą, per kurį ūkio subjektas turi pašalinti nurodytas aplinkybes; jas pašalinus leidimo galiojimas nenaikinamas).
5. Nustatyta prievolė AAD, nustačius, kad veiklos vykdytojas neįvykdė nutarimo sustabdyti veiklą, informaciją apie neįvykdytą nutarimą per 3 d. d. nuo šio nutarimo įvykdymo termino pabaigos raštu pateikti AAA.
6. Įtvirtintas reikalavimas paraišką TIPK leidimui gauti teikti tik tada, kai yra gautas statybą leidžiantis dokumentas, jei jį privaloma turėti teisės aktų nustatyta tvarka.
7. Atlikti pakeitimai, siekiant suderinti TIPK taisyklių nuostatas su naujos redakcijos LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nuostatomis.
8. Patikslinti terminai, per kiek laiko turi būti informuojami ūkio subjektai apie AAA priimtus sprendimus, atlikti kiti patikslinimai, siekiant išspręsti identifikuotus praktikoje pasitaikančius neaiškumus (pvz. nurodyta, kad komercine (gamybine) paslaptimi negali

būti laikoma informacija ir duomenys, kurie įstatymų ir kitus teisės aktų nustatyta tvarka turi būti prieinami visuomenei) ir kiti redakcinio pobūdžio patikslinimai.

2018-01-16 buvo atlikti Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių pakeitimai. Pagrindiniai Taršos leidimų taisyklių pakeitimo aspektai:

1. Įtvirtintas pavedimas Aplinkos apsaugos agentūrai įgyvendinant LR aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 6, 19, 191, 192, 55 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 193 str. įstatymo Nr. XIII-704 9 str. nuostatą iki 2022 metų sausio 1 d. neatlygintinai pakeisti seno pavyzdžio TIPK leidimus Taršos leidimais (jei Taršos leidimų taisyklių 1 priede nurodytiems įrenginiams eksploatuoti iki 2014 m. liepos 1 d. buvo išduotas TIPK leidimas pagal 2002 m. TIPK taisykles) parengti tvarkos aprašą, nustatantį taršos leidimo projekto parengimo tvarką ir TIPK leidimų, išduotų pagal 2002 m. TIPK taisykles, pakeitimo taršos leidimais, veiksmų planą.
2. Detalizuoti reikalavimai dėl informacijos viešinimo (pvz., pavedama AAA skelbti interneto svetainėje paraiškų taršos leidimams gauti ar pakeisti gavimo, priėmimo, taršos leidimų išdavimo, pakeitimo datas ir sprendimus priimti ir (ar) nepriimti paraiškas).
3. Detalizuoti reikalavimai AAA sprendimų priimti paraišką ar nepriimti paraiškos, išduoti ar neišduoti leidimą priėmimui; detalizuojama sprendimo, kuriuo patikslinamos leidimo sąlygos (jei nustatoma, kad nėra pagrindo keisti leidimą), tvarka ir leidimo rekvizitų surašymo tvarka, kai pasikeičia veiklos vykdytojo rekvizitai; patikslinama leidimų sąlygų peržiūrėjimo tvarka (pvz., atlikus aplinkos oro taršos šaltinių ir iš jų išmetamų teršalų inventorizaciją ir nustatčius naują teršalą ar pan.).
4. Patikslinti reikalavimai sprendimo panaikinti leidimo galiojimą priėmimui ir ūkio subjekto informavimui apie planuojamą priimti tokio pobūdžio sprendimą (pvz., įtvirtinamas reikalavimas tam tikrais atvejais nustatyti 20 d. d. terminą, per kurį ūkio subjektas turi pašalinti nurodytas aplinkybes; jas pašalinus leidimo galiojimas nenaikinamas).
5. Nustatyta prievolė AAD, nustatčius, kad veiklos vykdytojas neįvykdė nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą, informaciją apie neįvykdytą nutarimą per 3 darbo dienas nuo šio nutarimo įvykdymo termino pabaigos raštu pateikti AAA.
6. Įtvirtintas reikalavimas paraišką taršos leidimui gauti teikti tik tada, kai yra gautas statybą leidžiantis dokumentas, jei jį privaloma turėti teisės aktų nustatyta tvarka.
7. Atlikti pakeitimai, siekiant suderinti Taršos leidimų taisyklių nuostatas su naujos redakcijos LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nuostatomis.
8. Patikslinti terminai, per kiek laiko turi būti informuojami ūkio subjektai apie AAA priimtus sprendimus, atlikti kiti patikslinimai, siekiant išspręsti identifikuotus praktikoje pasitaikančius neaiškumus (pvz. nurodyta, kad komercine (gamybine) paslaptimi negali būti laikoma informacija ir duomenys, kurie įstatymų ir kitus teisės aktų nustatyta tvarka turi būti prieinami visuomenei) ir kiti redakcinio pobūdžio patikslinimai.

Šiais pakeitimais buvo sugriežtintos TIPK ar Taršos leidimo išdavimo sąlygos bei TIPK ar Taršos leidimo panaikinimo sąlygos.

Vertinant šiuo metu galiojančius teisės aktus, kai kuriais aspektais pasigendama teisinio reglamentavimo, ką daryti įmonėms kai:

- dėl teisės aktų reikalavimų pasikeitimo įmonei nevykdant jokios papildomos veiklos plėtos, o tik keičiant seną 2 priedo TIPK leidimą į naują Taršos leidimą ar atnaujinant Taršos leidimą reikalaujama atlikti atrankos dėl PAV procedūras arba susimąžinti vykdomos veiklos pajėgumus. Pvz. *atsiradus reikalavimui, kad ir atliekų tvarkymo metu susidariusių atliekų laikymui reikia nurodyti R13 ar D15 tvarkymo būdą, šios atliekos nurodomos Taršos leidimo atliekų laikymo lentelėje. Pateikus šią papildomą informaciją*

automatiškai padidėja R13 ar D15 būdu laikomų atliekų bendras kiekis. AAA traktuoja tai kaip veiklos plėtrą ir prašo PAV atrankos arba reikalauja mažinti laikomų atliekų kiekį, kad jis neviršytų iki šio reikalavimo atsiradimo nurodyto laikomo atliekų kiekio.

- Nuo 2017 m. balandžio mėn. Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“, buvo papildytos informacija apie tai, kokia veikla draudžiama Požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonose. Numatyta, kad III grupės vandenviečių apsaugos zonos 3-iojoje juostoje draudžiama įrengti atliekų laikymo aikšteles ar sąvartynus ir atliekų apdorojimo įrenginius. Ne vienerius metus atliekų tvarkymo veiklą vykdančioms įmonėms, nusprendusioms pakeisti turimą TIPK ar Taršos leidimą, iškyla grėsmė, kad ši ne vienerius metus toje pačioje vietoje vykdoma veikla dėl teisės aktų pakeitimo tampa draudžiama.

Kai kuri paraiškoje TIPK ar Taršos leidimui gauti (pakeisti) prašoma pateikti informacija nėra tikslinga. Pvz. paraiškos Taršos leidimui gauti (pakeisti) specialiosios dalis „Atliekų apdorojimas (naudojimas ar šalinimas, įskaitant paruošimą naudoti ar šalinti) ir laikymas“ 1 – 3 lentelių paskutiniuose stulpeliuose, paraiškos TIPK leidimui gauti (pakeisti) 23, 26, 27, 28, 31, 32 lentelių paskutiniuose stulpeliuose reikia pateikti informaciją apie **planuojamą tolimesnį atliekų apdorojimą** – prašoma nurodyti galutinius atliekų tvarkymo būdus, nors realiai Lietuvoje kai kurios atliekos nėra tvarkomos galutiniais tvarkymo būdais arba tie tvarkymo būdais ATVR yra pateikiami tik formaliai, o pasiteiravus atliekų tvarkytojų, gaunama informacija, kad jie tokiais būdais atliekų netvarko. Todėl ir šis informacijos pateikimas yra tik formalumas, kuris nieko bendro neturi su realiu atliekų tvarkymu.

Rengiant Atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą, pavojingąsias ir gumos atliekas bei naudoti nebetinkamas padangas tvarkančios įmonės veiklos nutraukimo atveju šių atliekų ir teritorijos sutvarkymui turi turėti laidavimo draudimo sutartį ar banko garantiją (toliau – Garantija). Garantijos sumos dydžio apskaičiavimui įmonė turi pateikti bent 2 atliekų tvarkytojų komercinius pasiūlymus arba viešai atliekų tvarkytojų pateiktą, ne senesnę kaip dvejų metų, informaciją. Ne visada įmanoma kiekvienos atliekos sutvarkymui pateikti po 2 atliekų tvarkytojų pasiūlymus, o ypač, kai šių pasiūlymų prašo naujai veiklą pradėdanti įmonė. Siūloma Aplinkos ministerijai, kartu su AAA parengti skaičiavimo metodiką, kurios pagrindu būtų galima greičiau, be atliekų tvarkytojų komercinių pasiūlymų nustatyti atliekų tvarkymo įmonei veiklos nutūkumui reikalingą Garantijos sumą.

Atsižvelgiant į tai, kad jei įmonei prieš gaunant Taršos leidimą buvo rengti atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo dokumentai, ar poveikio aplinkai vertinimas, kurie jau buvo suderinti su AAA, manome, kad rengiant paraišką Taršos leidimui gauti (pakeisti) užtektų pateikti trumpą pareiškiamos veiklos aprašymą ir užpildyti specialią paraiškos dalį, kuriai reikia turėti leidimą, nedetalizuojant informacijos apie pareiškiamos veiklos vietovę, jos gretimybes bei inžinerinę infrastruktūrą ir pan. Nes ši informacija jau buvo pateikta AAA ir su ja suderinta PAV proceso metu.

Apibendrinimas

Instrumentas. Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas ar Taršos leidimas.

Tikslas. TIPK ar Taršos leidimuose nustatomos įrenginio eksploatavimo aplinkos apsaugos sąlygos.

Išvada. Pasikeitus teisės aktų reikalavimams nepriimanoms įgyvendinančios normos, kaip šie pakeitimai turi būti taikomi esamoms veiklą vykdančioms įmonėms. Kai kuri paraiškoje TIPK ar Taršos leidimui gauti (pakeisti) prašoma pateikti informacija yra perteklinė.

Pasiūlymai.

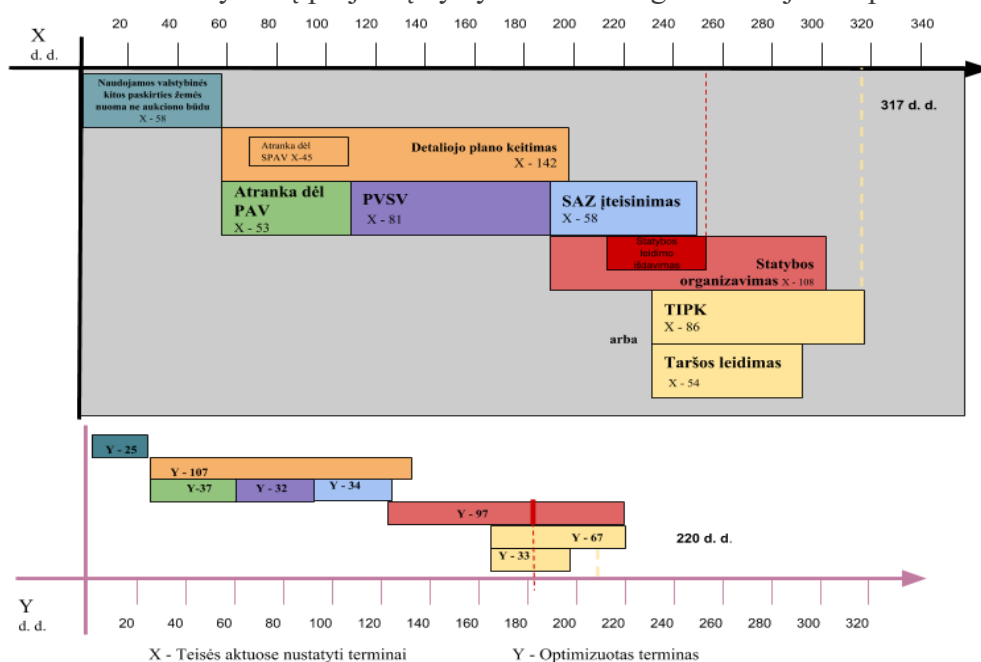
1. Pasikeitus teisės aktų reikalavimams turi būti priimtos įgyvendinančios teisės normos, kaip pakeitimai taikomi esamoms veiklą vykdančioms įmonėms.
2. Siūloma optimizuoti procedūrų terminus, sutrumpinant paraiškos vertinimą AAA, patikslintos paraiškos vertinimą ir leidimo išdavimo terminą. Pažymėtina, kad AAA sprendimų priėmimo terminai šiuo metu yra žymiai ilgesni nei PAV sprendimų priėmimo procese.

7. GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO SRITIES PROCESŲ APIBENDRINIMAS

7.1. Gamybinių projektų vystymo srities proceso trukmė

Apibendrinant visų 6 Gamybinių projektų vystymo srities dalių procesų terminus (Paveikslas 29), galima daryti išvadą, kad teisės aktuose reglamentuojama proceso trukmė yra 317 d. d. (1,3 m.).

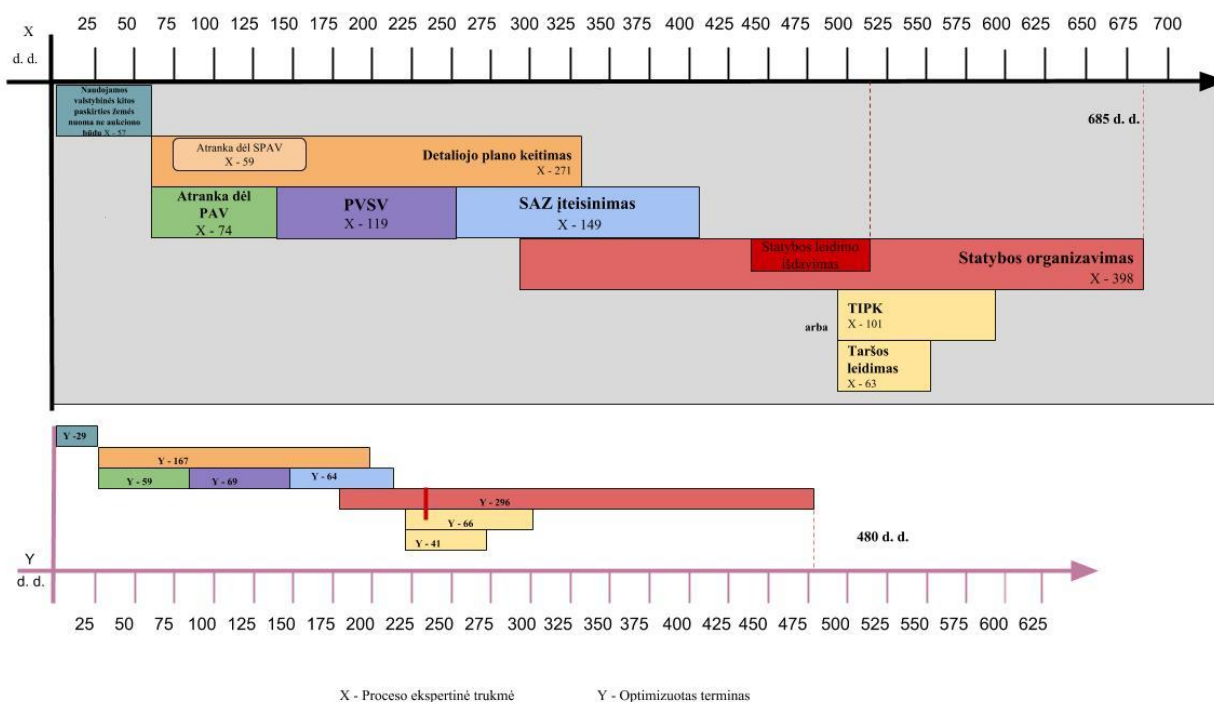
Paveikslas 29. Gamybinių projektų vystymo srities reglamentuojamas procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Investuotojas gamybinį projektą Lietuvoje vidutiniškai gali įgyvendinti per 685 d. d. (apie 2,8 metų) ar ilgiau, jeigu objektas vystomas išimtiniais atvejais priskirtoje teritorijoje („Natūra 2000“, gamtinis karkasas ir pan.). Į šį terminą yra įskaičiuoti vidutiniai ekspertiniai valstybinio žemės sklypo nuomos ne aukciono būdu, detaliojo plano keitimo, Atrankos dėl SPAV, Atrankos dėl PAV, pastato statybų organizavimo ir TIPK išdavimo procesų terminai. Jeigu teritorijoje nereikia atlikti detaliojo plano keitimo ir PVSV, gamybinių projektų vystymo procesas sutrumpėja apie 170 d. d.

Paveikslas 30. Gamybinių projektų vystymo srities pilnas procesas

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Paveikslas 30 nurodyti terminai apima ne tik teisės aktuose nustatytus terminus, bet ir visus procesų metu atliekamus veiksmus, siekiant galutinio rezultato – gamybinio objekto veiklos pradžios. Teisės aktai paprastai nustato viešojo administravimo veiksmų vykdymo ir informacijos pateikimo terminus. Tačiau teisės aktai taip pat numato proceso veiksmų atlikimo eigą, nustato įpareigojimus dokumentams, kuriuos turi įvykdyti statytojas (pvz., techninio projekto parengimas, ekspertizės atlikimas ir t.t.). Nors techninio projekto parengimo termino teisės aktai nenumato, tačiau supaprastinus reikalavimus techniniam projektui ar šį projektą pradėjus rengti visa apimtimi po statybos leidimo išdavimo, gamybinio projekto vystymo procesas gali reikšmingai sutrumpėti (iki 110 d. d.).

Šioje Ataskaitoje siūloma optimizuoti tiek teisės aktuose nustatytus terminus (Paveikslas 29), tiek procesus, kurių pokyčiai žymiai sutrumpintų Gamybinių projektų vystymo laiką (Paveikslas 30). Jeigu būtų įgyvendinti šioje Ataskaitoje siūlomi teisės aktuose nustatytų terminų optimizavimo pasiūlymai, tai reglamentuojamo proceso trukmė būtų 220 d. d. (vietoj dabar numatytų 317 d. d.) (Paveikslas 29), o pilnas procesas – 480 d. d. (vietoj 685 d. d.) (Paveikslas 30). Taigi, Gamybinių projektų vystymo srities pilnas procesas galėtų sutrumpėti 205 d. d. Papildomai pažymėtina, kad jeigu daugelio projektų atveju būtų atsisakyta PVSV ir PVSV procesas būtų integruotas į Atrankos dėl PAV procesą, tai Gamybinių projektų vystymo srities trukmė sutrumpėtų dar 120 d. d.

7.2. Bendros Gamybinių projekto vystymo srities reguliavimo naštos išlaidos

Gamybinio projekto vystymo reguliavimo naštos išlaidos sudaro 37,043,905.95 Eur. Visose reguliavimo naštos išlaidose didžiausią dalį sudaro prisitaikymo išlaidos (99,87 proc. visų reguliavimo išlaidų), o administracinės naštos išlaidos yra nežymios (0,13 proc. visų reguliavimo

išlaidų): administracinės naštos išlaidos sudarė 47,584.00 Eur, o prisitaikymo išlaidos – 36,996,321.95 Eur.

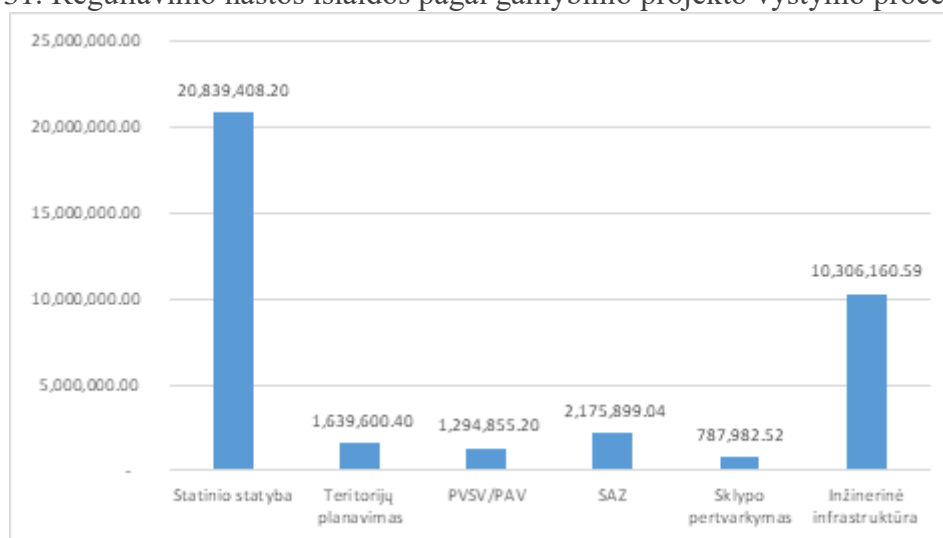
Didžiausią reguliavimo našta sukelia įpareigojimai statinio statybos ir inžinerinės infrastruktūros dalyse – tai lemia didelės išlaidos išorės paslaugoms (projektuotojams, matininkams, teisininkams, kompensacijoms už naudojamąsi servitutus, komunikacijomis, komunikacijų tiesimo darbams ir pan.) (Lentelė 34, Paveikslas 31).

Lentelė 34. Administracinės naštos, prisitaikymo išlaidos ir reguliavimo naštos išlaidos pagal procesus, Eur

Nr.	Procesas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo naštos išlaidos, Eur
1	Statinio statyba	26,937.00	20,812,471.20	20,839,408.20
2	Teritorijų planavimas	20,647.00	1,618,953.40	1,639,600.40
3	PVSV/PAV	-	1,294,855.20	1,294,855.20
4	SAZ	-	2,175,899.04	2,175,899.04
5	Sklypo pertvarkymas	-	787,982.52	787,982.52
6	Inžinerinė infrastruktūra	-	10,306,160.59	10,306,160.59
Iš viso:		47,584.00	36,996,321.95	37,043,905.95

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Paveikslas 31. Reguliavimo naštos išlaidos pagal gamybinio projekto vystymo procesus, Eur

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Pagal santykinę įpareigojimo svorį reguliavimo naštos atžvilgiu vidutiniškai didžiausi įpareigojimai (procesui tenkanti reguliavimo našta padalinta iš įpareigojimų skaičiaus konkrečiame procese, Eur) tenka statinio statybos, inžinerinės infrastruktūros, SAZ ir PVSV/PAV procesams (Lentelė 35).

Lentelė 35. Santykinis įpareigojimo svoris pagal reguliavimo našą, vidutiniškai reguliavimo naštos, Eur/ įpareigojimui

Nr.	Procesas	Įpareigojimų skaičius	Santykinis įpareigojimo svoris pagal reguliavimo našą, vidutiniškai reguliavimo naštos, Eur/ įpareigojimui
1	Statinio statyba	15	1,389,293.88
2	Teritorijų planavimas	9	182,177.82
3	PVSV/PAV	5	258,971.04
4	SAZ	3	725,299.68
5	Sklypo pertvarkymas	10	78,798.25
6	Inžinerinė infrastruktūra	5	2,061,232.12
	Iš viso:	47	788,168.21

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Vystant gamybinius projektus didžiausią reguliavimo našą sukuria teisės aktai, reglamentuojantys statinio statybą, kelių tiesimą ir teritorijų planavimą (Lentelė 36).

Lentelė 36. Gamybinio projekto vystymą reglamentuojančių teisės aktų sukeliama reguliavimo našta, Eur

Nr.	Teisės akto pavadinimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo naštos išlaidos, Eur
1	Statybos įstatymas	8,081.10	4,382,471.44	4,390,552.54
2	Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos 2017-06-09 įsakymas Nr.1P-259-(1.3E) "Dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2013 m. rugsėjo 10 d. įsakymo Nr.1P-(1.3.)-265 "Dėl sutikimų tiesti susisiekimo komunikacijas, inžinerinius tinklus bei statyti jiems funkcionuoti būtinus statinius valstybinėje žemėje, kurioje nesuformuoti žemės sklypai, išdavimo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo"		378,408.81	378,408.81
3	Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos 2012 m. liepos 27 d. įsakymas Nr. 1P-(1.3.)-259 "Dėl sutikimų statyti statinius žemės sklypuose, besiribojančiuose su valstybinės žemės sklypais ar valstybine žeme, kurioje nesuformuoti žemės sklypai, išdavimo taisyklių patvirtinimo"		567,613.22	567,613.22
4	Aplinkos ministro ir Susisiekimo ministro 2008 m. sausio 9 d. įsakymas Nr.D1-11/3-3 "Dėl kelių techninio reglamento KTR 1.01:2008 "Automobilių keliai" patvirtinimo (2014-12-18 įsakymo Nr.D1-104/3-524-(E) redakcija).		2,963,147.21	2,963,147.21
5	Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie susisiekimo ministerijos 2008 m. sausio 21 d. įsakymas Nr.V-7 "Dėl automobilių kelių standartizuotų dangų konstrukcijų projektavimo taisyklių KPT SDK 07 patvirtinimo"		1,777,888.32	1,777,888.32
6	Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie susisiekimo ministerijos 2017 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr.V-111 "Dėl automobilių kelių žemės darbų atlikimo ir žemės sankasos įrengimo taisyklių IT ŽS 17 patvirtinimo"		1,185,258.88	1,185,258.88
7	Gamtinių dujų įstatymas		123,722.96	123,722.96
8	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2012 m. sausio 2 d. įsakymas Nr.1-2 "Dėl dujų sistemų pastatuose įrengimo taisyklių patvirtinimo" (2017 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr.I-119 redakcija)		61,861.48	61,861.48

Nr.	Teisės akto pavadinimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo naštos išlaidos, Eur
9	Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymas Nr.1-261 "Dėl naujų perdavimo ar skirstymo sistemų nedujofikuotoje teritorijoje įrengimo, naujų vartotojų gamtinių dujų sistemų prijungimo prie perdavimo ar skirstymo sistemų ar vartotojų gamtinių dujų sistemų įrengimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (2017 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr.1-120 redakcija)		185,584.44	185,584.44
10	2012 m. birželio 18 d. įsakymas Nr.1-115 "Dėl naujų gamtinių dujų sistemų, tiesioginių vamzdynų ir biudujų gamybos įrenginių prijungimo prie veikiančių gamtinių dujų perdavimo ar skirstymo sistemų tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo" (2016 m. kovo 1 d. įsakymo Nr.1-76 redakcija)		247,445.92	247,445.92
11	Elektros energetikos įstatymas		374,813.31	374,813.31
12	Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr.1-127 "Dėl elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų aprašo patvirtinimo" (2017 m. lapkričio 2 d. įsakymo Nr.1-276 redakcija)		874,564.39	874,564.39
13	Aplinkos ministro 2015 m. birželio 23 d. įsakymas Nr.D1-500 "Dėl naujų abonentų ir vartotojų prijungimo prie geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros reikalavimų patvirtinimo"		495,863.69	495,863.69
14	Aplinkos ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymas Nr.D1-193 "Dėl paviršinių nuotekų tvarkymo reglamento patvirtinimo" (2015 m. spalio 14 d. įsakymo Nr.D1-743 redakcija)		123,965.92	123,965.92
15	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 3D-452/D1-513 „Dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo“		230,954.64	230,954.64
16	Nekilnojamojo turto kadastro įstatymas		6,552.00	6,552.00
17	Nekilnojamojo turto registro įstatymas	-	13,104.00	13,104.00
18	Nekilnojamojo turto kadastro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr.534 (2017 m. gruodžio 20 d. nutarimo Nr.1099 redakcija)		107,385.60	107,385.60
19	Nekilnojamojo turto registro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. balandžio 26 d. nutarimu Nr.379 (2017 m. gruodžio 11 d. nutarimo Nr.1023 redakcija)	-	38,512.80	38,512.80
20	Aplinkos ministro 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymas Nr.D1-455 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (1):2005 "Esminis statinio reikalavimas "Mechaninis atsparumas ir pastovumas" patvirtinimo"		3,003,996.67	3,003,996.67
21	Aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr.422 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (2):1999 "Esminiai statinio reikalavimai "Gaisrinė sauga" patvirtinimo" (2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymo Nr.497 redakcija)		1,501,998.34	1,501,998.34
22	Aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr.420 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (3):1999 "Esminiai statinio reikalavimai "Higiena, sveikata, aplinkos apsauga" patvirtinimo (2002 m. spalio 21 d. įsakymo Nr.549 redakcija)		1,501,998.34	1,501,998.34
23	Aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr.D1-706 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (4):2008 "Esminis statinio reikalavimas "Naudojimo sauga" patvirtinimo		1,501,998.34	1,501,998.34
24	Aplinkos ministro 2008 m. kovo 12 d. įsakymas Nr.D1-132 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (5):2008 "Esminis statinio reikalavimas "Apsauga nuo triukšmo"		1,501,998.34	1,501,998.34

Nr.	Teisės akto pavadinimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo išlaidos, Eur	naštos
25	Aplinkos ministro 2008 m. kovo 12 d. įsakymas Nr.D1-131 Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.01 (6):2008 "Esminis statinio reikalavimas " Energijos taupymas ir šilumos išsaugojimas" patvirtinimo		1,501,998.34	1,501,998.34	
26	Aplinkos ministro 2004 m. kovo 5 d. įsakymas Nr.D1-100 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.02.07:2012 "Sandėliavimo, gamybos ir pramonės statiniai. Pagrindiniai reikalavimai" patvirtinimo" (2012 m. balandžio 23 d. įsakymo Nr.D1-344 redakcija)		3,003,996.67	3,003,996.67	
27	Aplinkos ministro 2005 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. D1-309 "Dėl statybos techninio reglamento STR 2.03.02:2005 "Sandėliavimo, gamybos ir pramonės statinių sklypų tvarkymas" patvirtinimo" (2017 m. liepos 24 d. d. įsakymo Nr.D1-621 redakcija)		750,999.17	750,999.17	
28	Aplinkos ministro 2016-12-12 įsakymas Nr.D1-878 "Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 "Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas" patvirtinimo"	18,855.90	760,379.04	779,234.94	
29	Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos viršininko 2014 m. lapkričio 27 d. įsakymas Nr.1V-95 "Dėl Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos atstovų dalyvavimo statybos užbaigimo komisijoje ir pažymų apie energetikos įrenginių būklės patikrinimą išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2017 m. lapkričio 20 d. įsakymo Nr.1V-110 redakcija)		152,064.00	152,064.00	
30	Aplinkos ministro 2016-11-16 įsakymas Nr. D1-748 "Dėl Statybos techninio reglamento STR 1.03.01:2016 "Statybiniai tyrimai. Statinio avarija" patvirtinimo (2017-04-18 įsakymo Nr.D1-321 redakcija).		557,712.00	557,712.00	
31	Aplinkos ministro 2016-11-07 įsakymas Nr. D1-738 "Dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 "Statinio projektavimas, projekto ekspertizė" patvirtinimo		90,682.56	90,682.56	
32	Aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr.D1-637 "Dėl statybos atliekų taisyklių patvirtinimo" (2016 m. gegužės 26 d. įsakymo Nr.D1-236 redakcija)		-	-	
33	Aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr.D1-848 "Dėl statybos techninio reglamento STR 1.06.01:2016 Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra" patvirtinimo"		1,487,232.00	1,487,232.00	
34	Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas		23,814.00	23,814.00	
35	Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas		1,604,830.36	1,604,830.36	
36	Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas		82,360.44	82,360.44	
37	Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas	20,647.00	-	20,647.00	
38	Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas		2,631,406.13	2,631,406.13	
39	Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas		51,687.06	51,687.06	
40	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. V-491 "Dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinių nurodymų patvirtinimo"		150,698.94	150,698.94	
41	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. V-713 "Dėl Priemonių ir įrangos licencijuojamai visuomenės sveikatos priežiūros veiklai vykdyti sąrašo patvirtinimo"		228,495.60	228,495.60	

Nr.	Teisės akto pavadinimas	Administracinės naštos išlaidos, Eur	Prisitaikymo išlaidos, Eur	Reguliavimo naštos išlaidos, Eur
42	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. vasario 9 d. įsakymas Nr. V-97 "Dėl Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų/fizinių asmenų, turinčių arba siekiančių išlaikyti licenciją verstis licencijuojama visuomenės sveikatos priežiūros veikla, kvalifikacijos ir profesinio tobulinimo kursų programų turinio reikalavimų aprašo patvirtinimo"		6,105.96	6,105.96
43	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gegužės 13 d. įsakymas Nr. V-474 "Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo atvejų tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo "		266,112.00	266,112.00
44	1997 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr.343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“	0	29,520.00	29,520.00
45	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. V-586 „Dėl Sanitarinės apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklių patvirtinimo“		106,728.55	106,728.55
46	1999 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 260 „Dėl naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“		165,473.69	165,473.69
47	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 19 d. nutarimas Nr. 261 „Dėl Valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos aukcionų organizavimo taisyklių patvirtinimo“		8,813.59	8,813.59
48	Lietuvos Respublikos žemės įstatymas		184,102.80	184,102.80
	Iš viso:	47,584.00	36,996,321.95	37,043,905.95

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019 m.

Vertinant neįgyvendinimo kaštus viso gamybinio projekto įgyvendinimo eigoje galima apibendrintai teigti, kad jie bendrai gali siekti iki 150 d. d. Šiame vertinime neatsispindi tam tikri proceso etapai, kuriuose gali susiformuoti papildomi neįgyvendinimo kaštai dėl pačių projektų specifikos. Pagrindinis proceso etapas, kuriame šie kaštai susiformuoja yra statybų proceso organizavimas. Detaliau, tame tarpe finansinė išraiška, neįgyvendinimo kaštai šioje Ataskaitoje nėra analizuojami, nes pateikiamas ekspertinis vertinimas:

- Nėra pagrįstas faktiniais duomenimis, nes tokie duomenys nėra prieinami, o paremtas ekspertine nuomone.
- Neįgyvendinimo kaštų atsiradimas yra labai individualus ir priklauso nuo kiekvieno gamybinio projekto specifikos, kuri gali lemti didelių neįgyvendinimo kaštų atsiradimą arba tokių kaštų nebuvimą.
- Tokių kaštų atsiradimas labai priklauso nuo konkrečios savivaldybės, kurioje projektas yra įgyvendinimas, veiklos specifikos.

Minėtos priežastys lėmė, kad neįgyvendinimo kaštų tikslaus vertinimo pateikimas nėra tikslingas. Tuo pačiu norima išvengti įvairių vertinių išraiškų pateikimo, kurios gali būti labai skirtingai interpretuojamos.

Neįgyvendinimo kaštų skaičiavimas būtų pagrįstas ir naudingas tuo atveju, jei būtų prieinami objektyvūs duomenys apie tam tikrų proceso etapų realius įvykdymo terminus, bei didesnę dalis veiksmų įgyvendinimo terminų būtų reglamentuojami.

III. GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO ATVEJŲ ANALIZĖ

Ši Ataskaitos dalis skirta gamybos projektų vystymo praktinių atvejų pristatymui ir analizei. Pradiniame etape buvo planuojama, kad detalios atvejų analizės pagrindu bus suformuotas faktais pagrįstas pilnas gamybinių projektų vystymo procesas, identifikuoti visi su proceso įgyvendinimu susiję dokumentai bei kaštai. Taip pat, kaip buvo numatyta projekto vykdymo metodologijoje, atvejo analizė yra skirta ekspertų pateikiamų laiko ir finansinių sąnaudų tikslinimui ir pagrindimui. Kaip nurodoma šio Vertinimo metodologijoje, pirminiai laiko ir finansinių sąnaudų vertinimai buvo pateikti ekspertų (vertinimą vykdančių įmonių atstovų bei interviu metu gauta medžiaga). Ekspertų pateikti įverčiai, remiantis Prisisitaikymo išlaidų vertinimo metodika, perskaičiuojami į administracinės naštos bei prisisitaikymo išlaidų finansinį vertinimą. Siekiant užtikrinti finansinio vertinimo pagrįstumą naudojama atvejo analizė, kurios metu įverčiai tikrinami lyginant su realiai įgyvendinamais projektais.

Šioje ataskaitos dalyje pateikiama dviejų atvejų apžvalga bei analizė. Projekto įgyvendinimo metu buvo vykdyta didesnis skaičius interviu su įvairiais gamybinio verslo atstovais bei kompetentingomis asociacijomis. Daugiausia dėmesio buvo skiriama atskiriems gamybinių projektų vystymo procesų etapų aptarimui. Kai kuriais atvejais buvo nagrinėjamas visas procesas. Kitų interviu medžiaga nėra pateikiama kaip atvejo analizė, nes dalis respondentų nesutiko kad pilna informacija būtų pateikiama ataskaitoje arba surinkta informacija buvo orientuota tik į tam tikrus proceso aspektus.

Pateikiamoje atvejų analizėje nėra tokio atvejo, kuris pilnai apimtų visus procesus nuo sklypo įsigijimo iki statybų pabaigos. Tačiau ši analizė patvirtino proceso eigos nuoseklumą, patiriamą našą bei ekspertų laiko bei kaštų vertinimus bei atskleidė papildomas rizikas, kurios nėra identifikuotos gamybinių projektų vystymo proceso apraše.

Atvejų analizės metu, atliekant interviu su ataskaitoje pateikiamų įmonių atstovais bei kitais gamybinius projektus vysčiusių įmonių atstovais išryškėjo ir tokių projektų unikalumas. Gamybiniai projektai, šalia ataskaitoje pateikiamo proceso eigos, dažnai susiduria su nenumatytomis rizikomis, proceso etapai realizuojami skirtingais terminais ir pasižymi skirtingu sudėtingumo lygiu. Atsižvelgiant į projektų unikalumą, sudėtinga kelių atvejų pagrindu formuoti prielaidas apie tipinį projektą, tad atvejai daugiau naudotini kaip iliustracija, patvirtinanti ekspertinius standartinio proceso vertinimus.

I atvejo aprašymas

Veiklos tipas:	Gamyba.
Veiklos sritis:	Higienos ir kūno priežiūros produktų gamyba.
Tęstinumas:	Esamos gamyklos plėtra perkeliant technologijas į naujas gamybines patalpas.
Statusas:	UAB, nacionaliniai investuotojai.
Vietovė:	Vilniaus raj., ne LEZ teritorija.
Įgyvendinimo laikotarpis:	2017 m. I ketv. – 2018 m. IV ketv.
Proceso apimtis:	Sklypo įsigijimas – TAIP. Teritorijų planavimas – NE

SAZ – NE

Atranka dėl PAV – TAIP

Prisijungimas prie infrastruktūros – TAIP

SLD išdavimas - TAIP

Statybos – NE

TIPK/Taršos leidimas - NE

Proceso aprašas:

Sklypo įsigijimas:

LEZ nuspręsta gamyklos nestatyti, nes, vystytojų vertinimu, 5 m. taikomos nuolaidos, o vėliau reiktų sumokėti daugiau nei turint nuosavą sklypą. Dėl labai ribotos sklypų, pritaikytų gamybinių projektų vystymui, pasiūlos, tinkamo sklypo paieška truko 1,5 metų. Daugeliu atveju siūlomi sklypai yra nepatogiose vietose, brangūs arba infrastruktūra buvo nepakankama. Įvertinti sklypai Kirtimuose (nėra tinkamų sklypų statybai), Visoriuose (neturėjo bendradarbiavimo su mokslininkais), prie Lentvario Vilniaus industriniame parke (brangūs sklypai, neturi elektros pajėgumų), Molėtų plente (sklypai nutolę nuo aplinkelių), Liepkalnio raj. (prasta logistika, dažni transporto kamščiai, aerouosto apribojimai), Ukmergės g. (nėra infrastruktūros, nesuformuotos nuovažos). Įsigijus žemės sklypą pasikeitė bendrasis planas, kuriame atsirado reprezentacinis įvažiavimas. Įsigytame sklype buvo keičiama (statoma nauja) elektros transformatorinė pastotė, kuri ūkio subjektui kainavo 60.000 Eur. Inžinerinių tinklų projektavimas (ESO gali projektuoti, bet jie neteikia savininkų sutikimų gavimo paslaugos), servitutų nustatymas, savininkų sutikimų dėl servitutų gavimas sudarė didžiausius ūkio subjekto kaštus.

Trukmė: iki 1,5 metų

Išlaidos: 60 d. d (1.500 Eur) ir 10.000 Eur išlaidos teisinėms paslaugoms (sklypo įvertinimas pritaikomumui, besikeičiantys teisės aktai vertė kartoti ir vertinti iš naujo), 60.000 Eur elektros transformatorinė pastotė.

Esminės pastabos: duomenų apie sklypus prieinamumo problema, įrengtos inžinerinės infrastruktūros trūkumas.

Teritorijų planavimas:

Įsigijimo metu buvo keičiamas bendrasis planas, detalusis planas buvo patvirtintas. Įsigytas gamybinės- komercinės paskirties sklypas pasikeitus bendrajam planui, tapo rekreacinės ar sandėliavimo paskirties. Buvo atliekamas papildomas teisinis vertinimas (10.000 Eur).

Ūkio subjektas neinicijavo teritorijų planavimo dokumentų keitimo.

SAZ:

Nebuvo nustatomos.

Atranka dėl PAV:

Atranka dėl PAV truko 3 mėn., kuri nustatė kad PAV nereikia. Pradėjus daryti gręžinius, buvo nustatyta, kad turės būti taikomi papildomi aplinkos apsaugos reikalavimai, todėl turėjo daryti savo nuotekų tinklus ir nuotekų apdorojimo stotį. Atitinkamai reikalingi taršos leidimai.

Visuomenės informavimo metu buvo teikiami klausimai, tačiau į susirinkimą suinteresuotos visuomenės atstovai neatvyko.

Trukmė: 3 mėn.

Išlaidos: 6.000 Eur (5 d. d. po 20 Eur/val. vystytojo išlaidos darbuotojams ir likusios išlaidos konsultantams).

Esminės pastabos: nėra. Vienas iš sklandžiausiai įvykusių procesų.

Prisijungimas prie infrastruktūros:

Prisijungimas prie elektros, dujų, vandens bei kelių proceso eigoje buvo pats problematiškiausias. Tai sietina su keliais proceso vykdymo trukdžiais. Visų pirma besikeičiančios techninės sąlygos. Pasikeitus sąlygoms kiekvieną kartą reikalingi kaimynų sutikimai dėl servitutų (inžinerinių tinklų ir kelių). Tokiu būdu sukuriama labai ilgas ir brangus procesas.

Norint gauti prisijungimo sąlygas iš inžinerinių tinklų įmonių vadovaujamosi jų sukurtais ir taikomis tvarkomis ir taisyklėmis, trūksta suinteresuotumo viską atlikti greitai, vertintina blogiau, nei valstybinių institucijų darbas, kuris pastaraisiais metais pagerėjęs. Siekiant sudaryti sutartį dėl dujų tiekimo buvo reikalaujama įsipareigoti pradėti naudoti dujas nuo sutartyje apibrėžto termino. Ūkio subjektas suprojektavo ir nutiesė nuovažą savo lėšomis (nuovažos projektavimas ir statyba kainavo 240 tūkst. Eur). Tačiau šis kelias pagal infrastruktūros sutartį tapo savivaldybės nuosavybe. Kiti ūkio subjekto nutiesti keliai yra ūkio subjekto privati nuosavybė, todėl trečiųjų asmenų naudojimas jais yra ribojamas.

Priešprojektinis etapas šiame procese:

- 1) **Informacijos rinkimas** kokiems inžinerinių tinklų (IT) ir susisiekimo komunikacijų (SK) savininkams (valdytojams) ar naudotojams statytojas, atsižvelgiant į jo sklypo buvimo vietą, turi teikti prašymus dėl prisijungimo sąlygų išdavimo – trukmė 5 d.d., kaštai - 10 val. vystytojo darbuotojams ir 2000 Eur inžinieriams;
- 2) Statytojas (įgaliotas projektuotojas) **parengia ir pateikia prašymus IT ir SK savininkams (valdytojams) ar naudotojams išduoti prisijungimo sąlygas (PS)** prisijungimui prie:
  - geriamo vandens tiekimui ir nuotekų šalinimo tinklų;
  - elektros skirstymo tinklų;
  - gamtinių dujų tinklų;
  - susisiekimo komunikacijų

Trukmė - 5 d. d., tačiau elektros sąlygų ketvirtas išdavimas, tai trukmė buvo apie 15 d. d..

Kaštai: 3.000 Eur (inžinerinėms paslaugoms, skirtoms galingumo, pajėgumų paskaičiavimui), vystytojo išlaidos darbuotojams - po 1 val. po 20 Eur/val. kiekvienai komunikacijai.

- 3) **Prisijungimo sąlygų išdavimas /atsisakymas jas išduoti.**
Trukmė - 5 d. d. pagal kiekvieną komunikaciją, t.y. greičiau, nei numatyta teisės aktuose, tačiau išskyrus ESO;

Kaštai - vystytojo kaštų nebuvo

- 4) **Pasirengimo veiksmai** (statytojui gavus prisijungimo sąlygas), statytojo infrastruktūros įrengimui iki prisijungimo vietos pagal sektorius:
  - geriamo vandens tiekimas ir nuotekų šalinimas;
  - elektros tiekimas;
  - gamtinių dujų tiekimas;
  - susisiekimo komunikacijos

trukmė: kelio nuovaža: 10 mėn., elektra: 10 mėn. +2 mėn. (papildomi 2 mėn. dėl teisės aktų pasikeitimo ir atitinkamų tikslinimų), vanduo: jau 12 mėn., bet

neišspręsta iki 2018 m. pabaigos, dėl alternatyvos nuosavam gręžiniui; dujų klausimą buvo numatyta išspręsti statybos metu;

kaštai - Elektra: pradinis projektavimas 3000 Eur ir papildomai 3000 Eur po papildomo derinimo; vanduo, pradinis projektavimas 2000 Eur ir 2500 Eur dėl pakartotinio derinimo; dujos: projektavimas 3000 Eur; kelio nuovaža: 5000 (teisininkai už pradinį įvertinimą) + 30 val. po 20 Eur/ val. nuovažos derinimo ir statybos bei pridavimo metu.

5) **Prisijungimo sutarčių sudarymas** su IT ir SK savininkais dėl prisijungimo prie:

- geriamo vandens tiekimui ir nuotekų šalinimo tinklų;
- elektros skirstymo tinklų;
- gamtinių dujų tinklų;
- susisiekimo komunikacijų.

Trukmė – 300 k .d.

Kaštai:

- Kompensacija už naudojimąsi privačia nuosavybe (Užmokestis „kaimynams“ už sutikimą ir pan.) – 10.000 Eur (elektra) Eur
- Sutarčių sudarymas, iš jų:
  - Vandens ir nuotekų – kaina neaiški, nes nebaigta iki 2018 m. pabaigos. Iki tol jau patirta 30 val. po 20 Eur/val.;
  - Elektros skirstymo tinklų – teisininkų paslaugos 3000 Eur, notarai (servitutų sutvarkymas) 300 Eur, vystytojo darbuotojai 30 val. po 20 Eur/val.
  - Gamtinių dujų tinklų – 5.000 Eur (kompensacijos kaimynams),
  - 1.000 Eur teisininkai, vystytojo 10 darbo val. po 20 Eur/val.;
- Susisiekimo komunikacijos iš viso – kompensacijos kaimynams 10 val. po 20 Eur/val. vystytojo darbuotojų, teisininkai 5.000 Eur, inžinierių konsultacijos 5.000 Eur.

6) **Projekto rengimas** - inžinerinės infrastruktūros sprendinių išdėstymas rengiamo techninio projekto atitinkamose dalyse, atsižvelgiant į prisijungimo sąlygas (STR 1.04.04:2017 8 priedas).

Trukmė – 300 k.d., dar buvo sustabdytas procesas 150 k.d. (susisiekimo komunikacijos).

Kaštai – tie patys, kaip ir pasirengimo veiksmuose, atskirai nebeskaičiuojama.

Maksimaliai visus darbus perkelia paslaugų teikėjui.

SLD išdavimas: Projektavimo etapas truko 12 mėn. Projektinių pasiūlymų derinimas problemų nesukėlė.

Šiuo metu dokumentai pateikti techninei ekspertizei.

Pateikta įžvalga: kol nepatvirtina techninio projekto, nieko negali dirbti, net žemės darbų.

1) **Statybą leidžiančio dokumento (SLD) išdavimas** - IT ir SK savininkų (valdytojų) ar naudotojų, prie kurių IT ar SK prijungiami statytojo sklypo IT ar SK, atliejamas projekto sprendinių patikrinimas dėl atitikties išduotoms PS (STR 1.05.01:2017 5 priedas).

Trukmė – pirminė ekspertizė 30 k. d. ir pakartotinė ekspertizė po pataisymų + 60 k. d.

Kaštai – teisininkai 3.000 Eur, vystytojo darbuotojų darbo valandos 30 val., po 20 Eur/val., 2.600 Eur ekspertizė (nepasitikima projektuotojais ir kitais specialistais).

- 2) Paramos socialinės ir inžinerinės infrastruktūros plėtrai sutarties sudarymas su savivaldybės administracija – nebuvo, nes ne Vilniaus m. sav. (Vilniaus raj. sav.), todėl trukmė ir kaštai yra 0.
- 3) Prisijungimo prie susisiekimo komunikacijų sutarties sudarymas – nebuvo išspręsta iki 2018 m. pab., todėl galutinė trukmė ir kaštai nežinomi.
- 4) Statinio (Inžinerinės infrastruktūros) statyba - Projekto sprendinių įrengiant statytojo IT ir SK iki prisijungimo vietos pastatymas- trukmė nežinoma, nes dar nebuvo pradėta statyti, kaštų dar nebuvo patyrę.

Statybos užbaigimas: Laukiamas SLD.

- 1) Išpildomosios inžinerinių ir susisiekimo komunikacijų dokumentacijos rengimas ir tvarkymas, trukmė 30 k. d., kaštai – 10.000 Eur (inžinerinės paslaugos).
- 2) Energetinio sertifikato gavimas - trukmė 30 k. d., kaštai – 5.000 Eur.
- 3) Pažymų iš PS išdavusių IT ir SK savininkų (valdytojų) ar naudotojų gavimas, trukmė nebuvo žinoma, nes dar neturėjo, kaštai – dar nebuvo žinomi;
- 4) IT ir SK savininkų (valdytojų) ar naudotojų, išdavusių PS, dalyvavimas statybos užbaigimo akto išdavimo procedūroje tikrinant statinio atitikti projekto sprendiniams pagal išduotas PS, trukmė nebuvo žinoma, nes dar neturėjo, kaštai – dar nebuvo žinomi;
- 5) Kaimynų vykdomos statybos – derinimas dėl bendrų komunikacijų – JVS, visam rajonui ryšių ir lietaus nuotekų tinklą darys bendrą. Trukmė – 10 d. d. derinimo, kaštai – 10 d. d. vystytojo išlaidų darbuotojams, teisininkai 1000 Eur + 3000 Eur už užtęstą laiką, notarai 200 Eur.
- 6) Negavus sutikimo kaimynų, atsiranda papildomi laiko ir projektų vykdytojų, projektuotojų kaštai, užsitęsia projektas, kas papildomai kainuoja išlaidas inžinieriams ir projektuotojams.

Trukmė – 10 d. d. papildomo derinimo.

Kaštai – papildomai 9.000 Eur inžinieriams ir projektuotojams 3.000 Eur.

TIPK/Taršos leidimas Nebuvo reikalingi.

Apibendrinimas:

Nagrinėjamas atvejis išsiskiria tuo, daugiausia pastangų pareikalavo du proceso etapai. Visų pirma tai buvo sklypo paieška, kuri indikuoja ribotas gamybinių projektų vystymo galimybes pirminiame etape. Svarstyta galimybė koordinuoti gamybinių sklypų vystymo pastangas kitu nei savivalda lygiu. Pagrindinė suinteresuota institucija, siekianti konkurencingumo didinimo tikslų būtų EIMIN (arba jos įgaliota institucija). Tokiu būdu aktyvus suinteresuotos koordinuojančios institucijos dalyvavimas teritorijų planavimo etape būtų naudingas. Didesnis parengtų pramoninių teritorijų prieinamumas yra viena esminių prielaidų spartesniam gamybinių projektų vystymui.

Taip pat neapgalvotas planavimas sukuria konfliktus tarp verslo įmonių ir gyventojų – vietoj to, kad planuotų pramonės ir sandėliavimo įmones prie patogių kelių, šalia elektros, dujų, vandens ir nuotekų magistralinių komunikacijų, leidžia statyti gyvenamuosius namus, o už jų statomas gamybinės įmonės, tuo išauginant prisijungimo prie inžinerinių tinklų išlaidas.

Kitas atvejo išskirtinis bruožas yra komplikotas prisijungimas prie infrastruktūros. Besikeičiančios, neaiškios techninės sąlygos, mažas infrastruktūros tiekėjų suinteresuotumas investuoti ir lanksčiai spręsti problemas, servitutų formavimas ir sudėtingi santykiai su besiribojančių sklypų savininkais, kai kiekvieną kartą reikalingas sutikimas, nors egzistuoja

servitutai, reikšmingai padidino projektą išlaidas (pvz.: pasikeitus techninėms sąlygoms nauja transformatorinė kainavo 60.000 Eur) bei vystymo trukmę.

Atvejuje pateiktas procesas (trukmė, išlaidos, dalyviai ir pan.) iš esmės patvirtina Ataskaitoje pateikiamą informaciją, kad pagrindiniai trukdžiai gamybinių įmonių investicijoms yra teritorinio planavimo ir inžinerinių tinklų trūkumai, kas skatina įmones plėtoti gamybinius projektus LEZ teritorijose, kur šios problemos išspręstos.

II atvejo aprašymas

Veiklos tipas:	Gamyba.
Veiklos sritis:	Žemės ūkio produkcijos perdirbimas, ERVK, 2 red., C 10.4.
Atvejo tipas	Esamo pastato pritaikymas (kapitalinis remontas).
Tęstinumas:	Projektuojama nauja gamykla (naujas projektas, technologija, infrastruktūra).
Statusas:	UAB, išvystyta nacionalinių investuotojų, šiuo metu valdoma užsienio investuotojų.
Vietovė:	Kauno raj., ne LEZ teritorija.
Įgyvendinimo laikotarpis:	2015 m. II ketv. – 2017 m. III ketv.
Proceso apimtis:	Sklypo įsigijimas – TAIP Teritorijų planavimas – NE SAZ – TAIP PAV/PVSV – NE Prisijungimas prie infrastruktūros – NE Statybos – TAIP TIPK - NE

Proceso aprašas:

Procesas	Proceso ypatybės nagrinėjamu atveju
Sklypo įsigijimas:	Sklypo pasirinkimas buvo tikslingas – ieškota gamybinių patalpų (gamybos paskirties), atitinkančių inžinerinių tinklų ir prieigos prie kelių reikalavimus. Pasirinktas sklypas su gamybinės paskirties statiniais. Pirminiame etape buvo nuomojami pastatai, vėliau nupirtas sklypas. Sklypas įsigytas iš privataus asmens. Trukmė: iki 10 d.d. Išlaidos: 2 d.d (600€) ir 500€ išlaidos teisinėms paslaugoms Sklypo pasirinkimo procesas, kaip nesusijęs su teisiniu reglamentavimu, trukmės ir išlaidų prasme nėra vertinamas. Esminės pastabos: nėra (jokių neplanuotų trukdžių nebuvo).
Teritorijų planavimas:	Teritorijų planavimo etapas nėra nagrinėjamas, nes projektas buvo vystomas gamybinės paskirties sklype ir buvusiose gamybinėse patalpose. Sklypo pertvarkymo nereikėjo.

Procesas	Proceso ypatybės nagrinėjamu atveju
SAZ:	<p>Buvo atliekamas siekiant sumažinti SAZ zoną. Nauja SAZ buvo nustatyta esamo sklypo ribose (kadangi anksčiau pastatuose veikė kepykla, kuriai taikomi aukštesni triukšmo, kvapų ir oro taršos reikalavimai, o planuojama nauja veikla nesukelia triukšmo, oro taršos ar kvapų už pastato ribų).</p> <p>Trukmė: 4 mėn.</p> <p>Išlaidos: 5 d.d (1500€) ir 4000€ išlaidos specializuotiems paslaugų teikėjams.</p> <p>Esminės pastabos: nebuvo jokių neplanuotų trukdžių, nes SAZ pertvarkymą vykdė paslaugų teikėjas, kokybiškai parengę dokumentus. Iš SAZ tvirtinančios institucijos taip pat jokių papildomų kliūčių ar naujų reikalavimų nebuvo keliami.</p>
PAV/PVSV:	<p>Vykdomai veiklai poveikio aplinkai vertinimas nebuvo reikalingas.</p>
Prisijungimas prie infrastruktūros:	<p>Sklype buvo prieinami pagrindiniai infrastruktūriniai mazgai, inžineriniai tinklai, nes iki kapitalinio remonto buvo vykdoma gamyba. Papildomai nuosavomis lėšomis buvo įrengta vandenvietė ir vandens padavimo įrenginiai gaisro gesinimo atvejams (pagal priešgaisrinės saugos reikalavimus)(detaliau – statybos užbaigimo dalyje).</p>
SLD išdavimas:	<p>Gautas rašytinis pritarimas kapitaliniam remontui vykdyti. Dokumentai pateikti per e-statybą.</p> <p>Trukmė: 1 mėn.</p> <p>Išlaidos: 2 d.d (600€) ir 3800€ išlaidos specializuotiems paslaugų teikėjams įskaičiuojant ir projektavimo paslaugas (atitinkamai šiam etapui būtų skiriami 5% visų išlaidų).</p> <p>Esminės pastabos: nėra (jokių neplanuotų trukdžių nebuvo).</p>
Statybos užbaigimas:	<p>Buvo atlikta statybų ekspertizė. Remiantis ja buvo atliktas statinio pridavimas.</p> <p>Trukmė: 2 mėn. (laikas skirtas neatitikimų, atsiradusių dėl vystytojo kaltės, šalinimui)</p> <p>Išlaidos: 5 d.d (1500€) ir 2000€ išlaidos ekspertizei ir 1000€ statybų vykdytojui.</p> <p>Esminės pastabos: pridavimo procesas vyko sklandžiai ir esminių pastabų nebuvo.</p> <p>Tačiau vertinant statybų užbaigimo procesą reikalinga atkreipti dėmesį į pasikeitusius STR reikalavimus priešgaisrinei saugai. Laikotarpiu nuo projektavimo iki statybos užbaigimo pasikeitus reikalavimams statinys turėjo atitikti 1 klasės reikalavimus. Siekiant užtikrinti atitiktį pasikeitusiems reikalavimams buvo reikalinga nauja sutartis su vandens tiekėjais. Nepavykus suderinti bendradarbiavimo sąlygų, vystytojas turėjo atlikti investicijas į papildomą infrastruktūrą bei įrangą. Reikalavimų pasikeitimas lėmė, kad papildomai buvo investuota 70 000€. Vystymo procesas pailgėjo 6 mėn.</p>
Registracija RC:	<p>Kaip papildoma problema statybos užbaigimo etape įvardinta statinio registracija VĮ Registrų centre (RC). Tokia situacija susiklostė dėl skirtingų savininkų: rašytinis sutikimas kapitaliniam remontui buvo išduotas nuomojančios įmonės vardu, o pastatas registruotas fizinio asmens (nesusijusio su įmone, ankstesnio savininko) vardu. Dėl situacijos neapibrėžtumo vyko daugkartinės konsultacijos su RC ir VTPSI. Projekto įgyvendinimo požiūriu tai pareikalavo papildomų 2 mėn. laiko.</p>

Apibendrinimas:

Nagrinėjamas atvejis išsiskiria tuo, kad gamybinis projektas buvo vystomas sklype, kuris yra gamybinės paskirties ir kuriame gamyba buvo vystoma anksčiau. Taip pat tai nebuvo nauja statyba, bet esamo statinio kapitalinis remontas. Tai leido išvengti dalies su šiais gamybinių projektų vystymo etapais susijusių problemų.

Atvejuje pateiktas procesas (trukmė, išlaidos, dalyviai ir pan.) iš esmės patvirtina Ataskaitoje pateikiamą informaciją.

Esminės problemos vystant minėtą projektą, leidžiančios identifikuoti galimų intervencijų sritis, yra reikalavimų pasikeitimas laikotarpiu nuo projektavimo iki statybų užbaigimo. STR taikymo momento reglamentavimo lankstesnis taikymas (pvz., taikymas po tam tikro laikotarpio pradėtoms statyboms, išankstinis informavimas apie pakeitimus) leistų išvengti minėtų problemų. Nagrinėtu atveju papildomos išlaidos, susijusios su pasikeitusių reikalavimų įgyvendinimu, sudarė reikšmingą bendrų investicijų dalį.

Kitas paminėtinas aspektas yra statinio registracija, kai skiriasi objekto savininkai. Šios padėties taisyklas nereikalauja labai didelių pokyčių bendrame reglamentavime. Tikėtina, kad papildomas tokio situacijos išaiškinimas nepadarytų esminio poveikio gamybinių projektų vystymo procesui, tačiau leistų išvengti papildomų laiko sąnaudų (2 mėn. ar ilgesnis laikotarpis laikytinas reikšmingu bendrame gamybinių projektų vystymo procese, juolab šis delsimas atsiranda proceso pabaigoje, kai jau galima patiriamos kitos, su gamybos organizavimu susijusios išlaidos).

Abiejų pateiktų atvejų analizė buvo labai vertinga projekto įgyvendinimui. Nors buvo planuojama atvejus panaudoti kaip išeities taškus, tiksliai nusakant gamybinio projekto vystymo proceso veiksmus bei su jais susijusius kaštus, įgyvendinant projektą atvejų analizės paskirtis pasikeitė. Analizė buvo panaudota ekspertinio vertinimo, proceso nuoseklumo bei pagrindinių probleminių sričių patvirtinimui. Šalia to atvejų analizė (tiek pateikiama Ataskaitoje, tiek kiti interviu) pateikė kitos, projektui naudingos, informacijos.

Visų pirma reikalinga paminėti, kad gamybinių projektų įgyvendinimas yra labai individualus ir nepriklausomai nuo standartinio proceso (pateikiamas šioje Ataskaitoje), gali būti labai skirtingas. Tai apsunkino atvejo analizės kaip metodologinio instrumento taikymą, tačiau suteikė naudingų įžvalgų formuluojant galimas gamybinių projektų vystymo proceso tobulinimo kryptis.

Kitas, svarbus atvejų analizės rezultatas, yra nenumatytų rizikų atsiradimas įgyvendinimo eigoje. Abiem atvejais pagrindiniai projektų įgyvendinimo trikdžiai buvo nenumatyti ir susiformavo įgyvendinimo eigoje. Nenumatytos rizikos turėjo didesnę įtaką projekto įgyvendinimo trukmei ir kaštams nei tai, kas apibrėžta standartiniame procese. Toks analizės rezultatas indikuoja apie institucijos, galinčios spręsti tokias situacijas, poreikį.

Atvejų analizė, šalia to, kad buvo panaudota ekspertinio vertinimo pateiktų rodiklių patvirtinimui, taip pat praplėtė analizės lauką ir leido identifikuoti problemas, kurios nėra tiesiogiai sietinos su teisiniu proceso reglamentavimu. Analizė atskleidė tokius aspektus, kaip gamybinės paskirties sklypų stoka, prisijungimo prie infrastruktūros problemas, kuriuos nebūtų galima apčiuopti nagrinėjant teisinį gamybinių projektų vystymo reglamentavimą.

IV. GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO PROCESO TOBULINIMO KRYPTYS

Šioje Ataskaitos dalyje pateikiamos rekomendacijos, kurios apima visą Gamybinių projektų vystymo procesą. Atskirų procesų etapų optimizavimo pasiūlymai yra pateikiami kitose, tam etapui skirtose šios Ataskaitos dalyse.

Siekiant suformuluoti galimas vertinamo proceso tobulinimo kryptis bei aptarti „vieno langelio“ principo diegimo galimybes, šioje dalyje pateikiama užsienio šalių geros praktikos apžvalga, formuluojamos pagrindinės identifikuotos probleminės sritys bei formuluojami pokyčio siekiai. Remiantis minėta medžiaga toliau formuluojamos pagrindinės gamybinių projektų vystymo proceso tobulinimo kryptys.

Remiantis TS bei atlikta analize šios dalies pabaigoje analizuojamos kelios pagrindinės proceso tobulinimo kryptys, orientuojantis į:

- „Vieno langelio“ principo taikymo galimybės, kai „vienas langelis“ suprantamas kaip institucinė sąranga ir/arba proceso organizavimo struktūrizavimas kai gamybinio projekto vystytojas kontaktuoja su viena institucija ir/arba realizuoja procesą per vieną IT sistemą.
- Supaprastinto proceso (angl. *fast-track*) diegimą gamybinių projektų vystymo srityje, kai dalis projektų, apibrėžtų pasirinktais kriterijais, galėtų būti vykdomi greičiau nei numato bendras proceso reglamentavimas.

Šioje dalyje pateikiama apibendrinta vertinimo medžiaga bei išvalgos gautos susitikimų su įvairiomis suinteresuotomis pusėmis metu.

8. UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKOS APŽVALGA

8.1. Nyderlandų praktika

Nuo 2008 m. daugelyje šalių naudojamus nacionalinius, provincijų ir pagrindinius savivaldybių planus pakeitė struktūrinės vizijos (ol. *Structuurvisie*). Struktūrinėse vizijose, kurios yra susijusios su strategine politika, yra išdėstyti pagrindiniai teritorijų planavimo politikos principai, taip pat šios politikos vykdymo būdai. Skirtingai nei buvo anksčiau, nacionalinės ir provincijos struktūrinės vizijos yra vidaus gairės, kurios nėra privalomos žemesnio lygmens valdžios institucijoms.

Nors savivaldybės visada kūrė žemėtvarkos zonavimo planus neišvystytuose rajonuose, įstatymas reikalavo, kad jie parengtų ir atnaujintų zonų planus visose rajonuose. Įstatymas savivaldybėms suteikė teisę rengti planus be provincijų pritarimo, be to provincijoms ir Nacionalinei vyriausybei leido parengti adaptacijos planą (ol. *Inpassingsplan*) dėl žemės naudojimo zonavimo.

Šie pokyčiai iš esmės pakeitė teritorijų planavimo sistemą, pagrindines galias perduodant savivaldai (Paveikslas 32). Už viešojo administravimo sprendimus aplinkosaugos veiklų srityje Nyderlanduose atsako savivaldybės, Vandens laivybos valdyba, provincijos ir valstybė.

Savivaldybė atlieka pagrindinį vaidmenį plėtojant fizinę aplinką⁷³: rūpinasi viešąja erdve, veikia, kaip kompetentinga institucija, kuri rūpinasi asmenimis ir įmonėmis. Aktualiausias savivaldybės

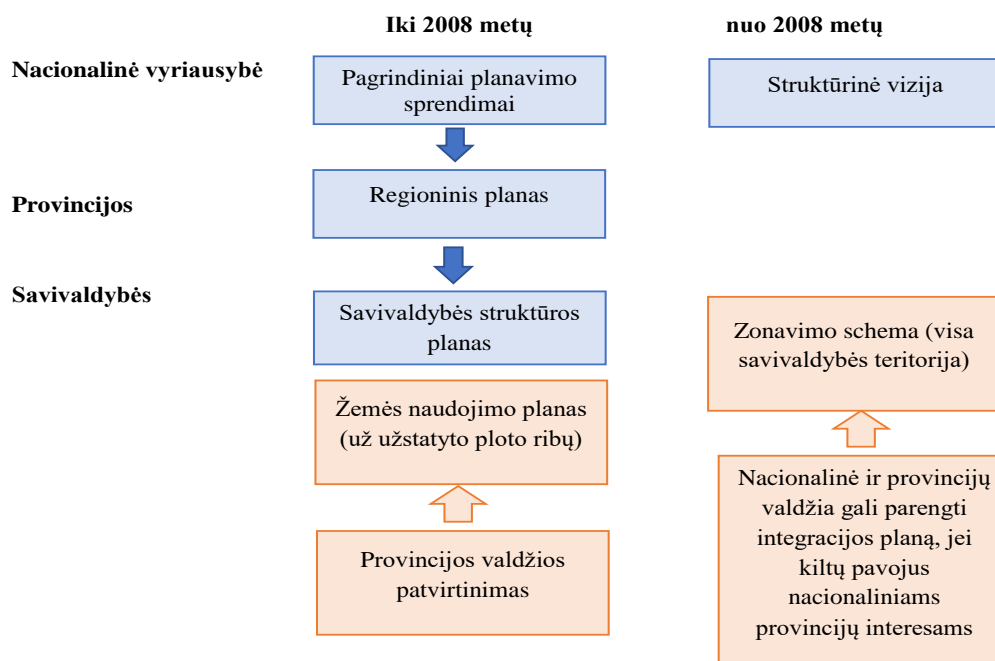
⁷³ Fizinė aplinka - Sudaro tokie komponentai kaip struktūros, infrastruktūra, vandens sistemos, vanduo, dirvožemis, oras, peizažai, gamta ir kultūros paveldas.

įgaliojimas yra bendrojo aplinkosaugos plano priėmimas, kuriame bus įtrauktos fizinės gyvenamosios aplinkos sąlygos.

Vandens laivybos valdyba, nustatys bendrą vandens išteklių reglamentavimą, kuriame turi būti su fizine aplinka susijusios taisyklės.

Provincijos taryba nustatys aplinkosaugos reglamentavimą, kuriame yra aplinkosaugos taisyklės (Paveikslas 32).

Paveikslas 32. Vietos valdžia ir teritorijų planavimo sistema Nyderlanduose iki ir po 2008 m.

Šaltinis: *Environment and Planning Act, EXPLANATORY MEMORANDUM, 2016*

Nyderlanduose nuo 2019 m. įsigaliojo Aplinkos ir planavimo įstatymas (angl. *Environment and planning act*). Naujoji sistema remiasi paradigmos pasikeitimu: nuo aplinkos apsaugos siekiant veiklos ribojimų pereinant prie politikos ciklo, kuriame vykdoma aplinkos kokybės tęstinė priežiūra, sudarant galimybes veiklų vystymui. Naujasis požiūris grindžiamas tarpinstituciniu pasitikėjimu, pagal kurį galima greitai ir veiksmingai veikti, jei tai yra būtina.

Savivaldybės lygmeniu svarbiausias pokytis bus vieno plano visoje teritorijoje priėmimas, kuris apims visus taikomus erdvinio zonavimo reikalavimus bei privalės atitikti administracinius reikalavimus (aukštesnio lygio teisės aktus). Visi vietiniai žemės naudojimo planai privalės būti perkelti į aplinkosaugos planą, vietos valdžiai nustatomas dešimties metų laikotarpis, per kurį šie planai turės būti pertvarkyti. Tikimasi, kad per papildomą laiką, kai kuriose srityse bus pasiekta didesnė apsauga, pvz., paveldo objektuose, o kiti objektai turės kur kas mažiau taisyklių ir apribojimų, planas bus atviresnis eksperimentiniams ir lankstiems tikslams. Naujasis Aplinkos ir planavimo įstatymas grindžiamas dideliu dalyvių tarpusavio pasitikėjimu, bendradarbiavimu tarp savivaldybių ir vyriausybės.

Vykdamas Aplinkos ir planavimo įstatymą, bus pasitelktas koncepcinis "Politikos ciklo" modelis, (šis požiūris buvo pasiskolintas iš ES direktyvų aplinkos ir vandens srityje). Politikos ciklas buvo sukurtas siekiant nurodyti, kokių priemonių administracinės institucijos turi imtis skirtinguose ciklo etapuose. Politikos ciklas daugiausia dėmesio skiria aplinkos kokybei. Visi dalyviai – asmenys, įmonės ir valdžios institucijos – prisideda prie aplinkos kokybės. Pažymėtina, kad

formuojant sistemą, vyriausybė darė prielaidą, kad aplinkos kokybę vis labiau lemia visuomenės iniciatyvos.

Nuo šiol Nyderlanduose galios „vienas langelis“ išduodant aplinkosaugos leidimus. Iniciatoriui šis leidimas bus išduodamas visai veiklai, susijusiai su aplinkosauga, kurią jis nori atlikti (teritorijų planavimas, statyba, taršos leidimas ir pan.), pateikiant **paraišką vienai įstaigai**.

Vertinant gamybos projektų vystymo kontekste, minėti pokyčiai pagrindinį dėmesį skiria pirminiam projekto vystymo etapui. Maksimali informacija apimtis apie aplinkosaugos, fizinės aplinkos, tūrinius ir kitus aktualius reikalavimus pateikiama ankstyvame etape ir tai atliekama **per vieną instituciją**. Tokiu būdu supaprastinamas ir pagreitinamas procesas bei padidinamas proceso skaidrumas.

8.2. Jungtinės Karalystės praktika

Už teritorijų planavimą ir statybos reguliavimą Jungtinėje Karalystėje (toliau – JK) atsakinga Būsto ir bendrijų ministerija (angl. *Ministry of Housing and Communities*), o už planavimo dokumentų tvirtinimą ir statybos leidimo išdavimą – savivaldybės (angl. *Local Government*).

Gamybinių projektų vystymui iš esmės reikalingi dviejų tipų leidimai:

- planavimo leidimas – išduodamas kaip atitinkantis vietos (bendrajį) planą;
- statybos leidimas – išduodamas atlikus veiksmus, pateikus dokumentus.

Abu leidimus išduoda savivaldybių Planavimo inspekcijos.

Pažymėtina, kad kai kuriems statybos projektams, vykdomiems vystytojų, apskritai nereikia planavimo leidimo ir tai žinoma kaip „iš anksto nustatytosios vystytojų teisės“ (angl. *permitted development rights*), kurios įprastu atveju apima:

- pramonės objektus ir sandėlius, su sąlyga, kad jie atitinka apribojimus ir reikalavimus;
- kai kurie lauko ženklus ir reklaminius stendus ar statinius, jei laikomasi jiems taikomų reikalavimų;
- griovimo darbams, bet reikia gauti atskirą griovimo leidimą iš savivaldybės Planavimo inspekcijos;
- projektams, kurie nedaro poveikio kaimynams ar aplinkai (pasitikrinama savivaldybės Planavimo inspekcijoje).

Tačiau šios teisės netaikomos saugomose teritorijose, teisiškai įtvirtintose išskirtinio natūralaus grožio srityse, nacionaliniuose parkuose, saugomų ežerų grupėse, pasaulinio paveldo vietovėse. Tačiau ir tais atvejais, kai nereikia statybos leidimo, vis tiek yra taikomi reikalavimai dėl poveikio aplinkai vertinimo, konsultacijų su vietos bendruomenėmis ir gyventojais, reikalavimai projektavimui, statybai ir pan. JK greta ES žinomų reikalavimų aplinkos apsaugai, pvz., Natura 2000, paukščių buveinių apsauga ir pan., taikomi papildomi reikalavimai, tokie kaip apribojimai JK nustatytose išskirtinio natūralaus grožio srityse, saugomų ežerų ir upių grandinėse, pasaulinio paveldo vietovėse, ežių migracijos keliuose, šikšnosparnių buveinėse, potvynių rizikos zonose ir pakrantės erozijos zonose.

Siekiant paspartinti planavimo patvirtinimo procesą, Bendrijų ir vietos savivaldos departamentas (angl. *DCLG*) suformavo nacionalinę planavimo politikos sistemą, kurioje įtvirtintas valstybės požiūris į planavimo sistemą kaip praktinį tvarios plėtros įgyvendinimą planavimo sistemoje, ir paskelbė supaprastintą planavimo rekomendaciją prieinamoje interneto svetainėje bei įdiegė įvairias kitas priemones, skirtas spartinti planavimo sprendimus. Verta išskirti tvaraus vystymosi

naudos prielaidą, o tai reiškia, kad plėtra nebus sustabdyta, nebent tai būtų įrodyta, kad kenkia viešiesiems/ kolektyviniams interesams (LR atvirksčiai – vystytojas turi įrodinėti, kad nebus pakenkta viešiesiems interesams, nors pačiame teisiniame reguliavime jau yra įtvirtinti reikalavimai, atitinkantys tvarios plėtros principus).

Procesui palengvinti yra vieningas portalas (www.planningportal.co.uk), kuriame pateikiama informacija ir patarimai vystytojams dėl planavimo leidimo, būtinų dokumentų, procedūrų, konkrečios vietovės planavimo dokumentų, internetinių programų ir patarimų, kaip sistema veikia, leidžia stebėti pateiktų dokumentų judėjimą, taip pat pateikia reikalaujamų dokumentų paketus, formas, teisės aktus, reikalingų/ atsakingų institucijų sąrašus ir jų kontaktus, priklausomai nuo projekto vystymo stadijos, pvz., planavimo etape, projektavimo, statybos leidimo ar pačios statybos. Įdomu, kad portalas gali pasiūlyti projektuotojus ar statybininkus, taip pat siūlo paslaugas, kaip paskaičiuoti planavimo, projektavimo ir statybos kaštus bei įvertinti šių etapų preliminarią trukmę, atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir kitas su gamybos projekto vystymu susijusias paslaugas. Šis portalas iš esmės veikia „vieno langelio“ principu, nes visi dokumentai ir užklausos pateikiami per jį.

8.3. Danijos praktika

Valstybė nustato bendras planavimo gaires, o savivaldybės yra atsakingos už bendrą gairių ir vizijų perkėlimą į faktinį erdvinį planavimą per savivaldybių planus ir vietos plėtros planus.

Danijoje erdvinis planavimas buvo decentralizuotas ir visuomenė įtraukė į sprendimų priėmimo procesą nuo 1970-ųjų. Šiandien savivaldybės planuoja, kaip kurti Danijos miestus ir kraštovaizdžius pagal bendras valstybines ir regionines gaires. Visi pasiūlymai siunčiami svarstymui ar viešoms diskusijoms, o juos galima rasti Danijos aplinkosaugos portale.

Visuomenės dalyvavimas yra pagrindinė planavimo akto dalis, pagal kurią piliečiai turėtų dalyvauti planavimo procese visais lygmenimis, vietos, regioniniais ir nacionaliniais. Prieš vietos savivaldos planą galima priimti regioninio vystymosi planą, nacionalinę planavimo direktyvą ar nacionalinę planavimo ataskaitą, pasiūlymas turi būti paskelbtas kartu su planu. Turto savininkai, kaimynai, nevyriausybinės organizacijos, valdžios institucijos ir kiti asmenys turi pateikti bent prieš 8 savaites savo prieštaravimus, komentarus, pasiūlymus ar protestai.

Planavimo įstatymas nustato minimalias visuomenės dalyvavimo taisykles. Planavimo institucija gali nuspręsti, ar ji turėtų išplėsti diskusijas, organizuoti piliečių susitikimus, steigti darbo grupes, kurti elektronines grupes ir t.t. Tai leidžia planavimo institucijai manipuluoti visuomenės dalyvavimo apimtimis, vilkinti patį procesą ir vienašališkai priimti sprendimą, kada baigti derinti su visuomene. Vietos valdžios institucijos eksperimentavo įvairiais būdais įtraukti visuomenę, NVO ir kitas organizacijas į planavimo procesą, pvz., kelios taikė bendruomenės demokratijos politiką, kitos bandė neformaliai aptarti strategijos ir plėtros potencialą prieš pradėdant oficialią planavimo procedūrą.

Tarp sektinų Danijos praktikų galime paminėti kelias:

Viena politiką formuojanti ir koordinuojanti institucija. Pagrindinė centrinės valdžios institucija teritorinio planavimo srityje tapo Danijos Aplinkos ministerija ir jos Gamtos agentūra, kuri koordinuoja ir teikia konsultacijas teritorinio planavimo klausimais. Ypatingas vaidmuo tenka Danijos Gamtos agentūrai.

Informacinis portalas. Naujame Danijos aplinkosaugos portale yra daug viešų duomenų apie planavimą ir natūralią aplinką. Visi gali matyti planus ir duomenis, daug duomenų apie žemės naudojimą ir gamtinę aplinką galima rasti Danijos gamtos aplinkos portale. Visi planavimo

pasiūlymai ir patvirtinti planai yra planavimo portale (www.plansystemDk.dk), kad visi galėtų matyti planus, taikomus tam tikrai nuosavybei.

Danijos gamtos ir aplinkos portalas yra **vartai į daugybę viešųjų duomenų**. Piliečiai ir aplinkos specialistai gali atsisiųsti aktualias ir naujausias duomenis apie Danijos gamtinę aplinką. Danijos gamtos ir aplinkos portalo vizija – sukurti veiksmingą skaitmeninės aplinkos administravimo sistemą.

Danijos teritorijų planavimo duomenų bazė yra viešoji duomenų bazė, suteikianti prieigą prie aplinkos duomenų.

PlansystemDK planingInDk apima **visus planavimo ir planavimo pasiūlymus** pagal planavimo aktą, ir, pavyzdžiui, Danijos gamtos ir aplinkos portalas yra bendros viešosios duomenų sistemos dalis. Tai užtikrina, kad planavimo duomenys būtų standartizuoti ir visuotinai prieinami, įskaitant kitas sistemas, tokias kaip elektroninės duomenų apdorojimo sistemos.

PlaningsDk užtikrina **lengvą prieigą** prie **vietos valdžios institucijų ir nacionalinių erdvių planų** ir paprastą būdą vietos valdžios institucijoms **pranešti apie savo planų pasiūlymus** ir patvirtintus planus nacionalinėms valdžios institucijoms. Visi planavimo pasiūlymai ir planai pagal planavimo aktą yra skelbiami planavimo sistemoje.

Apibendrinant visas apžvelgtas praktikas, galima teigti kad jos apima kelias pagrindines sritis:

- Detalus įvairių reikalavimų, tame tarpe aplinkosauginių, apibrėžimas planavimo dokumentuose bei jų kompleksinis viešas pateikimas, leidžiantis spartinti procesą bei didinantis jo skaidrumą. Tokia praktika leidžia gamybinių projektų vystytojams rinktis sklypus naudojantis visapusišką informaciją, tiksliau planuoti vystymo eigą bei išlaidas.
- Vienos atsakingos institucijos priskyrimas, „vieno langelio“ principo panaudojimas.
- Platus IT priemonių panaudojimas, palengvinantis proceso realizavimą ir informacijos paiešką. Daugiausia šios priemonės naudojamos pirminės (sklypų ir su jais susijusių reikalavimų) pateikimui bei proceso organizavimui (vieninga proceso vykdymo sistema, integruota su reikiamomis duomenų bazėmis, registrais bei institucijomis).

9. „VIENO LANGELIO“ PRINCIPO DIEGIMO IR KITOS GAMYBINIŲ PROJEKTŲ VYSTYMO PROCESO TOBULINIMO KRYPTYS

Analizuojant galimybes įdiegti „vieno langelio“ principą bei kitas proceso tobulinimo priemones Lietuvoje reikalinga apibrėžti siekius, kuriais grindžiamas norimas pokytis, bei įvardinti pagrindines problemas, susijusias su esama Gamybinių projektų vystymo sritimi. Užsienio šalių geros praktikos apžvalga taip pat nurodo galimas pokyčių kryptis. Šioje dalyje, remiantis Ataskaitoje pateikiama medžiaga, formuluojamos pagrindinės siūlomos Gamybinių projektų vystymo srities proceso tobulinimo kryptys.

Remiantis TS ir pirmine projekto koncepcija, pagrindinis dėmesys gamybinių projektų vystymo proceso tobulinimo kontekste, turėjo būti skirtas „vieno langelio“ principo diegimui. Projekto vykdymo eigoje išryškėjo platesnis ratas problemų, kas lėmė ir platesnį tobulinimo kryptį ratą. Tačiau „vieno langelio“ principo diegimas išlieka aktualus, ir toliau pateikiamas šio principo detalizavimas.

9.1. „Vieno langelio“ principas

„Vienas langelis“ suprantamas, kaip viena patogi (fizinė ar elektroninė) vieta, kurioje pilietis (ar organizacija) gali gauti visas ar dalį viešojo administravimo institucijų teikiamų viešųjų/administracinių paslaugų. Remiantis „vieno langelio“ principu, visus reikalus pilietis gali susitvarkyti vienoje vietoje: bendraujant su valstybės tarnautoju tiesiogiai, telefonu, faksu, internetu ar kitais būdais. Asmenims nebereikia papildomai ieškoti informacijos, pateikti papildomų dokumentų, perskambinti ar pakartotinai kreiptis ir vėl aiškinti savo padėtį⁷⁴.

„Vieno langelio“ principas - tai paslaugų teikimo sistema, kuria siekiama Lietuvos ar užsienio piliečiui vienoje vietoje suteikti visą reikiamą paslaugų ir informacijos paketą, siekiant optimizuoti „kontaktinių“ apsilankymų skaičių bei gerinti valstybinių paslaugų kokybę.

„Vieno langelio“ tarnyba priima asmenų (ar organizacijų) prašymus, pareiškimus, pasiūlymus bei skundus ir atsako į juos pagal savo kompetenciją; teikia pažymą, pristatytinas kitoms institucijoms, taip pat kitus oficialius dokumentus teisės aktų nustatyta tvarka; suteikia informaciją apie klausimo sprendimo procedūrą ir apie panašių klausimų sprendimus; išklauso asmenį ir pasiūnčia jį į tos pačios institucijos tarnybas bei pas tarnautojus, kompetentingus spręsti keliamą klausimą, praneša tikslų priėmimo laiką, vietą, prireikus pakviečia reikalingus asmenis; išduoda užpildyti dokumentus, prireikus padeda juos užpildyti; pateikia pareiškėjui asmeniškai prašomą informaciją apie institucijos veiklą, išskyrus įstatymų numatytą neteiktiną informaciją.

„Vieno langelio“ principo diegimas vertinamas kaip gera praktika, sietina su geresniu administravimu.

Šios analizės kontekste „vienas langelis“ suprantamas kaip viena tarnyba, kuri sprendžia visus su Gamybinių projektų vystymo sritimi susijusius klausimus, apimant visą Gamybinių projektų vystymo srities procesą nuo tinkamo sklypo pasirinkimo iki veiklos pradžios. Tuo pačiu „vienas langelis“ suprantamas kaip viena institucija ir / arba viena informacinė sistema, pilnai apimanti visas proceso paslaugas, nepriklausomai nuo besikreipiančiojo kilmės šalies (skirta nacionaliniams bei užsienio investuotojams).

9.2. Gamybinių projektų įgyvendinimo tobulinimo siekiai bei pagrindinės problemos

Vertinant galimus pokyčius reikalinga apibrėžti pagrindinius siekius, kuriais remiantis būtų formuluojamos pokyčio rekomendacijos. Atsižvelgiant į Gamybinių projektų vystymo srities vaidmenį šalies ekonominiame vystymuisi, o tuo pačiu ir jos visuomenės raidai, šio Vertinimo kontekste, numatoma, kad:

- Gamybinių projektų vystymas turi būti konkurencingas, t.y. turi būti sudarytos sąlygos juos realizuoti greitai ir patiriant kuo mažesnes susijusias išlaidas;
- Užtikrinti aplinkos apsaugą ir visuomenės sveikatą;
- Užtikrinti nuosavybės teisių apsaugą ir darnią teritorijų plėtrą.

Vertinant esamą padėtį institucinės sąrangos kontekste, dominuojantis yra 2 siekis. Tuo tarpu 1 siekis, kuris gali būti laikomas vienodai svarbus, nėra adekvačiai realizuojamas.

Remiantis šioje Ataskaitoje pateikiama analize, galima teigti, kad pagrindinės problemos, susijusios su gamybinių projektų vystymu yra:

---

⁷⁴ Vieno langelio“ principo įgyvendinimas viešojo administravimo institucijose.2007. Viešasis administravimas Lietuvoje. VRM.Vilnius/

- Ribotas gamybinės paskirties žemės sklypų prieinamumas. Atvejo analizė bei atlikta analizė parodė, kad sklypo paieška ir alternatyvių sklypų pasirinkimo vertinimas gali būti labai ilgas. Nėra centralizuotos informacinės bazės, kuri sudarytų galimybes investuotojams matyti ir vertinti visas (arba daugelį) prieinamų alternatyvų.
- Gamybinės paskirties sklypai nėra pilnai aprašyti, t.y. nėra pateikiama kompleksinė informacija, apimanti visus sklypui taikomus reikalavimus, sudarytus planus, prisijungimo prie infrastruktūros galimybes ir kitą aktualią informaciją. Apžvelgiant užsienio šalių gerąją praktiką, buvo identifikuota kad būtent šiam proceso etapui yra skiriamas didelis dėmesys. Įvairiapusis sklypų aprašymas leidžia gamybinių projektų vystytojams ne tik priimti tikslesnius sprendimus proceso pradžioje, bet ir geriau pasirengti tolimesniems proceso etapams.
- Gamybinių projektų vystymo procese dalyvauja didelis institucijų skaičius. Bendras dalyvaujančių institucijų skaičius, priklausomai nuo įgyvendinamo projekto sudėtingumo, gali viršyti 20. Skirtingos informacinės sistemos, pasikartojančios informacijos teikimas bei organizacijų kultūra įtakoja proceso trukmę ir kompleksiskumą.
- Analizuojamas procesas nėra orientuotas ir organizuotas remiantis vystytojo perspektyva. Šiuo metu Lietuvoje nėra institucijos, kuri būtų kompetentinga ir įgaliota konsultuoti gamybinių projektų vystytojus viso proceso apimtyje. Tuo pačiu nėra įgalios institucijos, kuri galėtų stebėti procesą pilna apimtimi ir tuo pagrindu teikti pasiūlymus dėl galimo proceso optimizavimo, atskirų atvejų geresnio reglamentavimo ir pan.
- Proceso eigoje išskaidyta atsakomybė tarp atsakingų institucijų ir projekto vystytojo. Geros praktikos pavyzdžiai rodo, kad atsakomybės perkėlimas vystytojui sumažina institucijų dalyvavimą bei sukuria prielaidas aiškesniam atsakomybių pasiskirstymui.
- Gamybinių projektų vystymas pasižymi kompleksiskumu ir ilga trukme. Tai lemia, kad proceso eigoje susidaro įvairios situacijos, kurios nėra aiškiai reglamentuotos ir kelia papildomų sunkumų tokių projektų įgyvendinime. Šiuo metu nėra institucijos, kuri įgaliota spęsti tokias situacijas bei vėliau teikti rekomendacijas dėl geresnio reglamentavimo.
- Labai dažnai besikeičiantis proceso reglamentavimas bei techninės prisijungimo prie infrastruktūros sąlygos. Ekspertų vertinimu bei atvejo analizės pagrindu galima teigti, kad pasikeitę arba netiksliai formuluojami reikalavimai proceso pradžioje vėliau lemia reikšmingas papildomas išlaidas bei laiko sąnaudas.
- Šiuo metu nėra reglamentuotas procesas, kuris sudarytų sąlygas ypatingai svarbių gamybinių projektų spartesniam vystymui. Esama praktika rodo, kad tam tikrais atvejais procesas yra organizuojamas greičiau, tačiau galioja tie patys reikalavimai ir proceso elementai. Tokia praktika nėra reglamentuota, nors tai leistų aiškiai apibrėžti galimą greitesnį gamybinių projektų įgyvendinimo procesą bei su juo susijusių rizikų valdymą.

Siūlomomis gamybinių projektų vystymo proceso tobulinimo kryptimis siekiama atliepti identifikuotas pagrindines problemas ir subalansuoti apibrėžtus siekius.

9.3. Gamybinių projektų įgyvendinimo tobulinimo kryptys

Pateikiamos tobulinimo kryptys formuluojamos kaip kompleksiniai sprendimai, iš esmės keičiantys proceso eigą bei organizavimą. Tai nėra sietina tik su teisinio reglamentavimo pakeitimais siekiant sumažinti reguliavimo našta, kaip dalis kitų rekomendacijų, pateikiamų šioje Ataskaitoje.

1 Kryptis. Informacijos apie sklypus konsolidavimas ir valdymas

Būtų siekiama konsoliduoti išplėstinę informaciją apie visus, ne tik valstybės nuosavybėje esamus gamybinės paskirties sklypus vienoje informacinėje sistemoje.

Išplėstinė informacija suprantama kaip vienoje sistemoje prieinama informacija apie:

- Bendruosius reikalavimus, susijusius su teritorijų planavimo dokumentais;
- Specialiuosius reikalavimus, susijusius su specifiniais reikalavimais, galimai taikytiniais tai teritorijai;
- Informacija apie infrastruktūros prieinamumą, susijusi su skirtingų infrastruktūros teikėjų galimybėmis ir reikalavimais tam tikroje teritorijos;
- Kita aktuali informacija, tokia, kaip geologiniai duomenys, topografiniai duomenys ir pan.

Šiuo metu tokia informacija yra prieinama skirtingose institucijose esančiuose registruose bei duomenų bazėse. Skirtingos atsakingos institucijos liktų atitinkamos informacijos savininkės, būtų siekiama tik integruoti informaciją apie sklypus vienoje IT sistemoje. Integracija gali būti realizuota RC informacinės sistemos pagrindu.

Ši kryptis orientuota į ribotos gamybinės paskirties žemės sklypų bei sklypų aprašymo problemų sprendimą.

2 Kryptis. Vieno leidimo išdavimas ir atsakomybės paskirstymas

Būtų siekiama paskirti vieną instituciją, kuri išduotų vieną leidimą gamybinio projekto vystymui, apimančią visus su aplinkosauga susijusius šiuo metu atskirai išduodamus leidimus (statybų leidimas apimtų šiuo metu procese aktualius atrankos dėl PAV, PVSV, SAZ etapus). Papildomai ši kryptis apimtų ir perėjimą nuo veiklos ribojimų prie politikos ciklo, kuriame vykdoma aplinkos kokybės tęstinė priežiūra.

Ši kryptis formuluojama remiantis Nyderlandų kuriama sistema, kur nuo 2019 metų planuojamas „vienas langelis“ išduodant aplinkosaugos leidimus. Iniciatoriui šis leidimas bus išduodamas visai veiklai, susijusiai su aplinkosauga, kurią jis nori atlikti (teritorijų planavimas, statyba, taršos leidimas ir pan.), pateikiant paraišką vienai įstaigai.

Plačiau ši praktika pristatyta 8.1 dalyje. Pažymėtina, kad esminis pokytis sietinas su paradigmos pasikeitimu: nuo aplinkos apsaugos siekiant išankstinių veiklos ribojimų pereinant prie politikos ciklo, kuriame vykdoma aplinkos kokybės tęstinė stebėseną, sudarant galimybes (išduodant leidimus) nukrypstančių nuo nustatytų aplinkos apsaugos standartų veiklų vystymui. Siekiant įgyvendinti šią paradigmą, Nyderlanduose į vieną teisės aktą buvo sujungti visi aplinkosaugos reikalavimai, kad institucijoms ir piliečiams būtų aiškūs visi teritorijoje galiojantys aplinkos apsaugos standartai (26 teisės aktai sujungti į vieną įstatymą). Tai užtikrintų suderinamumą ir vienodą standartų taikymą institucijose.

Kiekviena teritorija turi savo funkcijas (paskirtį ir naudojimo būdą), kurios yra susiję su minimaliais statybos reikalavimais ir ES bei nacionalinės teisės nustatytais aplinkos apsaugos standartais. Leidimą statyti galima būtų išduoti ne visais atvejais (kaip šiuo metu yra Lietuvoje), bet tik tais, kai nustatoma, kad statyba nukryps nuo patvirtintų minimalių statybos reikalavimų ar aplinkos apsaugos standartų (pvz., tai nustatoma po poveikio aplinkai vertinimo). Esant veiklos nukrypimui arba jos neatitikimui patvirtintam teritorijų planavimo dokumentui, galėtų būti nustatytas reikalavimas kreiptis dėl leidimo vykdyti veiklą (statyti) išdavimo. Visais kitais atvejais nėra tikslinga nustatyti būsimos teisėtos veiklos ribojimų, kai būsima veikla atitinka aplinkos apsaugos reikalavimus ir minimalius statybos reikalavimus. Įdiegus minėtus principus, žymiai sumažėtų reguliavimo našta verslui, nes nereiktų kiekvienu atveju kreiptis dėl statybos leidimo išdavimo ar teritorijų planavimo dokumento pakeitimo. Nustačius veiklos nukrypimą nuo galiojančių minimalių statybos reikalavimų, aplinkos apsaugos reikalavimų ar teritorijų planavimo dokumentų, veikla galėtų būti leidžiama tik per leidimo išdavimo procedūrą, o ne pvz., teritorijų planavimo dokumento keitimo procesą.

Įgyvendinant šį pokytį svarbus Vyriausybės pasitikėjimas verslu ir piliečiais, kurie tinkamai vykdo nustatytus reikalavimus, tačiau šioje sistemoje ne mažiau svarbu tinkamai įdiegti reikiamas aplinkos apsaugos stebėsenos ir priežiūros priemonės, kad būtų laiku apsaugota aplinka ir žmonių sveikata.

Šios krypties įgyvendinimas pasižymi kompleksiskumu bei sudėtingumu. Remiantis Nyderlandų pavydžiu visa pertvarka trunka daugiau nei 10 metų.

Nyderlandų pavyzdys, nepriklausomai nuo to kad nėra žinoma kaip ši sistema funkcionuos (funkcionuoti turi pradėti nuo 2019 metų), laikomas gera praktika ir pateikiamas kaip sprendimas siekiant lankstesnės ir atsakingesnės planavimo ir leidimų išdavimo sistemos⁷⁵.

Kryptis būtų orientuota į institucijų skaičiaus, vystytojo perspektyvos bei atsakomybės paskirstymo problemų sprendimą.

3 Kryptis. Reglamentavimo taikymo stabilumo užtikrinimas

Būtų siekiama, kad taikomi reikalavimai ir techninės sąlygos nebūtų keičiamos proceso įgyvendinimo metu ir nebūtų keičiamos (nepriklausomai nuo kitų pasikeitimų) subjekto atžvilgiu tam tikrą laikotarpį (pvz.: galiotų 2 metus nuo jų išdavimo arba taikymo pradžios, nepriklausomai nuo pasikeitimų bendrame reglamentavime).

Tokie reikalavimai apima tiek valstybinio reguliavimo kompetencijoje esančius (pvz.: STR), tiek infrastruktūrą tiekiančių organizacijų keliamus reikalavimus.

Ši kryptis nereikalauja labai kompleksinių ir sudėtingų sprendinių, tad laikytina lengvai įgyvendinama.

Kryptis orientuota į besikeičiančio reglamentavimo ir techninių sąlygų problemos sprendimą.

4 Kryptis. Gamybinių projektų vystytojų konsultavimas ir koordinavimas per vieną instituciją

Būtų siekiama įgyvendinti tradicinį „vieno langelio“ principą, kai viena institucija yra pagrindinis kontaktas visiems su gamybinių projektų vystymu susijusiems klausimams. Atitinkama institucija turėtų įgaliojimus ir kompetenciją bendrauti su visomis kitomis procese dalyvaujančiomis institucijomis. Tuo tarpu projekto iniciatoriai bendrautų tik su vienu (ar keliais) minėtos institucijos atstovu.

Atsižvelgiant į esamą institucinę sąrangą, tokia funkcija gali būti priskirta vienai iš esamų institucijų. Atitinkama funkcija dalinai yra atliekama ir šiuo metu, tačiau tai nėra formalizuota: suteikti įgaliojimai bei paskirti resursai kompetencijai įgyti.

Gamybinių projektų vykdytojų konsultavimas apimtų proceso nuoseklumo užtikrinimą, standartizuotų formų teikimą ir pagalbą jas pildant, pagalbą dirbant su susijusiomis informacinėmis sistemomis.

Koordinavimo funkcija daugiau sietina su gamybinių projektų įgyvendinimo metu atsirandančiomis nenumatytomis rizikomis. Institucija turėtų koordinuoti tokių situacijų sprendimą ir vėliau rengti priemones, kurios leistų jų išvengti ateityje.

---

⁷⁵ The Governance of Land Use in OECD Countries, Policy Analysis and Recommendations, https://read.oecd-ilibrary.org/urban-rural-and-regional-development/the-governance-of-land-use-in-oecd-countries_9789264268609-en#page62

Šios krypties įgyvendinimas gali turėti reikšmingą poveikį supaprastinant iniciatoriaus veiklas, tačiau mažai tikėtinas reikšmingas poveikis proceso efektyvumui.

Kryptis orientuota į institucijų skaičiaus, vystytojo perspektyvos situacijų ir geresnio reglamentavimo problemų sprendimą.

5 Kryptis. Vieninga proceso vykdymo informacinė sistema

Šiuo metu vystant gamybinius projektus proceso dalyviai naudojami keliomis informacinėmis sistemomis viso proceso eigoje. Pagrindinės sistemos pateikiamos lentelėje žemiau (Lentelė 37).

Lentelė 37. Pagrindinės informacinės sistemos, naudojamos vystant gamybinius projektus

Nr.	IS arba registro pavadinimas	Valdytojas	Tvarkytojas	www
1	Žemės informacinė sistema	NŽT	VĮ Valstybės žemės fondas	www.zis.lt
2	Žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimo informacinė sistema	ŽŪM	NŽT	www.zpdri.lt/
3	Teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinė sistema	VTPSI	VTPSI (padaliniai)	www.tpdri.lt
4	Teritorijų planavimo dokumentų registras	AM	VTPSI	http://www.tpdri.lt
5	Nekilnojamojo turto registras	Teisingumo ministerija	VĮ Registrų centras	www.registrucentras.lt
6	Nekilnojamojo turto kadastras	ŽŪM	VĮ Registrų centras	www.registrucentras.lt
7	Infostatyba	AM	VTPSI	www.planuojustatyti.lt
8	Georeferencinio pagrindo kadastras	ŽŪM	Distancinių tyrimų ir geoinformatikos centras „GIS-Centras“	http://www.gis-centras.lt/
9	Kultūros vertybių registras	KM	Kultūros paveldo departamentą prie Kultūros ministerijos	https://kvr.kpd.lt/#/
10	Lietuvos erdvinės informacijos portalas	NŽT	Distancinių tyrimų ir geoinformatikos centras „GIS-Centras“	http://www.gis-centras.lt/
11	Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastras	AM	Valstybinė miškų tarnyba	http://www.amvmt.lt/index.php/kadastras
12	Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastras	AM	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba	https://stk.am.lt/portal/
13	Valstybinė geologijos informacinė sistema	Lietuvos geologijos tarnyba	Lietuvos geologijos tarnyba	https://www.lgt.lt/epaslaugos/pages/trees/geolis.xhtml
14	Žemės gelmių registras	Lietuvos geologijos tarnyba	Lietuvos geologijos tarnyba	https://www.lgt.lt/epaslaugos/pages/trees/zgr.xhtml
15	Hidrometeorologinės informacinės sistemos	Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba	Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba	http://www.meteo.lt
16	Informacinės sistemos apie foninę taršą	AAA	AAA	http://oras.gamta.lt/cms/index

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019

Nepriklausomai nuo to, kaip vertinamos šios sistemos (patogumas ir paprastumas naudoti, duomenų dubliavimas ir pan.) bei didelio jų skaičiaus, reikalinga atsižvelgti į esamas iniciatyvas. Pagrindinė aktuali iniciatyva yra AM numatomas įgyvendinti projektas „Pažangių elektroninių paslaugų, susijusių su teritorijų planavimu, plėtra (EPTP)“ (EPTP projektas). EPTP projekto tikslas – sudaryti prielaidas kokybiškam teritorijų planavimo procesui ir jo stebėsenai, užtikrinti sklandų ir patogų el. paslaugų teikimą. EPTP projekto metu numatoma sukurti centralizuotus prieigos Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroninius vartus (toliau – elektroniniai vartai), t. y. sukurti teritorijų planavimo proceso ir jo stebėsenos interneto portalą suteikiantį Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinės sistemos (TPDRIS), Teritorijų planavimo dokumentų registro (TPDR), Teritorijų planavimo stebėsenos informacinės sistemos

(toliau – TPSIS), Topografijos ir inžinerinės infrastruktūros informacinės sistemos (TIIS) ir Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinės sistemos „Infostatybos“ paslaugų gavėjams vieningą prieigą prie visų su teritorijų planavimu ir jo stebėjimu, statyba susijusių elektroninių paslaugų.

Be to šiuo metu Lietuvoje įgyvendinami kiti du gamybinių projektų vystymui svarbūs ES struktūrinių fondų finansuojami projektai:

- ŽŪM įgyvendinamas projektas „Topografijos ir inžinerinės infrastruktūros informacinės sistemos ir naujų el. paslaugų sukūrimas ir įdiegimas (TIIS). Projekto tikslas – aprūpinti naudotojus kokybiškais topografiniais ir inžinerinės infrastruktūros erdviniais duomenimis, užtikrinti sklandų ir patogų susijusių el. paslaugų teikimą. Projekto uždavinys - sukurti topografijos ir inžinerinės infrastruktūros erdviųjų duomenų valdymo informacinę infrastruktūrą. Įgyvendinus projektą bus sukurta viena sudėtinė el. paslauga „Reikia geodezinių tyrinėjimų“ (kuriam nauja, savininkas – ŽŪM) ir viena bendro naudojimo el. paslauga „Projektinių topografinių ir inžinerinės infrastruktūros objektų erdviųjų duomenų pateikimas tikrinti, tvarkyti ir viešinti“ (kuriam nauja, savininkas AM). TIIS el. paslaugos centralizuotai bus teikiamos per TIITPS.
- Lietuvos automobilių kelių direkcijos nuo 2017 m. įgyvendinamas projektas „Kelių duomenų elektroninės paslaugos sukūrimas“. Projekto tikslas – sukurti pažangią kelių duomenų elektroninę paslaugą kelių duomenų teikėjams ir ūkio subjektams, naudojantiems kelių duomenis, pasitelkiant centralizuotą valstybinės ir vietinės reikšmės kelių duomenų šaltinį, kuriame kelių duomenys būtų tvarkomi nuo kelių turto gyvavimo ciklo pradžios iki pabaigos.

Aplinkos ministerija be EPTP projekto siekia sukurti elektroninę paslaugą tobulinant PAV, aplinkosauginių leidimų išdavimo, kitų aplinkos apsaugos politikos priemonių valdymą, tačiau kol kas projektas nėra patvirtintas.

Vertintojų nuomone, EPTP projekto įgyvendinimas ir šio projekto tolesnė plėtra planuojant sąsajas/integraciją su kitais elektroninių paslaugų projektais bent iš dalies reikštų „vieno langelio“ principo kaip vieningos elektroninės paslaugos įgyvendinimą Gamybinių projektų vystymo srityje. Dalies proceso nėra numatoma integruoti (TIPK ir pan.), taip pat šioje Ataskaitoje nėra detalai analizuojamas numatomos sistemos funkcionalumas, todėl manoma, kad sistema tik iš dalies laikytina „vieno langelio“ tipo sprendiniu.

Kaip viena galimų alternatyvų, priklausomai nuo EPTP projektų įgyvendinimo ir funkcionalumo, gali būti svarstomas poreikis diegti automatizuotą proceso vykdymo programą (angl. „*work-flow*“), integruotą su visomis kitomis procese dalyvaujančiomis IS. Toks IT sprendimas leistų ne tik integruoti atskiras sistemas, pateikti standartizuotas formas ir automatizuoti procesą, bet leistų stebėti proceso eigą bei atskirų proceso elementų įgyvendinimą. Tokiu būdu būtų surinkti faktais pagrįsti duomenys apie realius atskirų institucijų ir elementų įgyvendinimo trukmę, identifikuoti nuokrypiai. Tokia informacija leistų sistemai valdytojui inicijuoti proceso tobulinimo bei atskirų institucijų veiklos gerinimo priemones.

Kryptis orientuota į institucijų skaičiaus, vystytojo perspektyvos situacijų ir geresnio reglamentavimo problemų sprendimą.

6 Kryptis. Supaprastinto proceso diegimas

Gamybinių projektų vystymo proceso supaprastinimai gali būti vykdomi įvairiomis formomis. Kelios paminėtinos yra:

- Individualūs sprendimai – esant poreikiui procesas organizuojamas ieškant geriausių sprendimų konkrečiai situacijai. Tokie supaprastinimai vykdomi esamo reglamentavimo rėmuose, tačiau sprendimai gali būti priimami greičiau, ieškoma išimčių ir kitokių galimybių proceso paspartinimui.
- Specialaus statuso projektai – kaip projektai, atitinkantys tam tikrus reikalavimus, vykdomi pagal kitaip reglamentuotą procesą arba naudojami iš anksto parengti sklypai bei finansiniai resursai procesui paspartinti.
- Fast-track procesas – atskirai reglamentuojamas procesas, kai priimami sprendimai ir atliekami veiksmai, kurie vėliau yra įforminami remiantis galiojančiomis teisės normomis.

Gamybinių projektų vystymo atveju, žinant apie EIMIN rengiamą Stambųjų projektų iniciatyvą, siūloma įteisinti Supaprastintą procesą, kur būtų apibrėžta:

Supaprastinto proceso iniciatyvos teisės požymiai (apibrėžiant specialaus statuso projekto objektyviai išskirtinius požymius), subjektai ir šios teisės įgyvendinimo tvarka (valstybės, savivaldybių ir privačių subjektų atžvilgiu);

- Darbo grupės struktūra ir kompetencija;
- Galimų priimti sprendimų formos ir jų įgyvendinimo mechanizmas;
- Sprendimų integravimas į esamas valstybės informacines sistemas ir registrus;
- Sprendimų priėmimo terminai;
- Darbo grupės veiklos reglamentas.

Tokiu būdu būtų sukurtas teisinis reguliavimas, kurio pagrindu būtų galima vykdyti visas supaprastinto proceso formas. Tuo pačiu reikalinga stebėti, kokia dalis projektų būtų vystoma naudojant šį Supaprastintą procesą. Rekomenduojama, kad ši dalis neviršytų 10% visų projektų.

Apibendrinimas

Pateiktos tobulinimo kryptys yra skirtingos apimties ir sudėtingumo. Taip pat dalis jų persidengia ir jų įgyvendinimas yra tarpusavyje susijęs. Todėl norint nustatyti prioritetus ir pateikti rekomendacijas dėl jų įgyvendinimo reikalinga jas palyginti tarpusavyje (Lentelė 38). Ekspertiniam palyginimui naudojami trys kriterijai:

- Įgyvendinimo sudėtingumas, kur vertinamas pokyčio kompleksiskumas, galima išgyvendinimo greitis, esama kompetencija bei galimi kaštai. Vertinime laikoma kad 1 – nesudėtinga įgyvendinti, 10 – labai sudėtinga įgyvendinti.
- Poveikio intensyvumas, kur vertinama, ar pokytis būtų labai reikšmingas gamybinių projektų vystymo efektyvumo didinimui bei iniciatoriaus veiklų supaprastinimui. Vertinime laikoma kad 1 – nereikšmingas poveikis, 10 – labai reikšmingas poveikis.
- Tarpusavio priklausomybė, kur indikuojama ar kryptis gali būti vystoma nepriklausomai, ar vystymas yra sietinas su kitos krypties įgyvendinimu.

Lentelė 38. Tobulinimo krypčių palyginimas

Kryptis	Sudėtingumas	Pastabos	Poveikis	Pastabos	Tarpusavio priklausomybė
1 Kryptis	5	Sudėtingas techninis įgyvendinimas, tačiau standartinio duomenų paketo parengimas galimai supaprastintų duomenų integravimą	8	Esminis poveikis pradiniam etape	Nepriklausoma
2 Kryptis	10	Kompleksinis ir ilgas	9	Šiuo metu sunkiai apibrėžiamas	Nepriklausoma

Kryptis	Sudėtingumas	Pastabos	Poveikis	Pastabos	Tarpusavio priklausomybė
3 Kryptis	2	Teisinio reglamentavimo pakeitimas	3	Apima mažą proceso dalį	Nepriklausoma
4 Kryptis	5	Kompetencijos sukaupimo kaštai	4	Mažas poveikis procesui	Neaktualu jei įgyvendinimas 2 kryptis
5 Kryptis	7	Sudėtingas techninis įgyvendinimas	5	Mažas poveikis proceso greičiui, tačiau procesas bus skaidresnis	Gali būti 4 krypties pratęsimas. Priklauso nuo kitų iniciatyvų.
6 Kryptis	8	Reikalingas sutarimas tarp institucijų ir reglamentavimas	4	Taikomas tik išimtiniais atvejais	Nepriklausoma

Šaltinis: sudaryta autorių, 2019

Atsižvelgiant į pateiktą ekspertinį vertinimą, siūloma prioritetinėmis kryptimis laikyti 1 bei 5 arba 4 pasirinktinai (4 ir 5 kryptys yra tarpusavyje susijusios ir 4 kryptis gali būti laikoma 5 krypties integralia dalimi), kurių įgyvendinimas gali būti pradėtas artimiausiu metu. Vėlesniuose etapuose turi būti svarstomos kitų krypčių įgyvendinimo galimybės ir aktualumas.

Pažymėtina, kas visos pateikiamos tobulinimo kryptys yra rekomendacinio pobūdžio ir reikalauja detalesnės analizės. Tolesnis jų detalizavimas turi atsakyti į kelis pagrindinius klausimus:

- Ar šių priemonių įgyvendinimas turi būti realizuojamas valstybės ir šiuo metu nėra, / negali būti įgyvendintas kaip verslo subjektų paslauga.
- Kokie būtų atskirų krypčių įgyvendinimo institucinė struktūra.
- Kokie šių krypčių įgyvendinimo kaštai.
- Kokios būtų teikiamos naudos ir kaštai.

V. PRIEDAI

---

1. Teisės aktų sąrašas
2. Problemų, su kuriomis susiduriama Gamybinių projektų vystymo srityje, sąrašas
3. Ūkio subjektų priežiūrą vykdančios institucijos
4. Administracinės naštos ir pritaikymo išlaidų vertinimo duomenys ir įpareigojimų sąrašas
5. Apibendrintas procesas